't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
21ste Jaargang 2006 * Nr. 1 * januari - maart

E G L E G E M , ooit een oud Frankisch gebied, een herengoed, een vruchtbaar broek en nu een recreatieve waterplas.

Bij graafwerken in 1969 werden ijzeren en bronzen voorwerpen opgediept uit de vroege bronstijd, aardewerk uit de La Tèneperiode en ook keramiek uit de Romeinse tijd.

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

De statutaire vergadering

Op 27 januari jl. kwamen de werkende laden bijeen in een statutaire vergadering. De statuten zijn aangepast aan de nieuwe wetgeving. De werking van het voorbije jaar werd belicht en de prognose voor 2006 werd voorgesteld. De penningmeester verklaarde de financiële toestand en de prognose 2006. **Georges Nachtergaele**, een trouw bestuurslid, vroeg om persoonlijke redenen ontslag en werd unaniem tot erebestuurslid verkozen. Drie nieuwe bestuursleden verjongen de ploeg en staan garant voor nieuwe ideeën. Het zijn **Jan De Greef, Hilde Nuytkens en Herman Van Lint.**
Het tweede deel van deze bijeenkomst werd verzorgd door François **Van der Jeught** en **Jan Meutermans** die een zeer boeiende uiteenzetting gaven met projectie over een moord en proces in Mechelen uit de 16de eeuw.

1 mei 2006, 7 uur — Dauwtrappen in het Mechels Broek

Zoals vorig jaar is nu ook weer **Richard Van Utterbeeck** onze gids op de wandeling bij ochtendgloren in het Mechels Broek. Hij zal ons begeleiden op een parcours van 8 km. Halverwege wordt er een geestverrijkende stimulans voorzien en na de wandeling is er het krachtig ontbijt met "spek en eieren".
Deelname in de kosten 10 € (rekening Hoembeka 733-2172054-60). Inschrijven vóór 20 april.

De verzameling is om 7:00 uur stipt op de parking van de sporthal "De Nekker" (achterkant Kinepolis)
Bij regenweer dient aangepast schoeisel voorzien te worden.

Zondag 23 april 2006, 10-18 uur — Hombeekse kunstenaars bekennen kleur !

Erfgoeddag 2006 staat in het eken van kleur.
In samenwerking met **Theo Slachmuylders** sluit Hoembeka hierbij aan met een tentoonstelling van verschillende kunstenaars in

Lut BEULS
Albert BIESEMANS
Marthe DE RUELLE
Anita GOOVAERTS
Odil MERTENS
Anabelle NUYTTENS
Ilda VAN DER ELST
Remy WAUTERS

Hoe breng je kleur aan in een aquarel?
Hoe geeft de kleur een extra dimensie aan een sculptuur?
Waarom kies je voor het gebruik van houtskool?
Hoe haal je kleur uit planten om wol- en linnendraad te nuanceren?

Perikelen bij de bouw van de kerk van Hombeek in 1853-1856

Niet iedereen was het ermee eens dat de Sint-Martinuskerk van Hombeek in 1852 aan uitbreiding toe was. Politieke spelletjes werden gespeeld en ons bestuur had er geen cent voor over. De architect van de provincie, Jozef Schadde, had het zeer moeilijk, zowel met de stilistische invulling, met de uitvoering, met de aannemer en vooral met onze bestuurders. Dat alles bepaalde mee het uitzicht van de huidige kerk. Omdat ze (vaak ten onrechte) heeft blootgestaan aan kritiek van alle kanten, wordt getracht eens objectief de feiten op een rijtje te zetten.
We mogen meer oog hebben voor het weinige dat ons is overgebleven aan kunstpatrimonium en hopen dat kerk en vooral de toren als één der oudste monumenten in de provincie, eens naar waarde zullen ingeschat worden zowel historisch, artistiek als volkskundig en ze eindelijk als monument zullen erkend te worden.

Vrijdag 5 mei om 20.00 uur in het Cultuurhuis Leliëndaal,
voorstelling met projectie door Ward De Kempeneer

Tweedaagse reis naar NEDERLAND (BERGEN-OP-ZOOM, DEN HAAG, BREDA)

Na een koffiepauze in Bergen-op-Zoom bezoeken we het Markiezenhof en het historisch centrum. De lunch nemen we in Willemstad en in de namiddag worden we in Den Haag rondgeleid door Chris Schram, de plaatselijke gids, die ons twee dagen zal begeleiden, deels met de bus voor de afgelegen monumenten en deels te voet voor de binnenstad. We bezoeken zeker het Binnenhof waar de regering huist maar ook het internationaal gerechtshof. Een goed overzicht krijgen we bij het panorama Mesdag en de eerste avond gaan we nog een frisse neus ophalen op het mondaine strand van Scheveningen.

We verblijven in hotel Golden Tulip Green Park Hotel
waar we 's avonds een diner hebben met aangepaste wijn.

Den Haag heeft veel te bieden en onze gids is een uitgelezen kenner van zijn stad met oog voor de vele historische wetenswaardigheidjes die deze grootstad te verbergen heeft achter oude muren en gesloten ramen. De lunch zaterdag nemen we nog in Den Haag en op de terugweg bezoeken we het monument van de Pollanen in Breda waar we de laatste maal gezellig gaan tafelen voor onze aftocht naar Hombeek.

Prijs 225 € te betalen uiterlijk 10 april 2006. (rekening van Hoembeka 733-2172054-60)
Hierin is begrepen : de reis met gids, audiofoon, meerdere inkomgelden, twee middagmalen, de overnachting en twee avondmalen (drank aan tafel de laatste avond uitgezonderd).

Inschrijven bij Raymond Lauwers (tel 015 412162).
Beperking tot 20 dubbel kamers. (toeslag voor enkel kamer 22 €)

Correcties

We hebben niet te klagen dat het kringblad niet met veel aandacht zou gelezen worden. Enkele lezers wezen ons op fouten of onauwkeurigheden en Wilfried Hellemans corrigeerde zijn eigen tekst over het gemeentehuis van Leest. We zijn alle correspondenten dankbaar en hopen met deze rechtzetting het geweld dat we de geschiedenis aandeden weer goed te maken.

Op p.103, Frans Reyniersstraat 2 hoort te staan dat het huis van Henri Doms is overgegaan op Josée Kennis, geboren in Kapelle-op-den-Bos en gehuwd geweest met Silvain Van Asch. Sinds 1983 is dit huis haar eigendom geweest. Pagina 106, lees; Emiel Bertens x Maria Theresia Van Causbroeck (en niet Van Cauwenbergh). Pagina 111, bij de foto lees; **Staaf Van Erp** in plaats van Jaak Van Erp. Pagina 122, bij de foto; de "foor" zou in 1946 kunnen geweest zijn in plaats van in 1944 en het "Ruthuis" is na Van den Eede nog bewoond geweest door het gezin Benoit Willems en dochter Paula.

Wilfried Hellemans laat op pagina 115 bij noot 17 corrigeren:
"tussen 1876-1887 (…) oostenrijk (°1457 - † 1530); (…)". Dit moet zijn 1876-1878 en 1480-1530.

Oproep mailadressen

We hebben belangstelling om van alle leden die een E-mailadres hebben, dit te vernemen. Mail het aan de secretaris a.u.b.

Beknopte bewoningsgeschiedenis van Hombeek

Geert Clerbout

Het is aangewezen eerst de geografische ligging van Hombeek even te preciseren. Hombeek is strategisch gelegen aan de kruising van de Zenne en de verbindingen Zenneweg (later Hoogstraat en Hombekerkouter), die langsheen de rivier loopt, en de weg Mechelen-Asse. Deze Romeinse heerbanen zijn met zekerheid de oudste banen van Hombeek. Het dorp bevindt zich op de scheidingslijn van de provincies Antwerpen en Brabant. Sinds 1976 maakt Hombeek deel uit van Groot-Mechelen. Toen werden de 2359 Belgische gemeenten door het 'Plan-Michel' immers teruggebracht tot 589 eenheden[1].

Hoewel de parochie Hombeek pas in 1129 voor de eerste keer wordt vermeld in een schriftelijke bron, kan de gemeente toch terugblikken op een rijk en veel vroeger verleden. Bij het bestuderen van de vroegste bewoningsgeschiedenis van Hombeek, valt het oog van elke onderzoeker onmiddellijk op een natuurlijk fenomeen, dat mede de geschiedenis van het dorp heeft geschreven: de Zenne. Vandaag de dag is deze rivier stevig ingedijkt, maar tot 1890 kende de waterloop een veel grilliger verloop. De Zenne van voor 1890 had meer weg van een slecht onderhouden riool dan van een rivier[2]. Daarbij kwam nog dat ze regelmatig buiten haar oevers trad. Dit heeft de bewoningsgeschiedenis van onze gemeente sterk beïnvloed.

Wanneer de eerste mensen zich hebben gevestigd in de streek rond Hombeek, is onduidelijk, maar dat de Hombeekse gronden sinds lange tijd permanent worden bewoond, staat als een paal boven water. In 1939 werden immers archeologische vondsten teruggevonden in de Zennebedding. Het betreft Ijzertijdvaatwerk, Romeins en Middeleeuws aardewerk.[3] Ook in de buurgemeenten werden gelijkaardige vondsten opgediept. Het staat eveneens vast dat het gebied nog voor onze tijdrekening door Nerviërs werd bewoond.

Deze stammen hebben een nederzetting gesticht aan de monding van de Zennebeek en de Leibeek.[4] Archeologische vondsten tonen aan dat dit ook het geval was in de buurgemeenten Heffen en Leest, die eveneens aan de Zenne zijn gelegen. Deze nederzettingen werden gesticht op de hoger gelegen linkeroever. De rechter-Zenneoever bestond immers bijna volledig uit drassig moerasgebied. De Nerviërs die onze gewesten bewoonden, zullen wellicht een eigen naamgeving voor onze hedendaagse dorpen en gehuchten hebben gecreëerd waarvan vandaag de dag misschien nog sporen zijn terug te vinden. Voor Hombeek is dit echter niet te achterhalen.

Door het gebrek aan bronnenmateriaal, zullen we wellicht nooit weten hoe deze mensen hun dorp, ons dorp, noemden. De eerste naamgevingen vinden we terug in de Frankische periode. In de 4e-5e eeuw werd er in Hombeek, net als in de omliggende gebieden, op zijn minst één Frankische nederzetting gesticht, **Eggelgem**[5]. Deze naam zou Eggilo's of Agilo's gezin betekenen[6].

Frankische plaatsnamen zijn herkenbaar aan hun *ingaheim*toponiemen[7] (-gem = gezin). De meeste van deze plaatsen bevinden zich op de linkeroever van de rivier. Ze zijn langsheen de waterloop te vinden vanaf het Zennegat tot in het Brusselse. Deze nederzettingen waren afzonderlijke herenwoningen. Sommige van deze hoven zijn later uitgegroeid tot dorpen, zoals Eppegem, andere behielden hun karakter van herenwoning, zoals het Hombeekse Eggelgem.

We kennen ze nog uitsluitend via overlevering, achternamen of lokale plaats- of gehuchtnamen. Binnen de grenzen van Mechelen, Zemst en Hombeek vinden we **Eglegem**, **Berbelgem**, **Zwivegem**, **Adegem**, **Ouwergem**, **Releghem**, **Heisegem** en **Prolegem**.

---

[1] **HASQUIN (H.).** ***Gemeenten van België: geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek.*** **Gemeentekrediet van België, Brussel, 1980, Deel I, p. 11-14.**

[2] **HOEMBEKA.** ***Een dorp aan de Zenne,*** **Mechelen, 1990 (Hoembekania, 4), p. 141.**

[3] **VANDENBERGHE (S.). « Blik op het cultureel patrimonium van de Mechelse fusiegemeenten. » In:** ***Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen.*** **Mechelen, 1977, p. 110.**

[4] **HOEMBEKA.** ***Deel 1: Van Hombeekse mensen en dingen.*** **Mechelen, 1984 (Hoembekania, 1), p. 57.**

[5] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 302.**

[6] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek,*** **p. 27.**

[7] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 301.**

Ook vandaag zijn er nog Germaanse erfenissen zichtbaar in het Hombeekse straatbeeld

Volgens Verbesselt is dit 'één van de meest geconcentreerde Frankische nederzettingen uit de 4e-5e eeuw'[8]. Vandaag de dag kennen we Ouwegem, Zwi(j)vegem, Adegem, Relegem, Eglegem, Heisegem, Berbelgem, Geerdegem, Loksem en Eppegem[9] nog, de overige namen werden teruggevonden in 13e-eeuwse goedereninventarissen[10].

Pas in de hoge Middeleeuwen wordt ook het Brabantse deel van Hombeek bewoond, zij het veel minder dichtbevolkt dan het Mechelse. Het Brabantse deel heet Smalbrabant of Klein Brabant, terwijl het Mechelse de naam Hombeek draagt. Een andere, meer gebruikte benaming is Ophombeek en Neerhombeek. Neerhombeek hoorde bij de heerlijkheid Mechelen, terwijl Ophombeek onder het gezag stond van de hertog van Brabant. In de Karolingische periode werd de latere vrijheid van Mechelen (inclusief Neerhombeek) overgedragen aan de kerk van St.-Lambertus te Luik[11].

In 1129 draagt bisschop **Burchard van Kamerijk** de 'altare' van Hombeek en Leest over aan de abdij van Kortenberg[12], wat ons meteen bij de eerste vermelding van ons dorp brengt. Als de bisschop het in zijn oorkonde heeft over het 'altare de Hombeeck', gaat dit niet over Neerhombeek of Ophombeek met zijn tien enclavementen, maar over het patronaat van de kerk van Hombeek, d.w.z. de regeling van de kerkelijke aangelegenheden binnen de parochie.[13]

[8] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X*****, p. 302.**
[9] **Frankische namen in het straatbeeld, zie bijlage 5.2, p. 27-31.**
[10] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X*** **p. 314.**
[11] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der gemeente Hombeek,*** **H. Dierickx-Beke Zonen, Mechelen, 1931, p. 26.**
[12] **AA, Mechelen, Cartularium Kortenberg, deel II, nr. 21.**
[13] **DE RIDDER (F) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II : Hombeek*****, p. 8.**

Later, in de 13e eeuw, beschikt Hombeek over haar eigen Schepenbank, net als het naburige Leest. Ophombeek stond in die periode onder het gezag van de meier van Kapelle-op-den-Bos, terwijl de Schepenbank van Zemst voor de rechterlijke zaken instond. Pas ten tijde van de Franse bezetting in de late 18e eeuw, zullen Neerhombeek en Ophombeek weer worden samengevoegd tot Hombeek.

Het ontstaan van de parochie

Wanneer is Hombeek zelf ontstaan? Dat blijft vooralsnog een groot vraagteken. In welke tijd de dorpsgemeenschap die de naam Hombeek droeg, zijn oorsprong vindt, valt niet te achterhalen. Wanneer de parochie Hombeek is ontstaan, kunnen we wel onderzoeken. Om de parochiegeschiedenis te bestuderen, kan het interessant zijn eens een blik te werpen op de patroonheilige van het dorp, **Sint-Martinus**.

Algemeen wordt aangenomen dat het hier om Sint-Martinus van Tours gaat, die in de 4e eeuw leefde. Dit zou kunnen betekenen dat het ontstaan van de parochie Hombeek kan worden teruggebracht tot de 9e eeuw, een periode waarin Sint-Martinus veelvuldig werd vereerd in onze contreien. Er is echter een aantal feiten dat deze theorie weerlegt. Volgens pastoor De Ridder ontstond er al eeuwen geleden verwarring omtrent de patroonheilige van Hombeek. Hij meent dat het niet om Sint-Martinus van Tours, maar om een andere Sint-Martinus gaat[14].

De zevende bisschop van Tongeren droeg immers dezelfde naam. Hij was geloofsverkondiger in Haspengouw en in het Hageland. Om zijn redenering te staven, verwijst pastoor De Ridder naar de kermis (kerkwijdingfeest) van Hombeek, die al eeuwen lang rond 21 juni, de feestdag van Sint-Martinus van Tongeren, wordt georganiseerd. De feestdag van Sint-Martinus van Tours valt echter op 11 november. Hombekenaars die geloven dat hun patroonheilige de echte Sint-Martinus is, die, zoals op het Hombeekse zegel staat afgebeeld, zijn mantel voor de kerk van Amiens in tweeën sneed, menen dat de kermis in juni valt omdat dan St.-Jansgeboorte wordt gevierd (24 juni).

Verder wordt pastoor De Ridders theorie tegengesproken door het feit dat Sint-Martinus van Tours in onze wijde omgeving (Vlaanderen, Brabant, Duitsland) in vele parochies wordt vereerd. Dit vindt zijn oorsprong in de 4e eeuw. **Clovis** liet Sint-Martinus na diens dood immers uitroepen tot beschermheer van Frankenland[15].

[14] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der parochie Hombeek,*** **H. Dierickx-Beke Zonen, Mechelen, 1934, p. 5-6.**
[15] **GROTE NEDERLANDSE LAROUSSE ENCYCLOPEDIE, Heideland-Orbis, Deurne, 1978.**

Sint-Martinus van Tongeren wordt daarentegen enkel in zijn eigen streek vereerd.

In een Frans boek over Sint-Martinus van Tours wordt vermeld dat er in België 63 gemeenten zijn die deze heilige als beschermheer vereren. In voetnoot wordt echter vermeld dat enkele waarschijnlijk aan Sint-Martinus van Tongeren zijn gewijd.[16] Volledig uitsluitsel hebben we dus niet, maar we kunnen, naar mijn mening, toch stellen dat Sint-Martinus van Tours onze echte patroonheilige is.

Daarmee kunnen we dan ook de bewering staven dat het ontstaan van de parochie Hombeek kan worden teruggebracht tot de vroege Middeleeuwen, lang voor de eerste schriftelijke vermelding van het dorp. Er zijn ook andere elementen die erop wijzen dat Hombeek al in de 9e eeuw een parochie was. Zo stelt Verbesselt dat haar ontstaan als hofkerk in de 9e eeuw kan worden gesitueerd, aangezien ze in verband wordt gebracht met de andere Zennedorpen.

Na vergelijking met Eppegem en Leest, komt hij tot de conclusie dat deze dorpen hun oorsprong in dezelfde periode vinden. Hij meent dat de drie parochies qua dorpsconstructie erg op mekaar gelijken.[17] Verbesselt duidt ook op het belang van het blok Zemst. Vele omliggende dorpen waren afhankelijk van deze gemeente. Hombeek zou daar één van kunnen zijn, dit is echter nooit bewezen.[18] In de oorkonde van de bisschop van Kamerijk wordt immers niets gezegd over een moederparochie. Dit kan erop wijzen dat Hombeek zich reeds voor 1129 heeft losgerukt van Zemst.[19]

Stel dat Zemst de moederkerk was van Hombeek, dan dateert de hofkerk van Hombeek van later. Als we deze redenering volgen, kunnen we stellen dat het ontstaan van de parochie Hombeek kan teruggebracht worden tot de 9e eeuw, maar zeker niet vroeger.

Toponymie van Hombeek

De naam van de gemeente Hombeek is doorheen de geschiedenis op verschillende wijzen geschreven. Pastoor Frans De Ridder heeft alle verschillende benamingen[20] op een rijtje gezet. Zo vinden we **Humbeke** of **Humbeka** (1226, 1233, 1250, 1251, 1259, 1265, 1269), Hoembeke of Hoembeka (1269, 1279, 1291, 1299, 1353), **Humbecka**, **Hombeke**, **Hombeka** (1129, 1226, 1260, 1265, 1299, 1574) en **Hoembeeck** en **Hombeeck** (16e eeuw en later). Verder vinden we in vele 13e-eeuwse geschriften de benamingen Hon- en **Honebeke** terug, net als **Honnebeke**.

Voor de verklaring van de naam Hombeek zijn er al heel wat mogelijkheden opgedoken. Als we deze plaatsnaam ontleden, stuiten we op twee delen: *hum* of *hoem* en *beek*. Dat het tweede lid duidt op een waterloop, wordt door weinigen betwijfeld. Over het eerste deel van de naam bestaan nogal wat betwistingen. Gysseling[21] meent dat *hum* of *hoem* afstamt van *hunu*, wat in het Germaans honingkleurig betekent. Volgens zijn theorie betekent Hombeek dus honingkleurige beek. Carnoy[22] nam *hûn* (bruin) als vertrekpunt. Dit zou afgeleid zijn van het woord *honig*, dat goud- of geelkleurig betekent. In Hombeek en omgeving zijn alle wateren echter troebel, en niet donker-, bruin- of geelkleurig.

De Vries[23] verklaarde Noord-Nederlandse plaatsnamen als Hoendiep als Hoenza door te stellen dat het beek in het moeras betekent. Deze stelling zou perfect kloppen voor Hombeek. De Ridder meent echter dat dit niet de juiste verklaring kan zijn, aangezien De Vries vertrekt van *hon* en niet van *hun*. Andere etymologieën zoeken hun heil bij de Hunnen, maar deze theorie lijkt zeer onwaarschijnlijk. Een mogelijke verklaring vindt men toch bij *hone*, wat in het West-Germaans verachtelijk, ellendig betekent. Dit zou op gevaar kunnen wijzen. Dit merken we ook op bij andere beek- of plaatsnamen (Schamelbeek, Schendelbeek)[24].

De meest plausibele uitleg stelt echter dat het grondwoord *hum*, *hom*, *hem*, *heim* is afgeleid van dezelfde Germaanse wortel waar ook het Gothische *haims* (dorp) van is afgeleid[25]. Pastoor De Ridder staaft dit met voorbeelden uit andere talen. Zo zijn er het Oud-Noorse *heimr* (woonplaats, wereld), het Oud-Saksische *hem* (woonplaats), het Angelsaksische *ham* (woonplaats, huis) en het Engelse *home* (huis). Als we deze theorie volgen,

[16] **LECOY DE LA MARCHE (A.).** ***Saint-Martin.*** **Alfred Mame et fils, Tours, 1881, p. 570.**
[17] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 315.**
[18] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 157.**
[19] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 316.**
[20] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der gemeente Hombeek,*** **p. 6.**
[21] **GYSSELING (M.).** ***Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226),*** **Tongeren, 1960, p. 506.**
[22] **CARNOY (A.).** ***Dictionnaire étymologique du nom des communes de Belgique y compris l'étymologie des principaux noms de hameaux et de rivières..*** **Editions Universitas, Leuven, 1939-1940, p. 283.**
[23] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek,*** **p. 13.**
[24] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek,*** **p. 13-14.**
[25] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der gemeente Hombeek,*** **p. 6-7.**

zou Hombeek niet meer betekenen dan plaats, woonplaats of eventueel legerplaats aan de beek. Waarom er in de 13e-eeuwse geschriften echter zo vaak gebruik werd gemaakt van *hon-* of *hone*beke, is onduidelijk. Volgens pastoor De Ridder moet die uitspraak destijds al eeuwen verdwenen zijn geweest. Hij meent dat het een archaïserende vorm was, die in de administratie werd gebruikt[26].

Bij het bestuderen van de geschiedenis van de naam Hombeek en tevens de plaats zelf, stoot de vorser sowieso op het naburig gelegen Humbeek. Humbeek is een dorp dat vandaag de dag in Vlaams-Brabant ligt, zo'n 8 km verwijderd van Hombeek. Het is vanzelfsprekend dat deze twee plaatsnamen in wezen hetzelfde betekenen. Het enige verschil zit in de uitspraak. Het is de uitspraak die ervoor heeft gezorgd dat Humbeek en Hombeek een kleine afwijking vertonen in de spelling.

Het feit dat Humbeek met een 'u' wordt geschreven en niet met een 'o' heeft te maken met de Zuid-Brabantse palatalisatie van de dorpsnaam. Dit kan je vandaag de dag nog goed horen in het dialect. Waar een Hombekenaar zijn dorp *Oembeek* of *Oemek* noemt, zal een Humbekenaar *Umbeek* of *Umek* zeggen[27]. In de Middeleeuwen, wanneer de schrijftaal nog niet gebonden was aan algemeen geldende regels, zorgde dit echter voor verwarringen. Daarom is het belangrijk te onderzoeken of Hombeek en Humbeek niet door elkaar werden gehaald in bepaalde oorkonden of dat onderzoekers zich niet vergisten.

We weten echter met zekerheid dat de vroegste vermelding van Hombeek dateert uit 1129, vermits buurgemeente Leest in dezelfde oorkonde wordt vermeld. De vroegste vermelding van Humbeek dateert uit 1150, met een schrijfwijze die identiek was aan die van Hombeek (Humbecca). In bepaalde kringen heeft men een vermoeden dat, aangezien Hombeek en Humbeek dezelfde dorpsnaam hebben en aangezien ze zo dicht bij elkaar liggen, ze vroeger samen één gebied vormden. Er zijn enkele mogelijkheden die in die richting wijzen, maar tot op de dag van vandaag zijn er geen concrete bewijzen geleverd.

Pastoor De Ridder meent dat de twee dorpen hun naam aan dezelfde beek ontlenen[28]. Ik ga hier echter niet mee akkoord. Naar mijn mening kunnen we aannemen dat Humbeek en Hombeek twee afzonderlijke gemeenten zijn, die hun naam elk aan een eigen beek hebben ontleend. De vraag is welke beken? In Hombeek kan men er van uitgaan dat de plaatsnaam op de Zennebeek duidt. Thans is deze beek verdwenen, maar vroeger ontsprong ze in het dorp en mondde ze uit in de Zenne.

Dit was de belangrijkste waterloop, op de rivier zelf na, in de omgeving en bevond zich in het dorpscentrum, waar de eerste nederzettingen ontstonden. Voor Humbeek zou het waarschijnlijk gaan om de beek die heden ten dage de Maskensbeek wordt genoemd. Deze gracht ontspringt eveneens in het dorp en vloeit in de richting van Hombeek. Vandaag mondt ze uit in de Willebroekse vaart. Voor dat dit kanaal werd gegraven, stroomde ze echter verder en mondde ze uit in de Aa-beek en kronkelde zo tot aan de Zenne bij Leest. Er is echter geen enkel concreet verband tussen deze beek en Hombeek.

De vroegste vermelding

De oudste gekende vermelding van Hombeek dateert uit 1129. Het betreft een oorkonde van bisschop **Burchard van Kamerijk** die de altaarrechten van Hombeek en Leest aan de vrouwenabdij van Kortenberg schenkt. Het originele document is verloren gegaan, maar in het Aartsbisschoppelijk archief van Mechelen is er nog een afschrift uit 1627 aanwezig[29]. De precieze datering van de oorkonde zorgt voor enkele problemen. Van Mingroot dateert het stuk tussen 25 december 1128 en 6 april 1129[30]; op welke inhoudelijke elementen hij zich baseert, is echter niet duidelijk. Andere auteurs houden het bij het jaartal 1129. We kunnen met zekerheid stellen dat het hier een origineel document betreft, het gaat hier zeker niet om een vervalsing[31]. Helaas maakt deze oorkonde geen deel uit van een reeks, waarin misschien meerdere vermeldingen van ons dorp worden weergegeven. Het is nog bijna 100 jaar wachten (1226) vooraleer er weer een tekstuele bron opduikt waarin Hombeek wordt vermeld.

Gysseling[32] dateert de vroegste vermelding van Hombeek tussen 995 en 1010. De auteurs van de Winkler Prins van Vlaanderen zijn dezelfde mening toegedaan.[33] Verbesselt trekt deze stelling wel in twijfel, maar weerlegt ze niet[34]. Naar mijn mening hebben zij zich vergist met een vroeger gehucht uit de buurt van Westerlo. De oorkonde waar

[26] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek*****, p. 10.**
[27] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek*****, p. 11.**
[28] **DE RIDDER (F.) & LINDEMANS (J.).** ***Antwerpse plaatsnamen, II: Hombeek*****, p. 12.**
[29] **AA, Mechelen, Cartularium Kortenberg, deel II, nr. 21.**
[30] **VAN MINGROOT (E.).** ***Liste provisoire des actes des évêques de Cambrai de 1031 à 1130*****, KUL, Leuven, 1996, p. 53-54.**
[31] **THESAURUS DIPLOMATICUS.**
[32] **GYSSELING (M.).** ***Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226)*****, p. 506.**
[33] **WINKLER PRINS VAN VLAANDEREN, deel 2, Brussel, 1972-74, p. 341.**
[34] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X*****, p. 318.**

Gysseling op doelt is een oorkonde waarin **graaf Ansfried, bisschop van Utrecht**, een aantal plaatsen aan zijn eigen kathedrale kerk schenkt[35].

Alle plaatsen die worden vermeld, liggen in de buurt van Westerlo. Eén van hen draagt de naam Honbeke. Het is zeer onwaarschijnlijk dat het hier om ons Hombeek gaat. Toch sluit Verbesselt dat niet uit. Het is namelijk zo dat Hombeek, dat deel uitmaakte van Mechelen, tot het graafschap Rien behoorde. Dat was het graafschap van Ansfried. Een andere aanwijzing is dat de patroonheilige van Utrecht eveneens de heilige Martinus is. Vandaag is er in de buurt van Westerlo geen enkele plaatsnaam die lijkt op Hombeek of Honbeek of Honebeke.

Dat de oorkonde toch betrekking zou hebben op ons Hombeek, valt dus niet helemaal uit te sluiten. De vraag blijft echter waarom er later dan niets meer van Utrecht terug te vinden is in onze plaatselijke geschiedenis. Wie deze bezittingen van de kerk van Utrecht heeft overgeërfd, blijft eveneens een raadsel. Hoewel er geen absolute zekerheid is, mogen we toch stellen dat de eerste vermelding van Hombeek pas van 1129 dateert.

De oorkonde zelf

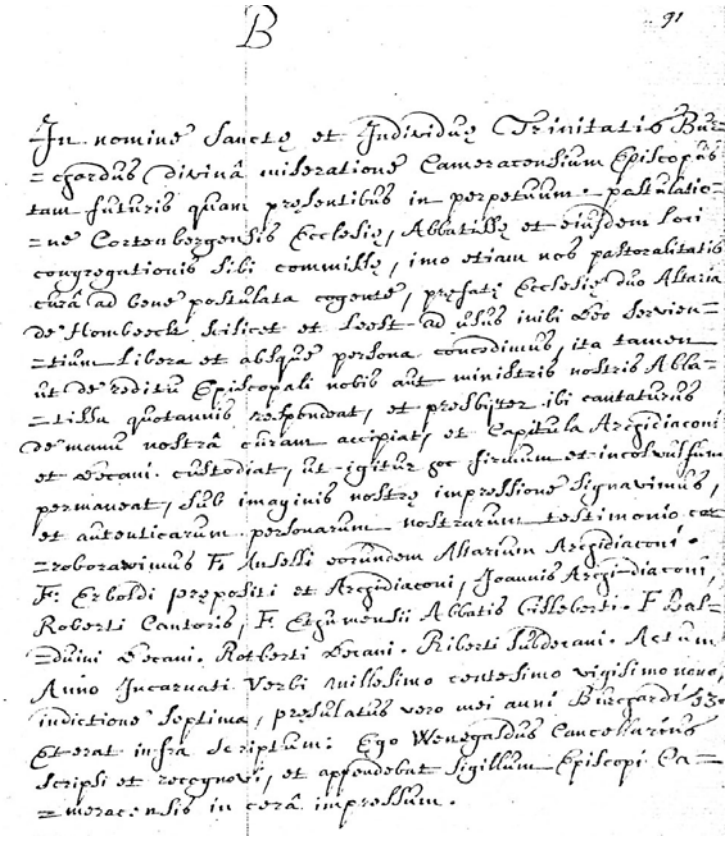
De oorkonde waarin Hombeek voor het eerst wordt vermeld, is een diplomatische bron. Het betreft een schenking van de altaarrechten van Hombeek en Leest aan de **benedictinessenabdij van Kortenberg**.[36] De reden van deze schenking ligt voor de hand. De bisschop van Kamerijk wou voorkomen dat de altaren in handen kwamen van leken of van geestelijken die de dienst aan anderen uitbesteedden.

Voor de overdracht was het immers zo dat 'de last der zielen'[37] in Hombeek werd gedragen door een priester-pastoor. Deze man stond in voor alle kerkelijke aangelegenheden binnen de parochie (sacramenten toedienen, preken,...), terwijl belangrijke leken instonden voor de kerkdienst zelf. Deze leken verzorgden eveneens de kerkelijke opleiding van kinderen en het aanleren van de kerkzang, net als het bezoeken en openen van de kerk.

De priester-pastoor leefde van tienden, cijnzen, renten, offeranden en rechten. Zijn rijkdom groeide meestal aanzienlijk, zodat vele anderen eveneens naar de post van priester-pastoor dongen.

Het gebeurde regelmatig dat het ambt, wanneer er één vrijkwam, in lekenhanden belandde. Ook geestelijken die geen opleiding hadden genoten om een parochie te leiden, oefenden dit beroep uit[38]. Om deze leken of geestelijken aan te duiden, die wel met de opbrengsten van de tienden en de offeranden aan de haal gingen, maar zich niet bekommerden om de zielenzorg, werden er verschillende termen gebruikt.

Met presbyter altaris, erfprochiaen, persona, verus pastor of pastor primitivus, werd dezelfde persoon bedoeld.[39] Om deze wanpraktijken tegen te gaan, werden er vanaf de 12e eeuw verschillende altaren weggeschonken aan kapittels, kloostergemeenten en geestelijke instellingen.[40]

Het afschrift van de oorkonde uit 1627

[35] **WAUTERS (A.). Table *Chronologique des Chartres et Diplômes Imprimés Concernant l'Histoire de la Belgique*, deel I, Brussel, 1868, p. 450-451.**
[36] **HOEMBEKA. *Van Hombeekse mensen en dingen*, p. 135.** (hier staat ten onrechte Cisterciënzerabdij van Kortenberg)
[37] **DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 6.**
[38] **DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 6-7.**
[39] **DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 7.**
[40] **DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 7.**

Het is in deze optiek dat bisschop Burchard de twee voornoemde altaren (duo altaria de Humbecka scilicet et Leest) aan de vrouwenabdij van Kortenberg (postulatione Cortenbergensis ecclesiae) schonk.

In de oorkonde wordt bovendien duidelijk vermeld dat de schenking werd voltrokken *omdat de pastorale zorg er ons toe dwingt,* waaruit we kunnen concluderen dat de bisschop zich reële zorgen maakte over de toekomst van de altaren van Hombeek en Leest. Het is ook niet verwonderlijk dat net de bisschop van Kamerijk deze schenking voltrok.

Burchard staat namelijk bekend als een aanhanger van de **Gregoriaanse hervorming.**[41] De Investituurstrijd heeft de verhoudingen tussen de bisdommen Luik, dat de Duitste keizer steunde, en Kamerijk, dat trouw bleef aan de paus, grondig verstoord. Kamerijk steunde **paus Gregorius VII** en deze schenking moet dan ook geïnterpreteerd worden in het kader van de Gregoriaanse hervorming. Om ervoor te zorgen dat kerkelijke goederen door priesterhuwelijken niet in handen van leken konden komen, werd het na de Gregoriaanse hervorming voor priesters dan ook verboden in het huwelijksbootje te treden.[42]

Aan deze schenking waren uiteraard een aantal voorwaarden verbonden. Zo bleef de bisschop verantwoordelijk voor de aanstelling van een kandidaat-pastoor. De abdis van Kortenberg mocht wel iemand voordragen, maar de uiteindelijke beslissing berustte bij de bisschop. Deze pastoor wordt in de oorkonde aangeduid als '***presbyter ibi cantaturus'***, ofwel de priester die te Hombeek zingen zal. Daarmee wordt bedoeld dat hij de parochiale diensten moest verzorgen.[43] Deze pastoor droeg de titel van '***huerparochiaen'*** (omdat hij als het ware werd gehuurd van Kortenberg).

Kortenberg stond vanaf de overdracht in voor het onderhoud van de kerk. Dit hield in dat de abdis werd belast met het onderhoud van de kerktoren, daken, muren, het koor en het hoogaltaar. Kortenberg moest er eveneens voor zorgen dat alle benodigdheden die de kerkdienst vereiste, aanwezig waren.[44] Ook de tiendenklok viel haar ten laste, iets wat de abdij in 1514 op hoge kosten joeg, toen er een nieuwe klok, *wier gelui zoo machtig zijn moest, dat het over gansch de parochie kon gehoord worden,* werd gesmeed.[45] De abdij moest eveneens voorzien in de behoeften van de pastoor. Hij zou een zorgenloos leven leiden op kosten van de Kortenbergse cisterciënzerabdij. In ruil hiervoor, kreeg de abdij op haar beurt de tiendenbelasting en de opbrengsten van het altaarerf.[46]

De abdis van Kortenberg werd zo officieel de '***persona'*** van Hombeek. Bisschop Burchard liet in de oorkonde eveneens optekenen dat de pastoor van Hombeek de voorschriften en bepalingen van zijn aartsdiaken en landdeken diende op te volgen (capitula archideiaconi et decani custodiat).[47] De abdij diende aan de bisschop, zijn aartsdiaken en de plaatselijke deken jaarlijks verslag uit te brengen over de inkomsten van beide kerken. Dit wil zeggen dat de bisschop, ondanks de schenking, nog steeds controle bleef uitoefenen op de rekeningen.[48] Het was immers zo dat de bisschoppen en abten in die periode niet enkel geestelijken waren. Ze waren grootgrondbezitters, heren met feodale rechtspraak en vervulden ook een financiële functie (leningen e.d.).[49] Het is dus niet verwonderlijk dat bisschop Burchard koste wat het kost controle wou blijven uitoefenen op de uitgaven en inkomsten van de altaren van Hombeek en Leest.

Het valt ook op dat de abdij van Kortenberg zelf de aanvrager was voor de schenking, hoewel de abdij in deze streek eerder onbekend was. Verbesselt vermoedt dat de schenking er is gekomen onder invloed van de hertogen van Brabant. Voor hen was Kortenberg immers een standplaats tussen Brussel en Leuven. De hertogen bezaten heel Ophombeek, alsook de tien enclavementen in Neerhombeek (waaronder het landgoed waarop de kerk stond).[50] Dezelfde redenering kan worden doorgetrokken voor Leest. Dat dit wil zeggen dat de hertogen voor de schenking de Eigen kerkheren van deze twee parochies waren, is niet geweten. Verbesselt oppert dat het mogelijk is, maar betwist het ten sterkste. Hij voert aan dat de bisschop in de oorkonde aanhaalt dat hijzelf, en niet de hertogen, de verantwoordelijkheid voor de zielenzorg droeg (cura pastoralitatis nostrae). Hij gaat verder in zijn redenering en meent dat dit geen stijlformule is, aangezien ze niet in andere oorkonden over de overheveling van altaria voorkomt.[51]

---

[41] **VAN UYTVEN (R.), BRUNEEL (C.), (red.).** ***De geschiedenis van Brabant van hertogdom tot heden.*** **Waanders Uitgevers/Davidsfonds, Leuven, 2004, p. 80.**

[42] **SESAM.** ***Sesam wereldgeschiedenis, deel 3: 1e eeuw voor Christus tot de Middeleeuwen.*** **Tirion Uitgevers, Baarn, 2005, p.332.**

[43] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der parochie Hombeek,*** **p. 24.**

[44] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 320.**

[45] **LEROY (M.). « De Kerk van Hombeek ». In:** ***'t Ridderke.*** **Mechelen, 9,1, 1994, p. 5.**

[46] **G. HERREGODS, (red.).** ***Leest Geweest,*** **p. 18-19.**

[47] **DE RIDDER (F.).** ***Geschiedenis der parochie Hombeek,*** **p. 7.**

[48] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 320.**

[49] **ART (J.) & VANHAUTE (E.).** ***Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente ?.*** **Deel 2: 12e-18e eeuw, Gent, 1994, p. 201-202.**

[50] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 319.**

[51] **VERBESSELT (J.).** ***Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel X,*** **p. 319.**

Voor de gewone inwoner van Hombeek of Leest brachten deze schenkingen geen ingrijpende veranderingen met zich mee. Hij betaalde zijn tiendenbelasting nu aan de abdij van Kortenberg in plaats van aan de priester-pastoor.[52] Dit zou zo blijven tot de Franse bezetters op het einde van de 18e eeuw het tienden-systeem afschaften.

De twisten over de parochierechten

De abdij van Kortenberg bleef dus tot aan de Franse overheersing in het bezit van de parochierechten van Hombeek. Toch is er gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd hevig gestreden om deze inkomsten. Helaas zijn er uit de 12e eeuw geen verdere oorkonden overgeleverd, maar uit 13e-eeuwse stukken kunnen we afleiden dat er heel wat moeilijkheden ontstonden met andere kerkelijke instellingen.

Zo meende de Duitse[53] ridderorde van **Pitsemburg** aanspraak te maken op bepaalde tienden. Enkele broeders probeerden om bij aankoop in het bezit te komen van bepaalde tiendenrechten. De abdij liet dit echter niet aan haar voorbijgaan. In 1221 verschenen de twistende partijen voor de hertog, waar de abdij van Kortenberg door hertog Hendrik I van Brabant in haar gelijk werd gesteld.[54] In de oorkonde staat te lezen dat de broeders van Pitsemburg de betwistte tienden overdroegen aan de hertog, die ze op zijn beurt bij wijze van aalmoes aan de abdis overhevelde.[55]

De rust was echter van korte duur. Amper enkele jaren later volgde er een conflict met het pas gestichte klooster van **Leliëndaal**[56], dat zich eveneens op Hombeeks grondgebied bevond. Dit was zowel een religieuze als een financiële twist. Leliëndaal meende mensen te mogen begraven die op haar grondgebied hadden geleefd, maar niet waren ingelijfd in het klooster. Kortenberg ontkende dit recht en eiste op haar beurt tienden van Leliëndaal, aangezien de grond binnen de parochie Hombeek lag. Het klooster bracht hiertegen in dat het door een pauselijk privilege was vrijgesteld van tienden.[57]

In 1251 kwamen de partijen voor het eerst in Kortenberg samen om zich te verzoenen. De abt van Vlierbeek trad op als neutrale bemiddelaar. Vijftien jaar later volgde er uiteindelijk een uitspraak, nadat **Wouter Berthout**, de heer van Mechelen, zich in de debatten had gemengd. Leliëndaal mocht tiendenvrij op Hombeeks grondgebied blijven en het klooster mocht iedereen ten grave dragen die daarvoor koos.

De abdij zou Leliëndaal voorzien in de materiële behoeften voor deze uitvaartplechtigheden. Daartegenover stond dat Leliëndaal elk jaar 10 schelling Leuvens diende te betalen aan de abdij van Kortenberg.[58] In 1307 zouden de twee partijen echter opnieuw met mekaar in conflict komen, ditmaal om de tienden van zeven bunder land. De bouwgrond was eigendom van Leliëndaal, maar het klooster liet hem onaangeroerd liggen, zodat het er geen tienden op hoefde te betalen. Leliëndaal werd echter verplicht elk jaar met Kerstmis dertig schelling Leuvens te betalen.[59]

Pastoor **Jan van Hombeek** twistte eveneens met Kortenberg. Ook hij meende aanspraak te maken op tienden. Zijn eis bleek echter ongegrond en nadat vrienden hem goede raad hadden gegeven, verklaarde hij geen recht te hebben op de tienden.[60] Dit staat in de betreffende oorkonde[61] duidelijk te lezen (et nihil juris in his habere).

Andere vermeende rechthebbers op tienden of privileges waren onder meer de **priorij van 's Hertogen Eiland te Gempe** en een andere Hombeekse pastoor, eveneens Jan genaamd.

Tot de Franse overheersing werd er bij schering en inslag getwist over wie de tienden toekwamen. De abdij van Kortenberg was hier voortdurend bij betrokken, maar werd steeds in het gelijk gesteld.

---

[52] G. HERREGODS (red.). *Leest Geweest,* p. 19.

[53]

[54] DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 9.

[55] Aartsbisschoppelijk Archief, Mechelen, Cartularium Kortenberg, deel II, nr. 418.

[56] In 1233 werd er op initiatief van de toenmalige pastoor, maar met de toestemming van de abdij van Kortenberg een klooster (Leliëndaal) gesticht. Het behoorde tot de zusters kannunikessen van de Orde van Prémontré en bevond zich op het grensgebied tussen Hombeek en Leest. In 1566 werd het vernield tijdens de Beeldenstorm. In 1572 werd het geplunderd door Spaanse soldaten en op 9 april 1580 werd het volledig verwoest en afgebrand door de "Staatsen".

[57] Leliëndaal beriep zich op een pauselijk privilege dat aan al de kloosters van de orde van Prémontré het recht toekende op tiende van gronden, welke ze door eigen arbeid ontgonnen.

[58] DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 12.

[59] DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 15.

[60] DE RIDDER (F.). *Geschiedenis der parochie Hombeek*, p. 11.

[61] Aartsbisschoppelijk Archief, Mechelen, Cartularium Kortenberg, deel II, nr. 419.

Herinneringen van een misdienaar

Wim Mariën

Het mooie processienummer van " 't Ridderke" deed me wegdromen naar mijn kinderjaren.

In de processie gaan was nu wel niet mijn meest geliefde bezigheid, althans de eerste jaren niet. Ik werd opgesteld in een kleine groep jongens met borden in de hand waarop namen waren aangebracht. Ik weet niet juist meer wat erop geschilderd stond. Waarschijnlijk waren het namen van deugden. Niet dat ik iets tegen deugden had, maar heel de processieweg niets anders doen dan steeds maar diezelfde plank vasthouden, er niet mee bewegen, ze steeds met dezelfde vingers omknellen: het werd een saaie en haast pijnlijke bedoening. Wellicht dachten mijn draaggenoten er ook zo over want elk jaar waren er afvalligen. Zo belandde ik jaar na jaar in datzelfde groepje… weer met die plank.

Misdienaars in een processie in 1946.

Toen ik misdienaar werd, kwam er een einde aan die ellende. Dat betekende Latijn leren "den boek" leren overdragen van de epistelkant naar de evangelie-kant en omgekeerd, bellen op het goede moment en voorzichtig water en wijn aanbrengen in de "*ampullekes*".

Bij bepaalde gelegenheden, op feestdagen, bij huwelijken en begrafenissen, kwam daar het allerbelangrijkste bij: het wierookvat! Dat was niet alleen interessant tijdens de vieringen maar ook bij het voorbereidend werk. In de sacristie van de mis-dienaars, vooraan links op het koor, ging het er druk aan toe. We beschikten er over een voorraad echte houtskool van bij Put in de smidse. Ook dat was al een echte belevenis: die houtskool gaan ophalen. Daar was men nogal dikwijls een paard aan 't beslaan. Het gebonk op een gloeiend gestookte ijzeren staaf waarbij de gensters van het aambeeld opspatten, maakte steeds indruk.

In die misdienaarsacristie kregen we slechts zelden bezoek. Het was maar best ook want met dat koperen wierookvat gingen we nogal fel tekeer. De kunst bestond erin zo krachtig op de houtskolen te blazen dat ze niet enkel gingen gloeien maar dat er vlammen uit oplaaiden, liefst zo hoog mogelijk. En dan maar blazen, om de beurt.

Waarom nu al deze uitleg over dat wierookvat? Wel, de sacramentsprocessie kreeg meteen een andere inhoud voor ons, misdienaars. We hanteerden nu niet het gewone koperen wierookvat maar een zilveren. Wat een sensatie en wat een afwisseling: wieroken voor het H. Sacrament dat onder het baldakijn – de hemel - gedragen werd. Af en toe voegden we nieuwe verse wierookkorrels toe want de geurende dampen moesten onophoudend en goed zichtbaar ten hemel stijgen.

Regelmatig rinkelden we de bellen om de toeschouwers er attent op te maken te gaan knielen omdat het Allerheiligste Sacrament in aantocht was. Aan 't kapelleke waar de zegen gegeven werd, steeg zo mogelijk nog onze verantwoordelijkheid. Na de processie werden we zelfs even binnengelaten in de pastorij: wat een voorrecht! Ook bij andere gelegenheden werden de misdienaars op de pastorij verwacht. Dat was steeds het geval enkele dagen voor de grote feestdagen.

Op de dagen van bezoek aan zwaar zieken en bedlegerigen kwamen we vooraf op de pastorij. Na de mis van 6.30 uur mochten we dan op de pastorij komen ontbijten. In dat kader en samen aan dezelfde tafel met mijnheer de pastoor en mijnheer de onderpastoor smaakten de boterhammen die Marie zelf gebakken had heel anders dan thuis. Dat was iets zaligs en overheerlijk. Na het morgenmaal

trokken de misdienaars mee om ons Heer aan de zieken te brengen De pastoor deed het Dorp, het Klein Gent en de Dries. De onderpastoor deed de achteruit: het Heike, het het Zwaantje, de Plein en de Boskant. Ik vergezelde de onderpastoor op die voettochten van minstens twee uur. We waren gekleed in zwarte toog met de witte *roket* en voorzien van de helklinkende bel en een licht-lantaarn. De huisbewoners die ons hoorden aankomen, kwamen naar buiten en knielden eerbiedig, de kop gebogen.

Na een *jatteke* koffie op de boerderij van de laatst bezochte zieke keerden we met de bus terug. Dat was dan rond 11 uur. Jefke Leemans was eigenaar en voerder van het vehikel. Het hele geval rammelde zodanig over de hobbelige kasseien dat enige woordenwisseling onbegonnen werk was.

Ook bij de zogenaamde bedieningen wat algemeen "berechten" werd genoemd – het brengen van het Laatste Sacrament bij stervenden – vergezelden we de priester op zijn tocht. Het verdriet van de familieleden maakte een zware indruk op ons, jonge snaken. Er was enkel plaats voor compassie en eerbied. Naast het ziekbed stond een tafeltje met wit tafelkleed en daarop een kruisbeeld tussen twee kaarsen, een schoteltje met watten en een kommetje water met een palmtakje.

Bij de begrafenissen van eerste klas hadden we ook meer werk dan gewoonlijk. De misdienaars moesten zich een paar dagen voor de uitvaartdienst naar Leest of naar Laar begeven, te voet uiteraard. Telefoon was destijds nog onbestaande op de pastorieën. We gingen daar de priester uitnodigen als "derde heer" om mee de liturgie op de uitvaartdienst op te luisteren. Liefst gingen we naar Laar omdat de vriendelijke pastoor ons telkens 25 centiem in de handen stopte. Daarmee konden we dan in het winkeltje aan de overkant en *bees* gaan kopen. Het viel me op dat in de pastorie van Laar de zon altijd binnenscheen. De weg naar Leest was veel eentoniger, altijd maar rechtdoor, en de oude pastorie lag er zo somber bij onder het lommer van hoge bomen verscholen.

Een overlijden was uitzonderlijk buitenshuis. De *opbaring* gebeurde in een woonkamer vooraan die dan dikwijls met zwarte doeken omhangen werd wat van die plaats een echte dodenkamer maakte. Begrafenissen verliepen ook heel anders. Buren van de overledene droegen de lijkkist naar de kerk. Ze losten elkaar wel eens af en namen op elk kruispunt, geknield en biddend, een korte rustpoos. Nog voor de dienst een aanvang had genomen, namen de drie priesters – *de drie heren*, zei men – plaats in het koorgestoelte. In een respectabele snelheid lazen ze er in het Latijn een aantal psalmen uit de dodenliturgie.

Vóór de eigenlijke misviering gingen *de drie heren*, de koster met wijwatervat en *kwispel* en ook de misdienaars met het kruis de lijkstoet tegemoet tot op een vast punt. Meestal was dat ontmoetingspunt aan het begin van de Diepestraat, bij het café "*van Meulemakers*" uitgebaat door de gezusters Roos en Stans Teughels. De Diepestraat heeft voordien ook nog de "Lijkstraat" geheten. Op die plaats werd het dode lichaam gezegend en na een kort gebed begaf de stoet zich kerkwaarts, de priester, koster en misdienaars voorop, de familieleden achter de kist. Onder het zingen van psalmen werd de kist tot vooraan in de kerk gedragen en daar onder de zwartbeklede katafalk geschoven.

1935: begrafenis van Alice Buelens.
De lijkwagen is tot over de bareel gekomen en op de statieplaats, aan het 'ruthuis', gaan meisjes in processiekleren de kist verder dragen

Aan het café van 'Meulemakers', begin van de Diepestraat wordt de lijkstoet opgewacht door de drie 'heren' die de dienst zullen doen: onderpastoor Van den Heuvel, de onderpastoor van Laar en de broer van zuster Michelina. Verder is er de koster Jan Plasqui en leeftijdgenoten van het overleden meisje. De misdienaar is Remi Bertens.

Op en rond de reusachtige katafalk die op het koor was opgesteld stonden tientallen kaarsen die we allemaal moesten aansteken. De katafalk belemmerde grotendeels het zicht op het altaar en op de priesters tijdens de dienst maar dat was toen heel gewoon.

Andere dagen waarop een grotere inzet aan de misdienaars werd gevraagd waren de grote feestdagen. Dan werden de taken verdeeld. Om 5 uur 's morgens was er een mis voor de duivenmelkers. Om 6 uur volgde de gewone morgenmis zoals op alle zondagen. De mis van 8 uur was vooral voor de kinderen bestemd. Tenslotte was er de plechtige hoogmis om 10 uur. Eer kwartier voor het begin van iedere mis moesten de misdienaars in het *klokhuis* kleppen. In het *klokhuis* of kerkportaal hingen de drie dikke zelen van de zwaardere luiklokken. Die mochten enkel door klokkenluiders bediend worden een half uur voor de diensten. Kleppen was een taak voor de misdienaars. In de linkerhoek van het *klokhuis* hing een lichter kabeltje met een handvat onderaan. Met korte snokjes konden we het hamerke laten tikken tegen de wand van de lichte klok enkele minuten voor de mis aanving. Dat was het laatste signaal dat de kerkgangers moest aansporen zich te reppen.

De "dag des Heren" mocht een rustdag heten maar dat was het voor de misdienaars allerminst. Dat was geen doordeweekse dag. Voor onze va betekende dat zingen op het hoogzaal tijdens de mis en daarna een halte in het café bij *Meulemakers* om er een kaartje te leggen of een partijtje te biljarten. De rest van de dag verliep thuis maar in de namiddag werden we om15 uur in het lof verwacht. Daarna trokken we naar *het patronaat*, vandaag zouden we zeggen het Parochiecentrum. Daar konden we ons bedienen van de speeltuigen of aan een tombolaatje meedoen.

Andere dagen gebruikten we de tijd om in een boekje te lezen of van een filmvoorstelling genieten. Van die filmpjes waren de bekendste hoofdacteurs de hond Rin-tin-tin of de komieken Buster Keaton, Harold Lloyd om CharlieChaplin niet te vergeten. Af en toe schoof meneerke Dierckx zijn pastoors-hoed voor de cinemalamp. Dat snapten we toen niet zo goed … later wel.

Bij sommige gelegenheden zoals huwelijken of kerkgangen van de jonge moeders, kregen we wel eens een fooi. Dat verliep zo: met een ingekaderde afbeelding van Onze Lieve Heer mochten wij tot bij de trouwers of de kerkgaande moeders gaan. We lieten hen die afbeelding kussen. Daarna hielden we het kaderke zo dat ze er een geldstuk konden opleggen. Bij huwelijken was er dikwijls zoveel stemming dat de getuigen of andere verwanten vooraan in de kerk ons wenkten om iets in de hand te stopen. Die trouwers stegen in onze achting. Al bestond de uitdrukking *broederlijk delen* toen nog niet, toch werd dit in de praktijk onder de misdienaars al toegepast. Alle giften werden verzameld en op het einde van het jaar verdeeld. Op de laatste zondag mochten we ook eens met de schaal rondgaan in de kerk. Zo ziet ge maar dat er in ons al blijkbaar kleine materialistjes schuilden die liever kregen dan te moeten geven!

In die jaren misdienaar zijn, was dikwijls een familie-zaak van kroostrijke gezinnen met meerdere zonen. Zo waren er de families Buelens, Bertens, Moens, Mariën en andere. Een zeer typische uitzondering was Cyriel Meys, van *Zwinko*, die om zijn straffe verhalen goed in de herinnering is gebleven. Wellicht zijn er tijdgenoten die zich hierover meer feiten of anekdotes herinneren of mijn verhaal zelfs kunnen verbeteren. Hoembeka zal zeker graag met alle opmerkingen of aanvullingen rekening houden.

Plechtige communicanten in het interbellum: Louis Van Asch, Carlo Phlips, Louis Buelens.

MERKWAARDIGE ZONDAGEN

Louis Buelens

Louis Buelens als eerste communiekant

Eerste- en plechtige communie

De eerste communie deden we op Witte Donderdag omtrent ons zevende jaar. Dat was de ouderdom van "discretie en verstand." De grote algemene repetitie eindigde met de eerste echte biecht. Met een klein hartje achter dat gordijn kruipen en voor uw gezicht die ontelbare gaatjes. Maar daarachter zit de onderpastoor. Zou die ons kunnen kennen? Wat gaat die brave man van mij wel denken? Nog maar een beetje meer opschuiven tot in het donkerste hoekje. Eens de resem baldadigheden bekend, is het ergste er af. Oprecht berouw en de vaste wil hebben al de zwarte plekken van de ziel weggevaagd, morgen mogen we te communie gaan.

Stijf en uitgestreken in het nieuwe kostuum met moeder naar de mis. Vandaag moet de meester niet op ons passen want er kan iets mislopen. We beginnen aan ons grotemensenleven. Volwassen wezens zonder zonden, zonder onhebbelijkheden op weg naar pure volmaaktheid. We zullen geen 'aaszak' meer doen met de marbollen, niet meer afzien in de klas, de meester geen bijnaam meer geven, thuis altijd goed luisteren naar de ouders, in de kerk echt bidden, niet meer lachen met het droeve gezicht van de arme man die van Sint Martinus maar een halve mantel krijgt. Bij de communie met de tong de heilige hostie voorzichtig lospeuteren en goed oppassen ze niet met de tanden te raken of door te bijten want dan kan er bloed uit uw mond lopen. Dat vertelde de onderpastoor toch. Na de mis heel devoot met moeder naar huis want er wordt gefeest in de huiskring.

De plechtige communie deden we op twaalf jaar, met Passiezondag. Dat was een hoogtepunt in ons leven. De catechismuslessen in het plaatsje rechts achter in de kerk, hadden ons op de goede weg gezet onze hemel nu zelf te verdienen. Vroeger was het "het is nog maar een kind" maar nu werd het menens. Nu moesten we ons leven zelf in handen nemen. Schrik voor de biecht, dat was voorbij. Dierckxke gaf toch altijd maar drie vaderonzen, drie weesgegroeten en een goed akte van berouw. Dat was navenant onze zonden die ook steevast op hetzelfde niveau bleven: min of meer drie keren een klein beetje gelogen en drie keren voor vader en moeder niet willen doen wat ze vroegen. Dat ik de kat met haar staart aan de tafelpoot gebonden had, moest ik toch niet zeggen, hé. Ze moest maar niet in de wieg bij mijn klein zusje kruipen.

Op de grote dag waren we al zeer vroeg uit de veren. Met de sjees van 'den Disser' naar de mis. Op het binnenhof van 'den Doms', voor de herbergen 'het Bergske' en 'Rome' stonden de speelkarren, de melkkarren en een paar sjezen al opgesteld. De voermannen wachtten geduldig het einde van de mis af, dicht bij den toog. Met een communicant rijden was een zaak van belang en de voerman moest in conditie blijven om het vol te houden tot na het lof. Wij, de feestelingen, zaten op het hoogkoor: de meisjes links, de jongens rechts. Vandaag moest de familie Montens tussen het gewone volk zitten in de kerk. De priester glorieerde in volle ornaat en de misdienaars deden hun uiterste best. Deze mis moest met het grootste ceremonieel verlopen. We zaten roerloos geknield op de kerkstoel met voor ons, op het armplankje en op een wit kanten doekje, de "***Romeinsche missaal, met vespers***". De verse geur van het kalfsleder oversteeg deze van pseudo-heiligheid die we geacht waren uit te stralen.

Het sermoen van mijnheer pastoor heb ik niet zo aandachtig kunnen volgen. Ik kon nu alles beter in tijd inschatten en tot driemaal toe had ik gekeken op mijn pas gekregen uurwerk met zilveren ketting. Mijn linker buur had het al lang in de gaten. Hij had een vulpen gekregen en vond een horloge maar min. Wat kunt ge nu met een vulpen doen? In de klas schrijven we met een griffel en thuis met een ballonnenkespen, en hij moet dan nog altijd een pot inkt meeslepen voor het geval dat ding droog valt. Mijn horloge heeft een sleutel en is altijd paraat. Vanaf nu zal het gedaan zijn met te laat thuis te komen: ik heb het uur bij.

Na de mis moesten we de revue passeren. Een dubbele rij nieuwsgierigen stond buiten opgesteld om ons te in ogenschouw te nemen. Bewonderende kreten werden niet langer onderdrukt.
- "*Zied'es, hoe schoeën dat'em es!*"

Dat had ik voordien nog nooit gehoord. Ik liet mijn vest wat open staan om die gouden ketting beter tot zijn recht te laten komen. Geen commentaar daarop: of ze hebben het niet bemerkt, of ze zijn er misschien jaloers om?

Als de meisjes verschenen schoven de koppen reikhalzend naar boven. Nog meer dan hun dochters genoten de trotse moeders met een strak uitgestreken gezicht van het lovend gekeuvel van de kijklustigen. Maar de moeders met hun nieuwe opsmuk met dito pluimen hoed en lintjes deelden zelf ook in de bewondering. Ieder zocht rustig zijn gespan en in gestrekte draf ging het huiswaarts.

Achter de rug van de koetsier vroeg ik *stillekes* aan moeder:
- " *Nu ben ik toch braaf geweest hé, moe*"
- "*Jaja, als dat zo blijft, mogen we niet klagen*.", was het antwoord.

Den Disser keek eens terzijde en lachte binnensmonds wat een zekere twijfel verraadde. Grote mensen, dat bleven echte vraagstukken, die geloofden in niets. 's Middags was er feest voor het eigen volk en voor peter en meter. Dan ging het er een beetje devoot aan toe maar toch gezellig. Na de mis had ik mijn schoon pak uitgedaan en voelde me veel meer op mijn gemak. De sportkousen en de schoenen mocht ik aanhouden, die waren toch twee maten te groot daar heb ik geen last van. Spijtig dat mijn 'gileé' ook uit moest en vooral was dat betreurenswaardig omdat ik niet langer streken kon verkopen met die zilveren ketting. Maar kom, straks voor het lof zullen ze me nog goed kunnen zien. Soep met veel ballekes, savooi met *boelie*, ballekes met pruimen, rijstpap met bruine suiker. En dan vroeg moeder of er nog iemand goesting had voor een tas koffie maar niemand stak de vinger op.

Weldra kwamen de nonkels en tantes opdagen. Sommigen zouden meegaan naar het lof, terwijl de anderen de koffietafel dekten en een woordje gingen *placeren*. Voor de kerkpoort, weer die rij kijklustigen, die geen enkele kans wilden missen. Nadat in het plechtig lof met veel gezang het sacrament werd aanbeden en de Heilige Geest nogmaals over ons was neergedaald, mochten we naar de uitreiking van onze plechtige-communieprent. Het eerste 'diplom' in ons leven werd voorzichtig opgerold om het niet te kreuken. Dat moest immers ingekaderd worden en ergens opgehangen als eeuwige gedenkenis of om een foutje in het behang weg te moffelen. Daarna nog eens de modeshow en daarmee was het moeilijke gedeelte achter de rug. Weer de sjees in en dan vlug thuis gaan kijken welke *cadeaukes* er zouden bovenkomen. Volgens mijnheer pastoor was dat bijzaak, maar mijn verwachtingen waren hoog gesteld. Paniek bij het thuiskomst. Waar was het witte doekje van de missaal gebleven? Het werd teruggevonden in mijn broekzak. In de grote alteratie had ik er mijn neus mee schoon gemaakt maar het moest nu nog zijn nut bewijzen als "stoeferke".

De processiedagen hadden ook hun eigen charme. De heiligen, die meegedragen werden, stonden dan opgesteld op sokkels in de middengang van de kerk. Sint-Vincentius achteraan, rechtover zijn pilaar. Die werd gedragen door vier bestuursleden van het gelijknamige vennootschap. Onze Lieve Vrouw stond vooraan en werd gedragen door zes meisjes die om beurten afgelost werden door een tweede ploeg van zes. Zij werden de *lievevrouwmeiden* genoemd.

Op dergelijke hoogdagen werd de hoogmis met assistentie van minstens drie misdienaars opgeluisterd. Mijn beste kameraden, 'de Zwinkokes' hadden een goed woordje gedaanten ik werd parttimeaspirant benoemd. Dat betekende: helpen bij speciale gelegenheden, het kruis of een kandelaar dragen, bellen of met het wierookvat zwieren in de processie. Voor kerkelijke bevorderingen was toen een goede stoot onmisbaar. De groepen werden gevormd van rechtover 'Flupses' en in het straatje van 'Boerkes' tot aan de kerk. De meisjesgroepen vertrokken op de koer van de meisjesschool en werden er geleidelijk ingevoegd. De drie fanfaren speelden om beurten hun processiemars. Onder de regie van de onderpastoor ging het langs het dorp, den bareel over de Bankstraat naar het kapelleken. Daar werd de zegen gegeven onder het blazen van het "te velde". Jef van Polien stond gereed met zijn tien gevulde *kamerkes*, kleine metalen potten met buskruit gevuld en aangestampt met papier. Ze werden met een gloeiend *reukelijzer* aangestoken. De ontploffing gaf een slag die kilometers ver

gehoord werd. Als allen wat op adem gekomen waren, begon de weg terug langs de Bankstraat, Diepestraat en zo naar de kerk. Hier werden nog een paar lofliederen gezongen en na de zegen werd de processie ontbonden.

De muzikanten, de dragers en de zangers kregen van de onderpastoor een bon, "goed voor een pint", die ze bij 'Flupke van Rome' gingen opdrinken. De meeste mannen lieten het niet bij die ene pint. Blazen en zingen en dragen kon immers zeer dorstig zijn.

De processie ging enkel in de zomer uit en was er veel kans op goed weer. Na het vertrek van de gelovigen moesten de misdienaars alle kaarsen doven, de rode toog en het witte stijfgestreken *roket* op de kapstok hangen en hun sacristie wat opruimen. Dan gingen ze goede dag zeggen tegen de pastoor en onderpastoor die nog druk bezig waren met de koster in hun sacristie.
-" *Ge hebt het weer goed gedaan*", klonk de bemoediging van Diercxke.
Dat deed goed maar toen de grote baas met zijn rechterhand in de wijde zak dook en een hele frank in ons hand stopte, deed dat nog beter. En met kermis waren het er twee. Het rijke kerkelijk leven had toch veel schone kanten.

De hoogdagen waren gekenmerkt door de langdurende vespers voor het lof. De litanie van alle heiligen werd gezongen op een eentonige wijs.
"*Sancta Lucia: ora pro nobis*".
"*Sanctus Hieronimus, ora pro nobis,*" en zo die ellenlange rij afdreunend van heilige mannen en vrouwen die nu in de hemel met spanning luisterden of hun naam niet vergeten werd. En er waren er toen nog veel. Het concilie met de bekende personeelsinkrimping was voor latere datum. Dat moet zeker bij vele heiligen zwaar op de maag gevallen zijn. Zij hadden zo hun best gedaan en dan opeens weg van de pilaar, geen offerblok meer aan de voet, zelfs niet meer vernoemd worden. Neem nu de heilige Barbara, de patrones van ons *peit*, die sukkel werd in het hoekje gezet aan de biechtstoel van de pastoor. Erger nog voor Sint-Laurentius, die is spoorloos verdwenen met rooster en al. Sint-Antonius en zijn varken, nooit meer teruggezien. Bij recessie zijn zelfs de heiligen niet zeker van hun job.

Hoogdagen waren echte topdagen niet alleen voor de fabrikanten van kaarsen en wierook maar ook voor ons, de misdienaars. Wij geraakten die dagen gemakkelijker aan *stoempkes*. Die kaarsrestanten waren altijd goed om bij de hand te hebben voor de Sinte-Mettedagen. Dan vonden we afnemers bij de vleet. In de meeste uitgeholde bieten vond men dan een stukje kaars terug dat reeds een gewijde loopbaan achter de rug had.

Met Allerheiligen zong men na het lof het officie voor de overledenen. Dan was het bijna donker als het gedaan was. Daags voor een hoogdag moesten de "zwinkokes" wijn halen bij de koster. Met een grote glazen karaf trokken we met ons drie erop af. Overhand droegen we de karaf en proefden met kleine slokjes of het wel de echte goede miswijn was. We hebben nooit een vergissing vastgesteld. Dat klein beetje proeven moest heel vakkundig gebeuren, in het gangske tussen de koster en de achtergevel van Rome. Daar stond een ton om het regenwater op te vangen. Voorzichtig was geboden want een vroegere misdienaar was zijn plaats kwijt geraakt nadat de pastoor een levend en stomdronken "pipioentje" vond in zijn karaf. Wij keken goed uit dat het werk dat we leverden wel goed af was en hebben nooit reclamaties gekregen.

Kerstmis 1926

Een dag om nooit te vergeten.
Alle plassen en beken lagen dichtgevroren. De andere jongens uit de buurt wisten op het ijs van 'mekesbeek' en 'mekesput' hun hart op te halen. Voor mij lag dat anders. Stel u voor 'schuiven' vlak bij moeders venster: daar was geen plezier aan. Voor een kapotte blok, een haak in de broek of voor elk ander ongelukske zou ik het moeten horen: "dat komt met te schuiven".

De anderen konden "hukske rijden" of "op handen en voeten schuiven" of "achterwèds": zoiets kon ik me niet permitteren onder moeders vizier. Ik moest elders mijn heil op winterpret vinden zoals op "Keuleersput" of op "Nijzekesput".

Kerstmisnamiddag, vlak na het middagmaal naar de vespers met mijn beste kostuum van de plechtige-communie. Ik droeg het slechts de vijfde keer.

Om geen verleiders tegen te komen die me op het ijs zouden lokken, nam ik de veiligste weg langs de "rutweg", "het pasgat" zo naar de kerk maar via de put van "Fré de Nijs". Frans en Staaf van Muskes, Mon van den Haas, Pierre van de garde en Lewie van Pieneke waren al aan het schaatsen. In de verste hoek van de put vermaakten zich de kleinsten met te "schuiven" op het ijs. Mon van den Haas, die op de koer mijn beschermengel geweest was, vroeg:
- "*Kunde gij da nog nie joeng? Wildès proberen*?

Voorzichtig rechtkomen van de kant, krachtig afstoten en u dan laten uitbollen. Dat was de uitleg van de instructeur. Ik volgde de goede raad getrouw op en stootte krachtig af. Ik voelde me sierlijk wegglijden en dacht dat het moeilijkste nu al voorbij was. Enkele meters van wal, kreeg ik een onzekere gewaarwording in de benen: de linker voet wilde naar rechts en vice versa. Zoals gewoonlijk, in de grootste nood is goede raad duur. Mijn leermeesters waren nergens en ik stond er alleen voor. Voor ik om hulp kon roepen ontwikkelde zich een hulpeloos geslinger van armen en benen en molenwiekend met alle aanwezige ledematen smakte ik met een bons op het ijst en kwam al schuivend tot stilstand tegen de oever. Pijn in de knie, het hoofd en de ellebogen. Op het eerste zicht scheen alles nog in orde: mijn schoenen, mijn sportkousen aan de voorkant en mijn vest.
- "*Hedde aa nie zièr gedaan*?"
- " *Die broek, dat is niks, dat kan gemaakt worden*".

Mijn broek? In de linker broekspijp gaapte aan de achterkant een winkelhaak van vijf centimeters. Dat wordt een ramp. Vertel nu maar dat ge in de kerk van een stoel gevallen zou zijn. De onderlip krijgt het lastig en de tranen beginnen naar buiten te dringen. Een van de grote mannen vond de oplossing:
-"*Victorine van Fré De Nijs, die kan goed naaien*".

Met een hartje zo groot als een gedroogde boon en een gezicht als van de arme man Job werd ik door Mon geleid naar de warme keuken van Fre. Moeder De Nijs en de dochters spaarden hun beklag en troostwoorden niet.
- " *Dat kan alleman overkomen hé, zoneke, jullie moeder zal dat ook wel begrijpen*".

Daar was ik niet zo zeker van. Dat opkikkertje was moreel wel heel zwak. "Fik", zo noemden de ingewijden, haar, begon direct aan het herstel. Intussen kreeg ik een broek van "Zjang", de jongere broer. Met geduldige toewijding trachtte moeder De Nijs mij terug enig zelfvertrouwen te geven. Fik plooide de broek in een handdoek en ging ermee naar de naaizuster. Na het lof werd de scheur deskundig bijgewerkt en ik was er nu min of meer klaar voor om strijd tegen de waarheid aan te gaan. Met een hartje dat overvloeide van dankbaarheid en met een "dank u wel" van hier en een "merci" van ginder, vertrok ik weer langs het pasgat en de rutweg naar het laatste oordeel.
- "*Heeft dat lof zo lang geduurd*?"
- "*Nog een beetje gespeeld onder weg en zo*".
- "*Toch niet op het ijs gezeten, zeker, met dat goed kostuum*?"

Daar kon ik niet direct op antwoorden omdat ik juist een klein beetje moest kuchen van de warme droge lucht. De herstelling moet perfect uitgevoerd geweest zijn zodat ons moeder,ondanks haar kennersoog op dat gebied, niets opmerkte. Niemand kom mij evenaren in ijver en godsvrucht die avond bij het lezen van het rozenhoedje. Ik zou hebben durven vragen nog een tientje meer te bidden maar dat zou verdacht geweest zijn. Ik zou ons Lieve Vrouwke straks in mijn bed nog eens speciaal bedanken. Het kon niet uitblijven en een tijd later kwam moeder wél tot de ontdekking. Na een berouwvolle bekentenis volgde een opvoedend sermoen maar daar bleef het bij. De tijd heelt de wonden en de zuster had de broek zo nauwgezet gemaasd dat het bijna niet te zien was: een uiterst secuur werkje. Ik was nu ook de enige die een gemaasde broek droeg en die vestimentaire *cicatrice* kwam stoer over en daar konden de kameraden niet tegenop. Schaatsen heb ik verleerd. De mensen die op de schaatsen sierlijk over het ijs pirouetteerden heb ik mijn leven lang bewonderd maar zelf heb ik die onberekenbare dingen nooit meer onder mijn voeten gebonden. Telkens als ik mijn goed kostuum droeg, heb ik met een zekere eerbied en bewondering aan Fik gedacht en aan de naaizuster en aan die kerstdag.

Weer twee die hun hemel hadden verdiend en een pilaar in de kerk. Aan hen heb ik het te danken dat die kerstdag 1926 vredig en vreugdevol is gebleven, zoals het alle kerstdagen betaamt. Goddank zijn er nog mensen op aarde die "*van goeden wille*" zijn.

Anna Elisabeth De Ruysscher (1736-1800) van *Capelle op de Vaert*

of zuster *Dorothea*, kloosterlinge in de abdij van Roosendael

**François Van der Jeught,
Marvin Olbrechts
en Frans Beukelaers**

Vooraf

Deze bijdrage is vooreerst een biografische schets van Anna (Elisabeth) De Ruysscher, die op ongeveer 21-jarige leeftijd intrad in de abdij van Roosendael en er geprofest werd tot lekenzuster. Zij was afkomstig van Kapelle-op-den-Bos.

De talrijke publicaties over Roosendael handelen uiteraard over haar rijke geschiedenis, haar abdissen, de iconografie van het klooster, de restauraties van het Pesthuis, het Poortgebouw en het Koetshuis, de archeologische vondsten, de toekomst van de site, e.d.m.

Over de kloosterlingen zelf zijn we vrij goed gedocumenteerd, soms door toevalsvondsten in de archieven, die bijkomende informatie verschaffen over de nonnen, hun familiale achtergrond en status.

Maar voor het eerst komt een lekenzuster van de abdij van Roosendael uitvoerig aan bod en aan de hand van een genealogische schets van de familie De Ruysscher (en varianten in de schrijfwijze) tijdens het Ancien Régime, trachten wij een beeld te geven van haar familie en voorouders.

Deze bijdrage biedt ook een gelegenheid om de familierelatie te verduidelijken tussen Anna (Elisabeth) en priester Joannes Baptist De Ruysscher, tussen Anna (Elisabeth) en Pieter De Ruysscher, de luitenant van de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos en tenslotte tussen haar en Coleta De Ruysscher, de moeder van kanunnik dr. Jaak Muyldermans. Korte notities over enkele De Ruysschers in Kapelle-op-den-Bos illustreren deze familie.

De abdij van Roosendael [1]

Anna (Elisabeth) De Ruysscher trad in, in de vermaarde cisterziënzerinnenabdij van Roosendael bij Walem. Deze abdij werd gesticht in het begin van de 13de eeuw op gronden geschonken door de familie Berthout.

In de eerste eeuwen verwierf de abdij verschillende goederen en voorrechten in de onmiddellijke omgeving, maar ook in Duffel, Berlaar, Itegem en Leffinge. Eind 15de, begin 16de eeuw bereikte Roosendael een eerste grote bloeiperiode. Tussen 1566 en 1580 werd de abdij verschillende malen geplunderd en ten tijde van het Calvinistisch Bewind (1580-1585) afgebroken. De kloosterlingen die zich in 1579 hadden teruggetrokken in hun refuge aan de Bleekstraat in Mechelen, vluchtten naar Duitsland en keerden na lange omzwervingen terug naar Mechelen na de Reconciliatie van de stad.

Abdis Joanna Van Laethem startte in 1649 met de wederopbouw van de abdij bij Walem. Pas in 1660 konden de kloosterzusters er opnieuw hun intrek nemen. In 1673 was de basisstructuur van Roosendael praktisch voltooid. Het was een complex in barokstijl met een ringgracht, die vandaag nog grotendeels bestaat.

In de 18de eeuw en zeker onder het bestuur van abdis Agnes Haegens kende de abdij een nieuwe bloeiperiode met de bouw van het Poortgebouw (1777) en het Koetshuis (1781).

[1] J. SERNEELS, *Het landbouwkundig patrimonium van de abdij Rozendaal. Pachthoeven te Sint-Katelijne-Waver*, uitgave van Erf en Heem, 1997, 190 p.
W. TIRI, *Abdij Roosendael. Werkingsverslag opgravingscampagne 1997*, uitgave van vzw Roosendael en vzw Jeugd en Kultureel Erfgoed, s.l., 1997, 31 p.
I. ADRIAENSSENS, *Het domein Roosendael in Sint-Katelijne-Waver*, in Monumenten & Landschappen, tijdschrift van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Afdeling Monumenten en Landschappen, Brussel, 23ste jg.,nr 6, november – december 2004, p. 5-27.

Zicht op de abdij van Roosendael (schilderij van ca. 1720 – anoniem), zoals ze gebouwd werd onder abdis Joanna Van Laethem. Het originele schilderij wordt bewaard bij de Zusters van Overijse te Mechelen aan de F. de Merodestraat.

De abdij van Bornem bewaart een kopie, het Mechelse stadsarchief heeft er een aquarel van (C8417).

Graaf de Ferraris, onder wiens leiding in die periode de Oostenrijkse Nederlanden in kaart werden gebracht, noemde Roosendael "na Mechelen de merkwaardigste plaats in de omgeving".

De abdij van Roosendael gezien vanaf de Nete. Aquarel van J.B. De Noter.

Om het afschaffingsdecreet van de contemplatieve kloosters van keizer Jozef II te omzeilen, richtte abdis Agnes Haeghens in Roosendael een kostschool op.[2]

[2] Dit decreet van 7 maart 1783 werd afgekondigd "in het belang van de godsdienst en de mensheid", tot afschaffing van "de kloosters van beiderlei kunne, waarin slechts een louter bespiegelend leven geleid wordt dat de godsdienst, de Staat en de evenmens volkomen nutteloos is.."

De kloostergemeenschap bezat omstreeks 1790 meer dan 1.000 ha gronden, o.a. te Melsbroek, Boortmeerbeek en Wiekevorst. Zij verpachtte 21 hoeven waarvan negen alleen al in Sint-Katelijne-Waver en bezat twee windmolens, die van Battenbroek en die van Hooik (Berlaar). Maar dat hoogtepunt van rijkdom en macht werd echter onmiddellijk gevolgd door het definitieve einde van de abdij.

In 1797, onder het Franse bewind, werden de religieuzen *manu militari* uit Roosendael verdreven. Datzelfde jaar verkocht de overheid de gebouwen aan Pierre de Meulenaer, een Antwerpse opkoper van verbeurdverklaarde kerkelijke goederen. Hij liet het complex grotendeels slopen om het te gelde te maken als bouwmateriaal. Slechts enkele gebouwen bleven gespaard waaronder het monumentale Poortgebouw, het zogenaamde Pesthuis, het Koetshuis,[3] een deel van de ommuring, een deel van het abdissenkwartier…

Het is tijdens de bloeiperiode van Roosendael in de tweede helft van de 18de eeuw dat Anna (Elisabeth) De Ruysscher de abdij leerde kennen, de grote bouwcampagnes meemaakte, de turbulente periode van de Franse bezetting en de abrupte neergang.

Intrede van Anna (Elisabeth) De Ruysscher

Agnes Haeghens (1703-1788) was vijf jaar abdis van Roosendael toen Anna (Elisabeth) De Ruysscher er op 6 mei 1759 geprofest werd.[4]

Domproost en vicaris-generaal De Riddere had de aartsdiaken Jan Baptist Foppens van het bisdom gemachtigd om haar het "verhoor" af te nemen, zoals dat gebruikelijk was vóór het afleggen van de professie.

Enkele dagen voordien, op 26 april, verklaarde ze dat ze *Anna De Ruysscher* heette, nu *zuster Dorothée*[5] met haar kloosternaam en geboren werd *anno 1736 in de prochie van Capelle op de vaert uijt wettigh houwelijck, beijde haer ouders noch levende.*

[3] Voor een virtueel bezoek aan de voormalige abdijsite, bezoek: Hwww.roosendael.beH
Het Pesthuis is volledig gerestaureerd en wordt bewoond door de beheerder van het domein. De restauratie van het Poortgebouw werd in 2004 voltooid; momenteel is de restauratie aan gang van het Koetshuis. Het domein is sinds kort eigendom van de N.V. Stichting Kempens Landschap en heeft o.a. een functie als jeugdverblijfcentrum.

[4] Archief Aartsbisdom Mechelen, Cisteaux – Roosendael, Walem, 3. De "verhoren", (en enkele lofreden) van 201 kloosterlingen van Roosendael zijn hier bewaard. Wij danken Willy Hendrickx, medelid van *De Ware Vrienden van het Stadsarchief* voor zijn mededeling van deze zeer interessante bron.

[5] *Dorothée*: Dorothea, of "geschenk van God", (Grieks).

Portret van abdis Agnes Haeghens (1703-1788)

Zij deelde mee dat ze in Roosendael zeven maanden *scholiere* is geweest en sedert één jaar *novitie.*

Aartsdiaken Foppens akteerde over *Anna Dorothea De Ruysscher … dat sij ontrent een jaer heeft gesolliciteert en daer er tuschen Godt heeft gebeden en raedt gevraeght, over haeren roep, oock wetende waer in bestaet de verbintenisse van haere beloften, buijten de w:*[elcke] *sij geene andere gedaen en heeft, nochte aen niemant verbonden. Eijndelijk sonder eenigh lichaemelijck ongemack, noghte schulden….*

Zoals dat de traditie was, werd ter gelegenheid van haar professie een lofdicht geschreven, dat ook gedrukt werd, in haar geval bij boekdrukker en boekverkoper Joannes Fransicus Vander Elst op de Grote Markt te Mechelen.[6]

Het lofdicht voor Anna (Elisabeth) De Ruysscher vat aan met: *Dorothea verciert met bloemen. Geestelyck verbeêldt in de Godt-minnende Bruydt van Jesus. Dorothea (eertyds) Anna De Ruysser doende haere solemnele professie in de vermaerde abdye van Roosendael by Walem uyt het orden van den honingh-vloedende ende heylighen vader Bernardus. Den VI mey M. DCC. LIX*. Het lofdicht zit vol verwijzingen naar Roosendael door de allusies op bloemen i.c. rozen; het bevat vermaningen, goede raad, en (heils)wensen.

DOROTHEA
VERCIERT MET BLOEMEN
Geestelyck verbeêldt in de Godt-minnende Bruydt van Jesus
DOROTHEA (eertyds) ANNA
DE RUYSSER
DOENDE HAERE SOLEMNELE PROFESSIE

Lofdicht voor *Anna De Ruysser* – SAM, Varia, nr. 2/38

Uiteraard haalde de auteur inspiratie uit de bijbel, (zoals Gen. 8.11.), maar ook in de anagrammen van haar familienaam: van *De Ruysser* maakte hij (of zij?) *Vredes Rys*, *Rys des Ure* en *Dures Rys*. Onder het lofdicht staat het chronogram: Prof**ICI**at. **L**angh **L**eeft **D**orothea **D**e R**UY**sser tot Roosen**D**ae**L**. Telt men de Romeinse cijfers op, waarbij de "U" gelezen wordt als "V" (5) en de "Y" als "II" (2), dan bekomt men 1759, het jaar van haar professie. Een lied van zes strofen op de melodie van "Ik zag Cecilia komen", sluit het lofdicht af.

Anna (Elisabeth) De Ruysscher maakte van toen af deel uit van de gesloten kloostergemeenschap van Roosendael, niet als koorzuster, maar als lekenzuster.[7] De koorzusters van de abdij waren traditioneel adellijke jongedames en afkomstig uit de zeer gegoede burgermiddens van bijvoorbeeld hoge ambtenaren. Zij alleen waren bijvoorbeeld gerechtigd een nieuwe abdis te kiezen.

[6] Stadsarchief Mechelen (SAM), Varia, 2, een farde (60x50cm) met 37 druksels en handschriften: nr. 38. Onder nr. 39: het gedrukte lofdicht voor Maria Catharina Nericx, (°Ninove), met als kloosternaam *Alexandrina*, eveneens geprofeste non in Roosendael, (1792).

[7] SAM, Varia, V 161, Register in folio: *Chronycke der Abdije van Roosendael der Ordre van Cisteaux 1220-1797*.(Kopie van de kopie gemaakt door Kanunnik G. Van Caster) met gekleurde illustraties.

In 1787 verbleven in de abdij Roosendael 30 koor- en 13 lekenzusters en een confessor. Ze had 22 personen in dienstverband, 15 mannen en 7 vrouwen, voor de werkzaamheden in de bakkerij, de brouwerij, de wasserij, de stallingen en het koetshuis. De abdij had ook tijdelijke ambachtslui in dienst, zoals metselaars, schrijnwerkers, schaliedekkers en arbeiders die de Netedijk onderhielden. Kortom de abdij was een behoorlijk uitgebouwde, zelfstandige leefgemeenschap, met een strikte hiërarchie en taakverdeling.

Op 21 mei 1788 overleed abdis Agnes Haeghens en werd Theresia De Coninck als haar opvolgster gekozen op 2 mei 1789. Wie van de kloosterlingen aan deze verkiezing deelnam, is niet bekend.

Portret van abdis Theresia De Coninck (1732-1795)

Uit de naamlijst van de kloosterlingen uit 1793 blijkt dat Roosendael dat jaar 32 koorzusters telde.[8]

In 1794 werden onze gewesten bezet door de Franse troepen. Op 14 ventôse van het jaar III (4 maart 1795) stelde commissaris M.J. Speeckaert de inventaris op van de inboedel van Roosendael, zeer waarschijnlijk van de kamers in het abdissenkwartier.[9]

De inventaris bevat ook de lijst van de aanwezige nonnen, die één na één hun handtekening plaatsten, zo ook zuster Dorothea, om te bewijzen dat zij kennis hadden gekregen van de opdracht voor de inventarisatie. We vernemen hiermee met wie Anna (Elisabeth) De Ruysscher tijdens haar kloosterleven omging.

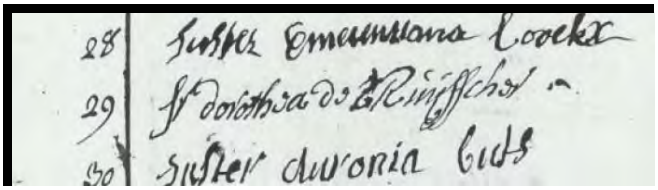
Het waren:
1. Theresia De Coninck, de abdis.
2. Catherine Schockaert, afkomstig van Enghien, priorin.
3. Marie Coomans
4. Emmanuelle Trudet, van Brussel
5. Victoire Van Lamoen
6. Ludovine Weydemans van *Waelwijck* in Holland
7. Angela Cléar
8. Françoise De Grave, van Sint-Niklaas
9. Célistine De Cort
10. Caroline Van den Bossche
11. Cécile Raedts
12. Josepha Van Heeswijck
13. Julienne Cornelissen
14. Mechtilde Van der Linden
15. Agnes Willems
16. Séraphine Du Bois
17. Régine De Backer, van Mechelen
18. Rosalie Van Rennecom
19. Bernarda Wijns
20. Constance de Billemont
21. Scholastica Van den Berghe
22. Jeanne Servaes
23. Marie-Thérèse Vermeulen
24. Norbertine Van Geel
25. Alexandrine Nerinck
26. Sophie Huybrechts
27. Robertine De Sagher, van Lokeren
28. Hélène Ridderbosch
29. Benedicta Van den Gheyn, van Leuven
30. Eleonore Wouters
31. Magdalena De Saeger
32. Barbara Van Dijck
33. Maria Van Boeckel
34. Emmerantia Loockx
35. Antonia Boets
36. Elisabeth Peeters
37. Ierseva van Bostraeten
38. Petronella Frans
39. Amelberga Van Erp
40. Lucia Cools
41. Susanna Torfs
42. Anna Wauters
43. Cornelia De Vocht
44. Gerlindis Stessens

[8] Th. PLOEGAERTS, *Les moniales de l' Ordre de Cîteaux dans les Pays-Bas meridionaux depuis le XVIe siècle jusqu'a la Révolution Française, Westmalle, 1937, p. 108-113.*

[9] Provinciaal Archief Antwerpen, Reeksd A, 93, 20: *Liste des dames religieuses de l' abbaije de Roosendael présente et absente signée par eux meme.* De inventaris werd ook getekend door schepen E. Joostens en burgemeester J.B. Van Craen. Met dank aan Wim Tiri, voorzitter van de Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie (MVSA), voor een kopie van dit dossier.
Humbeline Focque en Ida Ten Dijck overleden tussen 1793 en 1795 aangezien zij opgenomen staan in de lijst van de koorzusters in Th. PLOEGAERTS, o.c.

45. Agatha Verschaeren
46. Dimpna Cassouwiers

Abdis Theresia De Coninck was afwezig op de dag dat commissaris Speeckaert de inventaris opstelde. Zij was kort na Pasen dat jaar met nog vijf andere zusters naar Holland vertrokken.

Handtekening van zuster Dorothea in de naamlijst van de inventaris van Roosendael d.d. 14 ventôse III, (4 maart 1795).

Abdis Theresia De Coninck overleed op 63-jarige leeftijd op 31 december 1795. Na haar werd geen nieuwe abdis gekozen.

In 1796 verklaarden de Fransen de abdij Roosendael tot nationaal goed, net als zovele andere kerkelijke gebouwen. Omdat de zusters de abdij niet uit vrije wil verlieten, werden zij door Franse militairen op 7 januari 1797 met dwang uit hun abdij gedreven.

Waar de nonnen naar toe gingen is niet duidelijk. Waarschijnlijk gingen velen opnieuw naar hun familie. Toch blijkt dat een aantal van hen zich te Mechelen vestigde in de Koestraat. Onder impuls van Maria Theresia Vermeulen, (°Mechelen 10.8.1765, professie 25.9.1791), namen de laatste kloosterlingen hun intrek in een ruim pand in de Koestraat, (nu de Frederik de Merodestraat), waar nu nog de Zusters van Overijse gevestigd zijn.

Drie jaar na hun verdrijving uit de abdij van Roosendael, op 13 ventôse van het jaar VIII (4 maart 1800) om 12.30 uur, overleed Anna (Elisabeth) De Ruysscher op 65-jarige leeftijd te Mechelen in de Koestraat. In haar overlijdensakte, opgesteld op 15 ventôse van het jaar VIII, (of 6 maart 1800), staat expliciet dat zij *sœur supprimée de l' abbaije de Roosendael* was en dochter van *Augustijn De Ruysser* geboortig van Kapelle-op-den-Bos en Anna Maria Verbruggen, geboortig van Leest.

Jean De Nies, 28 jaar, *domestique* en Jean Baptist Peulders, bakker, 53 jaar, deden de aangifte van haar overlijden op de burgerlijke stand.[10]

Kanunnik Van Caster noteerde haar naam echter als *Elisabeth De Buyser* in zijn transcriptie van de kroniek van Roosendael, met name in de lijst van de religieuzen die in Mechelen overleden na de definitieve opheffing van de abdij.

Hieruit vernemen we wie de andere kloosterlingen waren, waaronder enkele lekenzusters, met wie Anna (Elisabeth) De Ruysscher dagelijks had omgegaan sedert haar intrede in 1759.[11]

Het gezin van Augustijn De Ruysscher

Hoewel in haar overlijdensakte vermeld staat dat Anna (Elisabeth) De Ruysscher geboortig was van Kapelle-op-den-Bos, wat zij trouwens ook verklaarde vóór haar professie, is haar doopakte onvindbaar in de parochieregisters van Kapelle-op-den-Bos, Ramsdonk, Londerzeel, Grimbergen, Humbeek, Beigem, Leest, Meise, Zemst of Mechelen.

Zeer waarschijnlijk was zij het jongste kind van Augustijn De Ruysscher, (°Kapelle-op-den-Bos, 28 juli 1696, zoon van Joannes en Cecilia Meuldermans), x Kapelle-op-den-Bos, 20 mei 1723 met Anna Maria Verbruggen.

[10] SAM, Burgerlijke stand, overlijdensregisters, jaar VIII, f° 90r°. Jean De Nies was inwonend personeelslid: hij deed bijvoorbeeld ook de aangifte van het overlijden van Juliana Cornelissen, Theresia Schockaert, (samen met Jean Van Goedtshoven, eveneens inwonend personeelslid), van Maria Josepha De Backer en Elisabeth Loockx (zie noot 11).
Erf en Heem – Sint-Katelijne-Waver, Fonds Serneels, transcriptie van het obituarium van het klooster van Roosendael, opgesteld door Norberta de Berghe (begonnen in 1773). Op 4 maart: *soror Dorothea De Ruysser*. Achter haar naam staat het jaartal 1800. Het origineel van het obituarium bevindt zich in het archief van de abdij van Bornem.
SAM, Varia, Kroniek, f° 42-43: Religieusen der abdije van Roosendael binnen Mechelen overleden na hunne vernietiging.

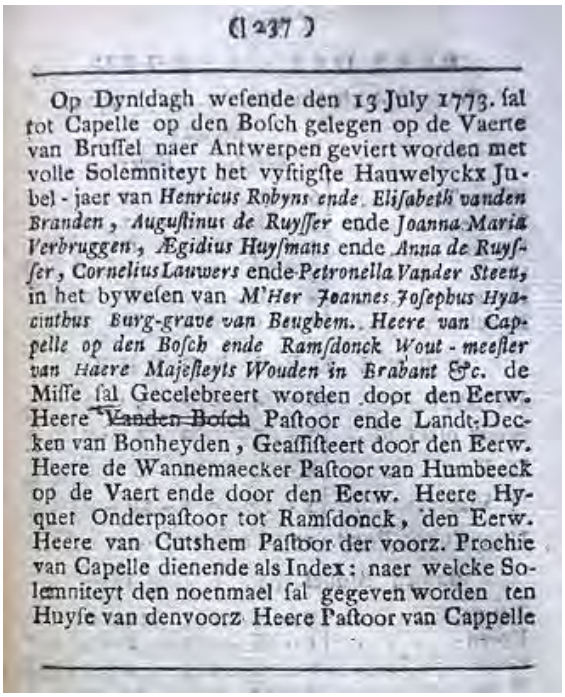
[11] De eerste die in Mechelen overleed begin 1800 was Juliana Cornelissen, dan 59 jaar. Nadien overleed dus Anna (Elisabeth) De Ruysscher op 4 maart en in datzelfde jaar Maria Theresia Billemont, dan 49. In 1801 overleed Theresia Schockaert, 80 jaar; in 1802: Maria Josepha De Backer, 54; Elisabeth Loockx, lekenzuster, geboortig van Walem, 81 en Francisca De Grave, 70 jaar oud. In 1803: Maria Elisabeth Frans, lekenzuster, geboortig van Walem, 46 jaar. In 1804: Aloïsa Trudet, 79 en Isabella Van Boeckel, lekenzuster, 80 jaar. In 1810: Ludwina Weydemans, (in de wereld: Cornelia, Leonia, Maria), 88 jaar. In 1817: Maria Theresia Van Heeswijck, 81 jaar. In 1820: Brigitta Norbertina De Sagher, 78 jaar. In 1822: Catharina Buts, lekenzuster, geboortig van Walem, 87 jaar. In 1825: Joanna Catharina Fransisca Van den Gheyn, 75 jaar oud. In 1845 overleed Norberta Van Geel, 72 jaar.
De laatste religieuze, als lekenzuster, van de abdij was Agatha Verschaeren. Zij overleed in 1851, dan 81 jaar oud. De laatste non van Roosendael was Maria Theresia Vermeulen. Zij overleed op 1 maart 1856 en was eveneens 81.

Het echtpaar had volgende kinderen, gedoopt te Kapelle-op-den-Bos:

1. Petrus, °21.06.1724
2. Catharina, °3.9.1726
3. Jan, °11.10.1728
4. Anna, °26.02.1731
5. Jacob, °21.04.1733
6. Jan Baptist, °19.12.1735[12]
7. Anna (Elisabeth), 1736, (zuster Dorothea). Omdat Jan Baptist midden december 1735 werd gedoopt, moet Anna (Elisabeth) in het najaar van 1736 geboren zijn.

Augustijn De Ruysscher en Anne Marie Verbruggen waren beiden landbouwers te Kapelle-op-den-Bos.

Hun 50ste huwelijksverjaardag werd op dinsdag 13 juli 1773 gevierd samen met die van drie andere echtparen, waaronder *Aegidius Huysmans* en *Anna De Ruysser*, gebeurtenis die aangekondigd werd in het *Wekelijks Bericht voor de Stadt ende Provincie van Mechelen*, nr. 25 van 4 juli 1773.[13]

(1237)

Op Dynsdagh weſende den 13 July 1773. ſal tot Capelle op den Boſch gelegen op de Vaerte van Bruſſel naer Antwerpen geviert worden met volle Solemniteyt het vyftigſte Hauwelyckx Jubel-jaer van *Henricus Robyns ende Eliſabeth vanden Branden*, *Auguſtinus de Ruyſſer* ende *Joanna Maria Verbruggen*, *Ægidius Huyſmans* ende *Anna de Ruyſſer*, *Cornelius Lauwers* ende *Petronella Vander Steen*, in het byweſen van *M'Her Joannes Joſephus Hyacinthus Burg-grave van Beughem. Heere van Cappelle op den Boſch ende Ramſdonck Wout-meeſter van Haere Majeſteyts Wouden in Brabant &c.* de Miſſe ſal Gecelebreert worden door den Eerw. Heere ~~Vanden Boſch~~ Paſtoor ende Landt-Decken van Bonheyden, Geaſſiſteert door den Eerw. Heere de Wannemaecker Paſtoor van Humbeeck op de Vaert ende door den Eerw. Heere Hyquet Onderpaſtoor tot Ramſdonck, den Eerw. Heere van Cutshem Paſtoor der voorz. Prochie van Capelle dienende als Index; naer welcke Solemniteyt den noenmael ſal gegeven worden ten Huyſe van denvoorz Heere Paſtoor van Cappelle

Wekelijks Bericht, nr. 25 van 4 juli 1773, p. 237.

Augustijn De Ruysscher werd begraven te Kapelle-op-den-Bos op 19 november 1774; hij was 83 jaar. Anne Marie Verbruggen werd er eveneens begraven op 17 februari 1782; zij werd 88.

De voorouders van Anna (Elisabeth) De Ruysscher

Voor zover kon nagegaan worden was de vroegste rechtstreekse voorvader van Anna (Elisabeth) De Ruysscher:

I. N.N. De Ruysscher (en varianten in de schrijfwijze: *De Resser*, *De Reusser*, *De Reusscher*, *De Ruysser*).
Van wie:
1. Joannes. Volgt onder II.
2. Willem
3. Hans. Gezworen erflaat voor de schepenbank van Kapelle-op-den-Bos in 1639.

II. **Joannes** (°ca. 1590) x Ramsdonk 1618 met Magdalena Van den Broecke, (°Ramsdonk ca. 1590, fa. Joannes +1596 en Maria Smets).[14]
Van wie:
1. Joannes. Volgt onder III.
2. Aert. Schepen van Kapelle-op-den-Bos, (cit.1660).
3. Anna

Het gezin verhuisde van Ramsdonk naar de *Cuyermanstraat* te Kapelle-op-den-Bos waar Joannes De Ruysscher vlas verbouwde. In 1627 kocht hij cijnsgrond van het Hof van Lier, gelegen naast de *Cambos* te Ramsdonk. Net als zijn broer Hans, was Joannes (Jan) gezworen erflaat van de schepenbank van Kapelle-op-den-Bos.

III. **Joannes** (Kapelle-op-den-Bos ca. 1619) x Ramsdonk 31.12.1645 met Joanna Leyssens. Hij + Kapelle-op-den-Bos, 18.02.1672.
Van wie:
1. Petrus, °Ramsdonk, 02.08.1646. Hij x Joanna De Wachter.
2. Joannes, °Kapelle-op-den-Bos ca. 1647. Volgt onder IV.
3. Gerard, ° Kapelle-op-den-Bos.

Joannes De Ruysscher was gezworen erflaat in de schepenbank van Kapelle-op-den-Bos (cit. 1644) en schepen van deze gemeente samen met zijn broer Aert, (cit. 1660). Hij erfde de cijnsgoederen van zijn vader, woonde eerst te Ramsdonk, maar verhuisde

[12] Hij werd gedoopt als zoon van Augustinus De Ruijsscher x Anna Maria De Ruijsscher, die zeer waarschijnlijk te vereenzelvigen is met Anna Maria Verbruggen.

[13] J. MUYLDERMANS, *Eenige nota's nopens Capellen-op-den-Bosch*, Eigen Schoon en de Brabander, p. 211,212, vermelding die integraal werd overgenomen door: C. THEYS, *Geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos*, Brussel, 1953, p. 227.

[14] Algemeen Rijksarchief Brussel, (ARA), Schepengriffie Brussel, nr. 2662, 31.01.1599 en 07.02.1618; nr. 2665, 24.06.1627; nr. 2664, 23.03.1630 en nr. 2665, 04.02.1643.

naar de ouderlijke woning in de *Cuyermanstraat* te Kapelle-op-den-Bos.[15]

IV. **Joannes**, °ca.1647, x Kapelle-op-den-Bos 1.05.1679 met Cecilia Meuldermans, (°Kapelle-op-den-Bos 6.9.1657, fa. Egidius x Anna Van Vaeck en +Kapelle-op-den-Bos 1.1.1737). Hij +Kapelle-op-den-Bos, 30.9.1722.
Van wie te Kapelle-op-den-Bos:
1. Petrus, °18.12.1679, + 30.12.1678.
2. Joannes, °25.05.1681, Volgt onder Vbis.
3. Antonia, °27.01.1684
4. Joanna, °27.01.1684
5. Aloysius, °20.8.1689
6. Maria, °30.7.1683, x Willem De Raeymaker.
7. Augustinus, °28.7.1696. Volgt onder V.
8. Nicolaus, °25.9.1701, + oktober 1701.
9. Jacoba, °25.9.1703.

Joannes ontving in 1683 een som van 11 gulden per jaar *voor een jaer huere van een camer daer den schoolmeester de kinderen deser parochie heeft geinstrueert gehadt…*[16]

V. **Augustinus**. Zie hiervoor het gezin van Augustijn De Ruysscher.

Vbis. **Joannes**, °25.5.1681, x Anna Maria De Prins, (+Leest 11.8.1712), xx Maria Schuerwegen.[17]
Van wie uit xx te Kapelle-op-den-Bos:
1. Philippus x Anna Van den Brande. Van wie o.a. Joannes Baptist, (zie hierna).
2. Gillis

De familieband tussen Anna (Elisabeth) en priester Joannes Baptist De Ruysscher

Op 22 december 1780 stelde Gillis De Ruysscher uit Kapelle-op-den-Bos zijn huis te Leest als borg voor de priesterlijke titel van zijn neef Joannes Baptist De Ruysscher, die op dat ogenblik onderpastoor was in Kwerps.[18]

Joannes Baptist was een zoon van Philippus De Ruysscher en Anna Van den Brande, die verhuisden naar Peutie. Philippus had ook al borg gestaan voor het bekomen van diens priesterlijke titel op 16 mei 1778.[19]

Gillis en Philippus waren zonen van Jan De Ruysscher en Maria Schuerwegen en dus de volle neven van Anna (Elisabeth) De Ruysscher.

De familieband tussen Anna (Elisabeth) en Pieter De Ruysscher, luitenant van de Brigands van Kapelle-op-den-Bos[20]

Jacob De Ruysscher, °21.04.1733, +28.8.1805 (10 fructidor van het jaar XIII), was een broer van Anna (Elisabeth). Hij huwde Elisabeth Coeckelberch (°Kontich, fa. Livinius en Maria Clara Puttemans en + Kapelle-op-den-Bos 18.12.1828).
Zij hadden te Kapelle-op-den-Bos volgende kinderen:
1. Maria Clara, °18.4.1769
2. Joanna Maria, °8.10.1770
3. Petrus, (Pieter), °18.10.1772
4. Jan Frans, °10.10.1775
5. Petronella, °8.8.1778, x Pieter Jan Verbruggen.
6. Jan Baptist, °6.12.1781

Jaak De Ruysscher was landbouwer. Hij werd op 6 december 1798 door Franse militairen aangehouden en weggevoerd naar Brussel waar hij in de Hallepoort werd opgesloten. Hij verkreeg kort daarop een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel met als gevolg dat hij op bevel van generaal Béguinot vrijkwam op 26 december 1798.

Hun oudste zoon Petrus (Pieter) werd tweemaal in de lijst opgenomen van de aan te houden personen tijdens de Franse bezetting in het arrest van 26 november 1798.

Pieter werd luitenant van de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos en ondertekende (samen met Pieter Jan Goossens) een brief aan Rollier, die als volgt luidde:

Vrijheid, Broederlijkheid, Van onze Jonkheid. Ik ben ten uiterste verwonderd u dit bevel (ordonannce) te zien uitvaardigen, zonder er eenigszins op te kennen te geven, dat gij bekleed zijt met het gezag van Bevelhebber.
Voor alle verzekering dan vraag ik, dat uw bevel worde weergezonden, opdat gij er uwe hoedanigheid uitdrukkelijk zoudt op te kennen geven.
Mijnheer Rollier, Wij vragen UE, een middel om de onwillige Jongens te

[15] ARA, Schepengriffie Brussel, nr. 2665, 4.2.1644 en nr. 2664, 25.5.1660.
[16] C. THEYS, p. 181.
[17] SAM, notaris F.J. Croon, 497, 2.07.1707.
SAM, notaris F.J. Croon, 502, 21.11.1712, (huwelijkscontract tussen Jan en Marie Schuerwegen).
SAM, Weeskamer, 119, f° 121v en 124, 17.11.1712.
[18] SAM, notaris F. Walravens, 2044, 22.12.1780, (borgstelling). Verwijzing naar de akte van notaris P.J. Van den Bossche te Kapelle-op-den-Bos d.d. 1.2.1768, (verdeling van het sterfhuis van Jan De Ruysscher en Maria Schuerwegen).
SAM, Procuratoria, 26, f° 21-22v, 22 mei 1781.
[19] SAM, notaris F. Walravens, 2042, 16.5.1778, (borgstelling).
[20] F. VAN DER JEUGHT, *De Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos*,'t Ridderke, nr. 2, 1998, p. 74-104.

dwingen van naar het leger te komen. Wij durven hopen dat gij ons het middel zult kunnen aanwijzen. Pieter Jan Goossen foerier; Pieter De Ruysscher luitenant.

Pieter De Ruysscher overleed te Hoogstraten op 1 mei 1851 in het *Bedelaarswerkhuis*; Ludovicus Bausart, directeur van de instelling en Arnoldus Duys, de eerste beambte, deden hiervan de aangifte. Pieter De Ruysscher werd dagloner en is ongehuwd gebleven. De akte staat overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand van Kapelle-op-den-Bos.

Zuster Anna (Elisabeth) was dus de tante van de luitenant van de Brigands van Kapelle-op-den-Bos.

Een familieband tussen Anna (Elisabeth) en Coleta De Ruysscher, de moeder van kanunnik dr. Jaak Muyldermans?[21]

Van Coleta De Ruysscher, de moeder van kanunnik dr. Jaak Muydermans, kan met zekerheid volgende genealogische schets samengesteld worden:

I. **Fransiscus**, x Wolvertem 8.5.1741 met Anna Lamberts
Van wie te Kapelle-op-den-Bos:
1. Magdalena, °26.02.1742
2. Martinus, °30.10.1743. Volgt onder II.
3. Antoon, °5.2.1745. Meisenier op 22.12.1787. Stravers waren Jan Van Dorsselaer en Anthoon Robberechts.[22]
4. Elisabeth, °19.2.1748
5. Barbara, °21.2.1750
6. Maria Anna,°23.5.1752
7. Mathias,°31.3.1755

II. **Martinus**, °30.10.1743, x Kapelle-op-den-Bos, 6.10.1778 met Joanna Van de Meuter, °Kapelle-op-den-Bos, 9.12.1754, + na 1796, fa. Jan en Joanna Verholen. Hij + Kapelle-op-den-Bos 31.8.1794.
Van wie te Kapelle-op-den-Bos:

1. Anna Catharina, °6.8.1779, + Kapelle-op-den-Bos 21.10.1841. Ongehuwd.
2. Joannes, °9.10.1781, + Kapelle-op-den-Bos, 12.6.1834. Hij x Maria THielemans
3. Adrianus, °4.11.1783. Volgt onder II.
4. Elisabeth, °28.7.1786
5. Joannes Josephus, °27.2.1789
6. Antonius, °29.11.1791
7. Marie Anna, °25.2.1794.

Het gezin woonde in 1796 in de Bormstraat.

III. **Adrianus**, °4.11.1783, x Kapelle-op-den-Bos, 6.5.1813 met Joanna Maria De Maeyer, °Kapelle-op-den-Bos, 19.3.1791, + Kapelle-op-den-Bos, 7.4.1862, (fa. Petrus Joannes en Anna Catharina De Raedemaecker). Adrianus + Kapelle-op-den-Bos, 5.1.1844. Het echtpaar woonde in de Bormstraat.

Van wie te Kapelle-op-den-Bos:
1. Petrus Joannes, ° 8.2.1814, + Gent 23.10.1835 in het militair hospitaal.
2. Anna Catharina, °31.10.1815, + Kapelle-op-den-Bos, 6.11.1816.
3. Maria Theresia, °8.7.1818, + Kapelle-op-den-Bos, 7.4.1819.
4. Philippus, °17.1.1820, + Kapelle-op-den-Bos, 19.1.1820.
5. N.N. + 17.1.1820.
6. Coleta, °17.2.1821. Volgt onder IV.
7. Josephus, °4.2.1824
8. Joannes Baptist, ° 25.12.1825
9. Maria Magdalena, °6.3.1828
10. Maria Catharina, °31.12.1830
11. Ludovicus, °23.1.1835, + Kapelle-op-den-Bos, 24.6.1836.

IV. **Coleta**, °17.2.1821, + Kapelle-op-den-Bos, 25.6.1881, x Fransiscus Joannes Muyldermans.

Voor de afstamming van Fransiscus De Ruysscher x Anna Lamberts is in Kapelle-op-den-Bos en omgeving maar één mogelijkheid gevonden, echter zonder bijkomend sluitend bewijs, nl.:
Petrus *De Reusscher*, ex Ramsdonk, x Kapelle-op-den-Bos, 9.2.1703 met Jacoba De Prins, ex. Ramsdonk.
Van wie te Kapelle-op-den-Bos:
1. Petrus, °22.8.1703
2. Jan, °15.7.1705
3. Franciscus, °12.10.1707
4. Martinus, °13.4.1710. Ramsdonk, meisenier op 15.7.1753. Stravers waren Peeter De Ruysscher en Jan Van Doorslaer.[23]
5. Barbara, °Ramsdonk, 4.12.1712
6. Anna, °21.4.1715
7. Antoon, °6.10.1717

Er is een Jan Van Doorslaer x Maria De Ruysscher, van wie o.a. een zoon Jan, die waarschijnlijk de respectievelijke stravers waren bij het bewijzen van de meisenierschappen van Antoon en Martinus. Vermoedelijk was deze Maria De Ruysscher een dochter van Jan en Joanna Leyssens, zodat Petrus x Jacoba De Prins ook een zoon zou kunnen zijn van deze Jan en Joanna Leyssens.

[21] W. DE KEMPENEER. W. BAETENS, e.a. , *De afstammelingen van Joos Moldermans, 1525-1999*, deel 7 in de reeks Hoembekania, 1999, p.151-153.
[22] J. LINDEMANS, *Van meiseniersbloed*, VVF – Vlaams-Brabant, 1998, p. 224.
[23] J. LINDEMANS, p. 224.

Zoals vermeld was laatstgenoemd echtpaar zonder twijfel de overgrootouders van zuster *Dorothea*.

Coleta De Ruysscher was stellig verwant met de andere naamdragers De Ruysscher in Kapelle-op-den-Bos, Ramsdonk, Leest, Meise,… maar hoe die verwantschappen heel precies waren kan enkel achterhaald worden door verder onderzoek, ook buiten de parochieregisters.

Enkele korte notities over familieleden De Ruysscher in Kapelle-op-den-Bos

Constant Theys nam in zijn geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos enkele vermeldingen op over De Ruysschers die niet onmiddellijk kunnen gesitueerd worden in de genealogische schetsen, maar die toch het beeld vervolledigen van deze familie tijdens het Ancien Régime.

In de lijst van de schepenen van Kapelle-op-den-Bos[24] vanaf 1596, vinden we in 1661 Jan De Ruysscher (dit moet de echtgenoot geweest zijn van Joanna Leyssens), in 1682 Pieter De Ruysscher en in 1705 Jan De Ruysscher.

Waarschijnlijk was het dezelfde Pieter De Ruysscher die in 1683 samen met Jan Goossens 2.000 busselen stro en 4.000 staken moest leveren aan het *campement* van Hollandse troepen gelegerd in Hombeek en vijf veertelen en 2 mokens bonen aan de Hollandse dragonders *aen de Capelle bruggge gelegen.*[25]

Theys verwijst naar de inventaris van het sterfhuis van een Jan De Ruysscher in 1639, waarin een *brandereel* werd verkocht, dat een wapen was bestaande uit een houten of ijzeren bol aan een riem.[26]

Kapelle-op-den-Bos had een schuttersgilde. De boogschutters hielden ten minste eenmaal per jaar een teerfeest. In 1724 ontving Jan De Ruysscher 6 gulden *over een tonne bier aen de guldebroeders.*[27]

Constant Theys citeert twee incidenten in de herberg van schepen Jan De Ruysscher in 1727 en in 1733 met de maalder Peeter Van Roye.[28] Omdat de situaties mooi geschetst zijn, citeren we ze integraal.

Later, in 1727, vinden we Peeter van Roye als mulder op de molen of liever we maken met hem dat jaar op Zaterdag 6 September kennis in de herberg van schepen Jan de Ruysscher, een man die toen 52 jaar oud was. Koster Gabriel van Asbroeck was daar ook binnengekomen, en tussen hem en van Roye was er twist ontstaan over het doen van een mis. Op een gegeven ogenblik had laatstgenoemde zijn tegenstrever met een pint zo geslagen, dat deze "deerlijck gequetst was boven de kaecke" en het bewustzijn verloor. Daarover werd dan een onderzoek ingesteld, waar als getuigen optraden, buiten de waard, deses vrouw Klara De Prins, 47 jaar oud, J.B. van Doorslaer, 35 jaar oud, herbergier.

Mulder van Roy moet een rare gast gast geweest zijn. Op 28.12.1733 "wesende Alderkinderendag" was hij 's avonds tussen 7 en 8 uur, weer in de herberg van Jan de Ruysscher komen binnengelopen "met ontknoopten hemde aen den hals". De waardin vroeg hem of hij kwam om ruzie te maken. Neen, zei hij, maar intusen was daar ook Jan Buelens, knecht bij Kornelia de Bruyn, weduwe Alexis van Baelen, binnengekomen, en van Roy trok zijn "kasack ofte juppon" uit en begon Buelens te bewerken met de vuist, zodat ze beiden op de grond rolden. "Wat benick nu", riep Buelens. "Een hoeren kint", riep van Roy terug. Ze werden tenslotte gescheiden, maar de mulder trok een mes en schreeuwde: "Ick geve den duyvel lijf en ziele… ick ben verdoempt ofte daer en is geenen Godt voor mij oft Jan Buelens, J.B. van Doorslaer en Jan de Ruysscher moeten desen avondt van mijne handt sterven!". Blaffende honden bijten niet, zegt men, en daarbij bleef het dan gelukkig.

Even later, "ontrent den alf ure acht in den avont", ontmoette Hendrik de Ruysscher, 26 jaar oud, zoon van de schepen, van Roy met Kornelis van Thienen, 45 jaar oud, en Jan Lauwers, Janssone, pachter, 33 jaar oud, "Daer is desen careldonder (!?) die mij fleus geslagen heeft". "Cosijn", antwoordde de Ruysscher, "mij dunkt dat gij uwe handt heft om mij te slagen." "Neen, cosijn", antwoordde van Roy, "wij sijn vrienden"… en ging nu naar de Ruysscher toe hem "kussende". "Is dat eenen Judaskus", vroeg de Ruysscher… en zo eindigde dan die ruzie.

Theys vermeldt dat in 1732 J. B. Van Doorslaer en Maria De Ruysscher 500 gulden lichtten op een *seker schoon huys, schuere, stalle, met de brauwerije daer op staende ende alnoch te bouwen… hof ende landt ½ bunder… aende vaert …. aen de Brugge.*[29]

In 1760 verkochten Jan De Ruysscher en Klara De Prins aan meier David Lemmens hun *behuysde hofstede… met schuere… brauwerije… aen de schipvaert genaamd den Hert…*[30]

[24] C. THEYS, p. 123,124.
[25] C. THEYS, p. 241.
[26] C. THEYS, p. 229.
[27] C. THEYS, p. 213.
[28] C. THEYS, p. 163.
[29] C. THEYS, p. 166.
[30] C. THEYS, p. 166.

Nawoord

Met deze bijdrage illustreerden wij de intrede van een jonge vrouw uit Kapelle-op-den-Bos in Roosendael, een voorname abdij met een bewogen en rijke geschiedenis, aan de hand van nieuw, ongepubliceerd materiaal uit het archief van het Aartsbisdom Mechelen en het Mechelse stadsarchief.

Voor zover kan nagegaan worden, was zij de enige uit Kapelle-op-den-Bos die in Roosendael intrad als lekenzuster. De status van koorzuster in deze abdij was niet voor haar weggelegd, want voorbehouden aan jonkvrouwen, dochters van edellieden, van hoge ambtenaren,...

De biografieën van de abdissen van Roosendael zijn goed gedocumenteerd, zo ook deze van enkele koorzusters. Deze bijdrage was ook de schets van een lekenzuster, over wie tot nu toe helemaal niets bekend was.

Aan de hand van enkele genealogische schetsen en enkele verwijzingen uit het werk van Constant Theys, kunnen we concluderen dat Anna (Elisabeth) De Ruysscher uit één van de belangrijke families kwam van Kapelle-op-den-Bos en Ramsdonk, met voorouders die bestuursfuncties hadden, uit een gezin dat een voortrekkersrol speelde in het verzet tegen de Franse bezetting en een familie waarin een sterke, katholieke traditie in ere werd gehouden.

Wellicht is deze bijdrage de aanzet om de genealogie van de familie De Ruysscher, (en varianten in de schrijfwijze), eens grondig uit te tekenen. [3131] De vroegste vermelding van een mogelijke verre voorouder dateert van 25 september 1452, toen *Jan De Ruysscher*, een wever, gekochte poorter van Mechelen werd. Zie:
M. KOCKEN, *De gekochte poorters van Mechelen (1400-1795)*, Handzame, 1975, p. 101.

---

[31] De vroegste vermelding van een mogelijke verre voorouder dateert van 25 september 1452, toen *Jan De Ruysscher*, een wever, gekochte poorter van Mechelen werd. Zie:
M. KOCKEN, *De gekochte poorters van Mechelen (1400-1795)*, Handzame, 1975, p. 101.

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings – 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

HOEMBEKA in LOMBARDIA Maart 2006

HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK
HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
21ste Jaargang 2006 * Nr. 2 * april - juni

Eens één groot domein dat

"Den Roscam" en nadien ook "Den Bogaard"

heette, deelde het op in 16 huizen palend aan de Fr. Reyniersstraat en de Broekstraat.

Ook het eerste deel van de Bankstraat was eertijds één en onverdeeld.

De herberg "Prins Eugeen" was er gelegen later cafeetje bij "Peit van de Zwette". Heden ook een rij van 10 huizen.

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

Fietstocht : zondag 27 augustus 2006 - Buggenhout-Malderen

De verwoede fietsers die ooit een van onze fietsuitstappen hebben meegemaakt, werden al in een nieuwsbrief verwittigd en konden inschrijven bij **Raymond Lauwers, Hombekerkouter 33 Hombeek tel 015 412162.**
Afstand : ongeveer 47 km over vlakke, rustige en landelijke wegen. Drankpauzes zijn voorzien.
Middaglunch: Eetcafé "De Groene Wandeling" in Buggenhout rond 12.30 uur.
Keuze van de snacks aan Raymond op voorhand door te geven.

BATTEL

een kijk in zijn verleden
voordracht met beeldprojectie door Louis Van Beersel

We weten zo weinig over deze nabuurschap waarmee Hombeek erg verbonden is: zijn ontstaan, ontwikkeling, bidplaatsen en historische gebouwen, hoeven en hoven, mensen en leven. Het graven van de Leuvensevaart heeft niet enkel het uitzicht gaan bepalen maar ook ingegrepen in het levenspatroon van de plaatselijke bevolking.

Cultuurhuis Leliëndaal op vrijdag 1 september om 20.00 uur

Zichem : Zondag 17 september 2006
Met Ernest Claes op litteraire wandeling in de Demerbroeken

Ernest Claes werd te Zichem geboren en bracht er zijn jeugd door. We starten de wandeling dan ook aan zijn huis aan de steenweg van Zichem naar Averbode 'de baan van de Kempen naar het Hageland' zoals de schrijver het zelf omschreef. Hij ravotte in zijn jeugdjaren in de Demervallei en in de Averboodse bossen, daarna heeft hij een tijdje gewerkt in de drukkerij van de Abdij. Ook later bezocht hij regelmatig zijn geboortestreek. De eerste verfilming van "De Witte" gebeurde grotendeels ter plaatse. In veel van zijn werken spelen plaatsen, personen en gebeurtenissen uit zijn jeugd een belangrijke rol. Ernest Claes ligt begraven op het kerkhof tegen de Abdijkerk.

vervoer: **We gaan individueel met eigen wagen. Plaatsverdeling in afspraak met de medereizigers.**
start: **De eigenlijke wandeling onder leiding van Paul Tuerlinckx begint om 14.00 uur aan het huis van Ernest Claes in Zichem**.
combinatie: **We willen deze uitstap combineren met een bezoek aan Scherpenheuvel. Afspraak om 10.00 uur aan de basiliek. Bezoek en wandeling in het kerkpark met informatie over de bouw en de inplanting van deze basiliek als centrale ster in het zevenhoekig grondplan: een barok stedenbouwkundig curiosum.**
vertrek : **In Hombeek vertrekken we om 9.10 uur aan het cultuurhuis Leliëndaal.**
middagmaal: **We nemen om 12.00 uur de lunch in restaurant "St.-Josef". Individueel menukeuze.**
Kosten : **Hoembeka betaalt de gids. Persoonlijke uitgaven voor uw rekening.**
Duur : **De wandeling door wegen, paden en ook broeken duurt ongeveer 2.30 uur.**
kledij: **Gummi laarzen zijn sterk aanbevolen, zeker bij vochtig weer.**
Inschrijven: **Bij Raymond Lauwers (tel 015 412162) met vermelding of ge bereid bent met de eigen wagen te gaan en/of ge rechtstreeks naar Zichem gaat of de rondleiding in Scherpenheuvel meedoet.**

Alternatief: **Het bustransport valt vrij duur uit voor één dag (10 euro/persoon). Er kan nog altijd voor deze formule gekozen worden. Dan zou in de voormiddag de Nassauerstad Diest met vooral de St. Sulpitiuskerk bezocht worden, dan Scherpenheuvel en het middagmaal daar.**
Dit wordt aan de leden voorgelegd op de Algemene Vergadering van 1 september.

De metamorfose van het dorp
deel 5

Ward De Kempeneer

Vooraf

Hoe de bouw evolueerde op de percelen die aangeduid zijn op de nevenstaande kaart onder de cijfers 1 en 2, werd beschreven in de vier vorige afleveringen over het Dorp. Hier trachten we nu achtergrondgeschiedenis op te halen over het perceel 3. Het heette ooit "Den Roscam" en later "Den Bogaard" en heeft een aanzienlijke rol gespeeld in de dorpsontwikkeling.

Het lag tegen de hoofdweg die zeer lang de Humbeekbaan werd genoemd (naar Grimbergen over Humbeek), later Statiestraat en nu Fr. Reyniersstraat Het grensde ook aan de Broekstraat die langsheen de Zenne naar het vruchtbare Eglegembroek leidde. Het spoor was er nog niet. Langs achter was het perceel compleet ingesloten door het zeer uitgestrekte domein van den Hofstad. Naar de huidige toestand teruggebracht, behelsde het aldus alle intussen bebouwde percelen in de Frans Reyniersstraat van af "Den Bruinvis" tot aan de Fortisbank.

Schets kaart Popp naar Van Accoleyen (1712)
oriêntatie: Oost-West (Mechelen = rechts)

Het heeft er alle schijn van dat perceel 3 ooit deel heeft uitgemaakt van het goed Van den Hofstad dat aanvankelijk wel eens het domein van de Berthouts kan geweest zijn. Tot 1308 was immers Gilles Berthout 'heer van Hombeek'. Nog in de middeleeuwen werd op dit grondstuk een gebouw opgetrokken dat " Den Roscam" werd genoemd. Het werd belast aan de kerk van Hombeek en deze cijns op huis en grond bleef eraan kleven tot einde der 19de eeuw. Een bijgebouw werd ook de 'kerkeschuur' geheten. In vele parochies was er een 'tiendeschuur' waarin gewassen (vruchten, granen, groenten) werden opgeslagen voortspruitend uit 1/10 van de opbrengst als belasting aan de kerk. Wellicht was dat hier ook het geval. Het is ook opmerkelijk dat de kerk aan de overzijde van de Zenne (kant Mechelen) een vrij uitgestrekte kriekenplantage bezat en een plein tegen de rivier dat 'Kerkendries' werd genoemd. De ertegen gelegen herberg 'Het Moleken' was eveneens cijnsplichtig aan de kerk.

In tegenstelling met de percelen 1 en 2, die tot 1890 braak bleven, is perceel 3 zeer vroeg als particuliere eigendom verder bebouwd geworden. Door vererving en verkoop werd het ook opgesplitst in de loop der jaren. Een eerste afsplitsing kwam er in 1746 (Den Bruinvis e.a.) en een tweede in 1813 (de Fortisbank e.a.). Na 1900 slibde ook dit deel van de straat dicht en op het deel aan de Broekstraat kwamen ook nog vier huizen. Zo kreeg dit deel van het Dorp het aanzien dat het grotendeels nu nog heeft.

Kaart van Van Accoleyen (1712) (blad 3 en 9 gecompileerd)
oriëntatie : West – Oost (Mechelen = links).

Bovenaan, links en tegen de Zenne en tegen de Broekstraat naar het Eglegembroek ligt de boerderij van "de Sjeure". Op de hoek van Broekstraat en de Humbeekbaan (nu Fr. Reyniersstraat) moet de hoeve "Den Roscam" gelegen hebben met de "kerkeschuur". De percelen n°15 en n°16 zijn van het domein "Van den Hofstad" (nu villa Windsor en Eglegemvijver). In de bocht van de Zenne lag de uitgestrekte kriekerij van de Kerk. Tegen de brug was een (water)molen en de herberg "Het Moleken".

Tegenover de brug lagen drie bebouwde percelen. Perceel cijfer 1 , tussen de Humbeekbaan en de Kerkweg (nu Gemeentestraat) werd door de familie Jacobs bebouwd met twee identieke woningen (den brouwer). Dit perceel wordt in een volgend nummer beschreven evenals perceel onder cijfer 2, herberg "De Kroon" die moest wijken voor de Gemeentestraat.

"Den Roscam", later "Den Bogaard"

Reeds ten tijde van pastoor Jan Proost (1454-1467) vinden we een verwijzing naar den Roscam. Het huis werd toen belast [1] met twee *cappuynen* jaarlijks, één te schenken aan de pastoor en één aan de koster. Er werd niet bijgezegd van waar deze verplichting kwam of door wie opgedragen. Derhalve is het niet duidelijk van wie het goed was of wie het bewoonde.

Na 1600 betaalt **Cornelis Verschoor** deze belasting als eigenaar en waarschijnlijk ook bewoner van het huis. Hij was in 1602 gehuwd met Catherina **Van den Broecke** en overleed in 1653. Zij lieten drie kinderen na onder wie **Elisabeth Verschoor** die huwde met **Hendrik Verlinden.** Het goed ging over op **Damiaan Verlinden** en op zijn zoon **Jan.**

In 1712 is den Roscam in handen van **Rombout Naegels** en **Petronella Jacobs** [2]**.** Het echtpaar woonde er met één zoon en vijf dochters. In maart 1716 stond vader Naegels de helft van zijn huis af aan zijn toekomende schoonzoon **Guilliam Goossens** [3]**.** Hij was van Londerzeel en kuiper van beroep en is de stamvader geworden van de vele naamgenoten Goossens te Hombeek. In de maand mei 1716 trad hij in het huwelijk met **Petronella Naegels** maar de zaken namen plots een keer. Vader Naegels stierf kort daarop en in september werd het huis verkocht door de zes kinderen Naegels. Tegen alle verwachting in nam kuiper Goossens dus geen intrek in het huis "Den Bogaard" maar vestigde zich in "Het Zonneken". De nieuwe eigenaars waren [4] **Guilliam Moons** en **Anna Maria Eyckmans.**

Het heeft er alle schijn van dat deze Guilliam een nieuwe boerderij gebouwd heeft. De oorspronkelijke hoeve den Roscam moet gestaan hebben ongeveer op de plaats waar nu 'Den Bruinvis' gelegen is[5]. In 1746 is er een verkoop [6] door **Gilles Moons** en **Maria Jacobs** van een aan de kerk *verchijnsde erve*. **Frans De Vis** en **Marie Jacobs** betaalden 28 gulden voor "*de erve van seker huysken*". Hier gebeurde er een eerste opdeling van het perceel.

[1] **Archief Aarsbisdom Mechelen: Kerkarchief Hombeek, "anniversaria".**

[2] **SAM: Kaartboek Van Accoleyen,** kaartblad 3, perceel 1, met 82 ½ roeden oppervlakte

[3] **SAM: Nots. Claessens, akte 25.3.1716, bundel 424,** verkoop van ½ huis Den Bogaard door Rumoldus Naegels aan zijn toekomende schoonzoon Guilliam Goossens

[4] **SAM: Nots. Claessens, akte 10.9.1716 en 15.1.1719, bundel 424,** verkoop van huis Den Bogaard door kinderen Naegels; Peeter, Maria, Elisabeth, Petronella, Barbara en Anna aan Guilliam Moons.

[5] Dat leiden we af uit de tekening van het Kaartboek van Van Accoleyen,1712.

[6] **SAM: Nots. P.J.Van Hesen (Melaert), bundel 988, Akte van 9.5.1746, n°31**

Deze eigendom De Vis – Jacobs wordt later overgeerfd aan hun dochter **Catherine De Vis**, gehuwd met **Frans Polspoel**. Van hem ging het op zijn dochter **Theresia Polspoel**, gehuwd met **Peter Jan Meeus**. Hij verkocht het en midden 1800 splitste het op in drie huizen gelegen vanaf "Den Bruinvis" tot de hoek van de Fr. Reyniersstraat (nr. 36). We bespreken dit in volgend nummer.

De nieuwe hoeve "Den Bogaard" stond nu verderop in de straat (nu Fr. Reyniersstraat 22, Van Rompay-Hendrickx). Anders gezegd de naam was verbonden gebleven aan de grond waarop inderdaad een fruitbomenplantage was en ging over op het huis. **Anna Moons** en haar man **Judocus Van den Cauter** verhuurden nadien deze hoeve aan **Peter Walschaerts** voor 30 gulden per jaar. In 1752 stierf Anna en liet 2 minderjarige kinderen na. Het huis werd verkocht [7] aan de konsoorten **Coeckelberg** van Schonenberg: **Nicolaes, Peeter, Maria, Guilliam** en **Joanna Coeckelbergh.** Dertig jaar later, in 1785, hebben broers en zusters Coeckelberg op hun beurt het doorverkocht [8] voor 550 gulden aan **Hendrik Van Dam**. Er kleefde nog steeds de kerklast aan van 3 cappuynen voor de pastorij en kosterij en 2 stuyvers met een pot wijn aan de kerk van Hombeek. Lang na het Ancien Régime (1823) heeft zijn zoon **Willem Van Dam** jaarlijks nog rijnwijn geschonken aan de kerk. Die werd toen gebruikt bij de communie van de parochianen. De communie werd in die tijd onder de twee gedaantes van brood en wijn genuttigd. Veel later nog, in de Belgische tijd, vergat de pastoor niet dat het verkochte stuk grond, waar eertijds het belaste huis op gestaan had, eeuwigdurend de jaarlijkse schuld moest blijven betalen.

Het gezin VAN DAM

Hendrik Van Dam en **Annemie Goovaerts** hadden een kroostrijk gezin. Van de 14 kinderen zijn er echter slechts 8 volwassen geworden. In 1765 kwam hij van Zemst naar Hombeek om er op 30 april zijn bruiloft te vieren met de dochter van **Frans Goovaerts** en **Joanna Tersago**, pachters op de hoeve van Wolputte (nu Van Zon) van graaf Burlet. Hendrik was turfsteker. Het koppel woonde eerst in de herberg "Prins Eugeen". Die huurden ze van **Jan Goossens**, de oudste zoon van de kuiper **Guilliam Goossens** en **Petronella Naegels** (hoger vernoemd). De "Prins Eugeen" is onmiskenbaar van betekenis geweest voor Hombeek en voor de ontwikkeling der woonsten in de Bankstraat (van aan de bareel tot de school). Daarom en ook omdat **Frans Jozef Van Dam**, de zoon van Hendrik, er eigenaar van geweest is, komen we verder hierop

[7] **SAM: Nots. Festraets, Akte van 1.5.1752**

[8] **SAM: Nots. Leirebels, bundel 1168, akte van 10.1.1785**

terug. Hoe dan ook, in 1779 werd de herberg "Prins Eugeen" verkocht en cafébaas **Hendrik Van Dam** moest op zoek naar een nieuwe woonst. Zes jaar later, in 1785 kon hij dan de hoeve "Den Bogaard" kopen [4] en verhuisde naar daar.

Het kroostrijk gezin **Hendrik Van Dam- Anna Maria Goovaerts** telde 14 kinderen van wie 8 opgroeiden:

(1) **Jan Frans** (1765)
x **(?)** landbouwer Bruine Kruis, Pennepoel
(2) **Adriaan** (1767-1837)
x **Joanna Catherina Spruyt** (Zemst)
xx Anna Maria Van den Bempt (Heffen)
(3) **Frans Jozef** (1769-1835), werkman, Hombeek
x **Anna Catherina Smets**
xx **Theresia De Laet**
(4) Joanna (1770) jong overleden
(5) **Jan Bt.** (1773) (landbouwer in Walem)
(6) Jacoba (1774-1871)
(7) **Corneel** (1776), metser.
x **Maria Theresia Stockens** (1848)
(8) **Barbara,** ("Bello") (1778-1808)
x **Jan Bt. Goossens**, herbergier
(9) Anna (1779-1781)
(10) Dominiek (1782-1782)
(11) Maria (1783-1801)
(12) **Philip** (1786-1838) ongehuwd
(13) **Willem** (1791-1847), landbouwer, Hombeek.
x **Elisabeth Lauwers** (1794-1877)
(14) Dominiek (792-1792)

Hendrik nam zijn intrek in de hoeve in het Dorp met 6 kinderen: Adriaan, 18 jaar, Frans Jozef, 16 jaar, Jan, 12 jaar, Corneel, 9 jaar, Barbara, 7 jaar, en Joanna, 2 jaar. De oudste Jan Frans, 20 jaar, was uithuizig. Er zouden nog drie zonen daar geboren worden; Philip in 1786, Willem in 1791 en Dominiek in 1792. Het laatste kindje stierf na 3 maand. Drie peuters waren hen al eerder ontvallen bij de epidemie die er heerste in 1781. Enkele jaren later, in 1794 en 1796, kwam opnieuw miserie bij de invallen van de Fransen met bezetting en repressie. In een volkstelling destijds werden nog 4 inwonende kinderen vermeld: Adriaan (29 jaar), Joanna (13 jaar), Philip (10 jaar) en Willem (5 jaar). De vier andere kinderen waren buitenshuis: Jan Frans (31 jaar) was gehuwd en woonde in Mechelen (Bruine Kruis), Jan Baptist (23 jaar) werkte in Walem, Corneel (19 jaar) was knecht bij Frans Michiels, die Wolputte gekocht had van graaf Burlet, en Bello (Barbara, 18 jaar) werkte op het pachthof van Carmosteyn bij Peter Jan De Keyser-Horckmans. Deze laatste huwde later met **Jan Bt. Goossens**, kleinzoon van de kuiper en cafébaas in het Dorp (later "den Haas", café "de Sportvriend)

In 1799 stierf vader Van Dam op 65-jarige leeftijd. Moeder had de hulp van twee oudere zonen, Frans Jozef (30 jaar) en Corneel (23 jaar) en samen met Maria (16 jaar) zorgden ze voor de opvoeding van de twee jongsten, Philip (13 jaar) en Willem (8 jaar). De toestand verbeterde zienderogen, ook politiek, en zoon Corneel die metser geworden was, leverde handzame hulp.

In 1803 is er een tweede opdeling geweest van het grondstuk. De konsoorten Van Dam verkochten [9] aan hun broer **Cornelius Van Dam** een stuk boomgaard van 310 m² om er een nieuwe woning op te bouwen. Hij betaalde hiervoor 145 frank aan zijn broers en een lijfrente van 5,45 frank per jaar aan zijn moeder. Hij gaf bovendien aan zijn familie het voorkeurrecht van wederinkoop van het nieuwgebouwde huis met de grond tegen de schattingsprijs, indien er geen nakomelingen zouden zijn. Cornelis en zijn vrouw **Maria Theresia Stockens** verkochten [10] hun huis in de Brusselstraat te Mechelen. Het nieuwe huis is er kort daarna gekomen.

In 1811 al werd het doorverkocht [11] aan zijn broer **Frans Jozef** en **Catherina Smets** die hiervoor geld leenden [12] bij juffrouw Goris in Mechelen. Het huis bestond uit twee kamers, zolder en kelder, stal en bijgebouwen, tuin en grond. Het was niet gehypothekeerd en droeg geen lasten met zich mee zoals de kerkcijns die aan de twee andere delen wel was blijven kleven.

De akte is ondertekend door Cornelius Van Dam, Maria Theresia Stockens, moeder Anna Maria Goovaerts en schoonbroer Jan Goossens. De anderen zetten een X met de verklaring: "Ceci est la marque X de Joseph Van Dam, déclarant ne savoir signer ni écrire comme ne l'ayant pas appris". Ook Adriaan en Philip en Jan Bt. waren analfabeet.

[9] **SAM: Nots.Beelaerts, bundel 55, Akte van 29 vendimaire, An XII (1803)**,

[10] **SAM: Nots J.F.A. Beelaerts, bundel 55, n°6, Akte 4 Vendimaire, An XII (1803),** Verkoop aan Michiel Wouters, winkelier, voor 1.344 frank.

[11] **SAM: Nots De Cock, bundel 2311, akte n°240 van 6.9.1811**

[12] **SAM: Nots De Cock, bundel 2311, akte n°241 van 6.9.1811**

In 1813 verkocht [13] Jozef dit huis aan mevrouw **Joseph Teughels - Fonteyn** (van dan "De Leeuw", later "De Welvaart" en nu Fortisbank). De vrouw had autorisatie [14] om op te treden voor haar man die dienst deed in de legers van Napoleon. Hij bevond zich op dat ogenblik in Udine, in Noord-Italië.

Door deze verkoop werd de oude hoeve "Den Bogaard" een tweede maal gesplitst. Het is het begin van een verdere verkaveling. Bij de opmaak van de eerste kadasterkaart van Popp (1850) zijn deze drie delen aldus te erkennen onder de percelen
(1) B 29 (huis), (nu Bruinvis tot nr.36)
(2) B, 30, 31 en 32 (huis) (nu van nr.18 tot nr.34)
(3) B 33 (huis). (nu Fortisbank)

Moeder Anna Maria Van Dam-Goovaerts stierf in 1826 op 70-jarige leeftijd. Ze was in haar huis gebleven met de twee jongste zonen, **Philip** (1786-1838), die jongman bleef, en **Willem** (1791-1847), gehuwd met **Elisabeth Lauwers** (1794-1877). Dit laatste gezin is er nadien blijven wonen.

In het eerste bevolkingsboek van Hombeek van 1820 zijn slechts drie huishoudens Van Dam vermeld. (1) Dit gezin van **Willem Van Dam – Lauwers** waarbij ook zijn vijf jaar oudere ongehuwde broer Philip woonde, (2) **Adriaan Van Dam** en zijn gezin die vooraan in de Bankstraat woonde en naast hem (3) het gezin van **Frans Jozef Van Dam** en zijn tweede vrouw **Therese De Laet** van Edegem met twee kinderen. Hij had dit huis en grond in de Bankstraat gekocht van **Corneel Van De Sande** die de eigenaar was van hoeve en grond en de herberg "De Prins Eugeen". We komen er verder op terug.

Het verder verloop met de hoeve "Den Bogaard"

Den Bogaard is nog drie generaties door Van Dam bewoond geweest. Na het overlijden van moeder Annemarie Van Dam-Goovaerts in 1826 bleef **Willem Van Dam** (1791-1847) en zijn vrouw Elisabeth Lauwers (1795-1877) op de boerderij. Willem bezat weinig eigen labeurgronden maar huurde gronden van diverse eigenaars[15]. In die jaren kwam de pastoor nog jaarlijks aankloppen bij de boer om zijn portie rijnwijn voor de communiekanten op te halen. De oude cijns van de 15de eeuw woog nog steeds op dit huis. Een serieuze ingreep was het treinspoor dat in 1835 achter zijn huis werd aangelegd. Hij werd niet onteigend maar vanaf nu was zijn grond afgesloten van de weiden en velden van het Eglegembroek achter zijn eigendom. Ook de Broekstraat was gebarricadeerd en met paard en kar moet men van dan af via de spooroverweg en de Bankstraat naar het Broek.

Het gezin **Willem Van Dam- Elisabeth Lauwers** telde 10 kinderen van wie 7 opgroeiden:
(1) **Peter Jan** (1820-1861) x **Joanna Goosens**
(2) **Anna** (1821-1873) (in 1869 naar Grimbergen)
(3) **Maria** (1823-1898) ongehuwd
(4) **Theresia** (1826-1900) dienstmeid
(5) **Monica** (1829) (in 1854 in dienst in Vilvoorde)
(6) **Catherina** (1831-1901) ongehuwd
(7) **Jan Bt.** (1838-1881) x **Amelie Willems** (1848)

Peter, de oudste zoon huwde in 1850 met Joanna **Maria Goossens**. Ze woonde in de boerderij recht tegenover hun huis (nu eetcafé Archief). Ze namen hun intrek bij de schoonouders en hadden 7 kinderen. In 1861 stierf Peter op 41-jarige leeftijd. In 1890 verhuisde de weduwe met de kinderen naar Muizen. Hun zoon **Hendrik Frans** (1855) huwde **Barbara Verbruggen** (1859). Hun zoon **Michel Van Dam** (1889-1955) en **Barbara De Nijs** (1890) woonden terug in Hombeek op de Kapelseweg. Hun kinderen **Rozeke** x **Louis Pepermans**, **Louisa** x **Renaat Rottiers, M. Carolien** x **Louis De Wit** en **Miel** x **Berha Goossens** hebben het geslacht Van Dam in Hombeek verdergezet.

Op de hoeve "Den bogaard" stierf vader Willem Van Dam in 1847. Drie jaar later verliet de oudste zoon het huis. De meisjes zochten werk als dienster en enkel Theresia en Catherina bleven met de moeder op de boerderij samen met Jan, een nagekomen kleuter.

Moeder Elisabeth is 84 jaar geworden en stierf in 1877. Intussen was de jongste **Jan Bt. Van Dam** getrouwd en baas des huizes. Bij de verdeling der erfgoederen bleven het huis en een groot deel van de achtergelegen grond in onverdeeldheid.

Jan Bt. Van Dam (1838-1881) was in 1870 getrouwd met **J.C. Amelia Willems** (1848) van Stuivenberg. Ze kregen 7 kinderen van wie 5 opgroeiden:
(1) **Mathilde** (°1870).
Ze ging op 17 jaar in dienst in Mechelen.
(2) **Petronella Melanie** (°1871)
Ze ging op 20 jaar in dienst in Broechem.
(3) **Elisabeth** (°1875)
Ze was kokkin in Mechelen en had twee kindjes van wie Vincent (1896) opgroeide.
(4) **Hendrik Frans** (°1877) huwde **Elisabet Leroy** en ging naar Buggenhout.
(5) **J.H. Prudent** (°1879) huwde **Mathilde Moyens** en ging naar Kapelle-op-den-Bos.

De vader stierf in 1881 op 43-jarige leeftijd en **Amelie Willems** hertrouwde in 1885 met **Frans De Smet** (°1848), bijgenaamd "den Bettel". Uit dit

[13] **SAM: Nots. DE COCK, bundel 2315, akte van 28.8.1813**
[14] *"autorisée du conseil Adm. 35ieme Reg. Infanterie de Ligne."*
[15] **SAM: Nots De Cock, akte n°219 van 1816** en **Nots Vinck, akte van 16.1.1827.**

huwelijk werden nog 5 kinderen geboren van wie 4 opgroeiden: Eugeen (°1886), Frans Louis (°1887), Alfons (°1889) die huwde met Fien Verhasselt, Willem (°1891).

Datzelfde jaar 1885 werd het huis en de gronden **(B32, B30 en B31)** door de konsoorten Van Dam en Amelie Willems verkocht [16]. De ongehuwde Catherina (1831-1901) werd eigenares van het huis met de achterliggende grond. Het gezin De Smet – Willems bleef er wonen met ook de kinderen Van Dam.

In 1894 verkocht Catherina Van Dam een stuk tuin **(B31^{b})** aan **Philip Teughels**. Het was tegen zijn eigendom gelegen en hij bouwde er twee huizen op.

In 1902, na de dood van Catherina Van Dam heeft de 34-jarige Elisabeth Van Dam (°1875), ongehuwd en kokkin in Mechelen, quasi het geheel geërfd van haar tante Catherina .

Kaart naar Popp (1850). De percelen B29, B30, B31, B32 en B33 waren ooit één geheel en dat "Den bogaard" heette.

Het deel B 29 waarop het eerste huis "Den Roscam" nadien "Den Bogaard" stond, werd reeds in 1746 afgesplitst. Het was in 1850 reeds in 3 percelen opgedeeld: B29d, B29c en B29f.

Het deel B33 werd in 1813 afgesplitst.

De andere delen B30, B31 en B32 werden na 1900 verkaveld.

In 1907 werd de grond **(B30)** in loten gelegd en door Elisabeth Van Dam verkocht.

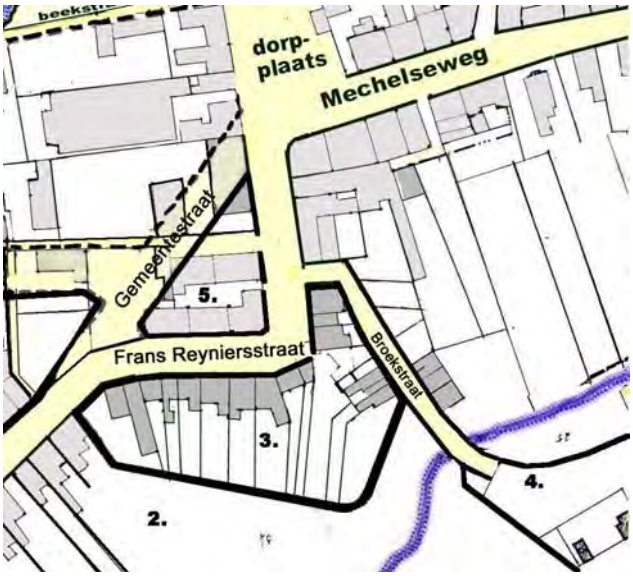
De familie De Vis en beenhouwer Louis Goovaerts kochten een perceel. De achtergelegen grond kocht Alfons De Keyser – Vermeulen en verkavelde het stuk in vijf loten. Op vier ervan bouwde hij een huis uitgevend in de Broekstraat.

Het ouderhuis en de achterliggende grond (B32 en B31) werd ook in loten gelegd.

Een lot met een huis erop (deel van het ouderhuis) (B32^{f}) werd gekocht door de brouwer Cesar Jacobs, die het tot een herberg verbouwde.

Een ander deel (B32^{d}) tegen de beenhouwer werd het huis van haar broer Hendrik Frans van Buggenhout. Dat werd later nog in twee gesplitst.

Het ouderhuis ging naar Jan Bt. Lauwers van de Kattestraat. In een klein annex, links ervan, bleef de moeder wonen met haar tweede man.

De uiteindelijke opdeling van het stuk (3) in één gesloten huizenrij: 9 van Fortisbank tot de hoek, 3 tot de Bruinvis en er waren nu ook vier opbrengsthuizen bijgekomen in de Broekstraat die door De Keyser verhuurd werden.

In de zestiger jaren werd de doorsteek van de Gemeentestraat nog gerealiseerd.

Zo kwamen er negen woonsten in deze straat op dit grondstuk Van Dam. Het oude erf, ooit "De Bogaard", wierp zijn vruchten af.

Daarmee was de lintbouw in dit deel van de straat nu ook een feit.

[16] **SAM: Mechelse berichten, 27.4.1885, verkoop geregistreerd bij Nots. Van Melckebeke, 27.4.1885.**

De verdere bewoning van deze huizen

Het huis De Vis
vroeger Stationstraat 13
nu Fr Reyniersstraat 32

Jan Bt. De Vis (°1866) en **Trinette Ceulemans** (°1868), werkman, woonde er eerst met de kinderen (1) Maria (1891) en Frans (°1894) spoedbesteller. Maria (1891-1970) huwde in 1912 met **Gustaaf Rossiers** (1891-1969) en bleven er wonen met de kinderen Albert (°Isle Jourdain, Fr.1915) en Frans (°1921).
In 1970 woonde er Maurits Verdickt (1898-1971) – Imbrechts Maria Josephina (1901)
In 1981Julien Meyskens – Buellens.

Het huis van den "Bieën"
vroeger Stationstraat 15
nu Fr Reyniersstraat 30

Louis Goovaerts (°1886), beenhouwer werd nogal algemeen "den Bieën" genoemd. Hij had er met zijn vrouw **Fien Nagels** (°1885) een slagerswinkel. Kort voor de oorlog kocht hij Wolputte. Hun kinderen waren Oscar (°1908) en Jan (°1910). Na de oorlog verhuisden Louis en Oscar naar de Mechelsesteenweg en Jan bleef in de beenhouwerij. **Jan Goovaerts** (1910-1989) was gehuwd met **Delphine Rossiers** (1913-2004). Ze woonden er met de kinderen Louis (°1937), Frans (°1940) en Anita (°1943) en kleindochter Esmeralda (°1966).

Het huis Rik Brusselmans
vroeger Stationstraat 17
nu Fr Reyniersstraat 28

Dit en het volgende huis zijn ogenschijnlijk ooit één groter huis geweest. Het was van Hendrik Frans Van Dam – Leroy die naar Buggenhout ging wonen.

Eerst woonde er **Adolf Benoit Van Rossem** (° St.-K.Lombeek 1890) en **M.Louisa Spruyt** (°Leest 1891) met hun drie kinderen : Stefanie (°1912), Anna Maria (° 1920) en Jan Bt. (° 1922). De twee jongsten zijn in Hombeek geboren.

De langste tijd woonde er **Rik Brusselmans** (1890-1978) en **Octavie De Valck** (1894-1971) met de kinderen: **Anna Louisa** (°1921) en **Frans** (°1926).

Rik en Octavie Brussekmans – De Valck

Nadien **Frans Brusselmans** en **Hilda Van de Wijngaert** met de kinderen Etienne (1946) en Huguette (1950).
In 1981 woonde er Emiel Geens – De Rijck en in 1994 Alfons Geens –Leontien Van Win

Coiffeursalon Frans Torfs
vroeger Stationstraat 19
nu Fr Reyniersstraat 26

Huis bewoond na 1900 door **Victor De Valck** (°1887) en **Virs Verbist** (°1894) met hun kinderen Peeter (°1918), Rachel (°1922) en Emiel (°1927). Ze verhuisden in 1935 naar de Leestsesteenweg in hun nieuw huis.

Daarop woonde er **Swa (Frans) Torfs** (1910-1982) en **Jetteke Van Asch** (1909-1992). Hij had er een kappersalon voor heren.

Ze woonden er met de kinderen die er uithuwden: Helena (1931) x Tuymans Emiel, Jeanne (1935) x Hofmans Jan Jozef, Marie José (1941) x Karel Paepen, Robert (1943) x Lettanie Suzanna.
Thans is het bewoond door Christian Melijn en Ingrid Moens, damescoiffeuse.

Het huis Reyniers
vroeger Stationstraat 21
nu Fr Reyniersstraat 24

Na de verkoop van de erfgoederen hebben **Amelie Willems** (°1848) weduwe van Jan Bt. Van Dam en hertrouwd met **Frans De Smet**, alias "den Bettel" hier hun intrek gaan nemen in een klein huizeke dat ook deel uitmaakte van de boerderij. Na de dood van haar man heeft ze er nog gewoond tot 1930 en verhuisde dan naar Mechelen.

Jetteke Torfs en Tille Reyniers aan de voordeur

Jan Reyniers (1896-1966) en **Tille Alewaters** (°1897) bouwden er een nieuwe woning op.

Hun zoon Frans Reyniers werd tijdens de oorlog verplicht tewerk gesteld in Duitsland. Hij kwam er om door uitputting in Salswedel op 14 februari 1945 en naar hem werd de naam van de vroegere Stationstraat veranderd in Frans Reyniersstraat.

De tweede zoon, Jef, huwde met Julia Van Asch (1919). hun zoon Alfred Jan Reyniers werd er geboren (1952). Ze verhuisden naar Mechelen.

In 1971 woonde er Frans Palstermans – De Smedt en in 1994 het gezin Leemans – Willockx.

De plaats van de hoeve Den Bogaard.
vroeger Stationstraat 23
nu Fr Reyniersstraat 22

Van de toch vrij brede boerderij Van Dam waren reeds linker- en rechterzijde afgenomen. Links voor het vorige huis en rechts, de schuur, voor het volgende huis. Het grootste deel ervan, het eigenlijk woonhuis, bleef langst bewaard. Dit deel werd in 1909 gekocht door **Jan Bt. Lauwers** en ging over op **Clementine Holsters – Spoelders** (°1852). Haar man was uithuizig. Bij haar woonde de dochter **Maria Holsters** (°1897) gehuwd met **Louis Sijmons** (°1896) met de 7 kinderen: Clementina (°1921), Frans (°1922) x Julia Buelens, René (°1924) x Mathilda Ombelets, Julienne (°1927), Jozef (°1932) x Francisca Helena De Bondt, Nicole (°1938) x Hendrickx Gustaaf, Alfred (°1938).
Het huis werd verkocht aan **Willy Van Rompay** x **Julia Hendrickx** die er nu nog wonen.

Deze drie huizen staan op de plaats waar eens "Den Bogaard" gestaan heeft, de oude hoeve met stal en annex die rond 1720 door Guilliam Moons werd gebouwd. Het eerste was nog bewoond door de Amelie Willems, weduwe Van Dam en De Smet, het tweede werd verkocht aan Lauwers, het derde aan brouwer Jacobs en was ooit herberg.

Café van "Rolleke" en van "Moinken d'Hoef"
vroeger Stationstraat 25
nu Fr Reyniersstraat 20

Het huis, deel van de hoeve "Den Bogaard", werd een bekende herberg, eigendom van brouwerij Jacobs.

Eerst woonde er **Jef Ceuppens** (1882-1970) en **Sophie Teughels** (1887-1970). Hij was metser en Sophie hield de herberg. De drie eerste kinderen zijn daar geboren : Jan Frans (°1907) x Melanie Bosmans; Louis Jan (°1910) x Emerence Van den Brande, Leon (°1913) x Magdalena Lawaen, Camiel (°Hulst 1914, † Mechelen 1987) x Rosa Van Keer. Ze woonden daarna eerst te Mechelen en daarna op de Leestsesteenweg.

Na hem is "Rolleke" er komen wonen. **Jef Verhasselt** (°1906) was ook metser maar vooral een zeer begaafd muzikant. Hij was getrouwd met **Paula Ceuppens** (°1905) een nichtje van de vorige bewoner-herbergier die de nieuwe herbergierster werd. Ze woonden er met hun dochters Angel (°1924) en Maria (°1928). Ze waren zeer jong muzikaal opgeleid door hun vader en maakten deel uit van het orkest van "Rolleke".

Het orkest van "Rolleke".

Vooral in de eerste naoorlogse jaren ging er geen week voorbij of er waren optredens in herbergen en zalen, op kermissen en bals, in Hombeek maar ook ver daarbuiten. Ze waren een vast gegeven op de teerfeesten en op de vele Vlaamse kermissen die in de veertiger jaren gehouden werden. "Rolleke" bleef maar tot 1938 in deze herberg en woonde daarna nog in de herberg op de Statieplein en op de Mechelseweg naast de herberg van zijn schoonouders.

Anderhalf jaar is de herberg nog uitgebaat door het gezin **Van Wemmel-Spoelders** en woonde de familie **Mandelings – Van Wemmel** er in.

De langste periode hebben er **Raymond De Hoef** (°1903) en **Josephine Vercammen** (°1914) gewoond. Ze huurden de herberg van 1939 tot 1966.

Mon en zijn dochter Maria aan de tapkast

Hij was bekend als "Moinken d'Hoef (van Raymonke), wel klein maar hij stond zijn man als grosse-caisseslager bij de fanfare van het Dorp.

Voor de repetities van de fanfare was de herberg niet groot genoeg. Anderzijds ging er geen uitstap of feest voorbij of de ganse ploeg muzikanten en gevolg wurmde zich in het kleine cafeetje. Meestal werden nog wat pinten buiten op de stoep naar binnen 'gespeeld'.

Moinken D'Hoef met de gross-caisse. Andere muzikanten zijn Frans Bertens, Juul Teughels, Miel De Kempeneer, André Briat, Louis Ceulemans en Frans Dons.

"Moinke" en Fien woonden er met hun kroostrijk gezin van 10 kinderen : Marie Louise (°1934) x Frans Bogaerts , Rosa (°1937) x Leopold Schelkens, Maria Alphonsine (°1937), Irma Augusta (°1938) x Marcel Van Herp, Yvonne (°1941) x Antoine De Schutter, Frans Florimond (°1944), Albert Alfons (°1943), Willy Gerard (°1946), Jan Jozef (° 1951) en Rita Amanda.

Sommige kinderen huisden uit na hun huwelijk, andere bleven een tijd inwonen zodat het kleinere huis steeds goed bezet is geweest. De bevolkingsboeken geven als bewoners (1960) de echtgenoten De Hoef met de kinderen : Florimond, Willy Gerard, Albert Alfons, Rita , Roza Francine (1937) met haar man Schelkens Leopold (1933-1963) en zoon Dirk Jozef Schelkens (°1959), Irma en haar man Marcel Jan Van Herp (°1936), beroepsmilitair

met de kinderen Marleen Josée Van Herp (°1959) en Jan Raymond Van Herp (°1961). Het gezin verhuisde naar Mechelen in 1966 en in 1969 woonde er Louis **Achiel De Neys**. Het huis werd gekocht door **Libert Loosen** en **Agnes Lambrechts** die er nu wonen.

Herberg "De Leeuw", bij "Fluppe Maat", later De Welvaart en nu Fortisbank

Ook deze woning en de later bijgebouwde twee huizen links ervan werden op grond van de hoeve "Den Bogaard" gebouwd. Een eerste maal werd een stuk boomgaard verworven in 1813 tijdens het Frans bewind (zie hoger [13]).
In 1894 kocht [17] Philip Teughels een stuk tuin (B31[b]) van Catherina Van Dam.

Jan Jozef Teughels (°1781-1838) was de zoon van karrenmaker **Peter Joannes Teughels** (1752-1798). Zijn ouders en grootouders woonden in het Dorp (nu Willy De Leus – Nuytkens). Grootvader had nog munitiekarren gemaakt voor het Oostenrijks leger en bij het officieel bezoek van de regent, Karel van Lotharingen, leverde hij paard en kar om te helpen bij het vervoer van de paradetrein van de landvoogd van Mechelen naar Brussel.

Als 18-jarige was hij met zijn vader in Mechelen en in een betoging tegen de Franse bezetting werden ze door soldaten verrast. De groep gevangenen werd voortgedreven tot aan het Sint-Romboutskerhof. De jonge Jan Jozef kon ontsnappen. Zijn vader en de anderen werden zonder vorm van proces ter plaatse gefusilleerd.

Hij huwde in 1805 met **Joanna Maria Fonteyn** (1782-1854). Dat jaar nog moet hij getekend hebben voor dienst in het keizerlijk leger van Napoleon.

Leger Napoleon: Infanterie de Ligne, uniform van sergeant-majoor bij de Grenadiers.

In december werd hun eerste kind geboren. Tussen 1805 en 1814 is hij als sergeant in dienst gebleven van de "infanterie de Ligne". Met tussentijden zal hij wel op verlof geweest zijn want in 1811 werd nog een kind geboren. In 1813 zette Napoleon alles op het spel om vooral in Italië een aaneensluiten van de geallieerde troepen te verhinderen. Jan Jozef was bij de slag van Udine aanwezig. In februari-maart 1814 moest Napoleon de overmacht van zijn vijanden erkennen en in april abdiceerde hij. Dat betekende ook het einde van de militaire dienst voor Jan Jozef. Midden 1814 was hij weer thuis en in december 1915 werd zijn eerste zoon geboren.

Hij noemde hem prompt Willem naar zijn schoonbroer en peter van het kind, Willem Fonteyn, maar onze nieuwe koning heette toevallig ook Willem.

Tijdens de oorlogsjaren had zijn vrouw voor de twee kinderen de kost verdiend als hoedenmaakster. Bracht dit goed op of was het vechtjassenbestaan lucratief, we weten het niet, maar in 1813 kocht ze een nieuw huis met een stuk boomgaard in het Dorp. Het werd een herberg en kreeg de naam "De Leeuw". In die jaren was er volop sprake van het monument met een leeuw dat in Waterloo, op de plaats waar Willem II gewond geraakte, zou opgetrokken worden (1823).

Waterloo De Leeuw (1823)

Heeft de naam van zijn herberg daar iets mee te maken ? We mogen het veronderstellen.

Het gezin **Teughels - Fonteyn** [18] telde 7 kinderen van wie 5 opgroeiden:
(1) **Petronella**, (1805-1883)
(2) **Joanna Elisabeth**, (1811)
(3) **Willem Emmanuel**, (1815-1905)
(4) **Jan Baptist**, (1817-1871)
(5) **Cornelius** (1819–1838) Ongehuwd
(6) **Dominicus** , (1820 – 1824)
(7) **Maria Josepha** , (1823) jong gestorven

Petronella Teughels (1805-1883) huwde met **Hendrik Vekemans** († 1861) en woonden op den Hultendries. Ze hertrouwde met **Jan Anthonissen** (°Weelde 1809).

[17] **Nots. Kumps, Mechelen, akte van 17.1.1894**

[18] **Hoembekania 2004**: "De Afstammelingen van Petrus De Teugel" door Wim Baetens en en Frans Beukelaers.
't Ridderke 1991, blz.77-86, Ward De Kempeneer – Angèle Selleslagh, De stam Teughels, de tak van Maates.

Joanna Elisabeth Teughels (°1811) huwde in 1833 met **Jan Bt. Vekemans** herbergier van Perk en gingen daar wonen. Ze verwierf het huis "De Leeuw" in Hombeek.

Willem Emmanuel Teughels (1815 -1905) huwde in 1840 met **Maria Theresia Van Melckebeke** (1808 -1867). Hij was smid te Zemst en Wilrijk en overleed in Weerde.

Jan Baptist Teughels (1817 - 1871) huwde met **Joanna Van Der Haegen**. (1817) van Dworp. Hij was landbouwer en herbergier in Hombeek en waard in café "De Leeuw".

De herberg "De Leeuw" werd in 1843 door de weduwe Teughels-Fonteyn en de kinderen nog beleend [19] met 600 frank. In 1854 stierf moeder en in 1859 werd de herberg gekocht [20] door de dochter **Joanna Elisabeth Teughels** van Perk. Zij betaalde aan broers en zusters 1.000 frank en nam de lening van 600 frank over. Ze verhuurde het huis aan haar jongere broer Jan Baptist.

Het gezin **Jan Baptist Teughels - Joanna Van Der Haegen** telde 9 kinderen van wie 7 opgroeiden:

(1) **Maria Louisa (**1845-1845), 1 maand oud.
(2) **Peter Jozef** (1846-1900) x (1875) **Catharina Van Lindt** (°Battel 1850, † Battel 1906), Smid, landbouwer en herbergier in Battel.
(3) **Willem Emmanuel (**1847-1884) hoefsmid in Mechelen x (1874) in Mechelen met **Maria Virgenia Van Lindt**, (1847-1903), landbouwster, herbergierster
(4) **Joanna Rosalia** (1849) naaister
(5) **Jan Hendrik** (1851) houtbewerker, sculpteur.
(6) **Jan Baptist** (1852)
(7) **Carolus Augustus** (1854) schrijnwerker.
(8) **N.N.**, levenloos ° op 10-08-1856 in Hombeek.
(9) **Philip** (1857-1912) huwde met **Hendrika Daems.**

De jongste zoon Philip kocht [21] het huis in 1889 van zijn tante Joanna Elisabeth voor 1.600 frank. Vier jaar later kocht [22] hij de naastgelegen tuin en bouwde er twee werkmanswoningen op. Hij had eerst bij zijn schoonouders gewoond.

Zijn schoonvader **Peter Daems** (°1808), schrijnwerker, was weduwnaar van **Theresia Hofmans.** Hij was in Hombeek hertrouwd met **Elisabeth De Lauw**, (°1819), dochter van de organist van Hombeek en woonde op de scheiding Hombeek-Mechelen. Zijn dochter **Maria Hendrika** (°1860) huwde met **Philip Teughels,** alias "Fluppe Maat". In 1887 werd het grootste deel van dit huis aan hem overgemaakt [23] voor 1.090 frank. In 1889 werd het gedwongen onteigend voor de bedding van de nieuwe Zenne. Er woonden nog geruime tijd werklieden van de Zennewerken maar in 1898 verdween het definitief in de rivier. Philip had een flinke vergoeding getrokken van ongeveer 3.300 frank en kon hiermee in 1889 zijn ouderhuis inkopen. Hij zette de herberg "De Leeuw" verder.

In het gezin **Philip Teughels** (1857-1912) en **Joanna Maria Hendrica Daems** (1860-1943) waren 9 kinderen van wie 7 opgroeiden:

(1) **Pieter Jan** (1886 – 1964)
x (1921) **Paula Stroobants** (1893 –1945)
(2) **Joanna (Maria) Rozalia** (1888-1970)
x (1920) **Frans Van Praet** (1887-1944) van Willebroek
(3) **Maria Theresia Bernardina** (1890-1973)
x (1920) **Pieter Jan De Groef (**1892-1986) opzichter bij de buurtspoorwegen
(4) **Jules** (1893 -1968)
x (1921) **Clotilde Nuytiens (**1899-1980), schrijnwerker, gemeenteraadslid 1921
(5) **Clementina (**1895 -1983)
x **Emiel Ludovic Foets (**1896 –1989) hoofdonderwijzer te Zemst
(6) **Frits Willem** (1898 -1978)
x (1931) **Maria Nuytkens** (1907 –1978)
(7) **Karel August** (1901)
x (1927) **Maria Madeleine Van Hecke (**1907)
(8) **Frans** (1903 – 1903) 1 maand oud.
(9) **Theodoor** (1903 – 1903) 15 dagen oud.

De moeder van Philip bleef inwonen maar verhuisde uiteindelijk naar Koekelberg. Zijn schoonbroer, **Jan Jozef Daems**, schrijnwerker, woonde ook bij hen in. In 1909 bouwde hij twee nieuwe woningen op de naastliggende grond die hij in 1894 van de familie Van Dam gekocht had.

Fluppe Maat stierf in 1912. Hij was toen slechts 55 jaar en liet vier minderjarige kinderen na.

De oudste zoon Jan, alias "Zjang Maat", toen 26 jaar, werd voogd.

De jongste zoon, Karel, was maar 11 jaar.

[19] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. J.Bt. Fremie, akte van 15.12.1843**
[20] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. Eg. Nic. J. Slavon, akte van 16.12.1859**
[21] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. Sterckx, Zemst, akte van 23.8.1889**
[22] **Nots. Kumps, Mechelen, Akte van 17.1.1894**
[23] **Nots Fris, Mechelen, Akte van 15.2.1887**

De inventaris [24] van het sterfhuis geeft een uniek beeld van wat er in het huis en herberg aanwezig was en wat de gangbare prijzen destijds waren voor meubilair, eetwaar en veldgewassen. We geven deze in extenso:

Beschrijving en schatting der meubelen , huisraad, vee en vruchten te velde in	**frank :**
In de herberg;	
een toog en étagère	20,00
tafels en stoelen	30,00
een spiegel en schouwgarnituur	15,00
een naaimachine	75,00
een regulateur	15,00
2 lampen	15,00
een stoof	10,00
geringe voorwerpen	12,00
In de bureelplaats	
een eiken tafel	20,00
een zetel	10,00
een lamp	10,00
een partij stoelen	6,00
verschillige voorwerpen	5,00
In de keuken	
een keukenkas in hout	15,00
een cuisinière	10,00
een partij stoelen	4,00
een tafel	3,00
partij keukengerief	5,00
in dekelder	
een vleesvat met vlees	40,00
kuipen en ketels	10,00
op de kelderkamer	
een commode	12,00
een bed met ressort en matras	50,00
op de kamer	
twee bedden met matras	40,00
een lijnwaadkast	15,00
een kleerkas	30,00
een ronde tafel	2,00
een kist	6,00
vazen en gleiswerk	14,00
versiersels	4,00
gordijnen	6,00
op de kamer boven de bureelplaats	
een bed met matras	50,00
een kleerkas	70,00
in den stal	
2 koeen	800,00
2 verkens	100,00
4 kiekens	4,00
in de schuur	
2 kruiwagens	10,00
2 ladders	2,00
een partij strooi	20,00
landbouwgereedschappen	25,00
in den hof	
5 perceeltjes bloemkoolplanten	15,00
6 glasramen	12,00
2 perelaars	16,00
een balans	5,00
een partij hout	6,00
een partij mest	18,00
aal	12,00
op het veld	
15 aren bloemkolen	75,00
15 aren beeten	60,00
55 aren aardappelen	320,00
12 aren gerst	50,00
28 aren rogge	130,00
5 aren klavers	25,00
onbezaaid land (vetten)	70,00
samen	**2.407,00**

[24] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. Victor Van de walle, Mechelen, akte van 23.5.1912**

Moeder Teughels heeft energiek haar herberg verder gezet. In 1914-1918 was haar zoon Juul aan den IJzer. Zoals gebruikelijk werd toen het familieportret gemaakt dat ook naar de frontsoldaten werd gestuurd als morele steun.

Moeder Teughels-Daems in 1916. Vader was in 1912 overleden. Ze stuurde deze foto naar haar zoon Juul, soldaat aan de IJzer, via een sluikadres in Roosendaal (Ned.). Ze noemde hem Julie om geen argwaan te wekken.

Begin der jaren 20 begonnen de kinderen hun weg te vinden, huwden en verlieten het huis. Enkel de voorlaatste zoon Frits bleef bij de moeder. Hij kreeg opleiding als beeldsnijder.

In 1927 was ook de jongste Karel getrouwd en toen ging de zaak over op **Frits Teughels** (1898 -1978).

Hij nam de herberg en de inboedel over [25] van broers en zusters. De moeder bleef inwonen en voor haar werd de voorplaats, naast de gelagzaal, en de daarboven gelegen kamer gereserveerd. De helft van de koopsom van 23.000 frank moest maar betaald worden na het overlijden van de moeder.

moeder Teughels-Daems achter haar woning. De hooikar is afgeladen en de wintervoorraad is getast. De voerder is Fons Nuytkens, vader van Maria. Tussen de eigendom Teughels en deze van secretaris Govaerts heeft lang een afwateringsbeek gelegen. Na demping werd de grond in twee verdeeld. Men merkt nog de beekmuur.

In 1931, huwde Fritz (1898-1978) met **Maria Nuytkens** (1907–1978) en hebben in het ouderhuis gewoond met hun zoon, Alfons.

Zjang van Maates en ook Maria Teughels-Nuytkens , Alfons, en Clementine Vekemans, een bestendige hulp in de winkel.

Zij hebben samen een winkel gestart als filiaal van de Christelijke Coöperatieven. In deze moeilijke crisisjaren tijdens het interbellum werd de invloed van het Christen Syndicaat steeds maar groter. De fervente plaatselijke ijveraar was Suske Saerens. Hij ging in de politiek en vooral rond de periodes van verkiezingen werden grote meetings gehouden, meestal bij *Smères* in "De Leeuw van Vlaanderen". Sprekers zetten de werklieden aan hun brood en voedingswaren bij de Coöperatief te kopen. De winkel kende een snelle opbloei en werd een vaste bevoorradingsplaats vooral van *gesyndiceerden*. Algemeen sprak men van "de coprativ" en later werd het "De Welvaart".

Frits en Maria bleven er wonen met de moeder en hun zoon Alfons.

In 1943 stierf moeder Teughels-Daems. Fritz kocht [26] in 1944 de twee naastgelegen huizen en het meubilair van zijn moeder. De inflatie had intussen hard toegeslagen en de prijs was nu opgelopen tot 60.000 frank. **Alfons Teughels** (°1932) huwde met **Maria Theresia Demey** (°1931) en ging naar Brugge wonen. Eind der zestiger jaren volgden de ouders en zijn beiden in Brugge overleden in 1978.

Het huis werd verkocht en was eerst een filiaal van de A.S.L.K. Na de fusie tussen deze bank en de Generale werd hier het filiaal van de Fortisbank gevestigd.

De twee huurhuizen van Fluppe Maat
vroeger Stationstraat 27
nu Fr. Reyniersstraat later 18

In deze woning heeft schrijnwerker **Bartholomeus Van Thienen** (°Buizingen 1885) en zijn vrouw

[25] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. Sterckx, Zemst, akte van 14.3.1927**

[26] **Archief A. Teughels, Brugge: Nots. Edgar Delvaulx, Mechelen, akte van 25.3.1944**

Sophie Van Crombruggen (°1879) nog gewoond toen hij zijn eerste werkhuis had verder in de straat bij de secretaris.

In 1940 woonden er **Henri De Win** (1879-1938) horlogemaker en **Adèle Van Keer** (°1883). Ze hertrouwde met **Emiel Thielemans** (1869-1943) gepensioneerde. Adèle was *modiste* en hoedenmaakster en maakte van het huisraam een uitstalraam en van de voorplaats een heuse winkel.
Hun dochter **Rosalie De Win** (1911) huwde er met **Edward De Croes** (1905). Met hun zoon Frans verhuisden ze naar de Banktraat. Een andere dochter Marie Louise De Win (1913) huwde in 1948 met Frans Edward Eggers (1907), meubelmaker. Ze hadden er twee kinderen :Willy Lodewijk (1942) en Agnes Rosa Francine (1947). Adèle Van Keer is er blijven wonen tot de zestiger jaren.

vroeger Stationstraat 29
later Fr. Reyniersstraat 16
verenigd met nr. 18

Frans Van Crombruggen (°1873) en **Louisa Ma. Jacobs** (°Leest 1874) met de kinderen: Peter Louis (°1898), Ma. Christina (°1900), Remi Alfons (°1905) Jan Frans (°1908).

Na de oorlog woonden er **Fons Vekemans** (1879-1957) en **Wis Willems** (1884-1953) met de kinderen Frans (1906), Clementine (1908 1970), Pieter F. (1911) x Marika Ureel (Poperinge 1909) en Julia (1929).

In 1971woonden er **Frans Palstermans** (1938), loodgieter, en **Sylvia De Smedt** (1942) met de kinderen Cornelia (1966), Karin (1968) en Maria (1971). Nadien nog de weduwe Trogh .

In 1981 waren de twee huizen van Robert Van Aken – Van Den Heuvel. Het werd een bankfiliaal van Argenta.

Een heel ander verhaal

Zoals hierboven reeds gezegd huurde Hendrik Van Dam de herberg "Prins Eugeen" in de Bankstraat. Toen ze verkocht werd aan Van De Sande moest hij op zoek naar aan andere woonst. Zijn zoon, Jef Van Dam kocht in 1816 het goed Van De Sande.

Ook hier, zoals bij "Den Bogaard", verkavelde een geheel in diverse delen en was kort na 1900 een definitieve parcellering een feit. Dan stonden er reeds 8 huizen. Hiermee wordt het duidelijker hoe de bebouwing in dit eerste stuk van de Bankstraat ontwikkelde. Omdat er ook nog een pittig verhaal aan verbonden is, leek deze toegift - die buiten het kader valt van het onderwerp – toch de moeite waard.

De herberg Prins Eugeen

Waaraan had de herberg die mooie naam te danken? Hij is duidelijk geïnspireerd op de landspolitiek. Prins Eugene van Savoy, veldheer in dienst van Oostenrijk, was regent in de Nederlanden van 1716 tot 1724. Hij liet zich in Brussel vervangen door de omstreden pronkzuchtige **markies du Prié**. Het is in die periode (1718-1719) dat opstanden te Brussel en Mechelen losbraken, dat Anneessens te Brussel werd onthoofd, dat onze burggraaf Michiel Locquet hachelijke momenten beleefde bij een volksopstand in Mechelen.

Prins Eugeen werd geprezen om de overwinningen

op de Turken. Hij bestreed de Fransen tijdens de Spaanse successie en mede dank zij hem kwamen we onder Oostenrijks gezag. Het gouverneurschap over de Nederlanden in 1716 was de bekroning van dit werk.

In onze gewesten waren er in deze tijd *plechtige inhalingen* met heel wat huldebetoon voor de bijna legendarische held. Hij werd in 1736 in Wenen begraven in de Sint-Stephanuskathedraal. Op het hof van den Hofstad in Hombeek woonde destijds de familie Le Cocq van Liefkensroe die bij de landspolitiek nauw betrokken was.

De herberg "Prins Eugeen" is in de Bankstraat gekomen [27] vermoedelijk kort na 1716. **Theodoor De Wit** en **Joanna Van Den Bosch** woonden er en hadden de grond gekocht van de heer Le Cocq. Mogelijk waren ze bij hem in dienst. In 1726 stierf Theodoor en de weduwe bleef in het huis wonen met haar enige dochter **Catherina De Wit** (°1725). Deze huwde in 1747 met **Jan Goossens** (°1716), zoon van de kuiper in het Dorp. Het huwelijk was van korte duur want in 1749 reeds stierf Catherina en liet een dochtertje na van enkele maanden oud, **Joanna Maria Goossens** (° 1747). Toen haar grootmoeder in 1752 overleed, erfde het vijfjarig meisje de herberg Prins Eugeen.

Vader Jan Goossens was in 1751 hertrouwd met **Maria Buelens**. Zijn tweede vrouw was erfgename van de bestgelegen woningen in het Dorp, recht tegenover de brug met bijhorende gronden (nu Hombekerkouter 1, 3, 5 en 7). In maart 1773 over-

[27] **SAM: Kaartboek Van Acoleyen, 1712,** het grondstuk is dan nog onbebouwd. Derde kaartblad n°15, pachthof van le Cocq.

tuigde hij zijn pas meerderjarige [28] dochter, Joanna Maria, om mee naar de notaris te stappen [29] en een testament op te maken. Daarin verklaarde zij dat ze het huis "De Prins Eugeen" afstond aan haar vader. Hij, van zijn kant, beloofde plechtig zijn dochter goed te onderhouden en ze "*eerelyck*" te begraven met ook nog drie jaargetijden. Was het meisje ziekelijk ? Hoe dan ook, zo goed kwam vader Goossens er niet van af. Zes jaar later, in november 1779, trouwde de 32-jarige Joanna Maria met **Antoon Opdebeeck.** De bruidegom zag het niet zo zitten met die (h)eerlijke begrafenis en drie jaargetijden en zocht dezelfde notaris op om het testament te vernietigen. Dat gebeurde nog hetzelfde jaar 1779 op 22 november. Vader Goossens moest ook nog erkennen dat hij uit de erfenis van zijn eerste schoonmoeder 80 gulden ontvangen had die in feite voor zijn kind bestemd waren.

In december 1779 verkocht Opdebeeck het huis [30] aan **Cornelis Van De Sande** en **Joanna Van Der Meeren** voor 415 gulden. Cornelis en zijn vader **Peter Van De Sande** waren al langere jaren pachters [31] op het "Hof van Hofstad" geweest. In 1790 is het goed Van Hofstad terug overgegaan van Le Cocq naar afstammelingen Schooff. Deze verkochten labeurgronden en weiden om de overname te betalen. **Cornelis Van de Sande** kocht meerdere stukken en in februari 1791 ook een grote driehoek bouwgrond in de Bankstraat [32] tegen zijn huis (het stuk tot tegen de school). Hij bouwde een nieuw huis met schuur en stal.

Heeft Van De Sande de herberg verkocht ? Dat zou kunnen blijken uit het feit dat rond 1800 **Engel Van Doorselaer** [33] (1749-1816) op dit stuk woonde. Hij had voordien met zijn vrouw **Petronella Moons** (1734-1798) een herberg in het Dorp uitgebaat. In 1801 kocht [34] hij nog 17 roeden grond bij van Henri Schooff. Het echtpaar had geen nakomelingen en bij de dood van Engel in 1816 lijkt deze herberg te zijn overgegaan [35] naar zijn neef **Jan Bt. Tuyaerts – Anne Marie Feremans**.

[28] **meerderjarigheid was er pas op 25 jaar**

[29] **SAM: Nots De Grauw, akte 10.3.1773**

[30] **SAM: Nots J.F.De Grauw, bundel 795, Akte van 18.12.1779,** goedenis op **30.12.1779**

[31] **S.A.M: Nots. J.C. De Quertemont**, **bundel 1464, akte akte n°51 van10.9.1766**

[32] **SAM: Nots J.F.Hens, Akte 15.2.1791**

[33] Hij woonde in het huis naast Van de Sande in 1811.

[34] **SAM: Nots. M.J. Vinck, bundel 1880, akte n°52 van 28.11.1801**

[35] We maken enig voorbehoud omdat er in de verkoopaktes sprake is dat "De Prins Eugeen" paalde aan de straat, aan de heer Le Cocq en aan de kerk. Kerkgoed lag er wel maar over de straat. Anderzijds was de grond waar later de school is op gebouwd eigendom van de Armen van Hombeek en dus kerkbezit. Daaruit kan afgeleid worden dat "De Prins Eugeen" op een tipje grond heeft gestaan grenzend aan de school. In het eerste kadasterboek wordt daar inderdaad nog een onbewoonde woning vermeld die midden 1800 werd afgebroken.

De dure koop van Frans Jozef Van Dam

Frans Jozef bleef nooit bij de pakken zitten. We vernamen reeds dat hij in 1811 het huis kocht dat zijn broer Corneel gebouwd had op ouderlijke grond en het in 1813 doorverkocht aan Teughels. In april 1815 ging hij het pachthof Wolputte huren [36] van Pansius voor de duur van 6 jaar. Dat duurde maar een goed jaar want in augustus van 1816 zag hij de kans schoon om het huis en de grond te kopen van de erfgenamen Van De Sande. In oktober daarop stierf zijn vrouw en bleef hij achter met de twee kindjes: een zoontje van 6 jaar en een dochtertje van 3 jaar dat bovendien doofstom geboren was. Het ging Frans Jozef niet voor de wind. Bovendien had hij zich voor het huis van Van De Sande zwaar in de schuld moeten zetten. Hij had wel een nieuwe woning maar het probleem was nu zijn pachtcontract met Pansius. Daar paste hij vlug een mouw aan. Hij gaf zijn pacht in onderhuur [37] aan **Jan De Buyser** van Zemst en om zeker te zijn, niet voor zes jaar maar voor 10 jaar.

De koop van zijn huis [38] was uit de hand gelopen. De kinderen Van De Sande gingen over tot de publieke verkoop van het ouderhuis met de grond in het totaal met een oppervlakte van 2.400 m². Het huis bestond uit 2 benedenkamers, een kelderkamer, zolder, schuur en stallingen. Er werd zeer zwaar op geboden. De inzet bedroeg 1.000 frank door Van Rompay, brandewijnsteker van Mechelen. Hij was stroman voor Van Dam. Een andere kandidaat was Jozef De Greef, een Mechelse zaakvoerder. Wellicht trad hij ook op in naam van een plaatselijke liefhebber maar wie het was zullen we moeilijk kunnen achterhalen. De prijs liep eerst zachtjes op en Peter Gooskens, een metser van het Dorp, verhoogde met 20 frank. Dan schoot het de hoogte in met bod en tegenbod tot 20 maal, soms met 100 frank en op het laatst nog met 20 frank per hoging. Op 1.900 sloeg men af. Men wachtte in spanning. De drie kaarsen werden aangestoken. Na drie minuten waren ze uitgebrand en niemand roerde nog. De notarisklerk verkondigde met genoegen dat het huis de mooie prijs had gehaald van 1.995 frank, alle kosten inbegrepen, en toegewezen werd aan Van Rompay, die optrad voor Sieur Joseph Van Dam, landbouwer van Hombeek.

De koper moest hiervoor een zware lening aangaan van 1.451,25 frank [39] bij Fruitiers, een Mechelse priester.

Frans Van Dam hertrouwde met **Therese De Laet** van Edegem. In 1820 vonden onze bestuurders dat het nodig was hem op de vingers te tikken omdat

[36] **SAM: Nots. Beelaerts, Akte van 26.4.1815**

[37] **SAM: Nots. BEELAERTS22.1/30.1.1817**

[38] **SAM: Nots De Cock, bundel 2321, Akte n°204 van 24.8.1816**

[39] **SAM: Nots De Cock, bundel 2321, akte n°219 van 24.8.1816**

hij vrouwelijk personeel in huis gehaald had zonder het bewijs van goed gedrag voor te leggen. Hij kreeg een boete van 3 gulden. Het kwam nadien wel in orde toen Lieske Andries verhuisde. De veldwachter schreef in het verbaal van 24 mei *dat het de gemeente verheugde het attest van goed gedrag te kunnen verlenen aan Lieske die in Juni naar Walem verhuisd was.*

In augustus 1820 werd zijn vrouw dan weer geviseerd door de garde. Ze kreeg ook een procesverbaal en ditmaal luidde het: *Thérèse De Laet, femme de Joseph Van Dam, ayant protiqué passage par une piece de terre ensémenée de colsat, exploité par cultivateur François Van De Sande, doit payer 4 florins 72 ½ cents endéans les 24 heures.*

Adriaen Van Dam, broer van Josef is naast de deur komen wonen. In de bevolkingsboek van 1820 wordt zijn gezin als "behoeftig" bestempeld. Het heeft er alle schijn van dat het bij Jozef ook minder goed boterde. In 1830 moest hij een nieuwe lening [40] aangaan. In 1832 ging hij over tot de verkoop [41] van een deel van zijn grond aan **Henri Elshoud** die er een huis op zette. In september 1832 gaf hij een ander deel van in pacht [42] voor 50 jaar aan schoenmaker **Corneel Delahaye**, die er een huis bouwde. In april 1832 gaf hij een tweede deel voor 75 jaar in pacht [43] aan bakker **Frans Doms**, eveneens om er een huis op te stallen. Wellicht was Joseph Van Dam toen al ernstig ziek want in juni daarop hebben hij en zijn vrouw hun testament [44] gemaakt. Het testament bevatte geen vrome verzuchtingen met opdrachten van missen en jaargetijden, met regelingen van de uitvaart of met schenkingen zoals de rijken pleegden te doen. Het was puur zakelijk een wederzijdse bescherming der echtgenoten, zeg hier maar van Therese De Laet. In februari 1835 is hij gestorven.

Een publieke verkoop

Op de vooravond van Kerstmis 1835 ging men over tot de publieke verkoop [45] in de herberg Belle-Vue in Hombeek. Aangezien de dochter **Anna Maria Van Dam** doofstom was, werd in een voorakkoord[46] de koster Jan Bt. Vekemans gemandateerd. De zoon, **Jan Frans Van Dam**, kanonnier te paard bij de eerste batterij van het garnizoen te Braine L'Alleud, had volmacht verleend [47] aan de notaris-klerk. Mijnheer **Paulus Antonius Fremie** van Mechelen kocht het huis en de bebouwde gronden.

De eerste week van januari werd de inboedel publiek verkocht [48]. Het valt op dat vooral buren er wat gaan kopen. Er is vrijwel geen huisinrichting en geen lijnwaad dat bij publieke verkopen hoge prijzen haalde in die tijd. De persoonlijke goederen werden niet opgeroepen en ook geen goud of juwelen. Het was een klein boerke geworden zonder paard en met slechts nog één koe. De verkoop bracht nog 625 frank op. Deze lijst van te koop gestelde goederen geeft een beeld van het povere bestaan van gezinnen destijds:

aan inrichting :
6 stoelen 2,80 fr. (wwe Guilliam Andries), 2 stoyzakken 3,00 fr. (Guilliam Van Dam), hoofdpeulen 2,50 fr. (Jacob Spoelder), hemelen gordijnen 17,00 fr. (Jozef Behets), beddenbak 10,50 fr. (wwe Jacobi Goossens), beddenbak 1,30 fr. (Cornelis Delahaye), tafel 3,60 fr. (Jan Van den Eynde), schappray 10,00 fr. (Hendrik Ringers), schappray 8,50 fr. (Hendrik Van Fracem), horlogie 12,50 fr. (Jan Van den Eynde),

aan huishoudgerief :
koperen marmiet, 2,00 fr., zerepan 1,00 fr. (Pieter Goossens), partije teylen 0,60 fr., (Frans Emmerechts), partije potwerk 0,80 fr. (Jan Bt. Van Camp), partije stoopen 0,60 fr. (Rombout Goossens), zaenpot 2,10 fr. (Pieter Parijs), smoutstoop 5,50 fr., (Jozef Somers), ijzeren ketel 0,80 fr. (Hendrik Vekemans), partije lepels 1,40 fr. (Rombout Goovaerts), koffiemolen en koffiebus 1,00 fr. (Hendrik Vekemans), gieter 1,70 fr.(Hendrik Spoelders), koperen acker 4,70 fr. (Pieter Van Eetvelt), tinne kom 3,00 fr. 3,00 fr. (Jan Bt. Van den Eynde), 4 tinne schotels 7,80 fr. (wwe Pier Jan Van Beneden), 5 tinne tellooren 7,00 fr. (Jan Bt. Teughels), koperen ketel 7,50 fr. (Pieter Van Eetvelt), koperen ketel 12,00 fr. (Hendrik Van de Sterre, Stuivenberg), korf 3,40 fr. (Jacob De Vis), spinnewiel 2,10 fr. (Jacob Can Camp), partije ramenant 0,70 fr. (Jan Jozef Teughels), partije ramenant 1,00 fr. (Frans Emmerechts),

aan getuig en materiaal voor de landbouw :
zijssel 3,50 fr. (Hendrik Van de Sterre, Stuivenberg),. kapmes en bijtels 7,60 fr. (Jef Behets), 2 rieken en schup 5,50 fr. (Gommaar Pateet), Schup 6,00 fr. (Jan Jozef Stevens), vlegel 1,00 fr. (Frans Goossens), vlegel 1,60 fr. (Jan Jozef Teughels), spinnewiel 2,10 fr (Jan Bt. Robijns), haspelmolen 3,50 fr. (Jacob Peeters), huyssel en ketting 3,00 fr. (Jozef Eeckelaers), wandenzift 3,30 fr. (kinderen Emmerechts), partije manden 1,00 fr. (Rombout Goovaerts), partije ijzerwerck 3,50 fr. (Rombout Goovaerts), baken wateremmer 2,40 fr. (Gommaar Pateet), moken 2,60 fr. (Jan Tuyaerts), stoop 5,00 fr. (wwe Jan Bt. Nagels), partije ijzerwerk 1,00 fr. (Pieter Jan Tuyaerts), partije ijzer 2,10 fr. (Henri Helshout), partije ramenant 0,80 fr. (Jan Jozef Stevens),

aan landbouw producten :
partije mest 32,00 fr. (Jan Frans Van den Brande), beerput 6,00 fr. (Guilliam Van Dam), roode patatters 15,00 fr. (Jacob Spoelders), roode patatters 3,20 fr. (Antoon Verhelpen), blauw patatters 15,00 fr. (Frans De Win), partije ajuinzaet 2,00 fr. (Jan Bt. Cnops), stroy 9,00 fr. (wwe

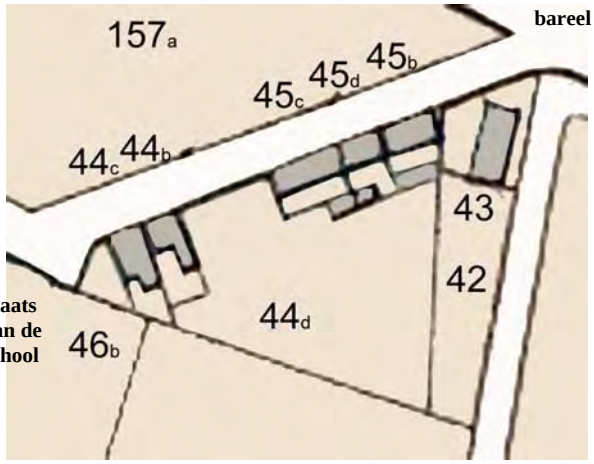
[40] **SAM: Nots Fremie, akte van 2.4.1830**
[41] **SAM: Nots Fremie, akte van 5.5.1832**
[42] **SAM: Nots Fremie, akte van 3.9.1832**
[43] **SAM: Nots Fremie, akte van 15.4.1833**
[44] **SAM: Nots Claud.Josephus Verschaeren, Akte van 16.6.1833**
[45] **SAM: Nots J.Bt. Fremie, bundel 721, akte n° 341 en 347 van 17.12 en 24.12.1835**
[46] **SAM: Nots J.Bt. Fremie, bundel 721, akte n° 280 van 20.10.1835**
[47] **SAM: Nots J.Bt. Fremie, bundel 721, akte n° 313 van .1835**
[48] **SAM: Nots J.Bt. Fremie, bundel 722, akte n° 5 van 7.1.1836**

Hendrik De Wit), stroy 12,00 fr. (Philip Vermosen), Stroy 6,00 fr. (Frans Van de Eynde), stroy 5,00 fr. (Jacob Peeters), stroy 3,40 fr (wwe Jacob De Vis), kruyt 3,00 fr. (Jacob De Vis), partije koren 6,00 fr. (Hendrik Elshoud), partije koren 18,00 fr (Frans Meulemans),

aan hulpmateriaal :
partije hout 4,50 fr. (Jan Bt. Teughels), partije hout 2,90 fr. (Frans Emmerechts), partije hout 2,40 fr. (Jan Bt. Goovaerts), partije planken 3,10 fr. (Guilliam Keuleers), partije hout 3,20 fr. (Philip Verlinden), partije steen 5,00 fr. (Frans Goossens), partije pannen 4,00 fr (Egide Stevens),

Dit was het einde.

Op het besproken grondstuk van de Bankstraat stonden in 1835 – het jaar dat de spoorweg werd aangelegd - reeds 6 huizen waarvan 4 op de grond Van Dam zelf. We vinden ze terug in het eerste kadasterboek onder de nummers B 42 tot B 45.

Het zijn :

(1) het huis van bakker **Frans Doms** (B 44[c]), Op het driehoekske naast het huis heeft een huis gestaan (mogelijk "Prins Eugeen")
(2) het huis van schoenmaker **Corneel Delahaye** (B 44[b]), beiden in opstal met grond in erfpacht,
(3 en 4) het huis van de verkoper **Josef Van Dam** (B 45[c]) en dit (B 45[d]) van zijn broer **Adriaan Van Dam** dat blijkbaar zonder erfpacht gebouwd was.
(5) het huis van **Henri Helshoud** (B 45[b]) was volle eigendom vermits hij reeds in 1832 de grond had gekocht.
(6) Tenslotte was er nog het huis van **Tuyaerts–Feremans** (B 43 en B42) dat vermoedelijk in 1816 van **Engel Van Dorselaer** was gekomen die rond 1800 deze grond had gekocht.

Na de erfgenamen Tuyaerts ging het over op **Laurette Meuldermans**. (Vandaar de naam "Rettes") Dat meisje was heel jong wees en in 1988 woonde ze een tijdje in bij de weduwe **Sophie Van den Eede – Van Cauwenbergh** die er een herberg had. Sophie was een zeer kranige vrouw.

verdwenen herberg van "Peit van de Zwette"

Tijdens de oorlog woonde ze nog alleen in haar huisje. Ze was 94 jaar toen ze in 1945 stierf in haar café algemeen bekend bij "Peit van de Zwette".

Over de bareel, het eerste huis links vooraan, was de herberg van "Peit van de Zwette"

Toen Peit boodschappen wilde gaan doen, riep ze op de twee seinwachters in de cabine tegenover haar café of ze niet even op de deur wilden letten. Ze hadden er niets beters op gevonden dan de deur uit te schroeven en ze mee te nemen naar de seintoren. Het menske was bij haar terugkeer uiterst verbouwereerd geen voordeur meer te hebben aan haar cafeetje. Toen ze haar voordeur terugvond in de seincabine, antwoordden de mannen haar:

-“ Maar, Peit, ge had toch gezegd dat we op uw deur moesten letten !”

Aan de herberg waren meerdere hondenhokken. Peit verschafte asiel een de dieren die de karren met stopen getrokken hadden van de melkboeren die met hun vracht de trein opgingen naar Antwerpen of naar Brussel.

Naast de herberg van Peit was er links een doodlopende beek. De leun was in trek bij de schoolgaande bengels die er duikelingen maakten over de ijzeren baar. Daarnaast stond een reuzengrote esdoorn. De rijpe zaden waren eveneens attractief voor de jongeren. Ze werden in de lucht gegooid en vielen dan neer in sierlijke schroefbewegingen. Rechts van het huisje was een weg met achterin twee aan mekaar gebouwde ooit witgekakte huisjes. Daar hebben o.m. nog de families Van der Elst, Reyniers en Christiaens gewoond en ook nog door mevrouw **Julia Vollenberg – Van Reeth** (°Brussel 1876). Ze was kunstschilderes. Rosalie Verhasselt – Van Eetvelde vertelde : *“Juffrouw Van Riet was een extravagant mens, een echte kunstenares. Zij maakte schilderijen. Bij den Haas in het staminé hangt er nog een schilderij van haar”*. Ze verhuisde in 1935 naar de Adegemstraat in Mechelen.

In 1892 was er een huis dat versmolt met het achterliggende. Het was schoenwinkel van Christiaens, electrohandel van Jef Buelens en de Cerabank verbouwde het geheel, nu bank KBC.

Frans Torfs en Jetteke voor het couffeursalon dat “François” heette . De reclameborden van de café hingen er nog.

De herberg vooraan tegen de straat was tot 1940 het coiffeursalon van **Frans Torfs**. Daarna nog herberg **Van Rompay- Verbruggen.**
Later werd het verzekeringskantoor Meuldermans en nu showroom schrijnwerkerij Van Cauter.

De toestand rond 1970. De huisjes op de hoek zijn CERA-bank geworden. De schoenhandel Christiaans stopt en er is algemene uitverkoop. Hij betrok de twee huizen naast mekaar die beiden herberg geweest zijn.

Het huis van schoenmaker **Jozef Elshoud** (B 45[b]) is ook herberg geweest. Zijn weduwe **Josepha Van Den Eynde** hertrouwde met **Jacob Jacobs** en de stiefzoon **Jef Elshoud** woonde er laatst. Hij was ook schoenmaker en werkte met een gast. Het werd verkocht in 1856 aan brouwer **Seresia** van Mechelen die er een nieuwe herberg bouwde en daarna in 1876 verkocht aan **Dauwen -Verhelpen**.

De huidige toestand in de Bankstraat 7 - 11

Er woonden verscheiden uitbaters: Jef De Win (1904) – Celine Vervoort (1904), vervolgens Edward Dilles (1903) – Maria Langenus (°1906), Albert Spruyt (°1907) – Hendrika Maes (°1911)
Armand (Herman) Eetvelde – Melanie Rossiers verbouwden het huis. “ Melle van den Bekker” hield er café van 1932 tot 1947 dat een zeer bekend duivenlokaal is geweest. Nadien werd het schoenwinkel van **Albert Christiaens.**

Eens hoeve Van De Sande, dan hoeve Jef Van Dam, dan Den boer van Piërekes.

De hoeve werd door de familie Fremie verhuurd aan de gezinnen **Spoelders** (B 45[d]) en **De Win** (B 45[c]) en in 1917 kocht **Pieter Jan Buelens – Goovaerts** (Zjang van Piërekes) ze. Hij zette er in de jaren 20 een nieuwe boerderij op.

Pieter J. Buelens en vrouw.
Onder de kinderen Alfons, Isidoor, Jef en Edward

Het huis werd later verbouwd en was eerst fietsenhandel Verschueren en nu zakenkantoor Meuldermans en bloemenwinkel Jacaranda.

Daarnaast woonde het gezin Juul Emmerechts (°1898) – De Coninck (°1902)

Op een aanpalend stuk land (B 44[d]) van Fremie bouwde **Louis Behets** in 1876 een huis met schrijnwerkerij in opstal en in 1907 werd het volle eigendom van **Benoit Behets** (°1883) – **Maria Huysmans** (°1890). Ze woonden er met de kinderen.

De twee andere woningen in erfpacht werden ook begin 1900 volle eigendom.

Dat was het geval met het huis (B 44[b]) van schoenmaker **Delahaye** dat overging in 1920 op **Jef en Stans Reyniers – Pessendorffer**.

Jef en Stans Reyniers-Pessendorffer.

Jef en Stans Reyniers-Pessendorffer. Onder in 1949 achter het huis met de kinderen Jan (1933) en Frans (1936).

Drie huizen gebouwd op grond in erfpacht, Behets, Reyniers (van De la Haye) en De Witte- Buelens (vanbakker Doms).

Ook van het huis (B 44[c]) van bakker **Doms**, tegen de school, werd de grond gekocht. De volle eigendom ging over op een nicht, **Maria De Witte – Buelens.** Hun dochter **Gusta De Witte** (°1908) huwde met **Eugeen Goovaerts** (°1901)

Eugeen Goovaerts en Gusta De Witte.

Ze bewoonden het rechter huis met de kinderen. Haar broer, **Louis De Witte** en **Maria D'Hollander,** hebben alles terug verenigd tot één woning. Nadat de kinderen uitgetrouwd waren bleef Maria als weduwe er het langst wonen.

Herbergnamen met politieke reflectie

Herbergen kunnen genoemd worden naar allerhande dingen; een persoon, een plaats of een gebeurtenis. De herberg die hier gestaan heeft "**De Prins Eugeen**" weerspiegelde wel duidelijk een politiek tijdsbeeld.

Het is opvallend dat andere café-uitbaters deze trend hebben gevolgd. Zo bouwde bakker Doms aan de bareel de herberg "**Napoleon**", dat was wel ten tijde van Napoleon III maar reflecteerde toch naar de Franse keizer. Misschien had de vader nog onder hem gediend.

Dat was zeker het geval met Jef Teughels die in 1813 nog als infanterist te velde was in Udine in Italië. Daar heeft hij geen pretje beleefd want in oktober – het ogenblik dat zijn vrouw in Hombeek het huis kocht – was het Franse leger daar in hevige strijd verwikkeld met de Oostenrijkers. Graaf Starhemberg versloeg Napoleon en de stad werd toen definitief Oostenrijks. De herberg van Jef Teughels kreeg de naam "**De Leeuw**". Dat was na de slag van Waterloo in 1815 en had mogelijk daarmee iets te maken of was het om zijn heldhaftig gedrag ?

In het Dorp was er ook na 1830 en de Belgische onafhankelijkheid de herberg met de naam "**In de Vrijboom**", laatst uitgebaat door Edmond De Kempeneer. Achter de herberg en tegen de Zenne stond toen immers de vrijheidsboom.

In de tijd van H. Concience en de oprichting van het Davidsfonds hebben we dan ook nog " **De Leeuw van Vlaanderen**" gekregen.

Dat mag allemaal mooi klinken
maar wat kan eigen aard sprekender typeren als
"**Bij Peit van de Zwette**".

Er werd dankbaar gebruik gemaakt van het fotoarchief van Hoembeka en van Ward Verbergt. Ook kon beroep gedaan worden op informatie en foto's van de Hilda Buelens-Patteet, Maria Lauwers-De Hoef, Frans Reyniers en Alfons Teughels.

Alhoewel niet vermeld werden ook als bronnen de bevolkingsboeken en de eerste kadasterboeken van Hombeek gebruikt en de parochieregisters.

Er werden sommige korttijdse huurders niet vermeld en sommige gezinstoestanden konden verder uitgewerkt. Zeker kunnen aan een dergelijke behandeling verbeteringen en aanvullingen aangebracht worden. Meldt ze en de redactie is er u dankbaar voor. Waar relevant zal dit in het tijdschrift van de heemkundekring nadien gepubliceerd worden.

IN HET SPOOR VAN DE WITTE

Eddy Solie

We kennen hem wellicht allemaal: "De Witte van Zichem".

Ernest Claes (Zichem 24 oktober 1885 - Brussel 2 september 1968) beschreef de belevenissen van de Witte, alias Louis Verheyden, op een zeer volks realistische wijze. De echte Louis Verheyden (1881 - 1975), die model stond voor deze roman uit 1920, woonde te Testelt. De andere figuren zoals Fompe, Krol, Tjeef, Dabbe, de meester, pastoor Munte en nog wel enkele andere personages, uit het werk van Claes, zijn wellicht onuitwisbaar in het collectief geheugen aanwezig.

Het nogal grijze schoolbestaan van die periode heeft de Witte weten om te buigen tot een leefbaar geheel door zijn bengelstreken. De rakker kreeg dan wel als gevolg van zijn daden meer slaag dan eten, dit vond hij althans zelf.

Het wel en wee of moeten we zeggen de schelmenstreken van deze knaap, die zowat een eeuw geleden gesitueerd zijn, hebben wellicht menigeen doen terugdenken aan zijn jeugdjaren.

En… er is nog meer, de ondeugende *wittekop* schuilt wel ergens in ieder van ons.

We schrijven 'de jaren zestig' van de vorige eeuw.
Eens, als kind, de leeftijd van drie vier jaar bereikt doemde plots het spook van de school op. Als kleine bange dreumes werd je plots is een omgeving, waar alles vijf maten groter leek dan thuis, gedropt en door moeder achtergelaten bij een paar vervaarlijk uitziende dames. De dames, nonnen werden ze genoemd, lachten wel heel vriendelijk en spraken op zachte toon. Door hun plechtstatige houding en kleding, het lange zwarte kleed en de witte omboorde kap op hun hoofd, voelde je gewoon het gezag dat ze uitstraalden. We hadden ook al vastgesteld dat niet alle 'bewoners', van wat de school genoemd werd, van die pinguïnachtige wezens waren. Er liepen gelukkig ook, naar onze toenmalige normen, normaal uitziende vrouwen rond.
Plots klonk er dan het gerinkel van een handbediende bel en werden we allemaal, met zachte dwang aangemaand, enige rijvormige groepjes te maken. Er werd vervolgens, al met iets meer dwang, verzocht stil te zijn. Via een gang loodsten ze ons naar een grote ruimte. De ruimte bleek onze klas te worden voor de komende tien maanden.

Zo begon het wel voor de meest jongens en meisjes te Hombeek wanneer ze *het Meiskesschool* ruilden voor het zorgeloze bestaan thuis bij moeder.
Al vlug werd ook duidelijk dat wie iets meer durfde te zeggen of te doen dan wat verwacht werd, enige dreigende blikken of verbale reacties zijn deel werden. Zo maakten de 'zusters' wel heel snel komaf met wie al eens een 'vuil' woord gebruikte of wie probeerde enig kattekwaad uit te halen. Blijkbaar werkte deze manier van werken, op sommigen onder ons, als een rode lap op een stier.

zuster Frieda

Zo gebeurde het bij zuster Frieda dat Patrick, een gezonde boerenzoon met een grenzeloos gevoel voor humor en creatieve aanleg voor kattenkwaad, gestraft werd omdat hij gevloekt had tijdens een kleuroefening.

De punt van zijn potlood brak en de 'godver' klonk vrij overtuigend doorheen de klas. Iedereen aan het lachen maar zuster Frieda kwam met grote stappen tot bij Patrick, keek hem met een zeer doordringende blik aan, nam hem bij de arm en trok hem achter de tafel uit en trok hem mee naar de tree van de klas. Het werd nu plots wel heel stil in de klas.
We kregen te horen dat we met zulke godlasterende taal in de hel zouden belanden. Om dat te voorkomen moesten we boete doen en de hele klas mocht meteen twee weesgegroetjes leren bidden. Wij kenden die tekst nog niet echt uit het hoofd en de zuster heeft ons toch wel een uur steeds opnieuw voorgezegd wat er in dat 'Wees Gegroet' in volgorde diende opgezegd te worden. Het leek een gedicht, maar na een tijd en wat uitleg hadden we door dat het diende om ons te behoeden voor kwalijke gevolgen in vagevuur en hel. Patrick die kreeg er nog wat bovenop. Hij moest als extra boete een uur op zijn knieën zitten op de rand van de tree naast het imposante bureau van de zuster. Nu kenden we Patrick al een tijdje en we wisten dat hij niet verlegen zat om een en ander uit te halen. Alsof het nog niet erg genoeg was ging hij toch maar een stapje verder. Zuster Frieda had die dag, voor het vervolg van de les na de speeltijd, vanillepap gemaakt en die stond af te koelen onder het bureau

van de zuster. Van op afstand zagen wij het gebeuren. Patrick stak een vinger in de pap en proefde. Het bleek hem te bevallen en hij proefde nogmaals. Uiterst behoedzaam voor de zuster begon hij verder te eten. De zuster was, aan de zijkant van de klas, de nodige voorbereidingen aan het treffen voor het tweede deel van de les. Plots hoorden wij weer de bel en wisten dat het tijd was om in eerste instantie naar de wc te gaan en vervolgens te gaan spelen. Patrick mocht ook naar buiten. Wat we precies met Patrick allemaal besproken hebben herinner ik mij niet meer, wel dat hij niet heel gerust terug naar de klas ging na de speeltijd. Nonnen of zusters mogen niet vloeken, net zoals wij dat niet mochten. Zuster Frieda hebben we toen wellicht een of ander heilige horen aanroepen. Het leek wel of de duivel zelf in haar was gevaren. In nog geen fractie van seconden had ze Patrick bij de arm vast en sleurde hem meteen naar de tree.
"Hebt gij al die pap opgegeten?" vroeg ze met trillende stem.
Patrick knikte alleen maar heel voorzichtig.

De zuster duwde hem weer op zijn knieën op de tree. Patrick heeft daar de rest van de dag gezeten. Tot overmaat van ramp kreeg hij ook nog een brief voor thuis mee waarin de hele historie uit de doeken werd gedaan. 's Anderdaags hebben we van Patrick vernomen dat het thuis ook niet zijn beste dag was geweest.

We hebben ook nog een tweede schooljaar in een andere klas doorgebracht. Tot onze grote opluchting stond nu vooraan in de klas een zachtaardige vrouw en niet een streng uitziende zuster. Juffrouw Marëtte heeft ons een aangenaam jaar laten doormaken.

juffrouw Mariëtte

Naast een hele vracht kleur-, knip- en plakopdrachten, deed zij toch ook wel een en ander uit de doeken over de dreigingen die boven ons hoofd hingen in verband met vagevuur en hel. Er werd ons duidelijk gemaakt op wat we zoal allemaal moesten letten om daar weg te blijven en zodoende toch maar te proberen in de hemel te geraken.

Nadat de kleuterschool, we noemden ze vroeger ook wel de 'papschool' doorlopen was en het eerste studiejaar ons volgende deel werd, moesten de jongens in Hombeek de grote verhuis maken naar de Bankstraat, waar zij voor een aantal jaren *'t Jongensschool* zouden bevolken. De meisjes die bleven op dezelfde locatie.
In deze school, officieel de gemeenteschool, kwam je dan terecht bij meester Van Doren. Nu was het geboortejaar 1958 van zodanig grote orde, meer dan 40 jongens, dat het eerste leerjaar per uitzondering werd opgesplitst in twee klassen. Op welke basis de verdeling ooit werd gemaakt weet ik niet echt, maar je had de grote klas en de kleine klas. Dit laatste had vermoedelijk een praktische reden die hier aan de basis lag, namelijk de beschikbaarheid van een groot en een klein klaslokaal. De kleine klas, een vijftiental leerlingen, kwam terecht in een klein lokaaltje dat reeds meer dan doorleefd was. Dit groepje werd toevertrouwd aan de nieuwe meester Meert. Ondanks onze kleine kattekwaad-experimenten waren over het algemeen onze zieltjes nog vrij van zonden. De zusters en de juffrouwen hadden daar immers zeer toegewijd voor geijverd en over gewaakt. In deze periode kwamen de ondeugende momenten eigenlijk op de tweede plaats omdat er zich een nieuwe wereld ontplooide. We kregen zo'n zesentwintig figuurtjes ter beschikking, letters werden ze genoemd. In eerste instantie moesten we ze tot vervelens toe tussen de lijntjes van het *cahier* van schoon schrift zien te tekenen. Mettertijd kregen we het min of meer onder de knie. Achteraf zouden we het terug afleren door het opdrijven van de schrijfsnelheid. De reden van dat snel schrijven wordt later trouwens verduidelijkt.

Na een tijdje kregen we er nog tien tekeningentjes bij: de cijfers. Met deze laatste groep moesten we niet alleen schrijfoefeningen afwerken maar ook de eerste stappen van het rekenen onder de knie krijgen. Vanaf het eerste leerjaar kwam er nog iets extra bij. Op het einde van het schooljaar was er een prijskamp met daarop volgend een prijsuitreiking in bijzijn van de notabelen van het dorp, wetende de burgemeester Baron de Meester de Ravestein, pastoor Van Dijck, dokter Engelen en de hoofdonderwijzer. Vooraleer de prijzen, boeken van onze Vlaamse auteurs, uitgedeeld werden had elke klas nog wel zijn eigen toneelstukje op te voeren. In dat eerste leerjaar hadden wij een verhaaltje betreffende de jager en een stroper die betrapt werd bij het uitvoeren van zijn, zeggen we maar hobby. Daar heb ik mijn eerste publieke optreden gemaakt als de jager die het grote bos veilig moest maken. Een beetje vreemd vond ik wel dat mijn wapen niet een

jachtgeweer was maar een klein bijltje. Zonder ongelukken werd de stroper gevat in het bos van levende bomen, zijnde de klasgenoten die met allerlei kartonnen gevaarten rondzeulden over het geïmproviseerde podium. Buiten één omgevallen boom, midden de scène van de gevangenneming van de stroper, was het toneelstukje een succes want er klonk, naar onze toenmalige maatstaven, een daverend applaus na afloop. Tot slot toch nog even melden dat de omgevallen boom vertolkt werd door Patrick.

Twee maanden later kwamen we terug aan op de school. Het was weer 1 september. Een nieuw schooljaar ging van start. De twee groepen van het eerste studiejaar werden weer één klas omdat er een aantal leerlingen naar Mechelen vertrokken en enkele anderen waren verhuisd. Een bende van zo'n vijfendertig jongens kwam nu terecht bij meester De Greef.

Deze man zal bij iedereen ook wel voor eeuwig een plaatsje in het geheugen hebben als de muziekleraar van de tafels van vermenigvuldiging. Nadat het schooljaar goed gestart was, kwamen naast de klassieke schoonschriftoefeningen, de tafels van vermenigvuldiging aan bod. We hebben daar zo'n twee trimesters uit volle borst gezongen. We keken er eigenlijk naar uit. De dagelijkse portie godsdienst om de dag godsvruchtig te beginnen en dan kwam het moment suprème.

meester De Greef

Meester De Greef nam zijn banjo, sloeg de snaren aan en wij vielen correct in. *Eén maal één is één, twee maal één is twee, drie maal…* en zo ging het nog een eindje verder. Ik geef toe, het was misschien een vreemd systeem, maar het werkte. Hoofdrekenen lukte achteraf vrij vlot door deze muzikale drill. Zonder noemenswaardige feiten hebben we dit tweede studiejaar kunnen afwerken. De Witte in ons was nog steeds niet echt ontwaakt. Hij zou zich nog ongeveer anderhalf jaar gedeisd houden om daarna toch wel heel snel zijn schade in te halen.

Meester Van Lint was de derde meester die ons heel wat nieuwe dingen bij bracht. Hij nam ons mee naar de wereld van de aardrijkskunde en geschiedenis.

meester Van Lint

Uiteraard bleef hij ons ook voldoende oefeningen geven in verband met rekenen en schoonschrift. Hij had ook een weeksysteem met plus- en minpuntjes dat op het linker draaibaar deel van het bord een vaste plaats had verworven. Minstreepjes naast je naam waren uiteraard niet echt verzamelobjecten. Gelukkig voor ons werd elke lesdag afgesloten met eenzelfde ritueel. Iemand van de klas moest het bord proper vegen. De Patrick, die net als nog enkele andere deugnieten, wel wat minnetjes verzamelde, had na verloop van tijd toch wel door dat bij het proper maken van het bord snel wat kon gewijzigd worden aan een te negatieve score. De meester had op het einde van de dag blijkbaar iets minder aandacht voor ons doen en laten dan gewoonlijk. Patrick is van het proper maken van het bord een heel stuk beter geworden daar wij hem omkochten met lekstokken en kauwgom om snel wat minnetjes weg te vegen. Hij ging na een tijdje zelfs nog een stapje verder. Hij had bij een rekenoefening, die hij aan het bord moest komen oplossen, het stuk krijt dat hij had gekregen laten vallen. Krijt uiteraard gebroken. Hij had dan ook maar één stuk terug gelegd en de andere helft vlug weggemoffeld in zijn broekzak. Vanaf die dag waren we een paar weken veilig voor de minnetjes. Want Patrick, die één vaste dag had gekregen om het bord proper te vegen, maakte dan telkens van de gelegenheid gebruik om naast de lijst namen ook wat plustekens extra te tekenen. Ik denk dat het een week of drie goed is gegaan. Maar om de één of andere, toen voor ons duistere maar nu heel duidelijke, reden had de meester Van Lint wel door dat er iets mis was met zijn systeem dat nog alleen positieve eindresultaten opleverde.

Bij de eerstvolgende beurt die Patrick, als bordveger, ten uitvoer bracht hadden we prijs. Onze aanmoedigingen en de schrijfpogingen van Patrick werden opgemerkt en onze voorraad minnetjes groeide plots spectaculair. Bovendien kregen we er nog schrijfopdracht van twee bladzijden bovenop. Dit was het grote kantelmoment. We hadden onze eerste straf gekregen. Er zou nog een hele reeks van dit soort opdrachten volgen in de daaropvolgende jaren.

Na ook dat derde studiejaar afgewerkt te hebben kwamen we terecht bij meester Christiaens.

meester Christiaens

Deze man had het ongeluk dat hij ons wegwijs moest maken in de wereld van de vraagstukken. Kon het ons immers wat schelen dat de visboer zeven vissen verkocht aan tien frank het stuk en dat hij per vis één frank winst maakte. Van het moment dat hij winst maakte was het toch wel in orde zeker. Om het nog wat erger te maken kreeg je dan ook nog te horen dat er een bakker was die met verlies werkte per brood dat hij verkocht. Vonden wij nogal een vreemde manier van werken. Wanneer er dan tot overmaat van ramp ook nog over taarten begonnen werd die in acht stukken werden verdeeld en dat daarvan dan drie vierden de deur uitgingen, werd het helemaal mistig in ons hoofd. Was die bakker maar wat vlugger failliet verklaard dan waren ons een heleboel berekeningen gespaard gebleven. Maar goed, het gevolg van al die berekeningstoestanden was dat wij stilaan zelf experimenteel onderzoek zijn gaan organiseren, al was het maar om onszelf enige afleiding te bezorgen.

De wereld van de natuurkunde leek ons immers een stuk leuker. Zo was de leer der bewegingen toch wel iets dat tot de verbeelding kon spreken. Je legde bijvoorbeeld een meetlat voor zo'n tien centimeter over de rand van de lessenaar. Op het andere uiteinde leg je een voorwerp zoals een papierpropje of een stukje gom. Het idee om daar een stukje gom van de toenmalige nieuwe generatie, met andere woorden kunststof, op te leggen zou het experiment, buiten onze wil om, een extra dimensie geven. Een slag op het vrije uiteinde lanceerde toen, midden de les vraagstukken, het stukje gom. Het gommetje volgde de perfecte baan, naar het middendeel van het klaslokaal, om daar neer te ploffen op het gloeiende deksel van de stoof. De stinkende walm die vrijkwam door de smeltende gom vulde heel snel de klas. Hilariteit alom. Meester Christiaens bleef wonderwel kalm en nam met een *stoofhaakje* het deksel van de kachel en ging het buiten leggen. Toen hij terug binnenkwam was zijn blik, die door de klas dwaalde, zeer vijandig. Hoe het kwam dat hij rechtstreeks tot naast de bank van Patrick en mij kwam te staan blijft nog steeds een raadsel.

Op vrij hoge toon kregen we volgende boodschap: "Neem papier en schrijf meteen vijf bladzijden over – De les niet storen – en geef jullie agenda's". Patrick protesteerde, voor één keer had hij er echt niets mee te maken. De meester nam Patrick bij de arm en trok hem mee naar de tree en zei: "Hier gade de rest van den dag op uw knieën zitten". Patrick zweeg wijselijk want de meester bleek toch wel heel kwaad. Tijdens de speeltijd mocht iedereen buiten behalve wij twee. Hij schreef een zeer straffe nota in onze agenda en die moest tegen 's anderendaags al van een handtekening voorzien zijn. We hebben het geweten. Thuis nog een pak straf erbij gekregen en twee weken geen televisie mogen zien en daar bovenop een preek die menig pastoor jaloers had kunnen maken. Achteraf gezien hadden ze wel gelijk natuurlijk. Helaas voor meester Christiaens was het eerder vermelde voorval zowat het startschot voor nog meer schelmenstreken. We waren op dat moment ook het boek van Ernest Claes, 'De Witte', aan het lezen en dit gaf sterkte en inspiratie omdat we ons wel konden terugvinden in deze knaap zijn belevenissen. Blijkbaar was de kachel van de klas een ding dat onze experimenteerdrang aanwak-kerde. In de winter tijdens een middagpauze moesten we binnen blijven omdat we een straffe 'valling' hadden. Het toeval wou dat ook Patrick er ook mee geplaagd zat. Hij had die dag een aantal kastanjes bij en had thuis, van zijn oudere broers, gehoord dat deze beter smaakten wanneer ze even op het vuur hadden gelegen. Om het wat vooruit te laten gaan deed Patrick het deksel van de kachel open en gooide een kastanje of vijf bovenop de gloeiende kolen.

"Een minuutje of twee en ze zijn klaar en ze zullen ons smaken" zei Patrick. Hij nam de *kolenschup* al klaar en stond ongeduldig bij de kachel te draaien. Het was alsof de duivel ermee gemoeid was, de deur ging open en de meester kwam binnen. De kolenschup viel kletterend tegen de grond en de meester vroeg: "Wel, wa zijde nu weer aan 't uitsteken?"

"Ni… niks mee… meester" stamelde Patrick. "Raap die schup op en leg ze in de kolenemmer. Op dat moment klonken enkele doffe knallen en vloog het deksel van de kachel. Gepofte kastanjes vlogen

uit de kachel. Ik herinner mij niet of de meester vloekte maar hij ontplofte eigenlijk ook. Patrick hebben we de rest van de dag niet meer teruggezien. Hij was gestraft en afgezonderd. De dag nadien was hij ook opvallend stil en rustig. Wanneer we hem vroegen wat er scheelde zei hij dat hij misschien ging buitenvliegen. Wij waren verontwaardigd over zulke mogelijk extreme beslissing. We hebben ons allemaal wat gedeisd gehouden Het woord solidariteit kenden we nog niet maar het kwam er wel op neer dat we de praktische toepassing ervan tot een goed einde wisten te brengen, op enkele schermutselingen na. Uiteindelijk is alles wel goed gekomen - Patrick is niet buitengevlogen - en we zijn allen tot in het volgend studiejaar geraakt.

Meester Lauwers, de hoofdonderwijzer, had in die tijd twee klassen. Hij had het vijfde en het zesde studiejaar in één lokaal zitten.

mester Lauwers

Nu was het in Hombeek wel zo dat de meeste jongens hun zesde studiejaar in Mechelen of Kapelle-op-de-Bos gingen afwerken. De jongens van het zesde vormden maar een heel klein groepje. Zij probeerden natuurlijk iets straffere dingen te doen want zijn waren toch al een jaar ouder. 'De kleintjes', zoals ze ons noemden moesten nog veel leren. Als snel werd duidelijk dat we zelfs die grote loebassen de baas konden. Een extra ruggesteun kwam op dat moment, we schrijven 1969, uit onverwachte hoek. De toenmalige BRT, intussen VRT geworden, bracht 'De Witte' en vele andere Zichemse figuren in, voor ons althans, levende lijve op het televisiescherm in de reeks 'Wij, Heren van Zichem'. Een extra stimulans om onze creatieve krachten nog wat extra te ontwikkelen. Het is hier ook snel bergaf gegaan met ons handschrift, zoals eerder verteld. Ons schrijftempo diende immers in hogere versnelling te komen door herhaaldelijk strafschrijven. Welgevormde letters leken af en toe, maar zeker onleesbaar, op hiëroglyfen. In Hombeek spreken ze wel van *hanenpoten*.

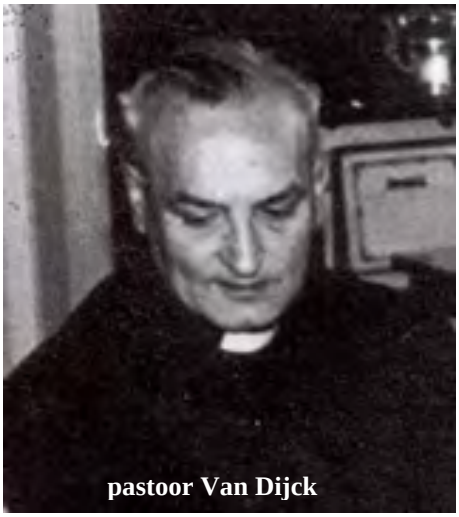
Het begon al snel tijdens de geschiedenislessen. Zeer boeiend geïllustreerd in de klas door een gigantische tijdband onder de vensters en van links vooraan de deur tot achteraan de kast. Ter hoogte van onze plaats, wij zaten toen in hetzelfde model van banken zoals we ze op televisie bij 'De heren van Zichem' hadden gezien, stond de bekende oude Belg Ambiorix. Wat was er nu interessanter dan met nagekauwd papier een propje te maken en dit met een elastiekje naar de plechtstatige oeroude Belg te lanceren. Ik, de Patrick, de Freddy en de Jan maakten er als snel een sport van om de stoere krijger, ofwel zijn hoofd te raken, ofwel om hem van twee borsten te voorzien. Het ging even goed, tenminste wat de controle van de meester betrof, tot Patrick op het idee kwam om eens een propje naar het plafond te lanceren. We hebben zijn voorbeeld even gevolgd tot bij poging drie van Patrick. Zijn elastiek schoot van de duim en een fractie van een seconde later plakte een papierprop vooraan tegen het bord.

Meester Lauwers bleef steeds kalm, maar zei op rustige toon: "De vier proppenschieters mogen in hun boek van geschiedenis bladzijde eenenzeventig, de laatste twee lijnen duizendmaal schrijven. Na de les gaan jullie het bord, plafond en muur proper maken."

Ik zal, na duizend zinnen, nooit vergeten dat het jaar 843 na Christus het jaar was van het fameuze *Verdrag van Verdun* dat de verdeling van het Karolingische rijk, na de dood van Lodewijk de Vrome, regelde onder diens drie zonen. Het was het eigenlijke lesonderwerp waarover de meester een uiteenzetting aan het geven was tijdens onze schietoefeningen.
Na dit eerste dispuut kwam de Swa een tijdje later op het idee om zijn muzikale kunsten, hij speelde bij de fanfare, eens aan ons te tonen. Na het einde van de lesdag moesten enkelen de klas borstelen. De zwarte piano in het vijfde studiejaar sprak al een heel tijdje tot de verbeelding van velen onder ons. Meester Lauwers was even naar huis toen de Swa en ik de klas wat opruimden. In die periode was het liedje *Congratulations* van Cliff Richard, tweede op het songfestival van 1968, een populair radiodeuntje. De Swa deed een poging om het refrein op de piano te spelen. Na enkele pogingen klonk het vrij aardig. Beiden uit volle borst zingend, in een soort Engels waarvan men zich wel kon afvragen waar dat in hemelsnaam ergens kon gesproken worden, hadden we niet gemerkt dat de meester achter ons was komen staan.
Toen de Swa stopte met spelen klonk een rustige stem die zei: "Mooi… mooi. Als jullie toch interesse hebben voor muziek wordt tegen morgen vijf

maal de *Brabançonne* overgeschreven. Het is niet gepast dat je zonder toelating instrumenten gebruikt die niet van jou zijn".
O, dierbaar België… en de rest is bij deze vrij goed in ons geheugen gegrift.

Bij meester Lauwers stond ook de handbel, links op het vensterschap, die door één van leerlingen moest bediend worden. Op het juiste moment kreeg de leerling die van dienst was een teken en kon dan op de speelkoer gaan bellen zodat de andere meesters wisten dat het speeltijd was. Het was een begeerd jobke dat eigenlijk alleen weggelegd was voor de iets bravere en rustigere mensen van de klas. Na een maand van opoffering heb ik dan toch de kans gekregen om vooraan links in de klas op de eerste bank te geraken. Hoe beter je gedrag en punten hoe interessanter de beloning. Bij de voormiddag-speeltijd mocht ik gaan bellen. Helaas… driemaal helaas. Met volle overgave begon ik met de handbel te zwaaien en bij de derde of vierde beltoon vloog de klepel tegen de stenen van de speelplaats. Drie dagen heb ik den toer van de school kunnen doen om elke meester te gaan zeggen dat het speeltijd was. Toen de bel hersteld was, tegen het einde van de week, waren mijn daden en punten blijkbaar niet meer op het gewenste niveau en mocht ik niet meer bellen.

pastoor Van Dijck

Naast al die lessen waren er natuurlijk ook nog andere momenten die met onze opvoeding en leerproces te maken hadden. Zo was er de maandelijkse biecht. Met de klas naar de kerk en daar in de zijbeuk op twee rijen gaan wachten om ofwel links, ofwel rechts in het zithokje van de biechtstoel plaats te nemen als het uw beurt was. Nooit zoveel plezier gemaakt als daar, ondanks alle dreigingen van vagevuur en hel. Hoe korter je bij de biechtstoel kwam hoe rustiger je wel werd, want pastoor Van Dijck moest maar eens door het gordijntje naar buiten kijken terwijl je aan het praten en/of lachen was. Bijkomend probleem was dat je ook je zondenlijstje moest klaar hebben voor je in de biechtstoel terecht kwam. En dan kwam het moment, je was aan de beurt. Je ging op het houten treetje zitten en wachtte tot het houten schuifraampje zou opengaan en twee ogen met doordringende blik, door het raster van gaatjes, je even aankeken.
"Zeg uw zonden" klonk het dan zeer droog.
Je begon je lijstje af te dreunen: "Drie keer een vuil woord gebruikt, vijf keer gevloekt en twee keer gelogen… Dat laatste moest eigenlijk al drie zijn, je zat op het eigenste moment immers te liegen.
Dan klonk droog: "Nog iets?"
Je stamelde dan nog iets in de aard van: "Twee keer boos geweest op moeder".
"Drie 'Onze Vaders' en 'tien Wees Gegroetjes' en je zonden zullen vergeven worden" klonk het van achter het raampje waar je nu al helemaal niet meer durfde door kijken. Het schuifje ging dicht en je verliet de biechtstoel. Vervolgens ging je, op aanwijzen van de meester, in een rij van de middenbeuk zitten om je penitentie ten uitvoer te brengen. Het bewijs dat zelfs de duivel, of een van zijn gezanten, tot in een gewijde plaats als een kerk geraakte is mij daar tijdens een van die vrome momenten duidelijk aangereikt. Ik had een plaats van de meester gekregen onder de preekstoel. Wanneer iedereen klaar was met zijn boetedoening deed de meester teken om te verzamelen in twee rijen. Bij het rechtstaan botste ik tegen de onderkant van de preekstoel en er ontsnapte mij nogal een straffe pijnkreet. Iets langer ben ik mogen blijven om een tweede keer te biechten en de pastoor gaf buiten de gebruikelijke penitentie er nog een ferme tik bovenop bij het verlaten van de kerk. De hel leek heel dichtbij op dat moment.

Op de school had je dan ook nog de man, *de Sol* noemde wij hem, die instond voor de bewaking tijdens de middag en op de busdienst van en naar de school. Deze gemeenteambtenaar was oorlogsinvalide. Hij miste één arm. Vol bewondering hebben we meermaals zitten kijken naar hoe hij met één hand een sigaret kon rollen en deze ook nog aansteken met een lucifer. Van de andere kant hebben we hem ook wel *den duvel* aangedaan. Wanneer je wat te luidruchtig was tijdens het eten of je bleef niet op je plaats zitten dan kreeg je als straf van deze man – wat je nu een alternatieve straf zou noemen – een aantal toertjes stilzwijgend wandelen rond de speelplaats terwijl de anderen gewoon mochten spelen. Wanneer je dan je kilometers aan het afwerken was, kon het wel eens gebeuren dat je een balletje dat je richting uitkwam terugtrapte of dat je wel eens iets riep naar een kameraad. Als Sol het opmerkte, dan kreeg je er nog een paar wandelrondjes bij. Je kon zelfs een voorraad wandelingen krijgen zodat je al een week of twee vooruit stond volgeboekt. Ongelukkig genoeg voor ons hield hij de boekhouding van zijn vaste wandelklanten nauwgezet bij. Werd

het iets te gortig dan mocht je binnen op je knieën op de rand van de tree gaan zitten.

Sol (Frans Solie)

Op een keer waren Patrick en ik gestraft en zaten we met z'n tweeën, elk aan het uiteinde van de tree, op onze knieën. Sol hield buiten toezicht en keek geregeld door het raam naar binnen. Na enige tijd had Patrick een knikker bovengehaald en lanceerde die over de tree mijn richting uit. Een vijftal minuten ging het goed, knikker van links naar rechts en omgekeerd over de tree. Door het spel verslapte onze aandacht voor de Sol en hadden we niet gemerkt dat hij op weg naar binnen was. Plots ging de deur open en we namen meteen onze fikse zithouding weer aan. Ongelukkig genoeg was de knikker gelanceerd. Op het einde van de tree viel het glazen balletje met tikkend geluid op de stenen vloer.
"Gestraft zijn en toch nog spelen!" klonk het. "Om te leren luisteren gade de rest van de week hier alle twee op uw knieën komen zitten."
Sol raapte de knikker op en keek ons zeer streng aan, draaide zich om terwijl hij de knikker in zijn zak stak en ging terug naar buiten.
"En die knikker was verdomme een bieke!" zei Patrick op verontwaardigde toon.

Vermits het nu ook nog maar maandag was zag het er niet goed uit voor onze knieën voor de rest van de week. Onze wraak zou zoet zijn, want alles en iedereen was tegen ons. Al snel rijpte een plan. De vrijdag daarop is Sol naar huis gegaan met in de zakken van zijn overjas kolengruis uit de steekoolemmer van de klas. We hebben ook nog de twee volgende weken op onze knieën gezeten. Tactisch gezien was onze tegenzet niet zo geniaal.
Wie anders dan één van ons twee kon dat gedaan hebben?

Uiteraard waren we met twee en had de Sol goed gekeken had hij toch al een vermoeden kunnen hebben. Onze handen zagen gitzwart.

Enige tijd later stond er een oud orgeltje in het refterklasje. Het werd dan ook al heel snel een gevecht om 's middags bij het eten naast het orgeltje te zitten.
Wat was er aan de hand?

Patrick had ontdekt dat bij het vullen van de blaasbalgen met lucht, door de pedalen te bedienen, en tegelijkertijd de meest linkse toets ingedrukt te houden, het orgel het geluid van *scheten* maakte waarbij de mens als veroorzaker van dit fenomeen in het niet verzonk. Het kon uiteraard weer niet goed blijven gaan. Plots kwam Sol, die ook in het tegenoverliggende lokaal toezicht deed, het kleine lokaaltje binnen. Wij, die naast het orgeltje zaten, zetten een bijna heilige blik op. Helaas ontsnapte het restant lucht via de orgelpijpen, met een weliswaar uitstervend decibelniveau, maar met het overbekende geluid. Patrick en ik werden weer veroordeeld tot een week knieën zitten.
Tijdens het uitzitten van de straf waren er wat verhuiswerken van tafels en stoelen. Er waren immers wat nieuwe schoolmeubelen toegekomen. De oude tafeltjes waren gewoon vooraan het refterklasje op de tree gezet. Je zit daar dan op je knieën en wat is er dan leuker om even in zo'n bankje te voelen of er niets meer te vinden valt. Je vingers komen dan achter in het boekenvak plots iets tegen dat weerstand biedt. Je voelt dan even en duwt wat harder. Plots vliegt de inktpot in een boogvormige baan tot in het midden van het klaslokaal om daar kletterend tegen de vloer te vallen. Inktvlekken alom en bovendien was ook Sol gealarmeerd en kwam met grote schreden de klas binnen.
"Dit is toch niet te geloven!" brulde hij. "Agenda's gaan halen en nog twee weken binnen blijven en op de knieën zitten en breng een dweil mee om alles hier op te kuisen." Hij zag wit van woede. Ons moeder en vader 's avonds trouwens ook want de nota van Sol loog er niet om. We stonden ongeveer met één voet buiten de school. Bij Patrick, die nochtans niets met de inktpot te maken had was een gelijkaardig scenario de revue gepasseerd. De laatste maanden van dat vijfde studiejaar hebben we het dan wijselijk toch maar wat rustiger gehouden. Toch liep het nog één keer fout. Tijdens een speeltijd werd een schot op doel, de twee gemerkte palen van het afdak, net iets te hoog afgewerkt. De bal botste op de dakpannen en rolde tot in de goot. Nu was er vlak bij de *pissijnen* een klein stenen opstapje en kon je met een aanloop en vervolgens een voet tegen de muur geplaatst, jezelf lanceren om de dakgootrand vast te grijpen. Vermits de bal ter hoogte van deze plaats lag was de oplossing meteen voorhanden. De bouwtechnische constructie van het afdak liet mij echter in de steek en een fractie van een seconde later lag ik met de voorste beschermlat tegen de stenen van de speelplaats. Een meter of vier houten lat zwierde ook nog vervaarlijk heen en weer. Sol was al heel snel in de buurt en de gebrui-

kelijke week knieën zitten volgde met onmiddellijke ingang. Er is die middag ook niet meer gevoetbald.

Vanaf het vierde leerjaar kon je één dag in de week extra Franse les bij meester

meester Van Doren

Van Doren gaan volgen. *Je, tu, il…* en al dat ander volk snapten we wel meteen. *Prendre un porte-plume* was het eerste zinnetje dat op het bord kwam en dat we mochten overschrijven. We dachten in eerste instantie aan een veelkleurige pluim, maar het bleek toch onze kroontjespen te betreffen. Tussen de gewone les en het begin van de Franse les zat een kwartiertje tijd. Het moment, om de opgestapelde energie af en toe de vrije loop te laten. De mensen die de lokalen kwamen kuisen waren hun voorbereidingen aan het treffen en wat was er dan leuker om eens een emmer water om te gooien. Die ene dag was het erger. We liepen van de kleine speelkoer via de doorgang naar de speelkoer van de 'groten'. Helaas kwam iemand, met twee emmers water, van de andere kant. Een nat pak en een nota in de klasagenda en thuis een preek erboven op waren het resultaat. Deze extra speeltijden waren ook een uitstekende gelegenheid om enige tegenacties naar Sol op het touw te zetten. Hij was immers op ronde met de bus en kwam ongeveer een uur later pas terug. Zijn fiets stond in de gang tegen de muur van het vijfde studiejaar. Dit was gewoon zo'n inspirerende situatie, voor Patrick en mij, dat de lucht uit de banden laten eigenlijk een spontane reactie was.
Na de Franse les was het meestal zo dat meester Van Doren de leerlingen die wat verder van de school woonden meenam in de auto en hen dan thuis afleverde. Bij slecht weer reed ik ook wel mee tot op den Dries. Die dag, het was ergens in mei, was ik met de fiets. We kwamen buiten bij meester Van Doren en waren toch benieuwd hoe Sol zijn probleem had opgelost. De schrik sloeg ons om het hart, want Sol stond ons op te wachten.
"Ik heb gezien dat ge vandaag met de fiets zijt gekomen" zei hij op rustige toon.
"Ze hebben mijn banden plat gezet en gij hebt een pomp op uwe fiets. Zoude ze is terug wille oppompen?".
Het was geen straf maar ergens voelde het toch wel zo. Patrick die er naast stond stikte zowat van het lachen. Gelukkig vroeg Sol niet om bijkomende uitleg.

Het was eind jaren negentig dat ik bij een begrafenis van een dierbare na de eredienst aan de koffietafel naast meester Lauwers kwam te zitten. Deze zilvergrijze eminentie straalde nog steeds iets rustgevends uit. Al wie bij deze hoofdonderwijzer in het vijfde studiejaar had gezeten bleef hem wonderwel achteraf aanspreken met *meester*. Het was gewoon vanzelfsprekend dat je op deze eerbiedwaardige manier de man begroette.
Op zijn alom bekende rustige manier moest hij mij toch eens iets vragen.
"Je geeft nu zelf les. Hoe voelt het dan nu om van stroper, boswachter geworden te zijn?"
Wat kon ik daar nog op antwoorden. Een verontschuldigende glimlach was zowat mijn enige reactie. En die fractie van glinstering is zijn ogen maakte duidelijk dat hij het wel goed vond dat het met al die belhamels, die ooit bij hem de revue waren gepasseerd, wel in orde was gekomen.

Stilte . . .

overpeinzing bij het heengaan van een Hombeekse honderdjarige

Louis Buelens

Het is opvallend stil in de Sint-Martinuskerk te Hombeek: een stilte die aangrijpt. Ze zijn allemaal gekomen, de talloze familieleden en een grote schare vrienden. De kerk is volgelopen met mensen die er een laatste maal willen bijzijn, bij "Flore van Lowiekes".

Florentina Van der Zeyp werd in Hombeek op den Dries geboren op 29 februari 1904. Als derde van zeven, werd ze reeds vroeg bij 't werk ingeschakeld en kreeg een deel verantwoordelijkheid op haar schouders. Thuis leerde ze dienstbaar zijn, gereed staan voor de anderen: weinig vragen, veel geven. Dat heeft ze nooit verleerd en dat deed ze, een eeuw lang. Maar nu is elke opdracht vervuld. Het is stil. Hier hoort geen achtergrondmuziek, geen solozang noch uitgebreide levensbeschrijving. Hier mag rust, vredigheid, eenvoud domineren. Drie deugden die haar leven hebben bepaald.

Als kind leerde ze de dagelijkse zorgen dragen in het eenvoudig werkmensengezin, huisje, tuintje, kinderen. In de jaren 1927 –1928 kreeg de toekomst een ander perspectief. En hier geef ik het woord aan mijn echtgenote, Marieke De Greef.

"Er heerste die zonnige zondag namiddag een gezellige drukte op den Dries. Twee weken voordien was nonkel Pier, *Pier van Blauwpoortes*, getrouwd met Anna Piekaerts van Zemst. De mannen die naar oude traditie voor het schietwerk zorgden en voor het boompjesplanten, hadden vorige zondag hun ton bier reeds gekregen. Nu was het de beurt aan de vrouwen en meisjes uit de buurt. Ze Hadden voor het zandstrooien en de bloemen gezorgd. Met de vrouwen van Zemst waren ze uitgenodigd op het koffiefeest. Vandaag was het zo ver. Om twee uur werden we verwacht in Zemst. Dat zorgde voor een zekere opwinding en huis voor huis werden de chicste kleren bovengehaald, grondig gekeurd en waar nodig nog wat aangepast of opgevrolijkt. Alles nog wat bijstrijken. Elke franje werd op de plaats geduwd, broches, ringen en halsketting zo zichtbaar mogelijk geëtaleerd; de finishing touch. We gingen ons toch niet laten onderdoen voor die van de Hoogstraat, zeker.

Lis van de Boer, Colet van de Smid, Flore van Lowiekes, Leontien van den Tiesse en ikzelf stonden reeds ongeduldig te trappelen. Waar bleef Wiske d'Hoef nu weer hangen ? Seffens zouden we nog moeten lopen om op tijd te zijn. Goed geluimd, luid taterend trok de hele groep op stap. Een hele namiddag gezellig samenzijn met allemaal opgewekt volk van den Dries en van het naburig gehucht. Bij een uitgebreide koffietafel eens alle nieuwtjes afwerken en nieuwe plannen maken, ge zou voor minder in de hemel zijn.

Bij de Piekaerts werden we zonder veel tralala maar toch gemeend goed ontvangen. Tante Anna moest zich nog waar maken in haar nieuwe buurt en deed daar ook alles aan. Zij liet zich van haar beste kant zien en had op geen kosten gekeken. Alles van 't beste. Er was stemming en iedereen voelde zich op zijn gemak. Bij spijs en drank kwamen de tongen los en ieder haalde zijn strafste verhaal boven. De flessen kwamen boven en vervingen de koffiepot. Den Dries en de Hoogstraat kwamen op hoogspanning. Bluffen en overbluffen, belevenissen en bijna echt beleefde moppen, propere maar ook zo goed als zondige. Ik voelde mij als jong meisje niet op mijn gemak en zag dat Flore zich ook niet goed in haar vel voelde. Ze had meer oog voor het vensterraam en de *regulateur* die aangaf dat het reeds kwart na vier was. Op haar verwrongen lach was te zien dat ze met haar gedachten ergens anders zat. We zaten er nog een tijdje. Het was al vijf uur toen Anna voorstelde eens naar de tuin en de *beesten* te gaan kijken. Een verlossend idee.
-*"Marieke, zoudt gij met mij mee naar huis willen gaan ?"*
Die vraag klonk me als muziek in de oren. Eindelijk weg van die vrouwen die niet opgewassen waren tegen een paar glazen wijn. Flore kende ik al lang. Ik waardeerde haar en was graag in haar nabijheid. Rustig wandelden we naar huis en lieten het woelige gedoe achter ons. Het was spijtig dat we al vertrokken maar ze begrepen dat jonge meisjes wat vroeger naar huis gingen. Dat Flore zich aanbood om mij veilig thuis te brengen, vonden ze echt charmant.
-"Ja, Marieke, ik heb u meegelokt om weg te geraken, alleen vertrekken zou spotternij opgewekt hebben. Ik dacht dat het feestje vroeger zou gedaan geweest zijn want ik wilde tegen vijf uur thuis zijn. Ik heb kennis gemaakt met een jongen van Hever en die komt juist vandaag voor de eerste keer naar ons thuis. Stel u voor dat hij daar al is, oog in oog met vreemden mensen die niet wisten waar hem naartoe sturen."

Nu begreep ik haar onrustig heen en weer schuiven op haar stoel, haar gefixeerde blik op die klok, haar interesse voor het raam en wat er buiten te zien was.

Achter den draai, aan de "*Keimme*" zagen we een fietser komen aangereden.
- "*Dat is hen, sé !*"
Een hartelijke begroeting zonder krullen of lintjes. Thuis was hij goed ontvangen en ze hadden hem de weg gewezen naar de Piekaerts.

Flore en Désiré

Désiré Baetens is van die dag trouw elke zondag naar den Dries gekomen. Op 30 december 1930 heeft hij Flore meegenomen naar de *Vergedinghoeve* in Hever. Ze hebben er hard gewerkt en zorgzaam hun brood verdiend en vijf kinderen groot gebracht. Den Heihoek ontving hen met open armen en waardeerde hen. In 1954 werd hun bedrijf verkaveld. Désiré was nu technisch werkloos. Het boerenleven in volle bloei kwam abrupt ten einde. Slapeloze nachten maar het leven ging verder. Dan terug naar den Dries op het ouderlijk huis een nieuw leven beginnen".

Flore werd zwaar beproefd in haar leven: het verlies van twee zonen en van haar man Désiré in 1988. Met haar vijf kinderen sloeg ze zich erdoor. Acht kleinkinderen, twintig achterkleinkinderen, één achterachterkleinzoon dat telt maar niet iedereen houdt het een eeuw en meer vol. Tot in 1996 is ze in haar huis gebleven, actief en verwoede kaartster bij de K.W.B. Dan moest ze inbinden en tenslotte was er het rusthuis. De vroegere buren uit Hever en die van het rusthuis zijn Flore niet vergeten. In groten getale waren ze aanwezig op de dienst.

Als buurjongen in Hombeek en later als buurman in Hever heb ik episodes uit de film van Flore's leven van nabij meegemaakt. De laatste scène van het scenario mocht ik niet missen: de slotscène van een merkwaardige vrouw. Dat was ze op alle gebied. En doe het maar na: tot 102 geraken en maar 25 keer de eigelijke verjaardag (29 februari) vieren!

VMV
VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

VASTGOED
www.vastgoedplus.be
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings – 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

De Lust
ZOMERFEEST op EXPOEL 2006

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
21ste Jaargang 2006 * Nr. 3 * juli - september

Eens "den Roscam" later woonst van de garde, dan herberg van metser Toinkes daarna de herberg van Kobe den Trien nu
" DEN BRUINVIS "

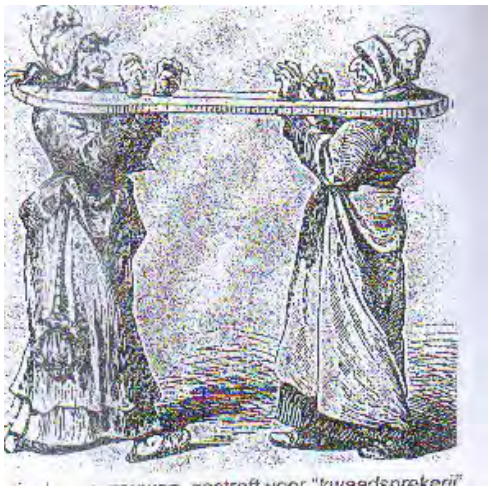

Kobe den Trien schoot in 1936 een kleine walvis in de Zenne. De bruinvis haalde de kranten. De Sjeure en den Bieën tonen fier hun vangst. Kobe staat er bij met geweer. Verder op de foto Aline Jacbs, Meen Sijmons, Marcel Van de Zegel, Jan en Magriet Van der Elst.

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

gestrafte kwaadsprekerij

VERHOOR en BERECHTIGING

in het ancien regime

voordracht met beeldprojectie door Hogo Driesen

Een boeiende diavoorstellig die een beeld schetst van de oude bestraffingsmethoden. In de middeleeuwen vervulde de schout de rol van openbare aanklager. Gevangenen zaten opgesloten op eigen kosten. Bij moord, verkrachting en ontvoering, had de familie van het slachtoffer recht op wraak. Zo ontstonden vetes die soms generaties lang duurden.
Hoe werkte de "vierschaar", en hoe zat het met het beroep van beul ? Nog veel meer onderwerpen omtrent dit thema worden behandeld op deze voordracht.

Cultuurhuis Leliëndaal
op vrijdag 8 december om 20.00 uur

Hoembekareis 2007
Berlijn & Dresden

12 – 20 mei

Onze leden ontvingen hierover een nieuwsbrief en hebben geboekt. Reisorganisator : Herman Van Lint. Achtergrondinformatie: Ward De Kempeneer. Inlichtingen: R. Lauwers

Eerste dag :	Bezoek aan Marburg. Middagmaal. Namiddag bezoek aan Eisenach en het Bachmuseum. Overnachten in het hotelKaisershof ****.
Tweede dag:	Bezoek aan de Wartburg in Eisenach. Bezoek aan het Nazi-concentratiekamp Buchenwald. Middagmaal inWeimar. Namiddag bezoek aan het Goethemuseum en daarna geleid stadsbezoek. Overnachting in Qualityhotel **** in Weimar.
Derde dag:	Middagmaal in Dresden. Bezoek aan het Grünes Gewölbe, Residenzschloss. Operavoorstelling "Le Nozze di Figaro" in de Semperoper en diner in de Sophienkeller Overnachten in Schlosshotel Dresden-Pillnitz ****
Vierde dag	Geleide stadswandeling in Dresden Ältstadt, bezoek aan de Frauenkirche, bezoek aan de Zwinger Porzellansammlung (of) Gemäldegalerie Alte Meister. Rust op de Brühlsche Terasse.
Vijfde dag	Radebeul, Weingut Hoflössnitz. Middagmaal in Meissen "Der Domkeller". Bezoek aan de Dom en de Porzellanmannufactur in Meissen. Overnachting in Berlijn in hotel Hamburg **** aan de Brandenburger Thor.
Zesde dag	Met nederlandstalige gids doen we eerst een stadsverkenning met de bus. Middagmaal in restaurant Luisenbrau. Bezoek aan Charlottenburg, Bootocht op de Spree. Vrij bezoek aan een afdeling van het Pergamonmuseum.
Zevende dag	Berlijn: Geleid bezoek aan Potsdam en Caeciliënhof. Middagmaal in Babel te Potsdam. Namiddag het kasteel Sanssouci. Met de bus tot de Reichstag (mogelijkheid voor koepelbestijging).
Achtste dag	Voormiddag in Berlijn. Kurfürstendam. Middag in KaDeWe. Namiddag de rit naar Goslar. Daar overnachten we in hotel Der Achtermann ***. Stadsbezoek.
Negende dag	Terugrit naar huis over Hildesheim. Middagmaal in Münster. Stadsbezoek. Aankomst in Hombeek is voorzien tegen 22.00 uur.

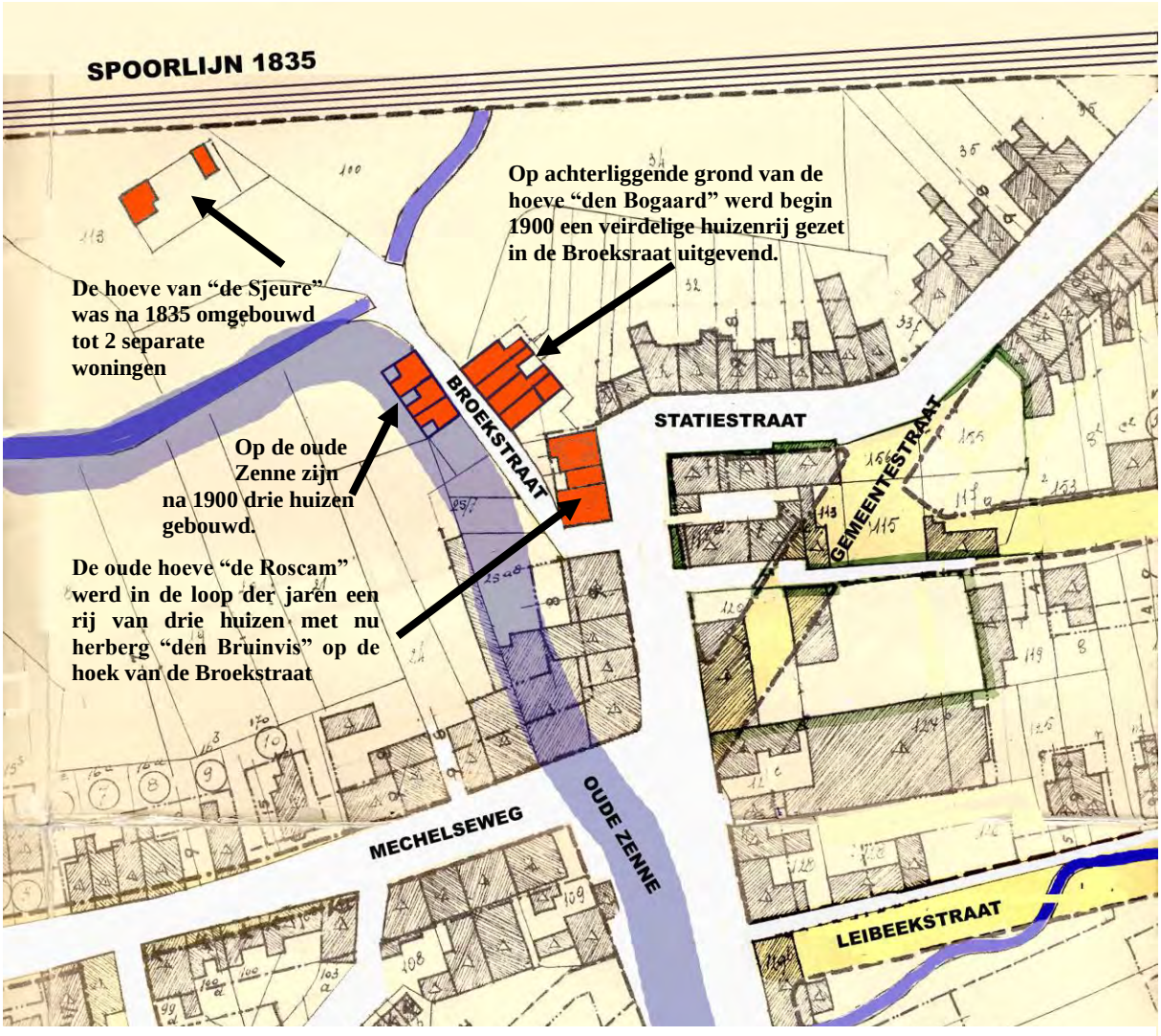
De metamorfose van het Dorp
deel 6

Ward De Kempeneer

Met medewerking van: Ward Verbergt, Ilda Van der Elst, Geert Clerbout, Jan Verbergt
Ivonne Ceuppens, Angele Verhoeven, Amanda Van Steen

VOORAF

Uit vorige bijdrage is gebleken dat in de vroegste tijden in het dorpscentrum een vrij belangrijke hoeve heeft gelegen met name **"den Roscam".** Ze lag kort bij de brug, op de hoek van de Broekstraat. Omdat de Broekstraat de enige weg was die het Dorp verbond met de vruchtbare velden en vooral weiden van het uitgestrekte gebied dat "**Eglegem"** heette, lag deze hoeve zeer strategisch. De spoorweg zou in 1835 deze verbinding verstoren. Ze lag ook tegen de toen zo genoemde **Humbeekbaan** (later Statiestraat, nu Fr. Reyniersstraat) die Mechelen met Grimbergen (Berthouts) verbond. Ze was ogenschijnlijk uit het groter domein gekomen dat wel eens dat van de Berthouts, heren van Hombeek, kon geweest zijn en later verkocht werd aan Gerard Van den Hofstad. Daarom bleef de hofstede op die plaats genoemd als "**het goed Van den hofstad",** nu villa "Windsor".

Het dorpsplan van 1955 met daarop het tracé van de nieuwe wegen die kort daarop werden aangelegd: de Gemeentestraat en de Leibeekstraat. Om de toestand van voor 1900 in kaart te brengen, werd de oude Zenne er ook op weergegeven.

Zeer belangrijk was ook dat de genoemde hoeve "den Roscam" cijnsplichtig was aan de kerk van Hombeek en dat er ooit een schuur was die "de kerkeschuur" heette. Deze hoeve was in 1600 eigendom van de familie Verschoor. Ze ging over op de families Verlinden, Nagels en Moons. Deze laatste heeft de grond verdeeld en op het grootste deel een nieuwe hoeve gebouwd die "**de Bogaard"** genoemd werd. Het ander deel waarop eens "**den Roscam**" had gestaan, kreeg in 1746 een nieuwe bestemming. Op deze plaats werd gebouwd, eerst één - en later drie woningen. Na verval werd steeds hernieuwd of herbouwd en rond 1930 werd op de hoek van de Broekstraat het huis opgericht dat er nu nog staat en in Hombeek zeer bekend is en erg in trek als herberg en pleisterplaats: "**Den Bruinvis**".

In de Broekstraat werden begin 1900 ook vier aaneengesloten opbrengsthuizen gebouwd die er nu nog staan. Ze kwamen op de achterliggende gronden van de hoeve "De Bogaard" die door de erfgenamen Van Dam verkocht werden. Rond diezelfde tijd werd een arm van de Zenne gedempt. Ze liep in het dorp tegen de Broekstraat. Op deze grond werden eveneens nog drie huizen gebouwd. Zo kwamen er in de Broekstraat zeven eengezinswoningen bij. Daarenboven lag ook nog wat verder in de Broekstraat een zeer oude hoeve. Ze was er reeds van rond 1700 en op die plaats is er nu nog de zogenoemde "boerderij van de Sjeure".

Het hier aangehaalde deel van de Frans Reyniersstraat en de Broekstraat krijgt in deze aflevering de aandacht. Een stukje Hombeek dat vandaag de dag wat verdoken ligt door de aanleg van de nieuwe doorsteek die Gemeentestraat heet. Men loopt er nu achteloos voorbij en toch heeft het ooit een rol gespeeld in de microgeschiedenis van ons dorp. Niemand kan het zich nu nog inbeelden dat hier twee hoeven stonden waar ooit notabelen van Hombeek woonden. Ze leverden schepenen op die mee Hombeek-Mechelen bestuurden. Maar ook de laatste jaren was het een biotoop van besloten maar rijk gevarieerd volksleven. Hele families woonden hier kort bij mekaar, de jeugd vermaakte zich hier op de meest ongedwongen wijze. De gewone dorpeling schreef hier op zijn manier een portie dorpsgeschiedenis. Dat alleen mag al de moeite waard zijn om er wat dieper op in te gaan.

DEEL I
DE DRIE HUIZEN IN DE FRANS REYNIERSSTRAAT (34, 36, 38)

"den Roscam"maakt plaats voor een nieuw huis.

In mei 1746 verkochten **Gilles Moons** en **Maria Jacobs** een stuk van hun eigendom tegen de toenmalige "Humbeekbaan" waarop hun oude woning "den Roscam" had gestaan. **Frans De Vis** en **Maria Jacobs** betaalden er 28 gulden voor en hebben op deze grond een huis opgericht. Een belasting aan de kerk van Hombeek op het vroegere huis "den Roscam" bleef wegen op de grond en op het nieuwe huis. Het is wellicht een lemen hoeve geweest en bedekt met stro [1]. Het gezin telde 9 kinderen van wie er 6 opgroeiden. Alle latere afstammelingen De Vis in Hombeek vinden hier hun oorsprong.

Hun dochter **Maria Catherina De Vis** huwde in 1780 met **Frans Polspoel** van Elewijt. Zij bleven wonen in het ouderlijk huis. Ze kregen drie kinderen maar twee overleden bij de geboorte. In november 1786 stierf moeder Maria Catherina De Vis. Op 2 februari 1787 hertrouwde **Frans Polspoel** met **Joanna De Wit** en één week later overleed Anna Maria, het tweejarig dochtertje uit zijn eerste huwelijk. Frans had het huis geërfd van zijn eerste echtgenote. In 1790 vorderden zijn schoonbroers en schoonzusters de erfenis op van hun zuster die kinderloos gebleven was. Hij betaalde hen voor het huisraad een som van 200 gulden [2] en was genoodzaakt hiervoor een lening aan te gaan. De pastoor van Hombeek, Gisbert De Backer, was bereid hem 100 gulden te lenen [3] tegen 4% intrest.

Uit zijn tweede huwelijk met **Joanna De Wit** werden 7 kinderen geboren. In 1810 stierf moeder Joanna en Frans bleef over met zes ongetrouwde kinderen tussen 8 en 21 jaar. Zijn oudste dochter **Maria Theresia Polspoel** (1789-1841) huwde in 1814 met **Peter Jan Meeus** uit Londerzeel. In 1817 stond de 64-jarige Frans Polspoel alles af [4] aan zijn schoonzoon tegen de som van 240 gulden en een wekelijkse alimentatie van 40 centen. Dit moest dienen voor de "*kleyne noodzakelijkheden zoals snuyftaback en andere*". Drie jaar later is vader Polspoel overleden.

Ontij en een fatale brand

Met Peter Jan Meeus ging het niet zo goed. Hij werkte zich in schulden en moest uiteindelijk alles verkopen. In 1829 ging hij om één of andere reden een lening [5] aan van 257 gulden en hypothekeerde

[1] **In 1842 brandde de woning af en werd ze omschreven als gedeeltelijk met stro bedekt. (Schepenboeken, gemeente Hombeek).**

[2] **SAM: nots J.F.Hens, bundel 974, akte van 30.12.1790.**

[3] **SAM: nots J.F.Hens, bundel 974, akte van 30.12.1790.**

[4] **SAM: nots F.j. De Cock, akte n°126 van 2.5.1817.**

[5] **SAM: nots JBt. Fremie, bundel 707, akte n°137 van 4.5.1829**

zijn huis. Het was toen ook nog altijd belast met een rente aan de kerk van Hombeek die zijn schoonvader had aangegaan. Van de 100 gulden die in 1790 van de pastoor geleend werden, dienden er nog 85,71 gulden terugbetaald te worden. Het is dan ook niet te verwonderen dat de geldschieters uitdrukkelijk stipuleerden dat zijn huis goed verzekerd moest zijn tegen brand. In 1841 stierf zijn echtgenote Maria Theresia Polspoel op 52-jarige leeftijd. Er waren 8 kinderen tussen 11 en 26 jaar en Elisabeth Polspoel, de 39-jarige inwonende zuster van de overledene, trad op als pleegmoeder. Drie jaar later beviel ze van een dochtertje, Clementine. Weer drie jaar later werd ze officieel de vrouw van haar schoonbroer en Clementine werd erkend als wettelijk kind van Peter Jan Meeus.

In mei 1842 woedde er **een hevige brand** die het oude huis nagenoeg volledig vernielde. In het Pro Justitia stond;

"de huyzing, stal en schuere, gedeeltelijk gedekt met strooy en pannen zijn ten gronde afgebrant. De heer Meeus verklaerde dat, terwijl hij afwezig was en zich tijdelijk te Londerzeel bevond, men bezig was met wasschen in zijn huys, men is komen roepen dat het dak van het huys in brand stond, dat zijnen zoon Ludovicus, naar den stal is geloopen en de dry koeyen heeft losgemaekt en buyten gejaegd, dat men eenige meubelen uyt den huyse heeft konnen vlugten, maer dat den brand zoodanig en zoo haest heeft toegenomen dat de overige meubelen, lijnwaet etc. in den brand zijn gebleven."

De garde maakte het proces-verbaal en stelde daarin vast dat er geen kwaad opzet was. Hij sommeerde de kosten voor de verzekeringsaangifte. Waarschijnlijk betaalde de verzekering de schadepremie uit en begon Peter Jan zijn nieuwbouw op te richten. Pastoor Nobels was er als de kippen bij en trok in 1845 naar de notaris om de lening die meer dan 50 jaar daarvoor was aangegaan opnieuw te laten acteren. Hij stelde nu zowel vader Meeus als zijn kinderen in gebreke voor de gelden door hun grootvader geleend.

De kinderen Meeus-Polspoel:
Jan Frans Meeus (°1816),
28 jaar, smidsgast O.L.V.-Waver
Peter Jan Meeus (° 1818),
26 jaar, dienstbode in Brussel
Louis Meeus (°1820),
24 jaar, dagloner in Hombeek
Jan Bt. Meeus (°1823),
21 jaar, beenhouwersgast in Brussel
M. Catherina Meeus (°1825),
19 jaar en minderjarig
Justine Meeus (°1827),
17 jaar en minderjarig
Joanna Bta. (°1830),
14 jaar en minderjarig

Het nieuwe huis was in steen en met pannen bedekt. De fundering werd opgehoogd om verdere overstromingen te voorkomen. Het was schering en inslag dat de nabijgelegen Zenne in het dorp regelmatig overliep en de huizen onder water zette. Het blijkt dat de familie Meeus niet lang in het nieuwe huis gewoond heeft. De toestand was onhoudbaar geworden en uiteindelijk moest Peter Jan Meeus alles verkopen. Hij is een woonst gaan huren over de Zenne, in de omgebouwde oude rosmolen van Slachmuylders, later "de Kreubbe" genoemd. Hij bereikte de gezegende leeftijd van 82 jaar en stierf er in 1869.
Zijn jongste dochter Clementien (°1845) uit zijn tweede huwelijk, huwde Jan Blommaert en verhuisde in 1871 naar Mechelen. Dit betekende het einde van de familie Meeus in Hombeek.

Verkoop en opdeling

De eigendom Meeus werd in 1847 verkocht in twee delen: een huis (**sectie B 29 [b]**) dat 80 m² groot was en een huis in opbouw (**sectie B 29 [c]**) dat 170 m² groot was. Veldwachter Jan Bt. Van Kesbeeck kocht het eerste en ging er wonen. Later werd het verkocht aan Louis Meulemans, dan aan Stevens en aan Jan Verbergt en het is nu "den Bruinvs". Het tweede kocht Scheyvaerts, winkelier van Mechelen, die het verhuurde. Later werd het verkocht aan hoofdonderwijzer De Bruyn. Die splitste het in twee woningen. De eerste (**sectie B 29 [d]**) werd verkocht aan de facteur Vander Elst, later winkel Dianne Leen en lingerie Sylvie. In de andere woning (**sectie B 29 [e]**) heeft de hoofdonderwijzer zelf gewoond. Ze werd na 1920 verkocht aan August Teugels en Stien Leroy, later Albert Auwaert en Finne Teugels, later Pol Hendrickx en Julienne Verhoeven.

De opeenvolgende bewoning is vaak een kluwen omdat het verloop groot was vooral bij verhuur. Daarom blijft de aandacht in de eerste plaats bij de eigenaars-bewoners en ook bij de huurders die er langer woonden.
De drie woonsten worden apart beschreven hoewel huis twee en drie lang dezelfde eigenaars hadden.

De delen zijn:
1. Het hoekhuis met de broekstraat.
2. Het huis van "de facteur"
3. Het huis van "Stien van Toinkes"

1. Het hoekhuis met de Broekstraat, eens "de Roscam" nu "den Bruinvis"
- nu Frans Reyniersstraat 38 -

In 1746 werd dus een woning gebouwd op de plaats waar de middeleeuwse hoeve "den Roscam" had gestaan. Honderd jaar later brandde ze af. Er werd in 1849 opnieuw gebouwd en dit maal op verhoogd niveau om beter bestand te zijn tegen overstromingen. Het was een laag wit huis met halfverdiep en zadeldak met pannen belegd. Dit heeft er tachtig jaar gestaan en werd in 1929 afgebroken en vervangen door het huidige huis.

Garde Van Kesbeeck huist in.

Jan Bt. Van Kesbeeck kocht het huis. Hij had veldwachter Preutens opgevolgd die in december 1844 ontslag gekregen had wegens zijn hoge leeftijd. De dertigjarige Jan Bt. Van Kesbeeck van Mechelen was gehuwd met de Limburgse Elisabeth Fieltjens (°St.-Truiden 1816). Ze hadden drie zonen Frederik (°St.-Truiden1839), Alfred (°Charleroi 1841) en Clement (°Leuven 1844). De jongens groeiden in Hombeek op.

In de nabijheid van de Zenne wonen was niet zonder risico in die tijd. De regelmatige overstromingen met besmetting van het drinkwater als gevolg waren een reëel levensgevaar. Regelmatig waren er sterftes aan besmetting. Echte grote epidemieën [6] zijn er geweest in 1849, 1866 en 1892 toen er cholera heerste. De veldwachter was al dikwijls bijgeroepen om de vaststellingen te doen en de doodsoorzaak te rapporteren in het verslag. In 1866 moest hij en meester De Bruyn berichten dat zijn vrouw Elisabeth Fietjes overleden was door deze ziekte. Ze stierf op 50-jarige leeftijd. In 1869 hertrouwde de veldwachter met de 39-jarige Josefa Buelens van Heffen. Drie jaar later werd de hijzelf ernstig ziek en nam op 59 jaar vervroegd ontslag. Hij is twee jaar bedlegerig geweest en in de winter van 1874 stierf hij in zijn woning te Hombeek. De kinderen waren intussen getrouwd en hadden Hombeek verlaten. Zijn tweede echtgenote is nog een paar jaar in het huis blijven wonen. In 1877 nam ze haar intrek bij Coleta Wauters, een alleenstaande die op de Mechelseweg het huis [7] van haar tante Cornelia Wauters geërfd had. Ze woonde er met andere vrouwen en weduwen en hun vrome levenswandel was zo frappant dat de overlevering beweerde dat in dit huis ooit een klooster gevestigd was.

Het huis werd dan ongeveer 10 jaar tijd verhuurd aan het gezin Jacob Emmerechts-Geivaerts. Hij was kopergietersgast en wellicht in contact met de eigenaar, de oudste zoon van Van Kesbeeck die ook kopergieter was te Mechelen. Jacob overleed accidenteel op 26-jarige leeftijd. De weduwe hertrouwde met Henri Van Moer. Het gezin ging naar Mechelen in 1882.

Metser Wannes Ceuppens

Een zeer lange periode van bijna 40 jaar is deze woning bewoond geweest door het gezin van metser Ceuppens. Joannes (Wannes) Ceuppens en Maria Theresia Van Muylder waren na hun huwelijk eerst in het huis van meester De Bruyn gaan wonen (zie 3). Daar hadden ze een herberg maar toen de weduwe De Bruyn terugkwam in 1888 van het schoolhuis moesten ze verhuizen. Dan zijn ze dit hoekhuis gaan huren van de kinderen Van Kesbeeck. Ook hier werd lange tijd café gehouden. Het gezin telde 10 kinderen van wie 5 in de eerste woonst en 5 in deze geboren werden.

Foto in 1917. Zoon Camiel is frontsoldaat en ontbreekt.

Het gezin Joannes (Wannes) Ceuppens (1848-1931)
en Maria Theresia Van Muylder (1857-1927)
kinderen:
(1) Frans (°1880) x Wis Steemans, metser
(2) Jozef (°1882) x Fie Teugels, metser
(3) Maria Justina (1884-1907)
(4) Camillus (1885-1959) metser, ongetrouwd
(5) Eduard (1887-1946), metser, ongehuwd
(6) Maria Victoria (°1889)
(7) Josephien (1891-1966) x Fiel Van Steen (1892-1953)
(8) Jan Bt. (1893-1901)
(9) Philomeen (1896) x P. Jan Verhoeven (1901)
(10) Guillielmus Frans (1899-1903)

De kinderen trouwden uit. In 1903 trouwde de oudste zoon Frans met Wis Steemans. Ze was de dochter van Victor Steemans en Thérèse Vekemans, herbergiers in het ernaast gelegen café "het Brouwershuis". Zijzelf gingen wonen op de Mechelseweg. Hij was metser en zij herbergierster.

[6] **'t Ridderke 1994, blz 108-122: F. Van der Jeught "*Cholera te Hombeek in de 19de eeuw*".**

[7] **Deze woning was later bekend als het huis "van Nie de Koos" (Leonie Coosemans)**

In 1907 trouwde Jef met Fie Teughels. Hij was ook metser. Ze hebben een tijd herberg gehouden in de Fr. Reyniersstraat (zie vorig nummer) en gingen daarna wonen in hun huis op de Leestse steenweg.

Josfien trouwde in 1920 met Fiel Van Steen. Hij was kleermaker. Ze woonden eerst op de Hom-beekse steenweg in Mechelen en betrokken daarna de nieuwe woning van Jacobs in de Bankstraat tegenover de school. In 1940 hebben ze de herberg "In Rome" uitgebaat nabij de kerk.

Philomeen trouwde in 1921 met Peter Jan Verhoeven. Hun twee oudste kinderen, Julienne en Maria, zijn in Hombeek geboren in het ouderlijk huis. Ze verhuisden dan naar Roosbeek.

Hierover vertelde Ilda Vander Elst het volgende:

> *De eerste jaren van haar huwelijk woonde Meen van Toinkes en haar man (Verhoeven) nog in bij haar twee broers in het ouderhuis van Toinkes op de plaats van "den Bruinvis" nu. Dat heb ik nog goed geweten. Het was een witte woning, wat hoger dan het witte huis van "den brouwer" ertegenover. Het had een half verdiep. Men kwam er direct in de huiskamer en tegen de muur van de Broekstraat was de schouw. Ze hadden een Leuvense stoof staan en ik herinner me nog dat Meen er zat met haar oudste pasgeboren dochterke Julienne. Het moet rond 1930 zijn afgebroken.*

In 1927 stierf moeder Van Muylder en metser Wannes Ceuppens is in 1931 gestorven, 83 jaar oud. Als laatsten woonden er nog de twee jong-mannen Mil (Kamiel) en Eduard Ceuppens, beide metsers.

Louis Meulemans was intussen eigenaar geworden van dit huis. Hij heeft de oude witgekalkte woning afgebroken en er een nieuwe herberg gebouwd.

Herberg van Kobe, alias "den Trien"

Louis Meulemans (°1867-1959), alias "Kobe" of "den Trien" was de zoon van Jan Bt. Meulemans en Petronella De Borger. De ouders woonden op de Leestsesteenweg in een kleine hoeve[8] die toen ook herberg was. Louis trouwde in november 1891 met Stans De Witte (°1873-1974). Ze hadden twee kinderen: Merieke (°1892-1958), ongehuwd en Jef die na zijn huwelijk in Zemst is gaan wonen. Twee andere kinderen overleden zeer jong: Louisa (1893-1895) en Severien (1894-1903). Vanwaar de naam "Kobe" is gekomen weet men niet. "Den Trien" daarentegen komt van zijn grootmoeder Catherien Van Rompay, herbergierster in het dorp. Haar man Frans Meulemans werd "Sjeike Trien" genoemd.

In 1899 was Kobe en Stans de herberg " het Brouwershuis" van de brouwerij Lamot gaan uitbaten. Ze was gelegen in het dorp tegen de toenmalige statiestraat (nu herenkledingwinkel Nick). Daar hebben ze meer dan 20 jaar gewoond.

Wat het beroep van Kobe is geweest, is niet zo duidelijk. Hij was ook wel belast met het toezicht op de jacht. Zijn geweer was onafscheidelijk met hem verbonden. Men kon hem zien lopen door de veldwegen van het Eglegembroek of in het Mechels broek. Hele dagen was hij onderweg. Op een gezapige tred op zijn blokken kwam hij dan 's avonds, geweer aan de schouders, door het dorp gestapt. Een bende kinderen volgde hem soms op de voet en ze riepen: "Kobe, schieten, Kobe schieten!". Dan draaide hij zich plots om, nam zijn geweer in de ene hand en de pijp in de andere en met glunderende oogjes riep hij dan: "Pif, poef, paf !" Op het zicht al van het gerichte geweer stormde de jonge meute uit mekaar. Kobe glunderde.

Louis MEULEMANS, alias Kobe den Trien

In 1901 verkocht [9] de Belgische staat grond in het dorp gewonnen op de oude Zenne. Het lot nummer 12, perceel (**B29 g**), lopend van de vroegere brug tot de Broekstraat werd gekocht door Kobe. Hij maakte een akkoord met de Zennewerkers en liet grond uit de nieuwe bedding naar zijn stuk oude bedding overbrengen. Mogelijk handelde hij iets te snel en was de doorsteek nog niet gemaakt. Er dreigde wateroverlast. De gemeente verplichtte hem de grond er terug uit te halen. Kobe verroerde niet. De gemeente wendde zich tot advocaat Nobels van Mechelen om hem te dwingen aan hun eis te

[8] **Deze nu erg vervallen hoeve staat er nog naast het sportterrein van KWB.**

[9] **kopie Notaris Edg. Delvaulx, Mechelen, akte 5.2.1901, koop 12 (privé bezit).**

voldoen. De tijd verstreek en intussen had de Zenne voor dit deel zijn loop al in de nieuwe bedding. Onze vroede vaderen bleven verbolgen over zoveel onwil en in 1904 vonden ze het onbehoorlijk dat ook de advocaat bij de pakken was blijven zitten. Zelf gingen ze Kobe nu dagvaarden om de oude bedding binnen de acht dagen (tussen 1 en 8 juni 1904) terug open te maken, zo niet dan zouden ze een aannemer aanstellen om het te doen op zijn kosten. Daarop besloot Kobe wijselijk het grootste deel van zijn koop over te dragen [10] aan twee boordeigenaars. In augustus 1904 kochten bakker Edmond De Kempeneer een stuk van 158 m² palend aan zijn eigendom en Willem Van Winghe-Spoelders het aansluitend deel van 136 m² palend aan zijn huis in de Broekstraat. De rest van 140 m² behield Kobe voor zichzelf. Hiermee was het geschil met de gemeente blijkbaar ook van de baan.

Kobe is na 14-18 ook politiek actief geweest. Burgemeester Cools had bij de verkiezing van 1821 af te rekenen met drie nieuwe partijen. De patriotten, met veelal oud-strijders van de N.S.B.[11], schaarden zich achter Louis Vanden Ende. De activisten, met veel VOS-leden [11] en met, op één na, allen militanten van "den achteruit" (Heike, Plein) op hun lijst, schaarden zich achter de molenaar Eduard Lauwers. Een vierde onvolledige lijst was deze van malcontenten, allen mannen uit het dorp met Mille Stevens, de Sjeure en Kobe op hun lijst. Ze haalden geen enkele zetel. De grote verdeeldheid bracht de "Flaminganten" aan de macht. Ook bij de gemeenteverkiezingen van 1926 was Kobe lijstduwer op de dorpslijst met Miel Stevens op kop. Het syndicalisme was nu gaan polariseren: katholieken tegen socialisten. Voor de eerste maal was er een volledige lijst van socialisten met de metser Frans Ceuppens op kop en Rik Brusselmans als lijstduwer. De lijst van burgemeester Lauwers haalde het met 5 zetels tegen vier voor de dorpslijst van Stevens. Kobe was weer niet verkozen. De socialisten haalden geen zetel. Zonder de lijst der socialisten, veelal dorpsmensen, was de uitslag hoogstwaarschijnlijk omgekeerd geweest.

Van 1909 had Kobe het huis van de kinderen Van Kesbeeck gekocht maar liet metser Wannes Ceuppens verder wonen. Hijzelf is jaren lang waard in de herberg "Het Brouwershuis"gebleven. Begin 1930 heeft Kobe zijn nieuw huis tegen de Broekstraat gebouwd. Hij was van dan af cafébaas in zijn eigen herberg die algemeen bekend werd als de café "van den Trien".

In 1936 verscheen in de Gazet van Mechelen het bericht van een uitzonderlijke vangst van een bruinvis in de Zenne te Hombeek. Er stond:

"Door de jachtwachter ***Lodewijk Meulemans*** *werd een zeldzame vangst gedaan. De jachtwachter had het geluk in de waters van de Senne een bruinvisch of in den volksmond een zeevarken te schieten van ongewone grootte en gewicht. De bruinvisch meet niet minder dan 1.54 m en weegt het respectabel gewicht van 52 kg. Het beest werd opgemerkt nabij de brug van Hombeek, half boven water zwemmend en nu en dan een straal water loozend. Een tweehonderd vijftig meter ver, werd de bruinvisch, op het grondgebied van Leest met een drietal rake schoten het beest gedood en werd aan de kant gebracht".*

Deze gebeurtenis heeft nagewerkt. De herberg van Kobe kreeg in 1994 de naam "den Bruinvis"

Kobe en Stans op latere leeftijd

Op zaterdag 17 november 1951 vierde Kobe en Stans hun diamanten bruiloft. En in 1956 zelfs hun 65ste huwelijksverjaardag. In 1958 stierf hun dochter Merieke. De 70ste verjaardag van zijn huwelijk heeft Kobe niet gehaald want in 1959 is hij gestorven in de gezegende ouderdom van 92 jaar. Zijn vrouw Stans had het geluk de 100 te mogen overschrijden. Zij woonde dan bij haar zoon in Zemst.

Volgende bewoners van dit huis:
1958-1961: Em.Const. De Maeyer (1938)– Nuytiens Maria Theodora Alph.(1936) en kinderen: Dirk (1958) en (Rita 1960).
1961 : Pierre Geysen (1925)
1962 : Lodewijk Juliens (1937) – MariaVan Herp (1938), vleesbewerker. Kinderen: Edwin (1960) Gunter (1962) en Kurt (1965)
1963 : Valentijn Theodoor Neve (1938) – Hilda Van den Bosch (1944) en zoon Frederik (1961)

In 1964 werd het huis door Willem Stevens (1920-1993) gekocht Hij was ongehuwde zoon van Gukke (Gust) Stevens en Roos Peninckx. landbouwers. Ze hadden de laatste boerderij in de Statiestraat. Hun huis werd begin 1960 afgebroken bij de dorpssanering.

[10] **Nots. H.A. Van Bellinghen, akte van 29.8.1904 (privé bezit).**

[11] **NSB is de nationale Strijdersbond. V.O.S. zijn de Vlaamse Oudstrijders.**

Willem van Gukke en Zjanske den beenhouwer

Willem woonde er met zijn moeder Roos. Na hem is het huis in 1994 overgegaan op Jan Verbergt. Hij renoveerde het. De herberg kreeg een new-look en werd opnieuw aantrekkelijk voor jonge mensen. De naam die ze gekregen heeft verwijst nog naar de legendarische walvisvangst in de Zenne die Kobe in 1936 deed: **herberg "den Bruinvis".**

2. het huis van "de facteur".

nu Frans Reyniersstraat 36

Bij de verkoop in 1849 van de goederen Meeus kocht Scheyvaerts, winkelier van Mechelen, het tweede deel. Het moet een vrij grote woning geweest zijn met in het totaal een oppervlakte van 170 m². Het lijkt er op dat de verkoper P.J.Meeus dit huis nog een tijd huurde.

Volgende huurders waren Jacob Van Heymbeeck-Van Riet en hun 4 kinderen. Hij was geboortig van Wolvertem en kwam in 1862 in Hombeek wonen waar hij was aangesteld als onze "statieoverste" hoewel het station nog niet gebouwd was. Hij bleef er slechts vier jaar wonen.

In 1857 werd het verkocht aan Jan Bt. De Bruyn, onderwijzer in de gemeenteschool. Deze heeft het opgedeeld in twee woningen. Meester De Bruyn is er zelf komen wonen in het groter huisdeel (zie volgend huis) en verhuurde dit kleiner huis.

Huurders waren achtereenvolgens: Jaak Van Erp (°Meise 1798) en Elisabeth De Vis met 2 kinderen. Dan Peter Jan Emmerechts (°1812) en Petrolela Willems, ouders van Jacob Emmerechts-Geivaerts, huurders van vorige woning. Dan Meysmans – Van den Brande tot 1894.

De weduwe en de kinderen van meester De Bruyn verkochten het huis in 1895 aan Emiel Vander Elst, de facteur van Hombeek.

Emiel Van der Elst (°1863, † 1920) huwde in 1888 met **Melania Quintidi** (°Leest 1861, † 1923). Hij is postbode geweest. Voor zover we kunnen nagaan de tweede postbode in Hombeek, na Frederik Meulemans, een oom van Kobe. Emiel droeg brieven uit zowel in Hombeek, Leest als in Zemst-Laar. Op zijn identiteitskaart staat "bakker". Na zijn pensionering had hij in de tuin een oventje gebouwd waarin hij ook voor anderen brood bakte.

Dit gezin en al hun kinderen en nakomelingen te Hombeek zijn er bekend gebleven onder de toenaam **"van de facteur "**.

Emiel Van der Elst, de facteur

In 1903 heeft Emiel de woning volledig verbouwd (opgetrokken) en in 1914 nog uitgebreid met een achterbouw. Het huis gaf langs achter uit in de Broekstraat. In 1906 kocht Miel ook grond van de Staat (340 m²), vrijgekomen op de vroegere zennebedding, en had aldus een achterliggende tuin, zij het aan de overzijde van de Broekstraat.

Het gezin Emiel Van der Elst (1863-1920) en Melanie Quintidi (1961-1923)
Kinderen:
(1) Bertha (1889-1950) vroedvrouw
(2) Jan Baptist (°1891) x Hélène Willaerts (1899-1890)
(3) Frans (1893-1955) x Lucia Craenhals (1893-1974).
(4) Louis (1895-1954) x Felicitas Willaerts (1896-1893)
(5) Margariet (1900-1948) x Frans Van Crombruggen
kinderen;
1. Hilaire Van Crombruggen (°1937)
2. Jacqueline Van Crombruggen (° 1943)

Ilda Van der Elst vertelde hierover:

Peter had het huis gekocht. Later heeft hij nog grond bijgekocht achter het huis aan de overkant van de Broekstraat en die afkomstig was van de oude Zenne. Dat bewerkte hij. Mijn vader heeft die grond nadien geërfd. Het huis ging op mijn tante Bertha. Het is ooit een winkeltje geweest van voedingswaren. Het was een klein winkelje met daarachter een glazen wand om het licht door te laten in de tweede plaats. Deze werd dan nog gebruikt als opslagplaats van verven. Dat

verkochten ze ook. De verf werd nog ter plaatse gemengd en los verkocht met de liter. Ook de voedingsproducten werden los in bakken opgeslagen en per gewicht verkocht. Vermoedelijk is de winkel gebleven tot moeke Melle, mijn grootmoeder, in november 1923 gestorven is. Achter de twee plaatsen was een keuken waar het dagelijks huishoudelijk leven zich afspeelde. Daarachter nog een berging en zo kwam men via een poortje in de Broekstraat. Peter had bijgebouwd. De twee kamers boven het huis volstonden niet en achteraan trok hij ook een verdiep op boven de keuken met nog een grotere en een kleine kamer. In de kleine kamer was er ook een boekenrek; alle boeken die men bezat, ook de schoolboeken werden daar netjes verzameld. Op de grote kamer sliep tante Bertha. Zij werd door haar moeder steeds verwend.

Bertha Van der Elst en nichtje Simonne. Aan de voordeur prijkt wat trots het opschrift van gediplomeerde vroedvrouw. Ze was de eerste als dusdanig in Hombeek.

Buiten mijn vader hebben zijn broer en twee zusters alle kansen gekregen om te studeren. Bertha en Margriet deden de "école moyenne". Bertha werd de eerste gediplomeerde verpleegster van Hombeek en bekwaamde zich als vroedvrouw. Ze is nooit getrouwd. Margriet heeft lang als enige bediende gewerkt bij advocaat Wagemans in de O.L.Vrouwstraat in Mechelen. Hij was zeer welstellend en getrouwd met een zuster Lamot. Ik mocht als kind soms mee om wat vakantie te hebben in dat grote huis maar ik verveelde me vlug en was nog niet liever dan thuis in Hombeek. Margriet trouwde met Frans Van Crombruggen, zoon van "den Do". Ze hadden een zoon, Hilaire en een dochter Jacqueline. Frans werkte in de Eternit en ze zijn in Kapelle-op-den-Bos gaan wonen. Bertha heeft na een carrière als vroedvrouw in Hombeek ook nog in Antwerpen gewerkt bij het Wit-Gele Kruis. Ze heeft nog een tijdje gewoond bij Jette van Visses (Willems-De Vis) tegenover de pastorij maar is in het rusthuis in Mechelen overleden.

Hilaire Van Crombruggen fier in de "badkuip". Zijn ouders Frans Van Crombruggen – Magriet Van de Elst verkochten het ouderlijk huis aan Frans Verbergt-Leen

Winkel van Dianne en nadien van Sylvie

Kort na de oorlog is Frans Verbergt (°1919) en Dianne Leen (°1921) in dit huis komen wonen. Ze kochten het (1946) van Frans Van Crombruggen - Van der Elst. Het huis dat ooit eens winkel was geweest werd dit opnieuw. Er werd wel wat verbouwd en een grotere uitstalraam geplaatst. Ze hadden er een bloeiende zaak met allerlei wol, garen en naaihulpmiddelen en wat lijnwaad. Ze woonden er met hun kinderen Ward (°1944), Sus (°1945) en Lieve (°1947). Een vierde kindje in 1948 geboren stierf kort na de geboorte. Ze zijn er gebleven tot eind augustus 1961 en verhuisden toen naar hun nieuwgebouwd huis in de Zepstraat.

Dianne Leen en Frans Verbergt voor hun winkel met moeder Leen en enkele vrienden: Theo Wuyts, Sylvie Neutiens-Pauwels, Yvonne De Bondt-Van Boxem, Ilda Van der Elst

Ward Verbergt vertelt hierover en over zijn jeugdjaren in het dorp:

We woonden aanvankelijk op de Kriekerij. Mijn vader was er voor om een commerce te beginnen. Het huis werd verkocht aan zijn broer Stan. Mijn moeder was naaister. Ze had verschillende klanten die aan huis kwamen. Dan werd het model gekozen en gepast. Ze had soms een helpster om alles tijdig gereed te hebben. Mevrouw de Meester was een van haar klanten. Het lag dus voor de hand dat de winkel daarmee zou te maken hebben.
Het is een winkel geworden die speciaal gericht was op de hobby van naaien en breien. Alles wat daar mee te maken had was er te koop, garen, priemen, wol van d'Aoust enz. Er was ook zeer vroeg een breimachine. Er werd op bestelling gebreid: pullovers, jackets, kinderkleedjes maar vooral enorm veel kousen, in het bijzonder goede warme winterkousen. We verkochten ook wel wat linnengoed maar in beperkte mate zoals hand-doeken, keukenhanddoeken, lakens et cetera.

Mijn broer Sus en ik zijn mee verhuisd naar de winkel in het dorp. Mijn zuster Lieven is daar geboren. Mijn ouders waren sociaal al wel actief, vooral vader, maar met dat zakenleven is er nog veel bijgekomen. Ze waren vooral actief in de veloclub. Ze teerden mee en gingen samen op reis. De carnavalbals van de club waren in die jaren een speciale attractie en daar waren ze graag bij.

Wij zijn in het dorp blijven wonen tot einde 1960 dan werd de winkel overgelaten. Mijn moeder vond het een van de mooiste dagen van haar leven terug te gaan naar de gezelligheid van de eigen familiekring. Sylvie heeft de winkel overgenomen. Zij heeft het anders aangepakt en er meer een handel in lingerie en kleding, in het bijzonder kinderkleding, van gemaakt. Frieda heeft het nadien verder gezet. Zij hebben het huis verkocht aan Jan Verbergt.

Ons huis was amper groot genoeg voor het gezin van 5 personen. Een badkamer in het huis, dat kon er niet meer af. Achter was een poortje dat in de Broekstraat uitkwam. Ertegenover hadden we een vrij grote berging. Daar werd ook de badkamer gemaakt. We moesten dus eerst buiten om ons 's morgens te wassen. Toch was het voor de straatjeugd een klein paradijs. Vooral in en om het Broekstraatje hebben we vele uren gesleten met hele bendes. Ze kwamen daar soms van ver naartoe maar toch was er vast rendez-vous met de bengels uit de omgeving; Roger Dubin, Walter Saerens, Jos Van Rompay, Paul Theughels, Robert Torfs, Jean Neutiens van de Forum en ook enkelen wat ouderen waren er vaak zoals Fred Sijmons, Henry Nuytiens en Lucien Van Geel. We speelden veel in de omgeving van de boerderij van de Sjeure maar heel Eglegem was ons jachtgebied. We hoefden daarvoor het spoor niet over te steken. Er was een grote rioolbuis onder het spoor. Die stond doorgaans droog. Daar kropen we door en de wijde wereld lag voor ons open; de zennedijk en in en rond de Leibeek. Tegen de beek stond een oude wilgenboom waar de jongeren op afstormden als een zwerm mussen. Die was zo gemakkelijk te beklimmen en had diverse zitvlakken dat hij bij de jeugd algemeen bekend stond als "de plezanten boom". We hebben er uren gesleten.

Ooit hebben we een farce uitgehaald die zeer slecht had kunnen uitdraaien. Rosiers had van zijn grootvader thuis oude seinvlaggen liggen van het spoor. Wie op het idee gekomen is, weet ik niet meer, het kan Robert Torfs geweest zijn, maar we zouden bareelwachter spelen. We hadden al gezien hoe de echte seinwachters dat deden en met drie zouden we eens proberen een trein tegen te houden.

Alles wat we nodig hadden was de rode vlag en de nodige lef. We stonden op het spoor toen een goederentrein van Kapellen in onze richting kwam. We konden het niet geloven maar het lukte. De stoomtrein vertraagde al puffend en stond stil. Wat we niet wisten was dat door dit manoeuvre de bareel geblokkeerd bleef en er direct een hele herrie ontstond in en om het station. We zetten het op een lopen en kropen in het hondenkot tot na lange tijd geen onheil meer te bespeuren viel.

Daarmee kwamen we er niet van af. Men wist intussen al wel dat kinderen op het spoor de trein hadden doen stoppen. Mijn vader moest niet lang naar de verdachten zeken, die wist waar we ons ophielden. Gelukkig had hij een zeer goede relatie met de stationschef. Daar zijn toen wat zoete broodjes gebakken maar thuis zat het er wel bovenarms op. We hebben deze stunt nooit meer herhaald.

Louis Neutiens en Frans Verbergt zetten vooraan in de Broekstraat de "kamerkes" op die zullen afgeschoten worden ter gelegenheid van één of ander huwelijk.

We hielden ons ook bezig met allerlei gekkigheden, verkleedpartijen en pseudo-toneelopvoeringen. Voor onze berging in de Broekstraat was een vrij stuk tussen de afsluiting en de muur. Daar spanden we doeken rond en zo creëerden we onze eigen toneelzaal. Onze inspiratie was onuitputtelijk en we imiteerden de toneelopvoeringen van de groten. De Sjeure passeerde soms en monkelde: "Wat zijt g'aan't doen joeng ?" We nodigden hem uit om een vertoning bij te wonen. "Straks, als ik terugkom." En warempel op zijn terugweg van het veld stak de Sjeure zijn kop tussen de jutte doeken. Dat was een vent met een gouden hart; een echte kindervriend.

Eind 1961 hebben Louis Neutiens en Sylvie Pauwels de winkel verder gezet. Ze kochten het huis van Frans Verbergt-Leen. Ze hebben de winkel verder uitgebreid met lingerie en kleding. Hun dochter Frieda Neutiens (°1944) heeft de handel van 1985 van haar moeder overgenomen. Ze trouwde met Paul Teugels (°1944) en gingen in 1971 met hun kinderen Dirk (°1968) en Ilse (°1972) in hun nieuwe woning aan de Gemeentestraat wonen. Sylvie bleef ook na de dood van haar man in het winkelhuis wonen. Ze overleed in 1999. Frieda heeft de handel gestaakt in maart 2001. Het huis werd dan verkocht aan Frans Verbergt, uitbater van"den Bruinvis". Het huis is onbewoond gebleven tot na de verbouwing in 2003. Het is nu de gemoderniseerde lingeriewinkel van Maggy Gevers die haar appartement heeft boven de zaak.

3. het woonhuis van onderwijzer De Bruyn later woning van Stien van Toinkes

nu Frans Reyniersstraat 34

Toen meester De Bruyn deze woning kocht in 1857 verbleef hij al 15 jaar in Hombeek. Hij kwam van Oorderen, had een onderwijzersopleiding gehad en werd door het gemeentebestuur aangesteld als hulponderwijzer. De hoofdonderwijzer en tevens ook koster was Jan Bt. Vekemans. De Bruyn nam zijn intrek bij de weduwe Goossens. Ze baatte een herberg uit tegenover de kerk (nu gerenoveerde hoeve De Temmerman). Daarbij had ze de hulp van haar drie twintigjarige dochters wat de aantrekkingskracht van afspanning "Den Berg" in hoge mate bevorderde. In 1845 stierf de laatste koster-schoolmeester van Hombeek en de gemeente koos met vijf tegen één stem de ondermeester als zijn opvolger. Hij werd gelijktijdig als gemeenteontvanger benoemd wat hem een verzekerd inkomen verstrekte. De Bruyn was niet alleen de eerste opgeleide onderwijzer van Hombeek maar ook de eerste die compleet onafhankelijk was van pastoor en parochie. Als koster werd Pieter Vermeulen benoemd. De hoofdonderwijzer was bovendien vrij libertijns en zeker geen kerkloper. Dat kon de pastoor erg moeilijk verkroppen en laakte de ongodsdienstige houding van de meester die zelfs op hoogdagen niet in de kerk te zien was. Het feit dat hij in de herberg woonde in gezelschap van frisse vrolijke meiden deed het vermoeden rijzen dat hij een liederlijk leven leidde. Toen De Bruyn in 1851 aanstalten maakte om met één der dochters van zijn hospita te trouwen slaakte de dorpsherder een zucht van verlichting. Hij schreef [12] dat hij hoopte dat de onderwijzer nu door zijn huwelijk een godvruchtig leven zou gaan leiden. IJdele hoop want dit alles was maar een prelude op wat twintig jaar later zou komen bij de desastreuze schoolstrijd.

Het schoolgebouw was toen nog in de Diepestraat (het latere gemeentehuis) en er was geen woning voor de onderwijzer voorzien. Jan Bt. De Bruyn en Maria Theresia Goossens namen dan hun intrek met de vijf kinderen in hun woning in het dorp. In 1868 werd een nieuwe hulponderwijzer aangetrokken. De 23-jarige Egied Vleminckx van Puurs. Hij heeft van 1868 tot 1876 bij hoofdonderwijzer De Bruyn gelogeerd. Hij trouwde in november 1876 in Hombeek met Angeliek (Lik) Van Eetvelde. Intussen was de nieuwe school in de Bankstraat gebouwd en meester Vleminckx verhuisde naar daar. De tweede vleugel met onderwijzerswoning was in 1880 klaar gekomen. Nu was het ook de beurt aan meester De Bruyn om in het schoolhuis te gaan wonen. In die jaren van de schoolstrijd is er een tweede vrije katholieke school opgericht.

[12] De mening van de pastoor over de is terug te vinden in de dekenale visiteverslagen op het archief van het aartsbisdom.

Het huis van meester De Bruyn is in 1880 verhuurd geweest aan metser **Wannes Ceuppens** en **Maria Theresia Van Muylder**. Ze waren net getrouwd. Zijn vrouw was dienster geweest in de herberg van Phlips en ze heeft in deze woning een herberg gehouden. Hun vijf eerste kinderen zijn hier geboren. Twee jaar later is de jongere broer van Wannes, metser **Jeppe Ceuppens,** erbij komen wonen. Hij was in 1882 getrouwd met **Elisabeth Geerts**.

Over de familieleden Ceuppens volgt hierna (blz. 86-87) een overzichtstaat

In augustus 1887 stierf meester De Bruyn. Hij was 72 jaar. De weduwe is daarop teruggekeerd naar haar woning met twee dochters: Elisabeth en Hortence. Elisabeth stierf in 1889. Hortence en haar man Armand Alewaerts verhuisden naar Mechelen. Even later is ook moeder De Bruyn weggetrokken uit Hombeek om bij haar zoon in Berchem te gaan wonen. Deze woning en ook hun daaraan gelegen kleinere woning werden dan verkocht. Gillis-Moons kocht in 1900 de grote woning en de facteur, Emiel Vander Elst, kocht in1895 de kleine woning. (zie hiervoor)

De familie Gillis-Moons verhuurde de woning aan Emiel Bayens – Vlemickx, beambte aan de waterwerken (Zennewerken). Vervolgens heeft er Jozef Frans Jacobs gewoond. Na 1910 heeft het huis een tijd leeg gestaan.

In januari 1920 werd deze woning verkocht aan August Teugels (°1891) en Stien Leroy (°1891). Stien werd algemeen "Stien van Toinkes" genoemd naar haar moeder Josfien Ceuppens, dochter van Antoon. Gust en Stien hadden voordien in één der twee huizen aan de "Sjeure" gewoond (zie blz.74).

Winter 1965. De lijnbus rijd nog langs de Frans Reyniersstraat. Rechtop het huis Auwaerts en daarnaast de winkel van Sylvie. De boerderij van "Gukke" Stevens is reeds afgebroken maar de doorsteek van de Gemeentestraat is nog in aanleg.

Ze verhuisden naar deze woning samen met de ouders van Stien, Jan Leroy en Josfien Ceuppens, en met hun twee dochters, Josfien Teugels (°1914) en Helene Teugels (1920-1934). Josfien huwde in 1942 met Albert Auwaerts. Hun twee eerste kinderen Danielle en Paul zijn er geboren maar in 1950 verhuisde het gezin met de ouders naar het nieuwe huis in de Diepestraat. Daar werd het derde kind Lydia geboren. Albert was diensthoofd bij de Posterijen en is ook schepen van Hombeek geweest. Vader Gust is in 1974 gestorven en moeder Fien in 1984, 93 jaar oud.

Het huis werd verhuurd en later is het verkocht. De opeenvolgende bewoners waren:
Albert De Ridder- Roels (1950), Pol Hendrickx (1926) en Julienne Verhoeven (1925-1971) en hun kinderen. (1954-1981), Severinus De Witte en Rosalie De Poffer.
Nu woont er Dirk Van Moer.

DEEL II
DE HUIZEN IN DE BROEKSTRAAT

De oudste woning op deze weg naar het broek van Eglegem was een boerderij. We kennen ze nu als de hoeve van "de Sjeure" maar ze is een tijd verhuurd geweest als dubbelwoonst. Het spoor van 1835 had deze hoeve afgesloten van zijn velden en weiden in het Eglegembroek.

Voor 1900 was deze straat eigenlijk de Zennedijk. Het dichtleggen van de rivier heeft er een dubbelzijdige weg van gemaakt. De linkerzijde van de straat was vroeger Zenne. Daar zijn achtertuinen voor de hiervoor beschreven huizen van de Fr. Reyniersstraat gekomen maar ook drie rijhuizen. Op de rechterzijde werden nog eens vier aaneengesloten huizen gebouwd op grond van de oude hoeve "den Bogaard".

Volledigheidshalve dient vermeld dat vooraan in de Broekstraat ook nog het huis Van de Zegel ligt, nu zelfs twee huizen van Maria en van Lucienne Van de Zegel. Het ouderhuis Van de Zegel maakte vroeger één geheel uit met het deel tegen de Frans Reyniersstraat. Het was eigendom van de familie Van Winghe maar is door erfenis gaan splitsen. De voorzijde, uitgevend op de Fr. Reyniersstraat, werd door Jan Bt. Van Winghe in 1858 op lijfrente verkocht voor 500 frank aan Jan Bt. Vekemans-Elshoudt. De kopers moesten de weduwe levenslang onderhouden en voorzien van alle kleren en goede verzorging en ook verpleging door de dokter [13]. Het lemen huisje werd afgebroken en de herberg 'Het Brouwershuis" werd er gebouwd (nu kleding Nick). Het achterdeel, uitziend op de Zenne, bleef eigendom Van Winghe. Willem Van Winghe – Spoelders kocht grond van de Zennebedding van Louis Meulemans (zie blz.73).

Van hem ging het huis en de grond over op hun nicht Meen Sijmons gehuwd met Louis Van de Zegel. Het laatst gebouwd huis van Maria De Herdt-Van de Zegel staat op grond van de vroegere Zennebedding. (hierover later meer)

[13] **SAM: nots. De Keersmaecker, bundel 2190, akte 1858**

1. "de Sjeure" eertijds een hoeve dan twee woonsten, dan weer hoeve.

nu Broekstraat 10

Deze hoeve komt ook reeds voor op het plan [14] van Van Accoleyen in 1712. Ze was eigendom van Wouter Van den Heuvel maar hij verhuurde ze aan Batholomeus Abrahams tot 1719 en daarna aan Cornelis Van Steenwinckel. De volgende eigenaar was Quirinus Ceulemans, pachter op "De Boerkens" aan de kerk. Zijn weduwe Philippina De Roy hertrouwde met Peeter Meysmans die de nieuwe eigenaar werd. De hoeve werd gehuurd door Josef Willems en in 1765 verkocht aan Jan Scheurweyck.

De kinderen Scheurweyck verkochten de eigendom in 1820 aan Peter Vloebergh, metser. Hij scheidde de hoeve in twee en verhuurde [15] een deel aan Egied Geraerts. Hijzelf heeft er ook gewoond maar van een boerderij was er geen sprake meer. Peter Vloebergh verkocht later een deel aan winkelier Jan Bt. Van Winghe – Van den Eynde.

In 1830 werd door bemiddeling van bakker Peter Van Eetvelt van Hombeek het geheel gekocht door Lecandèle, heer van Humbeek. Het werden twee huurwoonsten.

Er is een nauwe relatie geweest tussen de Hombeekse bakker Peter Van Eetvelt en de familie Le Candèle. Beiden waren afkomstig van Gijsegem. De Van Eetvelts hadden een vertrouwensrelatie met de baron Lecandèle en ze volgden familieleden die zich elders vestigden zoals Antwerpen. Op die manier was Peter van Antwerpen naar Hombeek gekomen toen een Lecandèle door huwelijk baron van Humbeek werd. Ook in Mol was een Van Eetvelde rentmeester bij de familie de Brocqueville - le Candèle. Als de Van Eetvelts niet overal rentmeester waren van Lecandèle dan fungeerden ze op andere plaatsen als zakelijke raadgevers en traden ze op in zijn naam bij vele verkopen van vastgoed. Er zijn meerdere aankopen van huizen door bemiddeling van Peter Van Eetvelt bekend. Het zijn telkens oudere schuren of vervallen grotere panden die dan omgebouwd worden tot rijen kleine werkmanswoningen. Was dit een edele aanpak van sociale woningvoorziening ? Dat valt te bezien. We kennen de huurprijzen niet want bij hoge huurprijs was het zuivere belegging en zou men eerder kunnen spreken van huisjesmelkerij.

Baron Joseph Hyacinte Lecandèle d'Humbeeck verhuurde twee woningen na 1835

In 1820 woonde er nog metser Peter Vloebergh (1786 -1833) en Anna Maria Spoelders (1787 -1840). Hij was in 1810 van Leest gekomen en in Hombeek werden 8 kinderen geboren. In 1847 zijn de twee woningen aan anderen verhuurd.

De eerste woning:

In de eerste woning woonde **Antoon Ceuppens en Elisabeth Goosens**. Hij gaf de familie de bijnaam "van Toinkes" en is als landbouwer vermeld maar vermoedelijk was hij ook metser of helper bij de metser. Dat kan iets te maken hebben met metser Peter Vloebergh daar ook gewoond had.

De zes kinderen Ceuppens zijn daar geboren maar slechts drie van hen groeiden op. Het jongste zoontje Jan Ceupens stierf in 1866 aan cholera, 8 jaar oud. Ook de moeder van Toinkes was in deze woning aan dezelfde besmetting gestorven in 1849. Uit haar tweede huwelijk met Jan Bt. Teughels had ze een dochter Dorothea (°1827) en deze halfzuster van Toinkes hielp in het gezin[16].

In 1876 stierf Antoon Ceuppens aan een hartziekte. De twee zonen werden metser. Ze huwden daar uit: in 1879 Wannes met Thérèse Van Muylder en in 1882 Jeppe met Elisabeth Geerts. Ze gingen wonen in het huis van meester De Bruyn (zie blz.78).
In 1880 was ook de dochter Josfien getrouwd met Jan Bt. Leroy, werkman in het arsenaal te Mechelen. Zij bleef in het ouderlijk huis wonen. In 1884 is er de moeder Elisabeth Goosens overleden.

Het gezin **Leroy-Ceuppens** bleef er wonen met de kinderen. Van de 5 kinderen zijn er vier opgegroeid:

Elisabeth Leroy (1881-1908)
in 1904 gehuwd met Hendrik Frans Van Dam (zie vorige aflevering),
Pauline Leroy (°1883) in 1905 gehuwd met Florent Van den Brande van Bonheiden,
Justien Leroy (°1891) in 1913 gehuwd met Gust Teugels
Frans Leroy (°1894) die huwde in 1921 met Nathalie Vekemans (°1890).

Hun dochter **Stien Leroy, alias** "Stien van Toinkes" en **Gust Teugels** bleven er wonen. Ze verhuisden naar de Broekstraat 2 toen dit huis in 1910 aan Frans De Win, alias "de Sjeure", verkocht werd. In 1920 kochtten ze het huis van De Bruyn. (zie blz.77)

Ilda Van der Elst vertelde hierover:

De Sjeure was vroeger geen boerderij maar daar stonden twee kleine lage witte huisjes. Het ene werd bewoond door Finne van Toinkes en haar man Jan Leroy. Het andere door haar kozijn Jeppe en Lis (Jef Ceupens en Elisabeth Geerts) met hun kinderen. In het gezin Leroy waren meerdere kinderen: Frans die met Nathalie Vekemans getrouwd is, Stien die met met Gust Teugels trouwde, ouders van Finne, vrouw van Albert Auwaerts. Paulien was er ook nog, een zuster van Stien, die in Mechelen woonde. Rozeke Ceuppens,

[14] **SAM: kaartboek Van Accoleyen, derde kaartblad n°2. WauterVan den Heuvel met 82 ½ roeden over sijne hofstede**

[15] **SAM: diverse notarisaktes, J.Bt. Claessens, J.Fr. De Grauw, J.F. Hens, Beelaerts.**

[16] **Dorothea Teughels, halfzoster van Antoon Ceuppens, staat in het bevolkingsboel van 1847 aangegeven als "meid".**

de dochter van Jeppe, vertelde dat toen haar ouders en haar nonkel en tante (Leroy) nog aan de Sjeure woonden, dat de Zenne overstroomde. Finne, de moeder van Stien, was hoogzwanger en ze konden niet meer in hun huis dat door water omringd was. Ze namen dan hun intrek op de balzaal boven de herberg "De Kroon" in het Dorp. Daar is dan het kind geboren. Rozeke herinnerde zich ook nog dat ze in een houten kuip gezet werd als kind om zodoende al varend op het overstroomde Zennewater tot bij hun huis te komen.

De tweede woning:

Aanvankeijk woonde hier bareelwachter **Peter Jozef Sempels** (°1806) en Barbara De Doncker (°1803) met hun kinderen Jan en Jozef. Na hen woonde er hun zoon **Jozef Sempels** (1848-1882) gehuwd met Elisabeth Christiaens (°1849). Na zijn dood hertrouwde de weduwe met Frans Goovaerts en verhuisde in maart 1888 naar Mechelen met de kinderen Sempels.

In 1888 kwam er **Jozef (Jeppe) Ceuppens** wonen (1851-1935) en **Elisabeth (Liske) Geerts** (18559-1899). Hij had daarvoor gewoond in het huis van meester De Bruyn.

Jeppe Ceuppens met zijn dochters Roos en Net

Ze waren bekend als "Jeppe van Toinkes" en "Liske". Ze hadden acht kinderen van wie twee jong stierven en ook hun zoon Rik (1887-1914), metserknaap, stierf op 27-jarige leeftijd. Hun dochter Lisa (°1882) trouwde in 1906 met Pieter Gouverneur en ging naar Mechelen. Net (Jeanette) trouwde met kleermaker Victor Englebert in 1907 en ging eerst in Berchem en nadien aan de kust wonen.

Moeder Liske werd besmet van tyfus en stierf in 1899 op 60-jarige leeftijd. De drie jongste kinderen bleven in Hombeek. Het waren Wis, Rozeke en Wakke. Wis (1889-1977), bijgenaamd "Wis van Liske" trouwde in 1911 met Eduard (Wakke) De Smet (°1888). Rozeke (1891-1979) trouwde in 1920 met Louis Peetes (°1892). Eduard (Wakke) (1893-1981) was slootmaker en trouwde met Aline Jacobs.

De jongste zoon heeft de metsersstiel niet verder gezet. Zijn oudere broer Rik, die in 1914 was gestorven, was de laatste uit het gezin. Wakke is na de frontjaren van 14-18 gaan werken in Mechelen.

Terug een hoeve

In 1911 kochten Frans De Win (°1876) en Antonia Lauwers (°1874) de beide huisjes en bouwden ze weer om tot hoeve met stallen. Hun kinderen waren Louisa (°1897) gehuwd in 1918 Em. Arthur Verhaeghe (°Moorslede 1894), Jef (°1900) gehuwd met Melanie Kennis (°1905), Josfien (°1909) gehuwd met Pieter Jan Dubin (°Zemst 1909).

Bij een razzia van de Gestapo in 1943 werden Pieter Jan Dubin en zijn schoonbroer Jef De Win opgepakt op verdenking van onrechtmatige verduistering van een wapen. Ze hadden een oud wapen dat ze vonden ondergegraven op het Mechels veld. Het verraad kostte beiden concentratiekamp en Pieter Jan Dubin bekocht het met zijn leven.

de Sjeure

Vader Frans, alias "de Sjeure" en Finne hebben na de oorlog de boerderij verder gezet. In 1948 trouwde Angele Dubin (°1930) met Louis De Nijs (°1927) en namen de boerderij over.

Ze bouwden een nieuwe hoeve.
In het ouderlijk huis zijn haar broer Roger Dubin (°1940) en Hendrika Gormans (°1944) blijven wonen.

De hoeve heeft de naam van "de Sjeure". De titel Sieur (van monsieur) was de aanspreking van de vroegere *meiseniers* van Grimbergen. Ze waren onder eed in een soort verbond van grote pachters en herenboeren die hun bescherming en privilegies schonk. We vermoeden dat deze titel is over gekomen van ofwel de ouders van Frans Dubin of van de kant van zijn vrouw Lauwers en niet van de hoeve zelf.

2. De drie huizen aan de linkerzijde

Op de linkerzijde van de Broekstraat lag ooit de Zenne Ze werd in 1900 gedempt en de grond werd verkocht aan Josfien De Groef – Van Eetvelt. Haar vader Karel Van Eetvelt, zoon van bakker Peeter, woonde op de Mechelse steenweg. Karel was landbouwer en daarom noemde men hem "den boer van Bekkers". Zijn jongste dochter Josfien had met haar man Karel De Groef een bloeiende handel in Vilvoorde. Ze had haar ouderhuis al gekocht en verbouwd en nu ook deze grond. Ze bouwde er drie opbrengstwoningen op. Ze werden eerst langere tijd verhuurd en nadien zijn de huurders ook eigenaars geworden. Het zijn de huizen 7, 8 en 11:

Broekstraat 7

De eerste drie jaar woonden er Sooi Teughels en Nie Vervoort (alias Nie van de Grune).

Dan zijn er **Pieter Antoon Peeters** (°1847) en **Cathrien Van den Broeck** (°1854) komen wonen. De weduwe woonde er nog alleen als **Jan Bt. Van der Elst** en **Leen Willaerts** er ook hun intrek hebben genomen.

Helene Van der Elst – Willaerts met dochter Ilda Van der Elst

Hun kinderen Ilda (°1920) en Emiel (°1922) zijn er geboren. Leen hertrouwde met Frans Vekemans en ging in 1949 naar Mechelse steenweg wonen.

Moeder Helene Van der Elst – Willaerts aan haar woning met zoon Emiel Van der Elst.

Theo Wuyts (°1921) gehuwd in 1944 met Ilda Van der Elst (°1946) en hun dochter Sonja (°1946) waren de nieuwe bewoners.

1945: Ilda Van der Elst en haar man Theo Wuyts in de Broekstraat. Achteraan het huis Van de Zegel, Broekstraat 1. Links de huizen 2, 4, 6 en 8.

Ilda Van der Elst vertelde het volgende:
Jan Bt. Van der Elst en Hélène Willaerts, mijn vader en moeder, gingen na hun huwelijk in de Broekstraat wonen. Het huis was gebouwd op de Zennebedding. Dat ondervonden we zelfs. Het eigenlijke huis, voorkamer en woonkamer lagen boven de vroegere dijk en hadden stevigere ondergrond. De keuken achteraan was gebouwd op aangevulde grond van de rivier en dat is later nog gaan aanzakken. Naast het huis haden we onze tuin. Die was uit erfenis van de familie Van der Elst gekomen en was ook vroeger Zenne geweest.

Ilda en Miel Van der Elst, de kleine Hilaire Van Crombruggen en Marcel Van de Zegel.

Het huis werd verkocht aan Gerard Maris. Zijn dochter Nancy Maris en Marc Baumans verbouwen het momenteel.

Broekstraat 9

De eerste bewoners waren Pieter Jan Van den Eede en Maria Francisca Fierens en kinderen Sophie (°1906) en Justien (°1912).

Daarna is de weduwnaar Jeppe Ceuppens, die aan de Sjeure wiinde (zie blz.79), naar hier gekomen met zijn dochter Rozeke Ceuppens (1891-1979). Rozeke trouwde met Louis Peeters (°1892), paswerker en hun dochter Elza is daar geboren.

vader Jeppe Ceuppens (1851-1935)

Ilda Van der Elst vertelde:
Jeppe werkte in den hof. Een eigenaardigheid van hem was dat hij rond een bed patatten steeds een rand bloemen plantte, witte genoffels.

Louis Peeters, Rozeke Ceuppens, dochter Elza Peeters

Elza (°1928) huwde met Leon Coen (1930-2006). Met hun zoon Eric Coen (°1956) verhuisden ze naar de Bankstraat. Rozeke is bij haar dochter gaan wonen en het huis werd verkocht.

Jan Buts, zoon van Jeanne Brusselmans, woont er.

Broekstraat 11

In dit huis kortst tegen de Leibeek, die de loop van de oude Zenne nu volgt, woonde eerst de weduwe Tersago-Van Engelgem en de dochter Catherien Tersago (°1877) gehuwd met Frans Verhasselt en hun kinderen Leopold (°1905), Juliana (°1908), Jozef (°1910), Delfien (°19113) en Albert (°1915).

Dan zijn er Frans Vleminckx (°1888) en Wiske Mottart (°1890-1959) komen wonen. De moeder van Frans was de zuster van de eigenares. Ze hadden twee kinderen: (1) Maurice (°1910) die in 1935 huwde met Melanie Suetens en (2) Mariette (°1914) getrouwd met Frans Lemon. Maurice en Melanie zijn er blijven wonen met hun zoon Remy (°1936).

De huidige eigenaars, Jan en Mieke, zijn bezig het grondig te verbouwen.

3. De vier huizen aan de rechterzijde

Aan deze zijde van de Broekstraat paalden ook de drie huizen n° 34, 36 en 38) uit van de Fr. Reyniersstraat die hiervoor beschreven werden.

Daar tegenaan lag een stuk grond die tot het grote patrimonium van de familie Van Dam had behoord (zie 't Ridderke 2006, blz.38). Deze werd door Elisabeth Van Dam in 1907 verkocht aan August De Keyser – Vermeulen.
Hij verkavelde het stuk en heeft er vier woningen op gebouwd om te verhuren. Het zijn de huizen Broekstraat 2, 4, 6 en 8. (Momenteel nog 3 huizen omdat 4 en 6 zijn verenigd in één huis.)

rechter zijde. Van links naar rechts huis nr. 8, 6 + 4 en 2.

Broekstraat 2

De eerste huurders waren de kinderen Van Cauwenbergh; Frans Alfons (°1890), Louisa (°1893), Engelbert (°1896) en hun halfzuster Celine Van der Zeyp (°1902). Louisa huwde in 1913 met August Christiaens (°1889) en heeft er tot 1920 gewoond. Ze verhuisde naar Mechelen.

Dan woonde er het gezin Leroy – Ceuppens (zie blz.79). Dan zijn er de twee ongehuwde kozijns van de vrouw komen wonen Mil (Camiel) en Eduard Ceuppens. Later kwam er hun zuster bijwonen de weduwe Meen Verhoeven – Ceuppens.

Ilda Van der Elst vertelde hierover:

In dit huis heb ik Jan Leroy en Finne van Toinkes (Jan Leroy en Josphine Ceuppens) weten wonen, de ouders van Stien en Frans Leroy. Ik heb altijd horen vertellen dat Jan een vondeling was en daarom de naam "Leroy" gekregen had. Na hen zijn er twee jongmans van Toinkes komen wonen: Mil en Waar (Emiel en Edward Ceuppens). Ze kwamen van het ouderhuis van Toinkes (nu "Den Bruinvis") dat toen werd afgebroken en heropgebouwd door Kobe den Trien (Meulemans). Nadien is er hun zuster Meen van Toinkes komen bijwonen met haar vier kinderen. Meen was getrouwd geweest met Jan Verhoeven van Kapelle-op-den-Bos. Hij werkte voor de Spoorwegen. Hij werd tewerkgesteld in Roosbeek en dan in Tienen en daar hebben ze gewoond tot de vader overleed. Meen was zeer jong weduwe en kwam met de kinderen terug naar Hombeek. Ze is in het huis blijven wonen met de kinderen. Julienne trouwde met Pol Hendrickx, Maria met Arthur Veireman, Jef met Philomeen Mandelings en Angel met Antoon Scheers.

Het huis in de Broekstraat van Mil en Waar van Toinkes en van hun zuster Meen gaf uit op de Frans Reyniersstraat. Het kleine houtenachterpoortje kon dus eerder wel beschouwd worden als de voordeur. Mil vertoefde daar veel en, gezeten op een stoel, had hij er regelmatig zijn babbel met de buren.

Ward Verbergt vertelt hierover:
Mil Ceuppens zat veel buiten aan het poortje van zijn huis in de bocht van de Frans Reyniersstraat. Hij had dikwijls een stok bij hem. De straat was toen niet te breed. Mil hield alles goed in de gaten. Als er gelijktijdig uit beide richtingen een auto of kar aankwamen ging hij rechtop staan en maande met zijn stok den ene of de andere aan om te vertragen. Daar zal hij zich nuttig bij gevoeld hebben of misschien een beetje politieman.

Het huis is nu bewoond door Jef Verhoeven (°1931) en Philomeen Mandelings (°1934).

Meen Verhoeven – Ceuppens bij de plechtige communie (1947) van haar jongste dochter Angele . Verder de kinderen Julienne, Jef en Maria.

Foto genomen aan het huis van "Stien van Toinkes" (Fr. Reyniersstraat 34). Rechts het achterpoortje dat eerder voordeur is van het huis van Meen Verhoeven in de Broekstraat.
Het was vanop deze plaats dan 'nonkel' Mil op zijn stoel gezeten, het verkeer regelde in de Fr. Reyniersstraat.
Op de foto: Amanda Van Steen, Maria Verhoeven,Yvonne Ceuppens, Angele Verhoeven, Julienne Verhoeven, Elza Peeters.

Broekstraat 4

In deze woning is Frans Christiaens (°1865), alias "den Beng", komen wonen met Maria Theresia Christiaens. Hun kinderen waren Eduard (°1897), Pieter (°1892), Frans (°1895), Egied (°1906) en August. Frans werkte bij de gasmaatschappij.

Pier "Beng" Christiaens en vrouw Wiske "Beng" De Win.

Daarna is Pieter Christiaens, alias "Pier Beng", er gebleven en Louisa De Win (1894-1948), alias "Wiske Beng".
Ze hadden twee zonen Frans (°1920) en Willem (°1924). Frans trouwde in 1946 met Melanie Vercammen (°1923) en Willem in 1950 met Irena Van Tilborch.

Frans "Beng" Christiaens en vrouw Melanie Vercammen

Frans Beng en Melanie woonden er nadien met de kinderen:Pieter Alfons (°1848), Willy (°1951), greta (°1953), Reinilda (°1954), Albert (°1957), Eddy (°1958), Marleen (°1960).

Dit huis en het volgende (n°6) werden gekocht door Brigitte Peeters (°1960) die de twee verenigde tot één woonst waar ze nu in woont.

Broekstraat 6

De eerste bewoners waren Jan Bt; Verhasselt en M. De Mayer. Hun dochter Josfien is er getrouwd met Frans Christiaens. Dan heeft er Rik Brusselmans er gewoond en Octavie De Valck tot 1922.

Edward (Wakke) Ceuppens, Aline Jacobs en zoontje Jef

Dan zijn er Edward Ceupens (1893-1981) en Aline Jacobs (1898) komen wonen. Hun kinderen Jef (1922-1976) en Yvonne (°1937) zijn daar geboren.

Yvonne Ceuppens met de sierduifjes op de gemeenschappelijke binnenkoer achter hun woning. Rechts is de achterkeuken Ceuppens (nr. 6) en links deze van Cristiaens (nr. 4).

Jef trouwde in 1947 met Amanda Van Steen (°1922) en Yvonne in 1959 met Frans Van Steen (°1932).

Het huis is nu verenigd met het vorige tot één woning.

Jef Ceuppens en zijn veel jonger zusje Yvonne

Achter de huizen in de Broekstraat was een gemeenschappelijke waterput. De middenste huizen nr. 4 en nr. 6 hadden ook een achteruitweg die in de Broekstraat uitgaf aan de zijkant van het huis nr. 8.

Broekstraat 8

Eerst woonde er Theofiel Janssens (°Zingem 1869) gehuwd met de weduwe Louisa De Donder (1881). Ze huisden er met de stiefkinderen Frans Van Humbeeck (°1900) en Rosalie Van Humbeeck (°1901) en de kinderen Janssens: Anna (°1909), Leonie (°1910), Alina (1912), Frans (°1917), Isidoor (°1920) en Sophie (°1923).

Theofiel was mandenmaker en regelmatig waren er één of twee hulpkrachten uit het Oost-Vlaamse Zingem bij hen in logies die ter plaatse manden gingen verkopen. Hij is nadien vernoemd als "fabriekswerker caoutchouc".

De stiefzoon Frans Van Humbeeck huwde in 1927 met Philomeen Mandelings. De dochter Anna Janssens huwde in 1930 met Dore Nagels (°Mechelen 1907) en hebben nadien gewoond op de Leestse steenweg, Leonie huwde (1930) met Louis Fierens en gingen naar Leest. Het gezin verhuisde naar de Bankstraat. De kinderen van Theofiel Janssens die te Hombeek bleven, zijn er steeds genoemd geweest "van de Mannemaker" naar het beroep van hun vader.

Elza Peeters enYvonne Ceuppens met op de achtergrond de huizen 2, 4 en 6 van de Broekstraat.

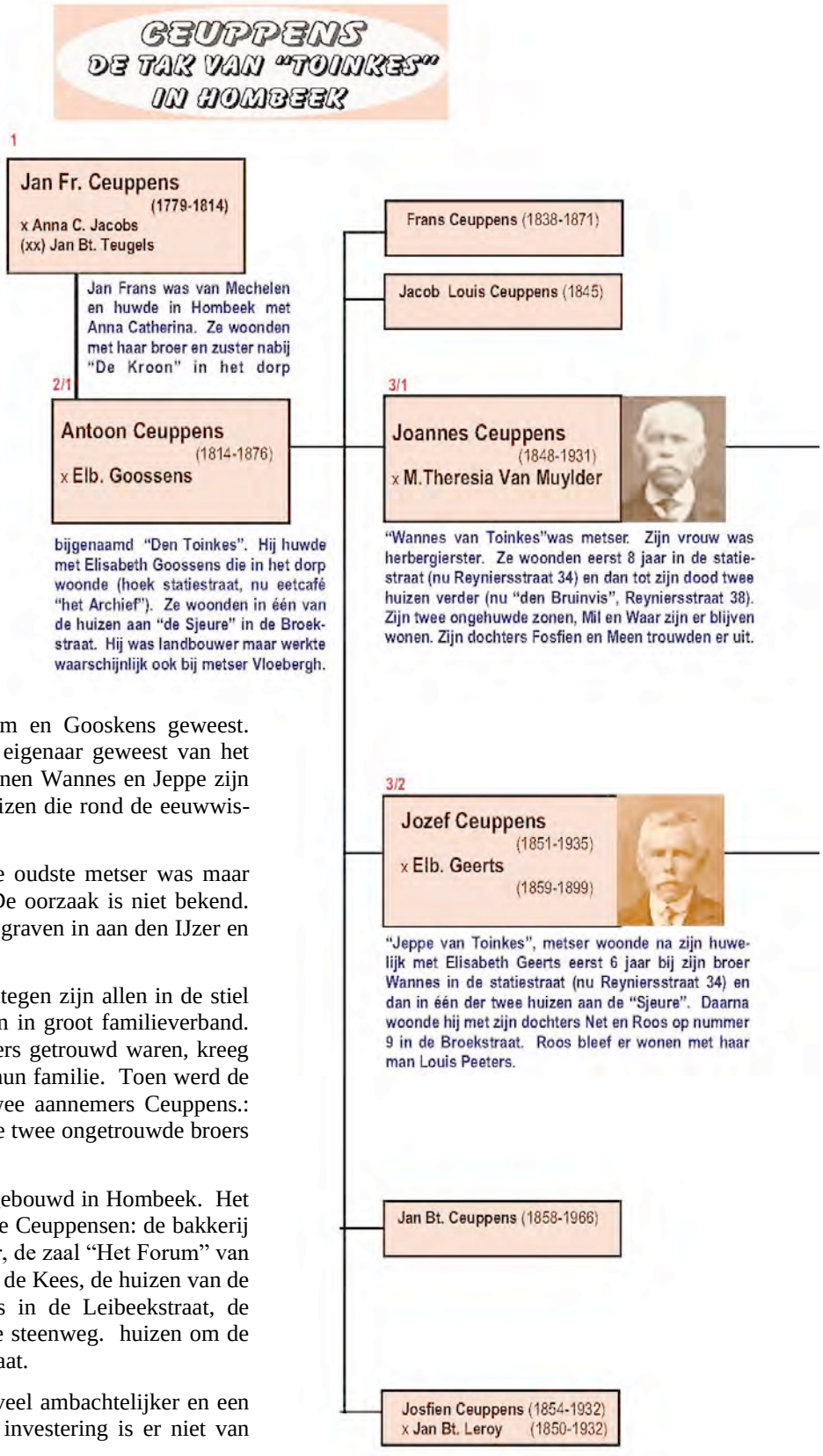
Dan is er Emiel De Smet en Wis Ceuppens komen wonen.

Ilda Van der Elst vertelde hierover:

In dit huis woonde Wis van Liske en Mille van Felix (Louisa Ceuppens x Emiel De Smet). Ze hadden twee zonen Jef en Pierre. Jef trouwde met iemand van uit de Walen en Pierre met iemand uit de kanten van Gent en zijn in Mechelen gaan wonen. Het huis werd later verkocht aan Sylvain Van Asch. Hij bouwde er een garage en het staat me voor dat zijn vrouw José er nog een soort winkel heeft gehouden van bijouterie en zilverwerk want het raam werd ingericht als een uitstalraam. Er werd ook een garage gebouwd.

Nu wonen er Jan Jaspers (°1951) en Myriam Guilliams (°1951)

De betrokkenheid van de familie Ceuppens met de bewoning in dit dorpsdeel was zo intens dat we een stamoverzicht inlassen.

Deze tak van de stam Ceuppens is in de Franse Tijd in Hombeek gekomen (1812). De naam Ceuppens komt al eerder voor (1771) als de tak van Zemst die zich op den Dries ontwikkeld heeft.

De Ceuppensen in het Dorp zijn een echte metsersfamilie geweest en als men van een "bakermat" wil spreken dan was het beslist deze plek van de Reyniersstraat en de Broekstraat. Daar hebben ze zich gevestigd en daar huisden ze meer dan honderd jaar samen.

Ze is bekend onder de naam van de metsers van "Toinkes" maar of Antoon zelf metser is geweest is niet zeker. Er waren daarvoor in Hombeek de metsers Van Dam en Gooskens geweest. Metser Vloebergh van Leest was eigenaar geweest van het huis waar Toinkes introk. Zijn zonen Wannes en Jeppe zijn de bouwers geworden van vele huizen die rond de eeuwwisseling 1800-1900 gezet werden.

Jeppe had twee zonen van wie de oudste metser was maar zeer jong in 1914 is gestorven. De oorzaak is niet bekend. De jongste Waar, ging dan de loopgraven in aan den IJzer en werkte nadien in het Arsenaal.

De vier zonen van Wannes daarentegen zijn allen in de stiel gebleven. Ze werkten allen samen in groot familieverband. Toen Frans, de oudste, zijn dochters getrouwd waren, kreeg hij hulp van zijn schoonzonen en hun familie. Toen werd de entente verbroken en waren er twee aannemers Ceuppens.: Frans en Jef die de hulp had van de twee ongetrouwde broers Mil en Waar.

Tijdens het interbellum is er veel gebouwd in Hombeek. Het overgrote deel was het werk van de Ceuppensen: de bakkerij en winkel van Miel De Kempeneer, de zaal "Het Forum" van de brouwerij Jacobs, het huis naast de Kees, de huizen van de Broekstraat, de huizen Vekemans in de Leibeekstraat, de huizenrij op de toenmalige Leestse steenweg. huizen om de Zemstsesteenweg en in de Bankstraat.

De metserij was in die jaren nog veel ambachtelijker en een echte grote aannemerij met grote investering is er niet van gekomen.

De stam gaat buiten Hombeek verder in de kleinkinderen van Jef Ceuupens. In Hombeek zelf dragen de achterkleinkinderen van Wakke Ceuppens en Aline Jacobs de fakkel verder.

4/1

Frans Ceuppens (1880)
x **Wis Steemans** (1883)
metser, herbergier, Mechelse weg

- MariaCeuppens (1904-1973) x Frans Mandelings
- PaulaCeuppens (1905-1982) x Jef Verhasselt (Rolleke)

4/2

Jozef Ceuppens (1882)
x **Sophie Teughels** (1887)
metser, herbergier in de statiestraat
later Leestsesteenweg

- Frans Ceuppens (1907-1996) x Melanie Bosmans
- LousCeuppens (1910) x Van den Broeck
- Leon Ceuppens (1913) x Lawaen
- Camiel Ceuppens (1914-1987) x Van Keer

Camiel (Mil) Ceuppens (1887-1959)
"Mil van Toinkes", metser
ongehuwd, Broekstraat 2

Edward Ceuppens (1887-1946)
metser, ongehuwd, Broekstraat 2

Josfien Ceuppens (1891-1966)
x **Fiel Van Steen** (1892-1953)
kleermaker, herbergier,
café "In Rome" aan de kerk

- Amanda Van Steen
- Frans Van Steen

Philomeen Ceuppens (1896)
x **Jan Verhoeven** (1901)
"Meen van Toinkes" kwam na het overlijden van haar man terug in Hombeek wonen bij haar twee niet getrouwde broers in de Broekstraat 2.

- Julienne Verhoeven x Pol Hendrickx
- Maria Verhoeven x Arthur Veireman
- Jef Verhoeven x Philomeen Mandelings
- Angele Verhoeven x Ant. Scheers

Elisabeth Ceuppens (1882)
x **Pieter gouverneur**
Mechelen

Net Ceuppens (1886)
x **Victor Englebert**
Mechelen

Rik Ceuppens (1887-1914)
metsersknaap, overleed jong

Wis Ceuppens (1889 - 1977)
x **Emiel De Smet**
"Wis van Liske" en "Mille van Felix"
woonden in de Broekstraat 8

- Jef
- Pierre

Roseke Ceuppens (1891-19)
x **Louis Peeters** (1892)
Broekstraat 9

- Elza Peeters (1928) x Leon Coen (1930-2006)

4/3

Eduard Ceuppens (1893-1981)
x **Aline Jacobs** (1898)
Broekstraat 6

- **Jozef Ceuppens** (1922-1976) x **Amanda Van Steen** (1922)
  - **Andre Ceuppens** x AnitaScheltjens
    - Gunther x (1978) A.K.Vinkier
    - Jurgen (1980)
  - **Reinhilde Ceuppens** x Edward Van Hoof
    - Kristel (1972)
  - **Ivan Ceuppens** x Mia Teughels
    - Tim (1980)
    - Koenel (1983)
- **Yvonne Ceuppens** (1936) x **Frans Van Steen** (1932)
  - Hilde (1960) Guido xLotte Delfosse
    - Ayko (2001)
    - Yinthe (2003)
    - Indra (2003)
    - Arne (2006)

Jef Ceuppens en "Fie Teugel" met de vier zonen

Julienne Verhoeven, Yvonne Ceuppens, Elza Peeters, Maria Verhoeven en Jef Verhoeven

Roseke Peeters-Ceuppens, Fien Van Steen-Ceuppens, Meen Verhoeven-Ceuppens, Maria Verhoeven, Elza Peeters, Julienne Verhoeven, Amanda Van Steen, Yvonne Ceuppens, Frans Van Steen, Angele en Jef Verhoeven.

Victoire VAN NUFFEL

kampioene en femiliste

Geert Clerbout

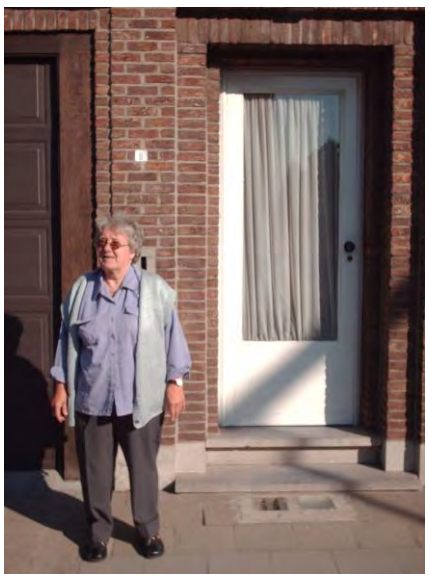

Met deze bijdrage schets ik het portret van een Hombeekse dame met betekenis, ooit ook in de sportwereld.
Victoire Van Nuffel was iemand die onverschrokken uitkwam voor haar mening, opkwam voor haar rechten en leefde voor haar idealen. Het was een moeilijke tijd waar vrije meningsuiting nog niet door iedereen werd aanvaard. Als lesbienne kende ze geen schaamte en ze schaamt ze zich nog steeds allerminst voor haar geaardheid: een feministe avant-la-lettre. Dit is het portret van een onverzettelijke sterke vrouw, en daarenboven een grote wielerkampioene.

Een jong meisje in een klein dorp

Victoire Van Nuffel werd in Hombeek geboren op **7 oktober 1937**. Samen met haar broer **Paul** woonde ze in Hombeek dorp bij de ouders **Rik Van Nuffel** en **Josephine Van Crombruggen.** Vader Van Nuffel hield in Hombeek een fietsenwinkel open. Het is dus niet verwonderlijk dat Victoire al snel op de pedalen stampte. Van kindsbeen af werd ze gegrepen door de koersmicrobe.

Haar grootouders in Hombeek warden 'Den Do' (**Van Crombruggen)** en Victoire (**Fierens)**, alias 'Toeër van den Do,' haar meter. Ze woonden op de Mechelse weg in de lage witgekalkte huizen, op de plaats waar laatst het postkantoor is geweest.

Victoire Van Nuffel voor de gevel waar ooit haar geboortehuis stond, in Hombeek dorp

Als klein meisje trok ze vooral met de jongens op om haar krachten te meten. Zo trok ze regelmatig mee op perenjacht. De kinderen sprongen dan over de Leibeek om fruit te stelen bij **Tsjekke Trien.** Hoewel ze daar steevast werden opgewacht door een grote scheper, haalde het lef het doorgaans van de angst en was geen perenboom veilig.

Toen het Belgische leger in mei 1940 de Zennebrug opblies om de Duitse opmars te stuiten, moest niet enkel de brug, maar ook het dak van het huis van de familie Van Nuffel eraan geloven. In Hombeek blijven was nu onmogelijk geworden en het gezin verhuisde naar Mechelen. De Galgenberg werd hun nieuwe thuis. Victoire keerde toch nog vaak terug naar haar geboortedorp. Om naar haar grootouders te gaan, moest ze passeren langs het '*boske*'. Dit was een stuk bos tussen de Zennedijk en het gebied waar zich nu het industrieterrein Mechelen-Zuid bevindt. Het is op die plaats dat ze voor het eerst heeft geleerd hard op de trappers te lopen. Het was er altijd zo donker en zo stil, dat iedereen er schrik had. Om dat stukje van de route zo snel mogelijk te passeren, reed Victoire er altijd zo snel ze kon op haar fiets. Omdat ze nog steeds te jong en te klein was om op eigen houtje van de Galgenberg naar Hombeek te trekken, werd de toekomstige kampioene steeds vergezeld van een ouder iemand. Op een dag vertelde haar wandelgezel haar dat als ze drie zwarte katten zouden opmerken, ze dadelijk een vieze man met slechte intenties tegen het lijf zouden lopen. Tegen de tijd dat ze goed en wel door het '*boske*' stapten, werd de derde zwarte kat opgemerkt. Niet veel later kwam er inderdaad een man op hen afgewandeld. Nooit van haar leven heeft ze zo snel gelopen. Als later bleek dat de man in kwestie een vriend aan huis was bij de grootouders van Victoire en ze besefte dat hij helemaal geen onguur persoon

was, heeft ze naar eigen zeggen haar geloof in het kwade en de duivel opgegeven.

De familie Van Nuffel had het niet te breed en haar vader was tijdens de oorlog in Duitsland te werk gesteld. De jonge Victoire was dan wel verplicht zeer jong de handen uit de mouwen steken. Op haar veertiende werkte ze reeds in de Mechelse dekenfabriek Thierry. Ze verdiende er toen 3,75 frank per uur. Haar compagnon was een oudere, sterke vrouw waarmee ze de nieuwe dekens moest uitrekken. Het is daar dat ze haar schouders heeft kapotgewerkt. Het is ook in die fabriek dat haar ogen zijn opengegaan voor de harde realiteit. Ze heeft er kennisgemaakt met de ongelijkheid tussen man en vrouw. Op een gegeven ogenblik ontving ze een nieuwe collega. Een jonge man die ze bij manier van spreken makkelijk onder één arm kon dragen. Werken kon hij niet. Toch verdiende die kerel 12,5 frank per uur, terwijl zij het met amper één vierde van dat bedrag moest stellen. Die ongelijkheid heeft ze nooit kunnen aanvaarden. Later is ze altijd blijven opkomen voor de rechten van de vrouw. Dat engagement ging zo ver dat ze begin jaren '90 in Brussel mee op de barricades klom om de abortuswet gestemd te krijgen. Die optocht was één van de meest legendarische betogingen die ons land heeft gekend, wat uiteindelijk leidde tot de minikoningskwestie en het tijdelijke aftreden van koning Boudewijn. De Hombeekse was een feministe avant-la-lettre. Elk jaar staat ze op 11 november, ook dit jaar weer, achter de toog op de nationale vrouwendag. En ook op de jaarlijkse lesbiennedag neemt Victoire ieder jaar actief deel aan het feestgebeuren.

Pionier van het dameswielrennen

Van jongs af aan had Victoire Van Nuffel één grote droom: wielrennen. Ze moest en zou 'coureur' worden. Hoewel vrouwen in die periode nog niet werden toegelaten in het Belgische wielermilieu, dreef ze haar wil toch door. Eerst probeerde ze in Hombeek toe te treden tot de grote '*véloclub*' van "**Den Haas**" van **Carlo Philips**. Die wou haar echter niet inlijven, aangezien koersen niets voor vrouwen was. Ook bij de Belgische Wielrijders Bond (BWB) ving ze bot. De bond weigerde haar een vergunning te verlenen, maar toch ging ze van start in talloze koersen. Dat kon omdat ze in Parijs bij de UCI een internationale wielervergunning had verkregen. Ze kon met die licentie dan wel enkel in het buitenland aan de slag. In België werden in die periode voor vrouwen toch nog geen deftige wedstrijden georganiseerd. In sneltreinvaart werkte ze zich op in het wielermilieu. Haar carrière kwam peilsnel van de grond toen ze in 1956 op 19-jarige leeftijd het onofficiële Belgische kampioenschap op de weg won.

Als jongeling behoorde ze bovendien tot de absolute pioniers van het internationale vrouwen-wielrennen. Met de Luxemburgse **Elsy Jacobs**, die in 1958 als allereerste wereldkampioene werd, de Françaises **Renée Ganeaux**, **Andrée Vaudel** en **Madeleine Genta**, **Beryl Burton,** Groot-Brittannië, en ook de Belgische viervoudige wereldkampioene **Yvonne Reynders**, heeft **Victoire Van Nuffel** het dameswielrennen van het eerste uur mee kleur gegeven. Dameswielrennen was echter een tak die maar moeilijk tot ontwikkeling kwam. Ondanks de grote successen van Yvonne Reynders, kreeg de sport niet de aandacht die ze verdiende. Omkadering was er amper, laat staan volgwagens. Wanneer een renster in de begindagen met materiaalpech kreeg te kampen, betekende dat onvermijdelijk opgave. Reservefietsen, mecaniciens of verzorgers, dat was voorbehouden aan de mannen.

Succeskanon Van Nuffel

Als er op Victoire Van Nuffel een type moet worden geplakt, was ze een spurtbom. Maar ééntje met ballen aan haar lijf. Ze bezat het typsiche Flandrien-karakter: afzien, doorbijten en sterven stond voor haar gelijk aan genieten. Ze zei zelf dat **Briek Schotte**, in het wielermilieu aanschouwd als 'de laatste echte Flandrien', haar graag zag omdat ze "op haar chique kon bijten".

De allereerste officiële kampioene van België

In 1958 koerste ze zichzelf de geschiedenisboeken in door het eerste echte Europese Kampioenschap te winnen. En ook in België was ze de kampioene van de pioniers. Omdat het officiële Belgische Kampioenschap pas in 1959 werd georganiseerd voor vrouwen, hielden de dames voordien een onofficieel BK. Dat won ze drie keer op rij, in 1956, '57 én '58.

In Antwerpen voegde ze op 28 juni 1959 bovendien ook het eerste erkende Belgische kampioenschap aan haar palmares toe. Na haar overwinning werd ze ontvangen op de Belgische bond, waar ook **Carlo Philips**, de man die haar destijds niet wou inlijven in de Hombeekse wielerclub, aanwezig was. Het gaf haar een plezierig gevoel.

In 1957 startte ze bovendien in de eerste Ronde van Frankrijk voor dames, hoewel die koers nog niet officieel werd erkend. Ze bedwong er onder meer de Col de la Madelaine en de Tourmalet. Klimmen was echter niet haar specialiteit. Ze reed de Ronde uit, maar behaalde geen ereplaats. Het zou overigens tot 1986 duren vooraleer er een officiële Tour voor vrouwen werd georganiseerd.

Als spurtster is het niet verwonderlijk dat Van Nuffel haar geluk waagde op de piste en ook daar presteerde ze meer dan behoorlijk, met onder meer een nationale titel in 1959. Baanwielrennen is een specialiteit, een discipline die niet enkel met de benen wordt gereden. Zij heeft de stiel geleerd op de wielerbaan van Walem, waar ze vaak trainde met drievoudig wereldkampioen op de weg **Rik Van Steenbergen**. Baanwielrennen stond toen ook veel hoger aangeschreven dan vandaag. In 1959 won Victoire het Belgisch kampioenschap op de piste in de legendarische **Stade Vélodrome de Rocourt**, nabij Luik.

Victoire Van Nuffel schittert in haar Europese kampioenentrui op de Vélodrome de Rocourt.

Er konden destijds meer dan 40.000 toeschouwers in de wielertempel. Bovendien werd het wereldkampioenschap baanwielrennen er georganiseerd in 1950, '53, '67 en '75.

Het wereldkampioenschap

Onze Hombeekse kampioene heeft verscheidene malen deelgenomen aan het wereldkampioenschap op de weg, maar nooit heeft ze de titel behaald. Tweemaal is ze er dichtbij geweest, maar telkens moest ze op de streep genoegen nemen met een plaats net buiten de topdrie. In Reims, op het allereerste wereldkampioenschap dat voor vrouwen werd georganiseerd, had ze op een haar na de zilveren plak mee naar huis gebracht. Ze had eerder dat jaar de Europese titel al op haar naam geschreven en hoewel ze nog een "bleuke" was, startte ze toch als één van de té kloppen favorieten. Helaas moest ze in de spurt voor de tweede plaats het onderspit delven voor de Russische meisjes **Novikova** en **Loukchina**. Elsy Jacobs ging er eerder al op haar eentje vandoor en behaalde het goud, Victoire moest genoegen nemen met een vierde plaats. Een jaar later had ze maar één doel: wereldkampioene worden. En misschien was ze er nog dichter bij dan het jaar voordien. In de gietende regen ontsnapte ze met een select groepje. Als sprintster wist ze dat ze een goede kans maakte om met de eindzege aan de haal te gaan. Het natte wegdek zorgde echter voor een onverwachte wending. Een valpartij deed de koplopers de das om en de eerder geloste Yvonne Reynders ging met de overwinning aan de haal.

De Belgische WK-selectie van 1960 in Leipzig. Uiterst links staat Victoire Van Nuffel.

Later heeft ze eigenlijk nooit meer kunnen schitteren op een WK, zeker niet nadat ze in 1960 op de **Saksenring** in **Leipzig** een miserabel kampioenschap reed. Veel Belgen juichten na de legendarische zege van **Rik Van Looy** bij de mannen, maar Victoire Van Nuffel zat in zak en as nadat ze in de koers voor het eerst in haar carrière werd geveld door artrose. Het wereldkampioenschap leek haar dus niet te liggen. Het is dan ook de enige belangrijke titel die ze niet achter haar naam wist te schrijven. Voor het overige fietste ze een indrukwekkend palmares bij elkaar.

In Franse loondienst

Wielrennen in die dagen was niet hetzelfde als nu. Dames werden niet als volwaardige atleten beschouwd. Zij dienden enkel om geld in het bakje te brengen. Van de Ronde van Vlaanderen, Parijs-Roubaix of Milaan-San Remo voor dames was nog geen sprake. Wat van dames aanvankelijk werd verlangd was het volgende: voor de profrenners van start gingen, mochten de dames op verschrikkele wegen een criterium afhaspelen, zodat de menigte kon juichen en lachen, en uiteraard… toegangsgeld kon betalen. Toen dit pleziertje voorbij was, was het tijd voor het echte werk, de mannenkoers. Bovendien moesten alle dames instaan voor eigen vervoer, materiaal, verzorging,.. In dat opzicht was er een hemelsbreed verschil tussen het dameswielrennen in België en dat in Frankrijk of Italië. Daar werden professionele ploegen voor dames in het leven geroepen en kon de sport zich ten volle ontwikkelen. Het is ook om die reden dat Victoire na enkele jaren België en de **Flandria**-ploeg van Briek Schotte vaarwel zei en haar heil ging zoeken bij het Franse **ACBB-Leroux-Helyett** van **Jaques Anquetil** en **André Darrigade.**

Victoire na haar overwinning in het (onofficiële) kampioenschap van België in 1957

In die periode onderhield ze ook een relatie met een Parisienne, eveneens een renster. Het is ook toen dat Victoire kennismaakte met de legendarische **Louis "Toto" Gerardin**. Hij was niet alleen de ex-vriend van **Edith Piaf**, maar maakte ook furore door éénmaal wereldkampioen en acht keer Frans kampioen op de baan te worden. Het is met hem dat Van Nuffel haar kwaliteiten als 'pistier' in de Parijse vélodrome ten volle tot ontwikkeling bracht. Verhuizen naar Frankrijk heeft onze kampioene deugd gedaan, zowel op persoonlijk als op professioneel vlak. Het materiaal was er veel beter en de organisatie tot in de puntjes uitgekiend. Ze behaalde de éne overwinning na de andere bij onze zuiderburen en ook in de Italiaanse wedstrijden behoorde ze tot de absolute toprensters. Bovendien werden er in Frankrijk en Italië niet enkel de mooiste ritten, maar ook de bestbetaalde koersen gereden, terwijl België achterop hinkte. Om aan te tonen hoe de Belgische mentaliteit ten opzichte van vrouwenwielrennen was, volgende anekdote: toen Victoire vanuit Brussel met de trein wou vertrekken om te koersen in Italië, werd ze tegengehouden door de douane. Die wilde maar niet geloven dat een vrouw wielrenster kon zijn. De douaniers verdachten haar van drugsmokkel en wilden haar fiets demonteren, om de buizen te controleren. Wanneer ze haar wielerlicentie bovenhaalde, werd Vic bovendien verdacht van valsheid in geschrifte, omdat die vergunning nooit echt kon zijn, volgens hen. Pas na veel gehakketak kon Victoire de mannen overtuigen, en kon Van Nuffel alsnog op de trein springen.

Terug naar Briek?

Hoewel ze er niet alleen op professioneel gebied, maar ook op persoonlijk vlak het geluk heeft gevonden, stond het Parijse (koers)leven niet altijd gelijk aan rozengeur en maneschijn. Victoire had er ook af te reken met problemen. Zo was ze bij haar aankomst in Frankrijk de taal niet machtig. Dat leverde echter niet alleen ongemakkelijke of gênante, maar ook grappige situaties op. Zo zag ze langs de weg reclameborden van "Martini" en "Saint-Rafaël", twee aperitiefdrankjes. Maar ook werd er reclame gemaakt voor "Rasurelle". Op café bestelde Victoire Van Nuffel bijgevolg een *rasurelle*, waarna de ober haar vriendelijk duidelijk maakte dat ondergoed niet drinkbaar was…

Ook op professioneel vlak liep niet alles op wieltjes. In het peloton had ze moeite om haar plaats te vinden. De andere dames konden haar namelijk makkelijk in de tang nemen, andermaal omdat ze aanvankelijk geen Frans sprak. Bovendien reed ze dan wel met beter materiaal, in de Vlaamse koersen had ze dikwijls af te rekenen met pech. De Franse fietsen konden niet optornen tegen het geweld van de Vlaamse kasseien. Nooit heeft ze meer materiaalpech gehad dan in haar Franse periode. Op een goede dag nam ze de telefoon en belde ze Briek Schotte op. Of ze niet mocht terugkeren naar Flandria? Schotte antwoordde ludiek: "Vic, je bent hier uit vrije wil weggegaan. Blijf hier uit vrije wil weg." Terugkeren was dus geen optie. Toch is Schotte haar altijd blijven volgen en helpen. Hij heeft haar via allerlei achterpoortjes gedurende haar hele Franse loopbaan voorzien van deftig materiaal voor de Vlaamse wegen. In zijn café op de markt van Kortrijk heeft ze bovendien nooit één cent moeten betalen. Na haar succesrijke periode bij ACBB-Leroux-Helyett verkaste Victoire Van Nuffel naar een andere Franse ploeg, **Saint-Rafael**. Nadien reed ze nog voor de Franse superploeg **Peugeot**.

Geld

Rijk worden kon een vrouw niet van het fietsen. Belgische rensters konden zich, ondanks de vele successen van onze landgenotes op het internationale toneel, niet professioneel toeleggen op hun sport. De dames kregen startgeld en premies, maar geen vastgelegd basisloon. Het startgeld kon soms hoog oplopen, zeker in Frankrijk en Italië. Maar ook hier, in België. Zo kreeg Van Nuffel 1.500 Belgische frank om te starten in het nationaal kampioenschap van 1959, dat ze ook won. Om premies op te strijken moest een renster sowieso in de topdrie eindigen. Veel poen viel er dus niet te rapen met het wielrennen. Vandaar dat Victoire tijdens haar koerscarrière in de wintermaanden steeds heeft gewerkt.

overwinning in het BK 1959

Jarenlang heeft ze in Battel arbeid verricht op het buitenverblijf van de familie **Empain**. Die familie verwierf aanzien aan het eind van de 19e en het begin van de 20e eeuw door de aanleg van spoorwegen, metro's en tramlijnen in het buitenland. Bovendien werd de 'Banque Empain' opgericht en stichtte de baron in Egypte de visionaire stad Heliopolis. Tijdens de Eerste Wereldoorlog riep Empain het Nationaal Comiteit voor Hulp en Voedingsmiddelen in het leven. Aangezien **baron Edouard Empain** door al deze projecten meer in het buitenland resideerde dan thuis, woonden voornamelijk zijn moeder en twee zussen op het kasteel. Zeker zijn jongste zus, **Louise Empain**, die getrouwd was met **generaal Denis**, zwaaide er de plak. Twee keer is Louise Empain, in de volksmond beter bekend als '*madame Denis*' naar een wielerwedstrijd komen kijken, om Victoire aan het werk te zien, maar toch was hun relatie allesbehalve goed te noemen. Louise Empain was een echte aristocrate die neerkeek op het gepeupel en ondanks het feit dat ze in Battel woonde, vasthield aan de Franse taal. Ze verwachtte respect van de Battelse burgers voor haar status en wanneer ze dat niet, of niet voldoende, kreeg, strafte ze de mensen. Arbeiders die weigerden om hun diensten te verlenen aan de Empains werden onmiddellijk uit hun huis gezet. Het is door toedoen van deze vrouw dat Victoire Van Nuffel Vlaamsgezind is geworden. Toen Victoire en Louise ooit een gesprek voerden over de taalproblemen tijdens de Eerste Wereldoorlog, waardoor vele Vlaamse boerenjongens de dood vonden in de Westhoek, stelde mevrouw Empain dat "die plattebokken wel Frans verstonden als ze maar genoeg werden gestraft". Op dat ogenblik is er iets in Van Nuffel geknakt. Het is ook in die periode dat ze haar geloof in de kerk verloor. Empain heeft op zijn eentje de bouw van de kerk van Battel gefinancierd, maar Victoire zag wat er achter de schermen gebeurde. De baron liet de Battelse huizen van zijn werkvolk in groen en wit schilderen, hij liet het kanaal verbreden om met zijn stoomboot tot aan zijn huis te kunnen varen. Iedereen kon zien hoe rijk de familie Empain was. Stelen van de armen en via de kerk een aalmoes teruggeven. Ze had genoeg van al die hypocrisie.

De stoomboot van baron Edouard Empain. Hij liet de Leuvense vaart ter hoogte van Battel verbreden om met zijn schip tot aan het kasteel te kunnen varen

Ooit was er een tijd dat ze met de fiets naar Scherpenheuvel reed. Van haar moeder kreeg ze 20 frank mee, om onderweg iets te drinken. Drinken deed ze echter niet. Ze verkoos dorst te lijden en al haar centen in Scherpenheuvel in het offerblok te

werpen, omdat ze geloofde in wat ze zag. Een geloof dat tijdens haar arbeidsperiode bij de familie Empain stilletjesaan is vervaagd en tenslotte is verdwenen. Toen Victoire Van Nuffel naar Parijs verhuisde, kreeg ze van Louise Empain een papier mee dat haar gratis en onbeperkte toegang verleende tot de Parijse metro. Het was Edouard Empain die de ondergrondse van de Franse hoofdstad nagenoeg helemaal op zijn eentje heeft bekostigd. Nooit heeft Van Nuffel gebruik gemaakt van het papier, uit principe. Ook op de uitnodiging van '*madame Denis*' om met haar naar Egypte op vakantie te gaan, is ze nooit ingegaan.

Vaarwel wielrennerij

In 1966 kapt Victoire met de wielrennerij. De laatste jaren van haar carrière stonden steeds meer in het teken van blessures en steeds minder in het teken van glansprestaties. Tegen het midden van de jaren 60 was ze het wereldje beu. Ze beëindigde haar carrière en verhuisde naar de Belgische kust. Hoewel ze in de nadagen van haar wielerloopbaan nog een lucratief contract uit Italië kreeg aangeboden, hield ze vast aan haar beslissing om te stoppen.

Een overwinning in Willebroek, in 1957

Later pas besefte ze dat ze toen haar kans heeft verspeeld om het ooit tot sportdirecteur te schoppen. Spijt heeft ze echter niet. Ze begreep ook niet waarom de Italiaanse ploegen haar pas wilden toen haar beste jaren al lang tot het verleden behoorden. Italië was ideaal om centen te verdienen en ook qua organisatie was alles tot in de puntjes geregeld, maar toch werd het vrouwenwielrennen ook daar nog niet volledig aanvaard. Bij de allereerste koers die Victoire reed in de Laars, waren beide wielen van haar fiets al voor de start kapot: sabotage. Pesterijen kwamen geregeld voor, maar toch konden die niet opwegen tegen de mooie momenten die ze door de wielersport heeft beleefd.

Vic zelf houdt vol dat ze meer uit haar carrière had kunnen halen door doping te slikken. Hoewel ze het vaak heeft overwogen, beweert ze het nooit te hebben gedaan, omdat ze er schrik van had. Die schrik deed ze op bij een kermiskoers in 1958. Een renner had zich zo gedopeerd, dat hij vlak voor haar neus is ingestort. Ze dacht dat hij dood was, maar dat was hij gelukkig niet. Veel had het niet gescheeld. De man had zoveel pillen geslikt dat hij er bijna aan was gestorven.

Na haar carrière heeft ze van de BWB niets meer gehoord, misschien in 2009, bij de vijftigste verjaardag van het BK voor vrouwen. In het buitenland werd ze wel nog geregeld uitgenodigd. Zo was ze gaste bij de opening van het **Sportcomplex Elsy Jacobs** in Luxemburg en heeft ze in Frankrijk een aantal keer gedineerd met verschillende ministers. Zoals zo vaak, worden Belgische kampioenen meer geapprecieerd in het buitenland dan in eigen land. Een palmares heeft ze nooit bijgehouden, maar er is een periode geweest dat ze de koersen telde die ze niet won.

Aan de kust werkte ze eerst in een café in Blankenberge. Na enkele jaren vond ze het echter tijd om zelf een zaak te openen en vestigde ze zich in Zeebrugge. Daar beleefde Van Nuffel geweldige dagen in haar kroeg, café Central. Ze onderhield er contacten met vele vissers en vaste klanten. Gezien haar verleden kreeg ze ook geregeld bekend bezoek over de vloer. Menig kampioen kwam er de dorst lessen. We denken hier bijvoorbeeld aan **Briek Schotte**, legendarisch wielrenner en sportbestuurder van onder meer Eddy Merckx, **Rik Van Steenbergen**, die zelf driemaal wereldkampioen werd op de weg en zowel als klassiek renner en pistier tot de absolute wereldtop behoorde en **Marcel Janssens**, gewezen Belgisch kampioen op de weg. Maar ook de voetbalploegen van Anderlecht en Club Brugge kwamen na een stage aan de kust gegarandeerd even binnen. Haar café is al jaren dicht, maar Vic woont nog steeds in Zeebrugge. Een dorp dat haar hart heeft veroverd.

De wielrennerij wil ze vergeten. Ondanks twee kapotte en inmiddels vervangen schouders en één versleten knie, waren het mooie jaren, maar leven van herinneringen wil de 69-jarige ex-kampioene niet.

Kleurenmijmeringen

Op het vlakke land, met het avondrood
en gele zonsondergang is bewondering groot
de Kim als laatste getuige van het festijn
ziet de nacht die de kleuren versmacht
met zwart als smorende kracht.

Maar de volle maan staat er op wacht
heeft wel raad en daad bedacht
vindt wel een gaatje in zijn donkere dracht.
Troost de verkrachte kleuren op de grond
wenkt het ochtendgloren zijn morgenstond.
Veel goud in de mond zal de zwarte nachtmacht
breken, verwelkomt al de Lente zacht
wiens dauw verfrist de nacht.

De reeds opkomende wind gierend over land en strand
uitgestorven orkaan over zee
brengt nieuwe schipperszorgen mee.
De zeilen bolgezet, zullen de scherpe voorsteven
doen klieven door de lichtblauwe
huizenhoge golven heen naar wal
waar moeder op hen wacht en zijn gewenste visvracht
moet lenigen het zware bestaan
en God danken met de handen saam
over het gelukkig samenzijn voortaan.

De Winter met wit sneeuwtapijt
door onze oudjes gemijt
De graven gesierd met witte chrysanten
gedenken onze geliefde verwanten
Zo is het leven
We moeten erom niet beven
maar met zin beleven

door **Richard Lauwers**

Liermolen 303
R.V.T.
H. Hart in Grimbergen

Gabriël HERMANS (1798-1854)

een Leestse pastoor om te onthouden

Wilfried Hellemans

Vooraf

Over Gabriël HERMANS is, voor zover mij bekend, nooit wat verschenen. Toch verdient hij een bladzijde in de plaatselijke geschiedenis, zeker in die van Leest waar hij *pastoor* was van 1833 tot 1854.

Over zijn *pastoreel werk* en zijn omgang met de parochianen bestaat nauwelijks een getuigenis, ook niet in de visitatieverslagen. We nemen aan dat hij een toegewijd herder was die niet moest onderdoen voor de meeste van zijn voorgangers of opvolgers. Toch was hij een van de drie of vier in het oog springende Leestse pastoors. Zo was hij begaan met de *opsmuk van de kerk* waarvoor hij schilderijen en beelden liet aankopen. Verder gebeurde de *vergroting van de kerk* hoofdzakelijk tijdens zijn pastoraat. En ten derde had hij een meer dan alledaagse *interesse voor geschiedenis* waardoor hij een driehonderd pagina's historische notities bezorgde over (vooral?) Leest.

Wie was Gabriel HERMANS ?

Geboren te Veerle (op 19-05-1798) werd G. HERMANS priester gewijd (23-12-1820) toen hij net *leraar* was aan het aartsbisschoppelijk college van Sint-Jan te Mechelen (30-09-1820). Dan werd hij *onderpastoor* te Tienen (O.L.Vrouw-ten-Poel, 13-08-1822) en daarna te Mechelen (O.L.Vrouw o/d Dijle, 19-04-1826). Opnieuw *leraar*, namelijk titularis van de hogere grammaticaklas – het huidige vierde jaar – aan het nieuw opgerichte Klein Seminarie te Mechelen (10-02-1830), werd hij op 20 september 1833 tot *pastoor* benoemd te Leest.[17]

Hier overleed hij ook (op 7 oktober 1854) om twee uur 's morgens. Op het doodsprentje van deze 'Eerw. en geleerden Heer' staat (naar Ezra 5, 16): 'Hy heeft de grondsteenen gelegd van den tempel die van dan tot nu gebouwd wordt en nog niet heel is voltrokken.' En op zijn rechthoekige herdenkingssteen in de buitenkoormuur van de kerk, blijkbaar een geschenk van zijn collega's, staat een over de vier hoeken gespreid en binnenwaarts gericht chronogram (1854): REAEDIFICATO / HOC PAROCHIAE / TEMPLO / OBIT (Hij stierf nadat deze parochiekerk werd herbouwd.) Dan, bovenaan in het midden en erg groot, een geloofsbelijdenis in Christus: het chiroteken tussen de alfa (A) en de omega (Ω). Daarna de doorlopende Latijnse tekst: 'AMICO SUO / GABRIELI HERMANS / IN VEERLE NATO / XIX MAII MDCCXCVIII. / IN MINORI SEMINARIO MECHLINIAE / LITTER. QUOND. PROFESSORI. / PER ANN. XXII HUJUS PAROCHIAE / PASTORI VIGILANTISSIMO. / MORTALI VITA DEFUNCTO / VII OCTOB. MDCCCLIV / AMICI PP. / O.P.E.' (Voor hun vriend Gabriël Hermans, die geboren werd in Veerle op 19 mei 1798, leraar in de letteren was aan het Klein Seminarie van Mechelen, 22 jaar lang deze parochie met veel toewijding bestuurde en op 7 oktober 1854 van het sterfelijk leven afscheid nam. Zijn vrienden priesters. Bid voor hem.)

[17] Op zijn doodsprentje én grafsteen in Leest staat 1798 als zijn geboortejaar maar elders las ik ook 1794 en 1797. En dat 'College van Sint-Jan' was één van de twee erfgenamen van de Grootschool en de voorloper van het Klein Seminarie.

Hy heeft in zyn leven het huis des Heere ondersteund en in zyne dagen den tempel versterkt... Hy heeft zorg voor zyn volk gedragen en hy heeft het van 't bederf bevryd. ECCLI. 50. V. 1 ET 4.

Bid voor de ziel

van den Eerw. en geleerden Heer

GABRIEL HERMANS,

Geboren te Veerle den 19 Mei, . . . 1798.
Professor in het Aertsbisschoppelyk Collegie te Mechelen, ... 1820.
Priester gewyd den 23 December, . . 1820.
Onderpastoor van O. L. Vrouwe te Thienen den 13 Augustus, ... 1822.
Onderpastoor van O. L. Vrouwe te Mechelen den 19 April, ... 1826.
Professor genoemd van 't Klein Seminarie den 10 February, ... 1830.
Pastoor te Leest den 20 September, . 1833.
Aldaer godvruchtiglyk overleden den 7 October, ... 1854.

Hy heeft de grondsteenen gelegd van den tempel die van dan tot nu gebouwd wordt en nog niet heel is voltrokken. ESDR. I. C. V. V. 16.

Mynen God! wees my daerom gedachtig, en spaer my volgens de menigte uwer barmhertigheden. ESDR. II. C. 13. V. 32.

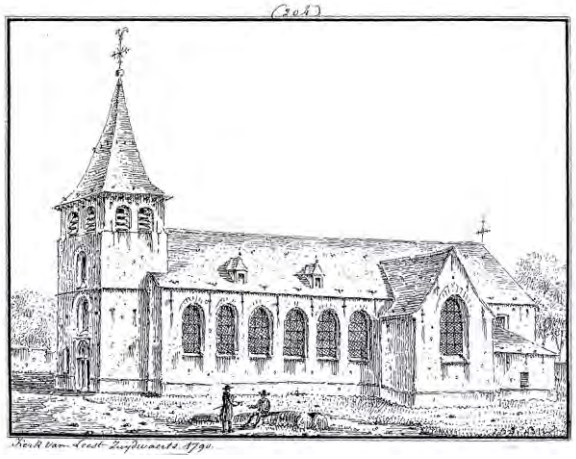
R. I. P.

In Leest

Toen hij in Leest aankwam, vond hij er een éénbeukige kerk met transept: het grondplan had dus een kruisvorm. Of toch bijna zoals dat ook in Hombeek nog het geval is. De gebogen zandstenen koormuur was er al (m.i. sinds de 18e eeuw) net als de zandstenen sacristie (uit 1620). En al stond de toren waar hij nog altijd staat, toch was hij niet volledig ingebouwd. Nee, want de (enige) kerkbeuk begon iets verderop.

Opsmuk van de kerk

De nieuwe pastoor, een vijfendertigjarige, wou versiering in zijn kerk. En onmiddellijk kocht de kerkfabriek ***schilderijen*** (1833). Maar hoeveel, bij wie en welke? Mogelijk de twee geschilderd door een zekere COUSINS. Want (in 1835) noteerde de pastoor zelf dat er '*in de kerk deezer Parochie niets aenmerkensweerdig existeert, als den predikstoel, door Van Gheel, en twee schildereyen verbeeldende het lijden van den Zaligmaeker door Cousins.*'[18]

Wat later werden ***vier beelden*** gekocht bij de Mechelse beeldhouwer Pieter Jan TAMBUYSER (° 1796, + 1859). Twee ervan had de beeldhouwer (bij hun aankoop in 1839) in bezit: de *Sint-Anna ten drieën* - nu het oudste beeld in de Leestse kerk maar overschilderd in de 19e eeuw - en het *Sint-Antoniusbeeld* dat (van 1933 tot 1961) in het aartsbisschoppelijk museum te Mechelen stond (waar nu de koninklijke manufactuur G. DE WIT is). Van de twee andere (aangekocht in 1840) was deze beeldhouwer zelf de maker: van het bekende begankenisbeeld van *Sint-Korneel* en van een *Sint-Markoen*. Overigens staat zowat een week voor het overlijden van de pastoor nog een kleine uitgave genoteerd voor een beeld van *Sint-Rochus*. Maar wie dit niet meer aanwezige beeld van deze pestheilige maakte, staat er niet bij.[19]

Vergroting van de kerk

De jongste vergroting van de kerk gebeurde van 1852 tot 1855 of nog grotendeels tijdens het pastoraat van G. HERMANS: de eerste steen in de noordelijke voorgevel draagt uitsluitend zijn naam.

In een verslag (uit 1851) schreef aartspriester J.H. BOSMANS dat verschillende gedeelten van de kerk bouwvallig leken.[20] En mogelijk was ze ook te klein geworden. Architect van de verbouwing was provinciaal bouwmeester Ferdinand BERCKMANS. Van toen af zag de Leestse kerk eruit zoals we ze grosso modo nog kennen: een vooral *bakstenen, neogotische* kerk met *drie beuken* maar zonder dwarsbeuken en met achteraan een kapel in iedere zijbeuk. Ook was de toren nu *langs drie zijden ingebouwd*.

De bakstenen tweede sacristie werd wat later aangebouwd (in 1858) onder pastoor August JORIS en een eerste - maar omstreden - reeks brandglasramen kwam er pas (in 1878 en 1881-1882) onder pastoor Joannes Franciscus VANDER CRUYSEN.[21]

---

[18] Zie: *Schilderijen der kerk*, map nr. 85 (PAL). Ook: G. HERREGODS (1980) p. 29. Terloops: de predikstoel door Mechelaar Jan-Lodewijk VAN GEEL (° 1787, + 1852) werd later verkocht aan de kerk van Zemst waar hij in 1914 afbrandde.

[19] Zie: *Kerkrekeningen*, register 29 (PAL). Over de ouderdom van het Sint-Annabeeld dit: J. JANSEN plaatst het in het tweede kwart van de vijftiende eeuw maar G. GIESELINK meent dat het meer dan honderd jaar jonger is en plaatst het, geargumenteerd, in de tweede helft van de zestiende eeuw.
De twee Leestse beelden door P.J. TAMBUYSER stonden niet in de tentoonstelling 'Welgevormd. Mechelse beeldhouwers in Europa (1780-1850)' noch werden ze genoemd in de catalogus. En wat het Sint-Rochusbeeld aangaat, zie: *Herstelling 1854*, map nr. 81 (PAL). Het is wel bekend dat P.J. TAMBUYSER (ca. 1849) zelf zo'n beeld kapte voor de kerk van Walem. Zie hiervoor: A. JACOBS in: W. HÜSKEN, B. STROOBANTS [Red.] (2006) p. 104-105.

[20] *Visitationes decanales*, doos N:Leest (AAM).

[21] De architect van die tweede en bakstenen sacristie was Jozef SCHADDE die eerder de Hombeekse kerk vergrootte. De glazenier was de Akense kunstenaar SCHMITZ maar op zijn ontwerp formuleerde de 'Commission royale des Monuments'

Het portaal van de nieuwe kerk was 5,60 m lang, het kerkschip 27,80 m en het koor 12,60 m; alles samen 46,00 m. De totale breedte bedoeg 16,60 m: elke zijbeuk was ongeveer 4,00 m breed en het schip een 8,00 m.[22]

De al genoemde aartspriester noteerde in 1852: 'De pastoor verruimt de kerk zo mooi.' En een jaar later: 'De kerk is dit jaar op zijn best en op zijn schoonst verbreed.'[23]

Historische interesse

Pastoor HERMANS was geen historicus van opleiding maar zonder twijfel boeide de geschiedenis hem meer dan veel anderen. De doop-, huwelijks- en overlijdensregisters verzorgde hij goed en een aantal documenten uit het kerkarchief bundelde hij en liet ze inbinden. Vooraan schreef hij wanneer dat gebeurd was - bv. 'Monumenta hac colligi anno 1836' (Ik heb deze stukken verzameld in 1836) - gevolgd door dit (onvolledig) vers uit Vergilius' Aeneis: 'haec et olim meminisse juvabit'. (Eens zal het een genoegen zijn ook aan deze dingen terug te denken.) Sommige bundels voorzag hij van een nummering en inhoudstafel.

Vooral merkwaardig is dit: in zijn typische, kleine handschrift liet hij ons twee stellen ***geschiedkundige notities*** na. Historische notities over onder meer, want niet uitsluitend, zijn Leestse parochie vanaf de middeleeuwen. De werkstukken - allebei *anoniem*, *titelloos*, *ongedateerd* en nog *ongepubliceerd* - worden bewaard te Mechelen (in het AAM of archief van het aartsbisdom).

een vernietigende kritiek. Zie: *Kerk Leest*, map 4 document 8 (PAA). Zijn brandglasramen werden na de Eerste Wereldoorlog (in 1924) vervangen door de huidige.

[22] Afmetingen uit eigentijdse grondplannen (PAA, PAL).

[23] *Visitationes decanales*, doos N: Leest (AMM). Zie 1852: 'Ecclesiam pulcherrima amplificat Pastor.' En 1853: 'Ecclesia optime et pulcherrime hoc anno ast ampliata.'

Eerste bundel (ca. 1845-1850)

Chronologisch noteert de auteur in een eerste *losbladige* bundel allerlei gegevens *tot 1812* (met nog één gebeuren uit 1852). C. VAN DE WIEL beschrijft dit handschrift in een inventaris (uit 1982) als: 'Geschiedkundige notities over Leest, geschreven omstreeks 1812, 73 fol.'[24]

De honderdachtenveertig pagina's (A 5-formaat) werden op zeven na beschreven. Het geheel is opgesteld als een soort *jaarkroniek*. Alleen waar enkele bladzijden die opbouw verstoren, is het wel lastiger lezen.[25] Ook tekende de auteur driemaal een bestaande gedenkpenning (slecht) na en schreef hij heel uitzonderlijk een persoonlijke bedenking. Ten slotte: door middel van Arabische cijfers wordt in de tekst verwezen naar honderdtwintig *ontbrekende* aantekeningen zodat het geheel *of onvoltooid of onvolledig* is.[26]

Bij wijze van voorbeeld volgt hier de transcriptie van de eerste vierentwintig regels (waarvan er vijftien op de eerste bladzijde staan).Tweemaal voegde ik een punt toe.

1. Leest (1) een dorp (2) geleegen tegen de
rivier de Senne (3) omtrent eene uur van
Mechelen (4) maekte voortyds deel van deszelfs
Heerlykheyd (5). Volgens Remmerus Valerius
5. zou den Heyligen Lambertus de heydenen vlug-
tende langs Battel en Heffen (6) te Leest
overwonnen hebben. De Azevedo verhaelt, dat
den zelven Heyligen omtrent het jaer 687
het christen geloof te Mechelen verkondigd heeft.
10. De Bollandisten (7) stellen zyne dood in 708
of 709; ter eere van den Heyligen Lambertus
zyn er in dees gewest verscheyde kapellen ge-
bouwd, onder andere de kapel (8) van S. Lam-
brecht, eertyds gestaen by de Adeghem poort,
15. doorde geuzen afgebrand eersten october 1572,
de kapel tot Battel, naer de Belgische (9) onlusten der
XVI eeuw herbouwd en wederom afgebrooken ten tyde
der fransche omwenteling.
1129 gaf Burchardus Bisschop van kameryk (a)
20. door zyn diploom, 'twelk door van Ghestel word

[24] C. VAN DE WIEL In: Handelingen... (1981[id est 1982]) p. 211. Het betreft de inventaris – 149 nummers – van register 65 bij het fonds Decanale Visitaties, thans boekdeel 151. Daarin is het nr. 148: Leest, (parochiebundel), item 8. Maar let wel: de nummers 145 t/m 149 zijn *aparte* parochiebundels en maken geen deel uit van boekdeel 151.

[25] Zo van halfweg p. 65 tot en met 72 en vanaf 107 tot en met 113. Ook op p. 140 moet nog een laatste sprong gemaakt naar p. 145. De hele bundel door is er een potloodnummering om de vier pagina's.

[26] Deze tekeningen staan op p. 82, 92 en 96 en persoonlijke bedenkingen leest men op p. 106, 127 en 139. Latere toevoegingen door wie dan ook - meest maar enkele woorden - gebeurden op de bladzijden 7, 8, 29, 42, 43 en 46.
De aantekeningen zijn genummerd van 1 tot 112, 114-115 en van 118 tot 121; daarvan hebben nr. 26 en 121 elk ook een dubbelnummer zodat er honderdtwintig verschillende aantekeningen *voorzien* werden.

aengehaeld, aen d'Abdisse van kortenbergh (10) den Autaer van Leest en van Hombeeck (11). in 't jaer 1129 was er dus te Leest eene kapel of kerk, maer men weet niet wanneer zy gebouwd is.

Het handschrift zelf is ontegensprekelijk dat van pastoor Gabriël HERMANS, wat archivaris TAMBUYSER al vermoedde. Op het bruingrauwe 'omslag' schreef iemand: '*Leest*', '*Notulae historicae*' en *'Ex dono P. Weicherding SJ Turnholtani*'; iemand anders dateerde het: '*1812*'.

Wellicht schreef de pastoor het (op de laatste aantekening na) tussen 1845-1850. Vooral naar het einde toe is het handschrift erg slordig.

Duidelijk benutte hij de kerkrekeningen en andere documenten die toen nog op de pastorij lagen - nu in het Mechelse stadsarchief (SAM) - én geschriften van zijn voorganger Simon DE HEUCK (° 1736, + 1812; pastoor in Leest van 1773 tot 1812). Behalve de parochieregisters vernoemt hij tussendoor ook historische werken wat al bleek uit de geciteerde beginregels.

Tweede bundel (ca. 1853)

Van zijn tweede bundel, een *ingebonden* schrift dit keer, is de compositie minder rechtlijnig. Alleen vooraan (bladen 1-34) noteert de auteur chronologisch gegevens *tot 1599*, weer als een soort jaarkroniek. En opnieuw verwijzen Arabische cijfers in de tekst naar drieënzeventig '*Aenteekeningen*' die later (bladen 48-161 of honderdvijfentwintig bladzijden) *metterdaad* volgen.[27] Het gaat om plaatsnamen maar ook historische figuren worden genoemd en andere begrippen (zie de volledige lijst in bijlage). Vaak wordt een etymologische verklaring gegeven met verwijzing naar auteurs, zeker i.v.m. de plaats-namen. Slechts een beperkt aantal heeft rechtstreeks met Leest te maken: nr. 1 (Leest), 5 (Heerlijkheid Mechelen), 11 (klooster van Kortenberg), 12 (patronaatsrecht), 23 (cijnsbrief uit 1316), 38 (St.-Niklaas), 55 (grafschrift van jonker J. Schoff), 71 (de van authentieke handtekeningen 'voorziene' lijst van dekens/aartspriesters die in Leest kerkvisiet deden).

Als illustratie volgt hierbij de transcriptie van twee aantekeningen: nr. 1 (Leest) en nr. 13 (Hombeek).

(1) Leest.

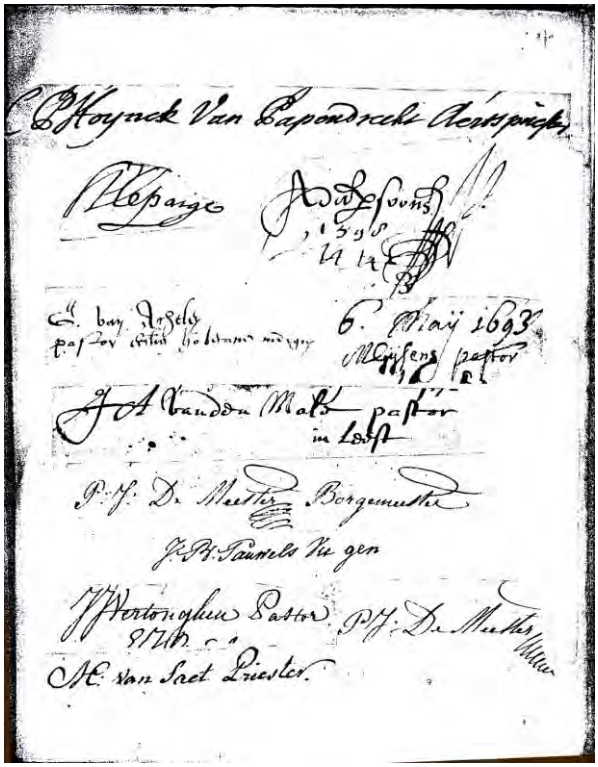
Bullet is van gevoelen dat den naem van Leest wordt afgeleyd van het keltisch Lest of lesthair, vertraeging, omdat de Senne digt by het Dorp eene bogt of kromte heeft (a).

(a) Bullet. memoires sur les langues celtiques, Besançon 1759 3 vol. in fol. 2 vol. pag 307.

(13) Hombeeck.

Sruvius, Bertius, Van doon en andere schrijvers vermeenen hier te land veele dorpen en gehuchten en zelfs eenige kloosters aen rivieren of beeken geleegen hunne benaeming eydigende of beginnende in beek bekoomen te hebben.

Tussen dat eerste en tweede stuk, tussen de kroniek en de aantekeningen, staat de 'Naemlyst der Pastoors en Deservitors der Parochie van Leest' (bladen 35-40). Onvolledig voor de periode 1500-1573 is de lijst volledig voor 1596-1833 en bij de laatste groep kleefde de pastoor ook het... '*eygenhandig naemschrift*' in van elke betrokkene![28] Daarna volgen nog vijf pagina's doorlopende tekst (blad 44 v°-46 v°) met een toelichting over: 'Dorp', 'een Vryheid', de 'rechten van de Edele Heeren' en hun 'domme onwetendheyd'. Ten slotte volgen nog wat ingekleefde stukken (bladen 162-164, 169-170 en 173) waarvan blad 162 (toelating voor de pastoor in 1753 om een parochiaan te overlezen) en blad 170 (met handtekeningen van o.a. vier Leestse pastoors, een meier en een burgemeester) belangrijk zijn voor Leest.

[27] Er zijn tweeënzeventig doorlopende nummers en één dubbelnummer (nr. 59).

[28] G. HERMANS knipte uit de kerkrekeningen de handtekeningen van één meier, van de deservitors, pastoors en aartspriesters, van enkele aartsbisschoppen en van een burgemeester en hij kleefde ze in 'zijn' cahier! Zie de bladen 33, 35 t/m 40, 147, 149 t/m 159, 162 t/m 164, 169-170 en 173. Dit keer is er een potloodnummering om de vijf bladen.

In zijn inventaris nam C. VAN DE WIEL dit schrijfboek *niet* op. Archivaris G. VANDEN BOSCH trof het boek aan (in november 2003) en bracht het onder bij de eerste bundel als 'nr. 148 item 9.' Het bestaat uit honderddrieënzeventig bladen (van 19 op 13 cm). *Honderdzevenenzestig* ervan werden meestal enkel beschreven en/of beplakt; verso werden slechts veertien bladzijden geheel of gedeeltelijk beschreven terwijl enkele bladen volledig wit bleven.[29] Dat bepaalde bladen fout ingebonden werden, komt misschien doordat een nummering nog ontbrak. Overigens is niet geweten wie het geheel wanneer liet inbinden.[30]

Ook in dit boek is het handschrift ontegensprekelijk dat van pastoor Gabriël HERMANS. Vooraan schreef iemand in inkt: *Beschrijving van het Dorp / Leest, door G. Hermans, / pastoor te Leest (18 - 18).* De huidige archivaris vulde de correcte jaartallen in potlood in.

De pastoor werkte eraan *ca. 1853*, dit is een jaar voor zijn dood. Zo schrijft hij in voetnoot (a) op blad 18 over de huidige kerk van Heindonk: '*nu is er een schoone gotische kerk onder den onvermoeyden Heer Theodorus Teichman, gouverneur der Provincie Antwerpen, gebouwd door de Heer Berckmans, Provincialen bouwmeester, die met den Gotischen bouwtrant zeer bekend is, zy wierd aenbesteed 17 mey 1852 en in 1853 voltrokken.*' Onder leiding van dezelfde architect werd toen ook de Leestse kerk vergroot.

Een vergelijking

Vergelijking van de twee teksten leert dat de tekst van de losbladige versie tot 1599 haast *woordelijk hernomen* wordt in de ingebonden versie maar dat deze laatste sterk **aangevuld** werd, soms zelfs met hele pagina's. Ook werden in dat deel van de ingebonden tekst heel wat meer aantekeningen opgenomen dan voorzien in de losbladige tekst.[31] Bovendien is het handschrift zelf in het schrijfboek verzorgder. Maar waarom in dit tweede handschrift de **kroniekopvatting** na 1599 *gestopt* werd, blijft gissen. Mogelijk wegens tijdsgebrek. Ten slotte: de twee versies **vullen elkaar aan**.

Vermoedelijk is de losbladige versie de eerste, het ***klad*** waarbij de pastoor het *hele* verhaal chronologisch opschreef tot 1812. Naarmate de tijd vorderde lette hij minder op de uiterlijke zorg en mogelijk stipte hij in die versie met een cijfer gewoon de plaatsnamen, personen en begrippen aan waarbij later nog een toelichting moest komen.

Het ingebonden schrift bevat dan de ***definitieve*** versie. De auteur lette er meer op zorg en spelling maar brak de chronologie na vierendertig bladzijden tekst af in 1599. Daarna werkte hij met bijzondere aandacht aan de vaak lange noten of *aantekeningen*.

Bijlage: lijst van aantekeningen

1. Leest
2. Dorp
3. Senne
4. Mechelen
5. Heerlykheyd van Mechelen
6. Heffen
7. Bollandisten
8. Kapel, basiliek, kerk
9. Kapel tot Battel
10. Belg
11. Klooster van Kortenbergh
12. Autaeren van Leest en van Hombeeck (of het recht van Patroonschap)
13. Hombeeck
14. Lotharingen
15. Premonstreyt
16. 's Hertogen eyland (Gempe)
17. Voogd
18. Land van Mechelen
19. Abdy van Villers
20. Bisschoppen van Luyk
21. Neckerspoel
22. Nieuwlant
23. Copy eener Schriftye (1316, Heilighen Geest - Leest)
24. Witten donderdag
25. Antwerpen
26. Waltherus Girulanus
27. Korsendonck
28. Turnhout
29. Arnoldus van Craenheim
30. Grobbendonck
31. Dordrecht
32. Kerspel
33. Waterpoort (Mechelen)
34. Kattenberg (Mechelen)
35. Thienen
36. Copy eener aflaet bulle (1458, Leest)
37. Parochie-kerk
38. Heyligen Nicolaus
39. Kersmis of Kerstmis

[29] Verso werden beschreven: bladen 11, 18, 20, 44 t/m 46, 112, 114 t/m 120 en wit bleven: bladen 41, 42, 44 r°, 47, 165 t/m 168, 171 en 172.

[30] Zo staat het vervolg van blad 81 op blad 94 en volgende, dat van 105 op blad 82 en volgende en dat van blad 93 op blad 106 en wat erna komt. Na blad 114 r° komt 121; bijna halfweg die bladzijde staat een teken dat verwijst naar blad 114 v° en door de auteur zelf werd aangebracht. Ook werd een blad met een vreemd handschrift mee ingebonden tussen de bladen 20 en 21.

[31] Nieuwe nummers zijn: 9, 12, 16, 24, 31 t/m 35, 42, 56 t/m 58, 61, 63-65, 68 t/m 71.

40. Waelhem
41. Heyendonck
42. Religieusen van Eekeren naar Heyendonck (Kopie)
43. Sempst en Heyendonck
44. Merten van Rossem
45. Poederogen
46. Borgerhout
47. Koning
48. Rotselaer
49. Poorters
50. Martinus Cuperus (of Merten De Cuypere)
51. Copy der procuratie (27-04-1556 door de Religieusen van Heyendonck in Calffort)
52. Copy van den akt der verkooping (14-11-1556) van de goederen van het klooster van Heyendonck
53. Jonker
54. Ridder
55. Grafschrift van jonker Jacob Schoff (Leest)
56. Naemlyst der Aertsbisschoppen van Mechelen
57. Naemlyst der Bisschoppen van Antwerpen
58. Strenge winters
59. Abdy van Sint Bernaerds
59. (sic). Abdy van Roosendael
60. Blokhuys van Heffen
61. Blaesvelt
62. Leliendael
63. Nederland
64. Klooster van Thabor
65. Klooster van Muysen
66. Lazerny
67. Kerkhof
68. Huys van Standonck (Mechelen)
69. Regenten van Standonck (te Mechelen)
70. Presidenten van het Aertsbisschoppelyk Seminarium
71. Naemlyst der Dekens of Aerts-priesters van Mechelen
72. Afflighem

Bronnen:

Kerkrekeningen en andere parochiearchieven in het AAM, PAA, PAL, SAM.

G. GIESELINK, *Beschrijving en analyse van een laat-middeleeuws beeldhouwwerk: Sint-Anna-ten-drieën in de Sint Niklaaskerk te Leest.* Werkje in het kader van een 'Enige Kan. Kunstwetenschappen' (K.U. Leuven, 1999-2000).

G. HERREGODS, *Waar Leestenaars samen-kwamen.* Davidsfonds-Leest, Leest (1980).

W. HÜSKEN, B. STROOBANTS [Red.], *Welgevormd. Mechelse beeldhouwers in Europa (1780-1850).*[Catalogus] Stedelijke Musea Mechelen, Mechelen 2006.

W. JANSEN, [*Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische Bedehuizen*] *Provincie Antwerpen Kanton Mechelen* Min. v. Ned. Cultuur, KIK, Brussel en Prov. Antwerpen, Antwerpen (1977).

C. VAN DE WIEL, *Archivalia betreffende de kerkelijke geschiedenis van Heffen, Hever, Hombeek, Leest en Muizen.* In: Handelingen v.d. Kon. Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen. Mechelen (1981 [id est 1982]).

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings – 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

Den Haag mei 2006

HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK
HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
21ste Jaargang 2006 * Nr. 4 * oktober - december

DE BOERENGILDE VAN HOMBEEK, HONDERD JAAR JONG, KREEG IN 1921 EEN EERSTE GILDEVLAG

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

26 januari

Statutaire vergadering
Cultuurhuis Leliëndaal om 20 uur

1984 - 2007

De werkende leden kregen hun uitnodiging voor deze eerste vergadering van het nieuwe jaar. Traditioneel zal er de werking toegelicht worden met terugblik en vooruitzicht op de activiteiten in 2007. Het bestuur wordt bevestigd in zijn functie voor zover er geen veranderingen zullen zijn. Nieuwe bestuursleden kunnen worden opgenomen als kandidaten zich beschikbaar stellen.

Alle leden van de kring zijn welkom en de kring biedt hun met genoegen een drank en een hapje aan om samen een toast uit te brengen op de verdere toekomst, bijzonder op het jubileumjaar 2007.

Bij wat beelden over het voorbije jaar, over de reis naar Berlijn – Dresden en een avant-première van de filmische evocatie " Hombeek, dorp aan de Zenne " kan genoeg stof opgedaan worden om de avond rond te praten. We verwachten u !

10 maart

Statutaire vergadering van de Gouw Antwerpen van het Verbond voor heemkunde.
Cultuurhuis Leliëndaal om 13 uur

Hoembeka is de gastkring voor de gouw Antwerpen die dit jaar haar statutaire vergadering bij ons houdt.

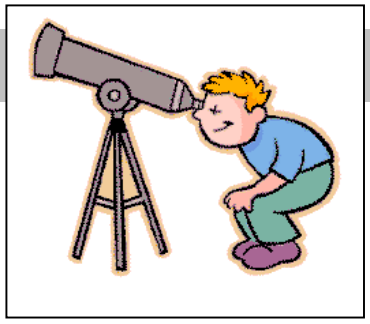
De leden worden verwacht om 13:00 uur in de bovenzaal waar aan hen een broodjesmaal met koffie wordt aangeboden. Om 13:30 uur wordt het statutair gedeelte afgewerkt (werking, financies, budget, vooruitzichten). In de tussenpauze wordt "Hombeek, dorp aan de Zenne" getoond.

Daarna volgt een korte uiteenzetting over "Kringpublicaties". De deelnemers bedicussieren dit thema in gespreksgroepen met per kwartier een resultaatbespreking. Het einde is voorzien tegen 17:00 uur.

Het jubillerende Hoembeka heeft hier de gelegenheid om zich wat te profileren als kleine broer in het grote gezelschap van bevriende heemkringen.

Alle leden die interesse hebben hiervoor, zijn van harte welkom.

3 maart **Nacht van de Duisternis**

Voor de tweede maal wordt "DE NACHT VAN DE DUISTERNIS" georganiseerd in Hombeek, in "HET LAATSTE HUIS" op den Dries bij Theo Slachmuylders.
19:00 uur: samenkomst
20:00 uur: planetenwandeling langs Kleine Parijsstraat, Humbeekseweg, Boterstraat, Tantelaarstraat, Kattestraat, Hultendries, voetweg tot het Laatste huis. Sterrenkundigen van de verenigingen **Infoster** en **Orion** geven meer uitleg en Gust Keuleers verzorgt een activiteit rond bijen. Toelichting over de historische plaatsen gebeurt in samenwerking met Hoembeka.

Enkele sterrenkijkers zullen opgesteld staan om nadien de maansverduistering te ontwaren en diverse sterren van meer nabij te bewonderen. Een tentoonstelling leert ons meer over het heelal. Deze activiteit gaat door in samenwerking met De Dorpsraad, Velt, Natuurpunt. Het Mechels bier leert u kennen door The Beerbrothers.

Een leerzame avond over heemkunde in de ruimte die we aan alle leden aanbevelen.

31 maart

Daguitstap naar Antwerpen

Het nieuwe justitiepaleis (frietzakjespaleis) – Tweeluiken van Vlaamse primitieven in Het museum voor Schone Kunsten – De stad. Deze busuitstap wordt uitgewerkt en verdere informatie over prijs en programma volgt.

27 april

Algemene vergadering

Cultuurhuis Leliëndaal om 20:00 uur

Herman Van Lint en Ward De Kempeneer geven toelichting over de reis naar Berlijn en Dresden en achtergrondinformatie over de deelstaten die we bereizen en hun historisch verleden. Ook niet meereizende leden zijn welkom en kunnen er wat van opsteken maar vooral bijdragen tot de gezelligheid van wat gezellig napraten bij pot en pint.

1 mei

Dauwtrappen in de Battelse contreien

Het parcours dat Richard voor 2007 uitstippelde is Battel-Zennegat.

Om 7:00 uur wordt verzameld aan de kerk van Battel. Bij de historische plaatsen kunnen de trappers op adem komen en wat opsteken over het verleden. Halverwege kunnen ze wat insteken (witteke) en uitstekend zal het spek met eieren weer smaken.
Deelname in de kosten 10 € (rekening Hoembeka 733-2172054-60 vóór 20 april).
Bij regenweer aangepast schoeisel voorzien !

12 – 20 mei

Hoembekareis 2007
Berlijn & Dresden

Alles is in kannen en kruiken. Herman Van Lint beleefde slapeloze nachten om deze schitterende negendaagse reis op poten te zetten.

Na keiharde onderhandelingen met Der Alte Fritz zegt hij nu zelf fier te zijn over de resultaten: hotels, musea, uitstappen, boottocht, plaatselijke gidsen, Semperoper "Le Nozze de Figaro".

In prima en goedgelegen hotels **, onze stand respecterend, laten we ons verwennen. Het ziet ernaar uit dat deze "Jubileumreis" de vorige nog zal overtreffen.**

26 augustus

FIETSTOCHT

Raymond heeft het parcours reeds in het hoofd. De uitwerking volgt na wat verkenningstochten in het voorjaar. We houden u op de hoogte.

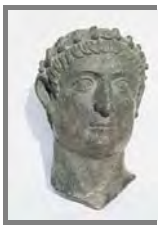
7 september

ALGEMENE VERGADERING

Thema wordt later bekendgemaakt.

16-17 september

TWEEDAAGSE REIS NAAR TRIER,
Europese cultuurstad 2007

Bij Luxemburg Europese cultuurhoofdstad 2007 wordt de hele Euregio betrokken. Een van de hoogtepunten wordt zeker de tentoonstelling 'Constantijn de Grote' die te Trier wordt opgezet We bezoeken **Het Rheinisches Landesmuseum,** het **Bischöfliches Dom- und Diözesan-museum** en het **Städtisches Museum Simeonstift.** De stad zelf ademt nog het Romeins verleden met Amfitheater, Porta Nigra, Kaiserthermen, Thermen am Viehmarkt, Aula Palatina, Romeinse brug. We zoeken een aangepast verblijf en houden u verder op de hoogte.

1-2 november

EEN KIJKDAG OVER SCHOOLFOTO'S

met inschrijving op het kijkboek "Het Schoolwezen in Hombeek"

We werken reeds vele maanden aan een zo compleet mogelijk repertorium van schoolfoto's in Hombeek van 1900 tot 1976. Dit resultaat willen we tonen. Daarbij nodigen we iedereen uit zijn grootmoeder of overgrootvader te ontdekken of nog beter ons te helpen namen te corrigeren of in te voegen. Dat zal ons uiteindelijk toelaten dit alles met begeleidende tekst te boek te stellen. We willen dit jubileumboek klaar hebben tegen het einde van het jaar. Het mag misschien helpen om u op het idee te brengen eens een origineel geschenk re geven met nieuwjaar aan belangstellende gezins- of familieleden.

4 november	**SINTE-METTEVIERING in het teken 25 jaar heemkunde !** **We werken eraan om Sinte-Mette 2007 eens een heel bijzondere aandacht te geven met een gedenksteen in onze kerk over 8 eeuwen parochieherders.**

10 november	**JUBILEUMFEEST in het GULDEN ANKER** **Eens extra verwend worden met een uitgelezen jubileummaal zal onze leden te beurt vallen die zaterdagavond 10 november, onze 25ste stichtingsdag**

In memoriam

In de loop van dit jaar verloor de kring vele trouwe leden. Onder hen echte sympathisanten zoals André Geets maar tevens ook medewerkers aan het kringblad zoals Maurice Leroy en Marcel Stroobants en vooral ook, zeer onverwacht, en veel te vroeg ontviel ons Frans Van den Heuvel die trouw op post was op elke vergadering, veel deed voor de kring en ons graag vergezelde op onze reizen.

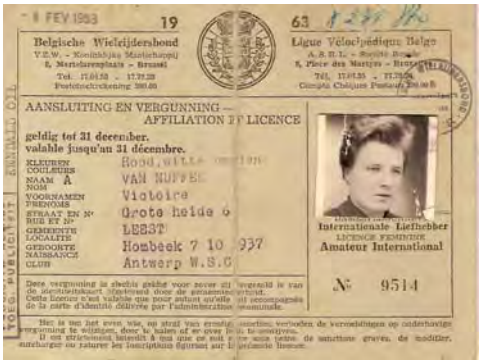

André Geets (°17.9.1927, † 27.1.2006), Maurice Leroy (13.11.1925, † 1.7.2006), Marcel Stroobants (°7.10.1916 †14.2.2006), Frans Van den Heuvel (°9.5.1944, † 27.10.2006) en verder August De Greef- Pepermans (°3.10.1918, † 11.4.2006), Victor De Valck († 2.5.2006), Gaby Smets (°25.10.1937, † 19.10.2006), Mariette Huybrechts - Rongé (°19.7.1925, † 24.10.2006), Frans Christiaens, Leon Coen-Peeters –Zemst (2.5.1930, † 28.10.2006), Desiré De Smedt († England), Theo Geets († Mechelen).

RECHTZETTING (door Geert Clerbout)

In vorig nummer 2006 / 3 stond een artikel over Victoire Van Nuffel. Na de publicatie zijn er echter nieuwe gegevens opgedoken die we u niet willen onthouden. Eerst zijn er twee foto's van het Belgisch kampioenschap te Leest in 1957. In Leest werd onze Hombeekse kampioene voor de tweede maal op rij Belgisch kampioen, zij het nog steeds onofficieel.

Ook iser een foto van haar wielervergunning. Dit is een aansluitingskaart bij de Belgische Wielrijdersbond uit 1963. In die periode woonde Victoire in Leest, geboren in Hombeek.

Bovendien wil ik ook een fout rechtzetten. In het stuk staat geschreven dat Edouard Empain stichter was van het *Nationaal Hulp- en Voedingskomiteit* voor hulp aan de Belgische bevolking tijdens de Eerste Wereldoorlog. Dit is niet correct. Het waren Ernest Solvay en Emile Francqui die de prominenten waren in deze organisatie.

WIELRIJDEN

Belgisch
Wegkampioenschap Dames
Zondag a.s. te Leest-Mechelen

Victoir Van Nuffel, Europese kampioene van 1956 en tevens landskampioene van vorig jaar, start allezins als voornaamste favoriete in het kampioenschap 1957, dat volgende Zondag wordt verreden. Buiten wedstrijd starten ook de Luxemburgse Elsy Jacobs en de Nederlandse Wilhelmina Van der Wal. (A.)

100 jaar BOERENGILDE in HOMBEEK

Ward De Kempeneer

Met medewerking van
Willem MEULDERMANS
voorzitter van de Gilde

Voorwoord

In 2006 jubileerde de plaatselijke afdeling van de Boerenbond. De landelijke gilde van Hombeek bestaat immers 100 jaar. Een honderdjarige vereniging is niet alledaags. Voorzitter Willem Meuldermans werkt aan een boek met het historisch verloop. Daarin zal het wel en wee over die lange periode beschreven worden. De heemkundekring kon deze gebeurtenis niet achteloos laten voorbijgaan. Deze bijdrage mag aanzien worden als een extra felicitatie voor de jubilerende Hombeekse gilde.

De toestand rond 1906

Het landelijke Hombeek heeft rond de eeuwwisseling heel wat meegemaakt. Structureel was het dichten van de Zenne in het Dorp het meest ingrijpend. Er werd volop gebouwd, ook op de oude Zennebedding en er ontstond een heus marktplein weliswaar wat onconventioneel en ver weg van de kerk. Twintig jaar eerder was er een nieuwe gemeenteschool gekomen en het oud schooltje in de Diepestraat was nu gemeentehuis met woonst voor de garde. Ook het station was vrij recent en men trok op de Leestsesteenweg een omvangrijk gebouw op als vrije katholieke school. De zusters van Huldenberg waren even daarvoor ingetrokken in het aanliggende huis van de gebroeders De Laet, rentenierende ereboeren.

Vanaf juli 1904 was Louis Peeters onze burgemeester. In 1906 werd hij bijgestaan door de schepenen Louis De Hoef en Jef Van Doren. De raadsleden waren August De Keyser, Louis Andries en Frans Buelens, allen boeren of nauw betrokken met het boerenleven. Jef Van Doren was ook handelaar in landbouwproducten en hulpmiddelen zoals ingevoerde meststoffen, sproeistoffen en chemicaliën, maar ook in materieel en in paarden. Gust De Keyser was een rijkere ereboer die zijn geld ook in vastgoed durfde investeren. De vrij jonge en nieuwe secretaris was Willem Govaerts. Hij was getrouwd met een dochter van Jef Van Doren en bouwde een huis in de Statiestraat. Hij was begonnen met een gelijkaardige handel als die van zijn schoonvader maar stopte ermee na zijn benoeming. Hij verbouwde zijn magazijn tot herenwoning. Dokter Vincent Ceulemans van het Heike trok zich terug. Deze voorman die ook burgemeester geweest was stierf in 1906. Zijn opvolger was dokter Jacques Van Asch.

De Hombekenaren leefden in een sterk gemeenschapsverband. Er waren cafés bij de vleet en de twee kermissen, met Sint-Jan en met Sinte-Mette, waren volkstrekkers. De danszalen "In de Kroon" bij Van Eetvelde, "In 't Nieuw Huis" bij Phlips, "A la Commerce" bij Meulemakers en in de laatst gebouwde "Leeuw van Vlaanderen" bij Stroobants, volstonden niet want meestal werd er nog een spiegeltent bijgeplaatst. Het verenigingsleven was ook stilaan op gang gekomen. Van de oudste vereniging, de "Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan", was er nog weinig sprake, hoewel er toch nog aan boogschieten gedaan werd op den Dries en in het Dorp. Het musiceren was van 1865 een feit toen de fanfare 'Sint-Martinus', vooralsnog de oudste nog bestaande vereniging van Hombeek, gesticht werd. Rond 1900 kwamen er twee muziekmaatschappijen bij: Sint-Cecilia op de Plein en De Vrolijke Vrienden op het Heike. Van 1892 was er ook een Toneel- en Zangvereniging die haar oorsprong gevonden had in het kerkkoor. Een patriottische vereniging "Getrouw aan de Kroon" kreeg in die jaren een vaandel van koning Leopold II. Buiten deze laatste vereniging waren ze alle gericht op wat cultuur maar in hoofdzaak op ontspanning.

De stichting van de Boerengilde van Hombeek in 1906 lag wel iets anders. Het kon eerder aanzien worden als een vakorganisatie of syndicaat wat meteen het politiek karakter ervan impliceert. De geestelijkheid was er zeer op gesteld dit grootste deel van de bevolking trouw gebonden te houden. Dat kon alleen maar bij de verkiezingen de katholieke partij ten goede zou komen. De verzuiling was hiermee ook ingezet.

Hombeek had in 1904 ook een nieuwe pastoor gekregen: Mathias De Bruyn. Hij verving Theodoor De Coster die vooraan op de barricade had gestaan bij de schoolstrijd twintig jaar voordien. Dat had sporen nagelaten. Het katholieke Hombeek was er

goed uitgekomen met een eigen school, grotere aanhang, meer invloed, maar verzuring was er ook bij de oudere Liberalen. Oud-burgemeester dokter Vincent Ceulemans en zijn entourage waren wat verbitterd gebleven. Met de nieuwe pastoor kon deze bladzijde nu omgedraaid worden maar een ander gevaar loerde om de hoek. De werklieden, die zich vooral in het dorp concentreerden, vonden een bondgenoot in de opgang makende Socialistische Partij. Van een Christen syndicaat was nog lang geen sprake. Pastoor De Bruyn deed niets anders dan de richtlijnen van zijn oversten volgen toen hij kort na zijn benoeming gesprekken opnam om in Hombeek de landbouwers te laten verenigen in de Gilde.

De boerenstand is belangrijk en krijgt dan ook belangstelling

Het belang van boeren in die tijd mag niet onderschat worden. De belangstelling voor deze stand groeide nog toen ook hun politieke macht duidelijk was geworden. De kerk en dus ook de katholieke partij vond in de boeren trouwe bondgenoten. Bij de eeuwwisseling toen het algemeen stemrecht nog niet verworven was, waren in Hombeek de boeren in het overwicht als voldoende belastingbetalers met stemrecht. Een goed voorbeeld hebben we bij de analyse van de stemgerechtigden in 1890 [1]. Er waren 173 personen in Hombeek die een stem mochten uitbrengen. De afgestudeerden en hogere belastingplichtigen hadden twee of zelfs drie stemmen. Van deze 173 stemmers waren er 108 landbouwers of 62,4 % en slechts 6 werklieden of 3,5 %. Verder waren er 20 stemmers met een vrij beroep zoals molenaar, bakker, smid, schrijnwerker enzovoort. Ze konden 11,6 % gewicht in de schaal leggen. Opmerkelijk is dat ook 30 herbergiers stemrecht hadden of 17,3 % van de bevolking.
(We geven deze volledige lijst hierna als bijlage).

Er werden in die jaren vaak politieke spelletjes gespeeld om het kiesvee in eigen politieke stal te krijgen. De Liberalen zorgden ervoor dat de café-bazen in de vereiste belastingsschaal geraakten en de Katholieken gingen dan weer de paarden wat hoger belasten om aldus de boeren stemkansen te geven. Niets nieuws onder de zon.

In 1890 werd te Leuven "eenen Boerenbond" gesticht; aanvankelijk een weinig betekenisvolle vereniging, met niet eens een juridisch statuut, lokaal of financiën maar wel met een duidelijke visie: het bekomen van een christelijke en machtige boerenstand. De stichter was een priester: Jacob Ferdinand Mellaerts. De eigenlijke organisatie kwam pas in 1899 op gang [2].

De doelstelling mag wel een sociaal-economische geweest zijn maar de godsdienstige- en politieke belangen waren zeker even groot. De Belgische landbouwproducten dreigden verdrongen te worden door goedkopere ingevoerde producten. Met de daling van de landbouwprijzen werd ook het inkomen van de boeren aangetast. De boerenbond startte een coöperatieve handelsonderneming maar ook een spaarbank en een beroepsverzekering voor de leden. Politiek werd het opkomend socialisme en de plattelandsvlucht naar de steden en tewerkstelling in fabrieken en bedrijven door de clerus als een gevaar aangevoeld. De verarmde boeren zouden wel de rug kunnen keren naar geloof en godsdienst.

Lokale ontwikkeling van de Boerengilde

Pas 10 jaar later, vanaf 1903, begon de Boerenbond van Leuven met het oprichten van lokale gilden. Dit gebeurde onder impuls van de nieuwe secretaris, priester Eduard Luytgaerens. Hij gaf de bond een sterke administratie en ijverde voor landelijke uitbreiding. In 1907 werd nu ook gestart met boerinnengilden op te richten, in 1911 volgden de gilden voor tuinders en in 1920 de boerenjeugd. Na de Eerste Wereldoorlog werd de Boerenbond ingeschakeld in de werking van de Katholieke Partij. De opgang scheen niet meer te stuiten maar in 1934 kwam de crisis met aansluitend de Tweede Wereldoorlog die de corporatieve werking ondermijnde.

Hombeek bleef niet achter. Tussen pastoor De Bruyn en de familie Meuldermans was er blijkbaar een echte vriendschapsband gegroeid. Bij zijn plechtige inhuldiging had Louis Meuldermans als dienstdoend burgemeester nog de gelegenheidstoespraak gehouden. Het was putje winter en barkoud die januaridag. Een maand later, op 18 februari 1904 stond de pasbenoemde parochieherder voor de lijkbaar van zijn burgemeester.

In de Gazet van Mechelen lazen we dit relaas:

"Bij de inhaling van Z.E.H. Pastoor, slechts enige dagen geleden, zagen wij de dd. burgemeester nog zo vol leven, iever en werkzaamheid de leiding in handen nemen dezer huldebetoging en verwachtte hij alle ogenblikken zijn officiële benoeming van burgemeester van Hombeek. Zijn inhuldiging kon alle dagen plaats grijpen en dit schone vooruitzicht van nieuwe feesten in de gemeente is thans vervangen door smart en rouw. Wat is toch 's mensenleven wisselvallig.
De heer Meuldermans was geacht en bemind door al de Hombekenaren en stond in aanzien bij de bijzonderste werkers van Mechelen. Hij was een

[1] **Archief van de Provincie Antwerpen, Hombeek, verkiezingen.**

[2] **Prof. dr. L. Van Molle: *"Ieder voor Allen", de Belgische Boerenbond 1890-1990,* (Kadoc-studies, Leuven).**

oprecht christen die gewetensvol zijn godsdienstige plichten kweet en de noodlijdenden zijner gemeente niet vergat. Hij was vooral een grote vriend van de arbeidende klasse en heeft aan menig werkman uit het arsenaal grote diensten bewezen. Hombeek zal zijn werkzaamheid, zijn zelfopoffering en dienst-vaardigheid immer gedenken".

De familie Meuldermans verloor dat jaar twee broers, Louis en Jan Bt. De nabestaanden deden een vrome stichting voor een aantal "eeuwigdurige" missen voor de overledenen. De kerkfabriek aanvaarde het legaat van 23 juli 1905 maar halveerde het aantal missen dat gedaan moest worden.

De pastoor wist dat hij bij deze familie niet vergeefs zou aankloppen om de Boerengilde in Hombeek gestalte te geven. Karel Meuldermans was al wel 65 jaar oud maar vroom en algemeen gerespecteerd. In juni 1906 werd hij de eerste gildevoorzitter.

Het eerste bestuur zag er uit als volgt:

proost	**Mathias De Bruyn,** pastoor
voorzitter	**Karel Meuldermans**
ondervoorzitter	**Louis Peeters,** burgemeester
zaakvoerder	**Philip Teughels** (Fluppe Maat)
bestuursleden:	**Louis De Hoef**
	Theodoor Keuleers,
	Louis Teughels,
	Frans Buelens
	Jan Van Beveren
	Emiel Libert

In september was er de oprichting van de **Raiffeisenkas** met 32 vennoten en met al de stichters in de beheerraad. De eerste kassier was koster **Theodoor Vermeulen**.

Datzelfde jaar 1906 trad de gilde voor het eerst naar buiten in de praalstoet van de pastoor bij de wijding van de nieuwe kapel in de Bankstraat.

Toch was het de bedoeling een echte vakorganisatie te zijn. Maandelijks werd er vergaderd maar er werden ook voordrachten gegeven in bedrijfsleer en nieuwe technieken voor alle boeren. Er was ook het vakblad van de Boerenbond , "De BOER", dat door de leden met veel aandacht gelezen werd. Er kwam commerciële samenwerking. Zo werd vrij onmiddellijk een gezamenlijke verkoop van vroege aardappelen georganiseerd en een grootaankoop van veevoeders en andere grondstoffen. De plaat-selijke agent van de gilde distribueerde deze goederen. We vermoeden dat de Hombeekse handelaars van meststoffen en veevoeders heel wat minder gelukkig waren met de handelspraktijken van het boerensyndicaat. Zo valt het op dat Jef Van Doren niet bij deze vereniging was aangesloten en in 1906, jaar van de stichting, lanceerde hij nog een verdekte aanval tegen de pastoor om de vrije school af te schaffen, toeval of niet.

De landelijke gilde van Hombeek had onder Karel Meuldermans vaste voet gekregen en tot de Eerste Wereldoorlog liep alles van een leien dakje. De bezetter kampte met voedselschaarste. De boeren werden in 1917 gescreend [3] of ze geen graan konden afstaan aan het voedingscomité. Uit die statistieken vernemen we dat Hombeek 123 kleine boeren telde, met minder dan 1 ha grond, en 26 grotere boeren met meer dan 1 ha grond. De totale opbrengst in Hombeek voor dat jaar werd gehouden op 7.878,50 kg tarwe, 13.490,00 rogge en 1.824,00 masteluin [4] (officiële cijfers). Vermoedelijk was de opbrengst te laag gewaardeerd en de bereidheid om granen af te staan was niet groot (in totaal 919,3 kg). Er waren zelfs 108 boeren die verklaarden met hun opbrengst niet eens voldoende te hebben om het eigen gezin te onderhouden. (Vermelden we terloops dat Leest slechts 52 kleine- maar 47 grote boeren opgaf en Heffen 70 kleine- en 27 grote boeren).

Kort na de wapenstilstand in 1918 stierf Karel Meuldermans. Hij werd als voorzitter eerst opgevolgd door Wilhelmus (Mus) Peeters en kortere tijd daarna door Jan Buelens. Pastoor Frans De Ridder werd de nieuwe proost in opvolging van Mathias De Bruyn. In 1921 werd de gildevlag gekocht.

In deze periode van het interbellum ontwikkelde het verenigingsleven van Hombeek in sneltempo. In 1925 ging de Boerinnenbond van start met 49 leden en met Marie Van Steenwinckel-Verdoodt als eerste voorzitster. Ze werd in 1934 opgevolgd door Marie Cools–Teughels. In 1930 werd dan de plaatselijke jeugdafdeling VBJB gesticht met Maria De Boeck als voorzitster. In 1938 was het de beurt aan de BJB-jongens met 15 leden en Karel Smets als eerste voorzitter (later Jan Goossens en nadien Gust Keuleers, Edmond Fierns en Theo Keuleers).

BJB-meisjes. Paula Selleslagh, Maria Cuypers, Ivonne Ongena, Julienne Fierens, Wiske Spoelders, Angela Hermans, Lea De Greef, Maria Vermeulen, Irene Van de Vondel, Poldine Van der Elst, Julienne Verhoeven, Anna Vermeulen, Maria Buelens, Celina De Greef en Ivonne Corteman.

[3] **Archief Beveren Waas; A2, 815 (Graanoogst 1917 van landbouwers) Ons meegedeeld door Geert Clerbout.**

[4] **Masteluin is een mengsel van half tarwe en half rogge.**

Crisis en herstel

Een internationale crisis had zich al ingezet in het begin van de jaren dertig maar de donkerste periode volgde vanaf 1934. In die tijden van recessie zocht men de zwarte piet. De Boerenbond kreeg kritiek van alle kanten. Er was gemor uit eigen rangen over te grote inmenging van de geestelijke leiders. De boerenknecht verliet het ambacht en ging zich syndiceren als arbeider. De handelaars en middenstanders bekritiseerden de verkooporganisaties. De politiekers verweten de Boerenbond niet genoeg de Vlaamse kaart te spelen. Het was of alles tegenzat. De klap op de vuurpijl kwam er met het bankroet van de Middenkredietkas. De zuurverdiende spaarcenten van vele boeren gingen de lucht in en de plaatselijke gilde deelde in de klappen. In die moeilijke tijden veranderde er veel in de lokale leiding.

In 1939 werd Gustaaf Meuldermans voorzitter. Hij was al twee jaar zaakvoerder en deze taak werd nu doorgeschoven naar Jan Teughels, alias Zjang van Maates. Zijn vader was de eerste zaakvoerder geweest.

Bij de Boerinnenbond werd Wis Goovaerts - Van Loo, alias Wis van 't Schoem, de nieuwe voorzitster en datzelfde jaar werd Frans Nijs, de nieuwe pastoor, ook proost.

Het moet archi-moeilijk geweest zijn de vereniging overeind te houden. Ook de daarop volgende oorlogsjaren, 1940-1945, stelden de vereniging zwaar op de proef. Nationaal trachtte de bezetter de landbouwwerking te nationaliseren en richtte een "Landbouw- en Voedingscorporatie" op. De Boerenbond was de verstikkingsdood nabij en had alle moeite om betekenisvol zijn leden te blijven steunen. In Hombeek kende de vennootschap Vago, groothandel in meststoffen, landbouwproducten en brandstoffen, een grote opgang. De agent van de Boerenbond werd niet voldoende meer bevoorraad en zijn handel was op sterven na dood. Meer en meer was de boer op zichzelf aangewezen en bovendien werd hij erg op de vingers gekeken over zijn opbrengst aan gewassen voor de voeding. De inmenging van de overheid op de prijzen en vooral om aardappelen en granen te laten inleveren, stuitte op verzet. Deze spanning vertaalde zich ook in wreveligheid tegenover het plaatselijk bestuur. De prijzen voor voedingswaren rezen de hoogte in en men wees de boeren met de vinger. Schaarste en ontbering zetten aan tot diefstal. De boeren moesten zich organiseren om 's nachts de velden te bewaken. Opeising van jonge krachten voor verplichtte tewerkstelling in Duitsland deed veel boerenzonen en knechten onderduiken. De boer wegwijs maken in de paperassen van aangiftes, belastingen, beleggingen en financiën was nu de taak van de gilde en van zijn voorzitter.

Een nieuwe adem in 1945

Voorzitter Gustaaf Meuldermans had dit zeer moeilijk begin goed doorstaan. De bevrijding was een herademing en men ging volop aan de slag. Het werd snel duidelijk dat de vooroorlogse landbouw passé was en de moderne voedselvoorziening moest opboksen tegen een wereldhandel. De technische ontwikkeling had ook niet stilgestaan. Dienstbetoon aan de landbouwers werd nu professioneler op alle gebied. Het telen van gewassen en groenten moest herbedacht worden en specialisatie drong zich op zowel op het grootschaliger voortbrengen als op het verhandelen. Daar was men mee bezig. Ook de plaatselijke voorzitter dacht ruimer en droomde van een veiling voor Hombeek. Er werd opnieuw aangeknoopt met de vooroorlogse traditie om in de straten van het dorp drie keer in de week markt te houden. De boeren brachten de groenten en fruit ernaar toe en de groothandelaars van Mechelen, Brussel en zelfs van Luik kwamen zich hier bevoorraden. Met de gemeente en burgemeester Christiaens werd het akkoord getekend voor deze privémarkt. Dat stuitte echter vlug op verzet. De mooie droom werd een illusie en de MTV (Mechelse Tuinbouwveiling) kwam er wel maar niet in Hombeek.

In 1953 werd Louis De Wit handelsagent of zaakvoerder van de gilde en volgde Zjang van Maates op. Meester Emiel Bertens was jarenlang secretaris.

Hoogbloei bij een jubilé

1956: de gisde bestaat 50 jaar. Van L. naar R.: Louid De Wit, Emiel Van Dam, Louis De Greef, Jan Andries, Jozef Van der Kuylen, Frans De Borger, Frans Teughels, voorzitter Gustaaf Meuldermans, onderpastoor Van Itterbeeck, Frans Buelens

In de vijftiger jaren bereikte de vereniging een ongeziene hoogte. Bijna alle boeren van Hombeek waren aangesloten, (134 op de 160). Bij het 50-jarig jubileum in 1956 had men meer dan genoeg redenen om duchtig te vieren. Voorzitter Gustaaf Meuldermans was buiten voorzitter nu ook kassier van de Raiffeisenkas en verzekeringsagent van de ABB.

Dat jaar werd er ook een ruiterijvereniging opgericht.

De boerengilde van Hombeek, aanvankelijk een beroepsvereniging, was uitgegroeid tot een echte vriendenkring. Grotendeels waren de leden landbouwers maar stilaan sloten zich vrienden aan met aanverwante interesses en belangen.

Aanvankelijk lijkt de gilde een pure mannenmaatschappij geweest te zijn. Dat er gelijktijdig ook een Boerinnenbond bestond, wijst in die richting. Op hun feesten en bijeenkomsten waren er, buiten de proost, doorgaans enkel vrouwen. De boerengilde had ook zijn jaarlijks "teerfeest" en vanaf 1953 was het gemengd. Een primeur was ook het avondfeest dat in 1956 ingang vond. Weinige gilden hebben dat Hombeek voorgedaan.

Staaf Meuldermans, voorzitter van 1939tot 1966 leidde de gilde naar voordien nooit geziene hoogtes.

De zestiger jaren brachten ook een sociale ommekeer. Europese eenwording betekende voor de landbouw schaalvergroting. De kansen voor de kleine boer namen af en herverkaveling was het toverwoord. Het aantal boeren slonk met de dag. Ook bij de jeugd was er een mentaliteitsverandering. Men studeerde af en vond gemakkelijker zijn weg op het technocommerciële sector. De boerenstiel werd verlaten en het gering aantal jongeren met landbouwambitie volstond niet meer om verenigd te blijven in vakverband. Er was intussen een meer aantrekkelijke en hippe jeugdorganisatie ontstaan, HOJÉ. In 1961 was het met de BJB gedaan en ook met de VKJB-meisjes.

Op een andere leest

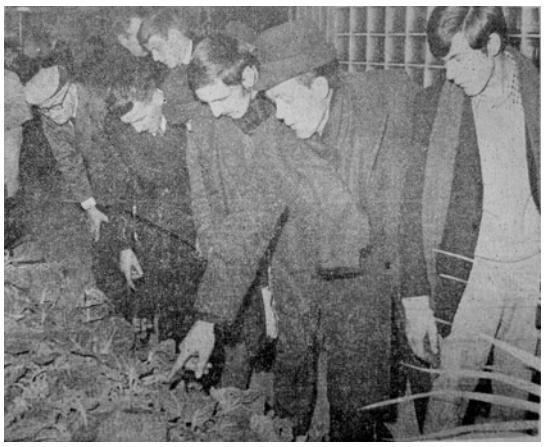
In 1966 trad de nieuwe generatie aan. Willem Meuldermans, de zoon van Staaf, werd agent ABB en in 1970 kassier van de Raiffeisenkas. In 1973 volgde hij zijn vader op als voorzitter van de gilde.

Willem Meuldermans, voorzitter van 1966 tot heden

Bij de Boerinnengilde werd Celina Moons – De Greef in 1966 voorzitster. In 1971 werd de gilde omgedoopt in KVLV en vierde in 1976 het 50-jarig jubilee. In 1981 werd Celine als voorzitster opgevolgd door Angele Van der Sypt-Velghe.

Er waren nu ook gewestelijke bedrijfsgilden gekomen die de taken vakorganisatorisch overnamen. De landelijke gilde ging meer een sociaal-culturele rol spelen in de gemeente met meer ontspanning en reizen. De vereniging kreeg leden uit alle bevolkingsgroepen. Dat spreekt voor zichzelf. Immers het eens zo landelijke Hombeek met honderde landbouwers heeft er nu nog - juist geteld - vijf over.

In 1968 was er de opendeurdag voor de spruitenkwekers met nationale belangstelling.

In 1979 werd het jaar van het dorp georganiseerd met een academische zitting, grootse feesten, een tentoonstelling en een volksfeest op de grenshoeve bij Ludo en Mia Slachmuylders.

Hoevefeesten in 1979 bij het jaar van het dorp

Intussen was er ook de traditie van de "Bloemkoolbals" met de heuse verkiezing van 'Miss Bloemkool'. Deze gingen tot 1984 door in de zaal Forum en nadien nog in de hallen van Andries. In 1986 gaf de gilde een eerste boek uit : "Landelijk Hombeek", een soort repertorium van Hombeekse landbouwers, straat per straat.

De auteurs van het boek "Landelijk Hombeek" in 1986

De leden van de gilde gingen nu ook voor meerdere dagen verdere horizonten verkennen. Deze reizen waren een overdonderend succes met meerdere autobussen en tot 92 reisgenoten. Zo waren er reizen naar Ramsau am Dachstein maar ook naar Zwitserland (Saas Allmangel), Tirol, het Zwarte Woud, Praag en naar Frankrijk (Parijs, de Champagne, Mont Blanc, Bourgondië, St.-Omer, de Elzas).

Een nog vitale 100-jarige

Ieder jaar vierde de gilde feest, de zondag na Lichtmis. Dit jaar stond dit feest speciaal in het teken van 100 jaar gildeleven. Daar hield het niet mee op en op 10 september was er de opendeurdag bij Ludo Slachmuylders als eindpunt van de actie. De wedstrijd eraan verbonden om de grootste zonnebloem te kweken werd gewonnen door René Van den Bergh met een exemplaar van 47 cm doormeter.

De landelijke gilde van Hombeek heeft met de 100 de einder nog lang niet bereikt. Achter de horizon liggen zoveel nieuwe kansen voor de dynamische beweging met heel wat minder echte boeren maar met zoveel meer sympathisanten die het rijk verleden van het landelijke Hombeek nooit in de vergeetput willen zien.

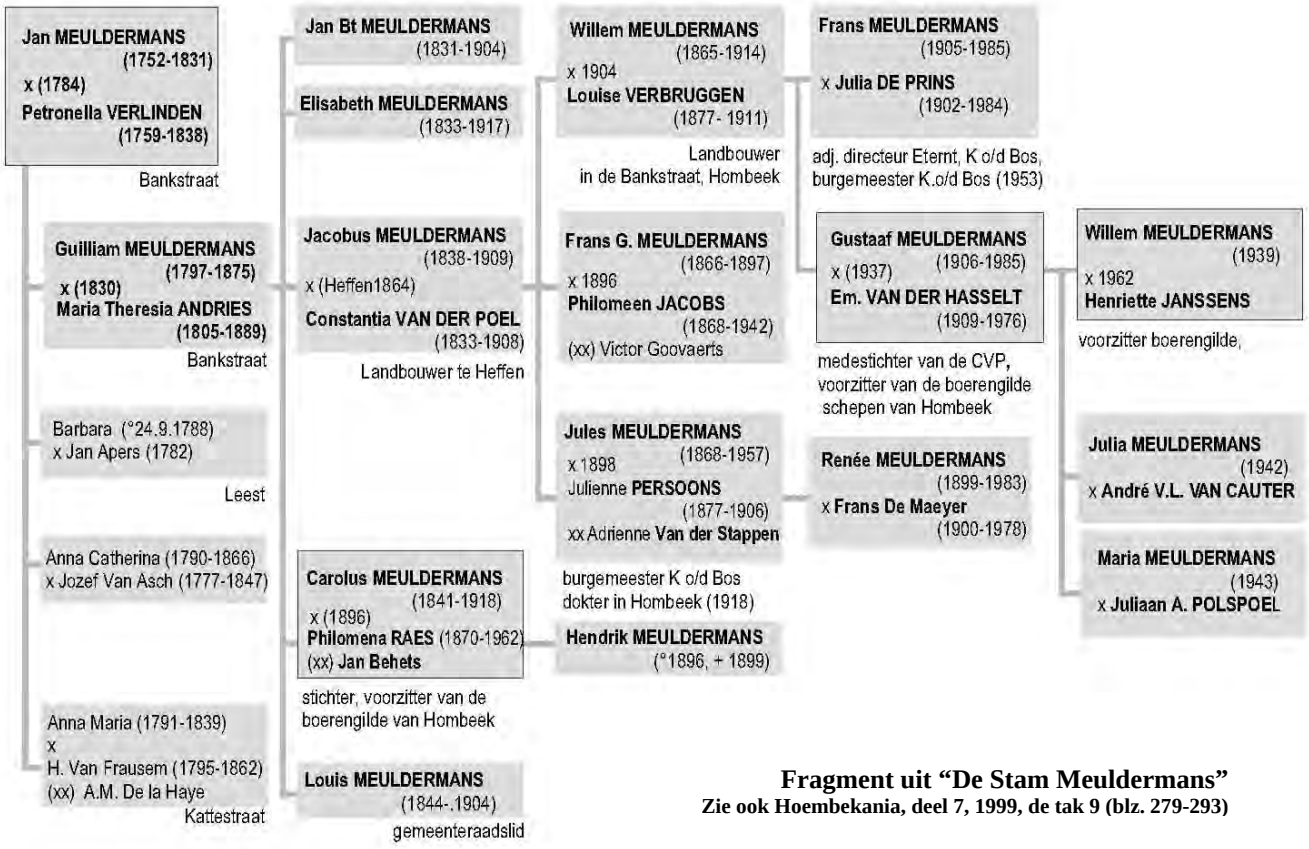
De kansen zijn groot en de taak is best uitvoerbaar met het dynamisch bestuur dat heden de gilde leidt:
voorzitter: **Willem Meuldermans**
ondervoorzitter: **William Van Goethem**
secretaris: **Emiel Van den Ende**
proost: **Stefaan Callebaut**
gewestverantwoordelijke: **Willy Deleus**
bestuursleden: **Ludo Slachmuylders**
Andre Van Cauter

Willem Meuldermans en minister Kris Peeters bij de jubileumviering dit jaar

De Hombeekse landbouwers waren ooit veruit de belangrijkste groep, en nu … op één hand te tellen. Het ging allemaal zo snel. Zoveel van onze rijke graan- en groentevelden zijn paardenweien geworden. Extradimensioneel technologisch surrealisme dreigt thans natuur en realiteit te verdringen. Van de zo eigen gekweekte bloemkolen – waaruit vroeger de kinderen kwamen - weet onze jeugd niet meer of ze aan een boom of aan een struik groeien. Het kan verkeren.

DE FAMILIE MEULDERMANS EN DE LANDELIJKE GILDE TE HOMBEEK

Fragment uit "De Stam Meuldermans"
Zie ook Hoembekania, deel 7, 1999, de tak 9 (blz. 279-293)

De landelijke gilde is in Hombeek zeer nauw verbonden met de Meuldermansen. Van de 100 jaar gildenwezen is er 79 jaar een Meuldermans voorzitter geweest.

De voorouders, belangrijke boeren met eigen hoeve en 15 ha grond, woonden in de Bankstraat.

De hoeve in de Bankstraat, eertijds Meuldermans en laatst Slachmuylders-Beullens, nu afgebroken.

De kinderen van Willem Meuldermans – Andries verlieten de boerderij in de Bankstraat. Jacques huwde in 1864 met Constance Van de Poel van Heffen en verhuisde naar daar. Zijn zus en drie broers, allen ongehuwd, bouwden in 1902 een herenwoning in de Diepestraat, recht tegenover het toenmalig gemeentehuis.

De kinderen Meuldermans bouwden deze herenwoning in de Diepestraat, later dokterswoning Jules Meuldermans.

Wilhelmus ("van Muskes") Meuldermans en Wis Verbruggen kwamen zich dan in de ouderlijke hoeve vestigen. Het lot was hun niet gunstig gezind. Twee dochtertjes stierven jong en de ouders haalden de kaap van 50 niet en lieten Staaf en Frans als wezen achter. In 1917 werd, op een paar gronden na, het ganse patrimonium verkocht. Hun hoeve recht tegenover het patronaat werd laatst

bewoond door de familie Slachmuylders - Beullens en is nu afgebroken.

De familie bleef niet gespaard van onheil. Er wordt aangenomen dat wel 20 familieleden stierven aan TBC, een longaandoening die rond de eeuwwisseling vele slechtoffers heeft gemaakt. Ook in de Diepestraat stierven Louis en Jan Baptist aan deze ziekte in 1904. Louis Meuldermans (1844-1904), de jongste zoon, zetelde toen in de gemeenteraad. Zijn broer Karel (1841-1918) was in opspraak gekomen als bleek dat de jonge meid, Philomeen Raes, in verwachting was. Er zat niets anders op voor de 55-jarige Karel dan te trouwen. Het zoontje, Hendrik (1896-1899), overleed als tweejarige peuter. In 1906 was Karel medestichter van de landelijke gilde en werd de eerste voorzitter. Zijn politieke ambities als gemeenteraadslid kon hij echter niet waarmaken.

In 1918 waren nog slechts vier Meuldermansen in leven: de 76-jarige Karel (1841-1918), zijn neef, de 50-jarige Jules (1868-1957), dokter in Kapelle-op-den-Bos en de twee jonge neefjes van de dokter, Frans en Staaf, 12 en 13 jaar oud.

Dokter Jules Meuldermans en tweede echtgenote

Dokter Jules Meuldermans, burgemeester in Kapelle-op-den-Bos, kwam in 1918 naar Hombeek en betrok het huis van zijn overleden oom Karel in de Diepestraat. Hij ontfermde zich over zijn twee ouderloze neven, Frans en Staaf, die bij hem kwamen inwonen. Daar groeiden ze op samen met Renée, de enige dochter van de dokter. Ze liepen college in Mechelen waar ze hun humaniora afmaakten. Na zijn huwelijk ging Frans naar Kapelle-op-den-Bos maar Staaf bleef in Hombeek. Hij bouwde een huis op het Minneveld op grond dat zijn ouders nog hadden gekocht, aangrenzend aan het ouderhuis.

Staaf was een bekwaam tuinbouwer maar vooral een zeer commercieel bewogen en vooruitstrevende man. Zijn passie voor de landbouw en inzet voor de lotsverbetering van de landbouwers gingen hand in hand. Hij zette zich liefst op de barricade als een echte baanbreker. Zijn vooruitstrevende ideeën en gedrevenheid kwamen wel eens imperatief over en botsten daarom bij sommigen op onbegrip. Hij maakte veel vrienden maar kende ook veel tegenstand.

In 1937, bij zijn huwelijk, werd hij handelsagent van de boerengilde en twee jaar later voorzitter. In de moeilijke oorlogsjaren en in de delicate periode die erop volgde stond hij zijn boeren bij met raad en daad, vooral ook fiscaal. Hij lag aan de basis van een totaal nieuw idee om in Hombeek een eerste veiling in de regio te ontwikkelen. Zijn plan scheen aanvankelijk te lukken en in 1945 werd onder het nummer 9921 in het Belgisch Staatsblad de nieuwe maatschappij opgenomen onder de naam:

samenwerkende vennootschap
"GEWEST HOMBEEK",
groente- en fruitveiling te Hombeek.

De tijd was echter nog niet rijp en politieke kleinburgerlijkheid dwarsboomden deze plannen. Ei zo na had Hombeek toen het centrum kunnen zijn van een internationale handel van land- en tuinbouwproducten. Een veiling is er wel gekomen, niet in Hombeek maar in Sint-Katelijne-Waver. (Daarover meer in volgend nummer).

Staaf was in 1945 ook medeoprichter van de plaatselijk politieke partij, CVP. Bij de eerste naoorlogse gemeenteverkiezingen in 1946 was hij geen kandidaat. Zijn conflict met het gemeentebestuur over de markt bracht hem in een moeilijk parket als CVP-voorman. In 1952 werd hij kopman op een oppositielijst van de CVP onder de naam "Kristelijke eenheid". Ze behaalden 5 zetels maar burgemeester Christiaens bleef in het zadel met 6 zetels. In 1958 lagen de kaarten anders en had hij met de CVP-lijst 8 zetels tegen 2 voor burgemeester Christiaens en 1 zetel voor de socialist Raymond De Decker. Staaf werd toen schepen van Hombeek.

In 1956 had de boerengilde onder zijn voorzitterschap zijn 50-jarig jubileum mogen vieren met 134 aangesloten leden op de 160 landbouwers die Hombeek toen nog telde. Hij was niet alleen de voorzitter maar ook ABB-agent en kassier van de Raiffeisenkas. Deze twee functies stond hij respectievelijk in 1966 en 1970 af aan zijn zoon Willem Meuldermans.

In 1973 volgde Willem zijn vader ook op als voorzitter. Hij leidde de vereniging gedurende 33 jaar. Vooral het verenigingsleven, de feesten, de bals, de verre reizen kenden in die jaren een nooit eerder gekend succes zonder de zakenbelangen te vergeten. Bij het steeds maar afnemend aantal echte boeren werd de gilde stilaan een vereniging die ging openstaan voor een ruimer publiek. Willem mocht in 2006 de boerengilde veilig over de kaap van de 100 loodsen.

(addendum aan "100 jaar Boerengilde in Hombeek)

De Hombeekse kieslijst van 1890 (Provinciearchief van Antwerpen)

De volgende personen waren stemgerechtigd in Hombeek bij de verkiezing in 1890. Er was enkel stemrecht voor mannen boven de 25 jaar (geboortejaar tot 1866) en die bovendien voldoende belasting betaalden. De afgestudeerden en hogere belastingplichtigen (cijnskiesrecht) hadden twee of drie stemmen. Pas na heel wat geweld en stakingen werd (1893) het algemeen meervoudig stemrecht ingevoerd. In 1919 werd het algemeen enkelvoudig stemrecht ingevoerd (één man, één stem) en werd de leeftijdsgrens van 25 jaar naar 21 jaar gebracht

De lijst is ontzettend interessant omdat hieruit nogmaals blijkt hoeveel gewicht de boeren in de schaal konden leggen. Er waren in Hombeek op de 173 stemgerechtigden van wie 9 kaderleden (5,2 %), 108 landbouwers (62,4 %), 30 herbergiers (17,3 %), 20 middenstanders (11,6 %) en 6 werklieden (3.5 %).

Kaderleden

De Coster Theodoor (°30 sept. 1833), pastoor
Derckx Emiel (°20 februari 1853), onderpastoor
Ceulemans Vincent (°5 april 1834), dokter
Vleminck Egidius (°22 oktober 1845), onderwijzer
Day Georges Joseph (°2 december 1848), advocaat
Rooman Willem (°6 april 1832), statieoverste
De Laet Egidius Victor (°26 maart 1817), rentenier
De Laet Guilielmus Frans (°15 april 1816), rentenier
Voet Pieter Jan (°13 september 1814), rentenier

Landbouwers

Andries-Rens Louis (°27 november 1849)
Andries-Smets Pieter Jan (°8 juli 1818)
Andries Pieter (°8 december 1861)
Beullens-Neefs Frans (°22 juni 1857)
Buelens Guilelmus Louis (°31 october1848)
Buelens Jan Frans (°28 november 1852)
Buelens Jozef Louis (°25 december 1853)
Christiaens Jan Baptista (°16 mei 1858)
Christiaens Jan Frans (°11 mei 1807)
Christiaens Victor (°16 februari 1858)
Daer Louis (°26 october 1856)
De Coster-Van Doren Jan Baptist (°18 juli 1855)
De Greef Antoon (°23 mei 1829)
De Greef Karel Louis (°7 juni 1854)
De Groef Jan Frabciscus (°5 juni 1822)
De Groef Pieter (°24 december 1856)
De Hoef Jan Louis (°6 augustus 1842)
De Kempeneer Frans Jan (°8 februari1864)
De Keyser Augustus (°20 april 1832)
De Lauw Jan Baptist (°19 augustus 1867)
De Lauw Jozef Egidius (°17 november 1822)
De Mesmaecker Louis (°19 juni 1834)
De Mesmaecker Philip (°11 november 1835)
De Mol Pieter Jozef (°9 juni 1819)
De Neys Jozef Edward (°3 april 1866)
De Roeck Jan Frederik (°27 april 1857)
De Saegher Jan Bt. Emiel (°15 februari 1847)
De Saegher Jan Jozef (°26 april 1831)
De Saegher Pieter Dominicus (°5 februari 1837)
De Smet Corneel (°9 maart 1810)
De Smet Frans (°28 april 1852)
De Smet Victor (°16 maart 1836)
De Vis Jan Frans (°1 augustus 1855)
De Vis Jan (°14 mei 1841)
De Win Jan Baptist (°22 januari 1843)
De Win Jan Frans (°1 juni 1853)
De Win Louis Jozef (°11 juni1860)
De Wit David (°31 december 1819)
De Wit Jan Frans (°8 februari 1852)
De Wit Jan Frans (°18 januari 1856)
De Wit Jan Isidoor (°5 december 1822)
De Wit Jozef (°2 mei 1852)
Emmerechts Jozef (°29 augustus 1829)
Fierens Jan Bt. (°5 november 1864)
Geivaerts Jan (°23 december 1859)
Goossens Louis (°10 maart 1852)
Goovaerts Van Steenwinckel Willem (°20 nov. 1827)
Goovaerts Van den Eynde Jacob H. (°5 sept. 1839)
Goovaerts Keuleers Jan Antoon (°23 juli 1836)
Goovaerts Louis (°10 november 1840)
Goovaerts Verbergt Peerjan (°16 juni 1828)
Goovaerts Keuleers Philip (°25 november 1816)
Jacobs Frans August (°11 april 1864)
Jacobs Frans Louis (°17 november 1853)
Jacobs Selleslagh Jozef (°12 februari 1827)
Keuleers Theodorus (°4 september 1847)
Lauwers Jan Baptista (°9 augustus 1838)
Leemans Fredericus (°27 juli 1858)
Leemans Spoelders Jan Bt (°13 december 1833)
Leemans Van Beveren Pieter Jan (°8 april 1829)
Libert Emiel (°20 augustus 1862)
Mertens Verlinden Peerjan (°12 januari 1837)
Meuldermans Karel (°13 maart 1841)
Meuldermans Jan Baptist (°18 februari 1831)
Meuldermans Jan Frans (°19 december 1850)
Meuldermans Jozef Louis (°19 mei 1844)
Meulemans Frederik (°22 april 1864)
Meulemans Marcus Cornelius (°25 april 1833)
Meysmans Antoon (°20 augustus 1831)
Meysmans Eduard (°17 september 1847)
Meysmans Judocus (°18 juli 1820)
Moens Van den Branden Peerjan (°22 mei 1833)
Moortgat Matheus Jan (°26 november 1836)
Muyldermans De Greef Hendrik (°13 december 1843)
Nagels Vander Elst Jan Baptist (°21 november 1825)
Nuytiens Jan Frans (°24 oktober 1828)
Peeters Jacob (°19 januari 1800)
Peeters Guilielmus (°13 mei 1837)
Peeters Louis (°31 januari 1840)
Pepermans Daens Corneel Hendrik(°11 oktober 1860)
Rens Pieter Jan (°13 oktober 1845)
Schelkens Rumoldus (°29 november 1867)
Selleslagh Eduard (°12 november 1853)
Selleslagh Victor (°13 augustus 1857)
Sillis Louis Jacob (°19 september 1867) Dilbeek
Silverans Antoon (°29 november 1837)

Slachmuylders Desiré (°10 juni 1842)
Smets Augustus (°2 juni 1829)
Smets Van den Eynde Jan Bt. (°14 mei 1842)
Smets Jan Frans (°21 januari 1837) Leest
Smets Rumoldus Jozef (°7 mei 1847)
Smets Louis (°22 oktober 1826)
Spoelders Antoon Victor (°30 september 1852)
Spoelders Van Camp Frans (°8 maart 1837)
Spoelders Christiaens Jan Frans (°21 juli 1845)
Spruyt Athonasius (°10 mei 1844)
Spruyt Frans Louis (°13 april 1861)
Stevens Teughels Jan Frans (°15 februari 1837)
Stevens Pieter Jan (°12 juni 1828)
Stevens Pieter Jan (°17 augustus 1863)
Sijmons Egidius (°21 November 1837)
Tersago Jan Frans (°7 november 1848)
Teughels Jan Baptist (°10 November 1818)
Teughels Jan Louis (°27 december 1823)
Teughels Pieter Jozef (°7 juni 1748)
Teughels Theodoor Arnold (°13 september 1829)
Tuyaerts August (°13 april 1851)
Tuyaerts Frans (°27 september 1821)
Van Asch Jan Baptist (°2 juni 1833)
Van Asch De Boey Pieter (°28 augustus 1835)
Van Beneden Louis (°6 december 1855)
Van Beveren Guilielmus Jan (°14 juni 1868)
Van Beveren Jozef Frans (°1 september 1866)
Van Camp Spruyt Jan Baptist (°17 maart 1837)
Van Camp Rumoldus Frans (°9 april 1869)
Van Dam Antoon Louis (°26 januari 1854)
Van Dam Hendrik Fr. (°25 aug. 1817) Heist o/dBerg
Vanden Boeynants Louis (°2 juni 1833)
Vanden Branden Karel (°8 augustus 1825)
Vanden Branden Jan August (°19 juni 1858)
Vanden Eynde Frans (°23 september 1849)
Vander Elst Louis (°5 november 1859)
Vande Rijck Frans Emiel (°25 november 1868)
Vande Vondel Hieronymus (°18 november 1849)
Van Doren Jozef (°4 april 1850)
Van Eetvelde Karel (°21 juni 1822)
Van Eetvelde Frans (°24 april 1854)
Van Geel Jan Baptist (°26 maart 1835)
Van Messem Augustus (°13 december 1847)
Van Steenwinckel Hendrik (°1 februari 1840)
Van Winghe Frans Louis (°3 februari 1848)
Van Winghe Frans (°17 januari 1861) Leest.
Van Winghe Rumoldus (°9 februari 1828)
Van Winghe Willem (°14 mei 1854)
Vekemans Hilarius (°19 november 1862)
Vekemans Jan Frans (°2 maart 1808)
Verbergt De Maeyer Jan Frans (°7 februari 1829)
Verbergt Pieter Jozef (°3 november 1866)
Verbist Jozef (°17 augustus 1863)
Verbruggen Frans Louis (°18 augustus 1850)
Verbruggen Lauwers Frans (°1 April 1843)
Verbruggen Vermylen Jan (°20 maart 1824)
Verbruggen Vande Vondel Jan Frans (°3 mei 1848)
Verlinden Willem (°20 september 1814)
Verlinden Jan Frans (°7 september 1831)
Vermeulen Pieter Jan (°2 april 1822)
Vermeulen Theodoor (°12 november 1847)
Vervoort August (°7 april 1831)

Herbergiers

Absillis Pieter Jan(°17 meert 1843)
Buelens Frederik (°15 october 1850)
De Borger Ivan (°14 september 1840)
De Craen Pieter Jan (°20 februari 1854)
De Wachter Jacob (°24 november 1850)
Goovaerts Eduardus (°28 april 1847)
Emmerechts Jan Baptist (°3 maart 1855)
Goovaerts Tersago Peerjan (°26 juni 1824)
Jacobs Cesar (°6 april 1856)
Jacobs Philip (°12 maart 1856)
Mertens Buelens Frans (°3 mei 1853)
Mertens Thomas (°26 november 1840)
Meysmans Verbergt Jan (°15 november 1828)
Muyldermans Jan Frans (°25 juni 1859)
Michiels Pieter (°1 april 1850)
Peeters Jan Baptist (°26 maart 1857)
Philips Karel (°20 october 1842)
Potums Jozef (°3 october 1812)
Selleslagh Gielielmus Frans (°25 september 1830)
Solie Pieter (°27 december 1843)
Steemans Victor (°9 augustus1846)
Stroobants Petyrus Jan (°29 januari 1851)
Teughels Philip (°20 augustus 1857)
Teughels Candries Theodoor (°21 februari 1834)
Van Avermaet Jan Frans (°22 oktober 1847)
Vanden Branden Frans (°4 september 1830)
Vanderhaegen Emiel (°1 maart 1852)
Vander Poel Jacob (°4 januari 1832)
Vekemans Jozef (°10 november 1833)
Verlinden Augustus (°14 april 1851)

Middenstanders

Doms Cornelius Laurentius (°25 maart 1839), bakker
Keersmaeckers Karel (°19 april 1847), molenaar
Lauwers Eduardus (°4 januari 1866), molenaar
Lauwers Buelens Jan Bt. (°29 dec. 1850), molenaar
De La Haeye Eduard (°17 okt 1847), schoenmaker
De La Haeye Jacob (°4 sept3 1855), schoenmaker
Feremans Pieter Jan (°17 januari 1854), metser
Behets Louis (°16 juli 1842), schrijnwerker
Potums Louis Jozef (°18 nov. 1854), rademaker
Reydams Hebricus (°5 october 1834), rademaker
Reydams Jan Baptist (°8 april 1845), rademaker
Reydams Pieter Jan (°28 maart 1866), rademaker
Van Camp Jacob (°23 november 1855), rademaker
Van Camp Jan Leopold (°21 juli 1862), rademaker
Van Camp Pieter Jan (°31 december 1818), rademaker
Michiels Jan Louis (°25 februari 1846), hoefsmid
Philips Eduardus (°13 februari 1840), hoefsmid
Put Jan Frans (°21 april 1839), hoefsmid
Van Dam Jan Frans (°25 augustus 1860), smidsgast

Werklieden

Peeters Pieter Ant. (°30 september 1847), smidsgast
Van Tolhuysen Frans (°8 maart 1844), bareelwachter
Moens Van Dongen Eduard (°30 aug. 1854), werkman
Peeters Jan Antoon (°2 juli 1832), werkman
Van Causbroeck Pieter Jan (°8 april 1840), werkman
Van Rompay Victor (°19 mei 1858), landbouwknecht
Vervoort Jan (°7 september 1855), werkman

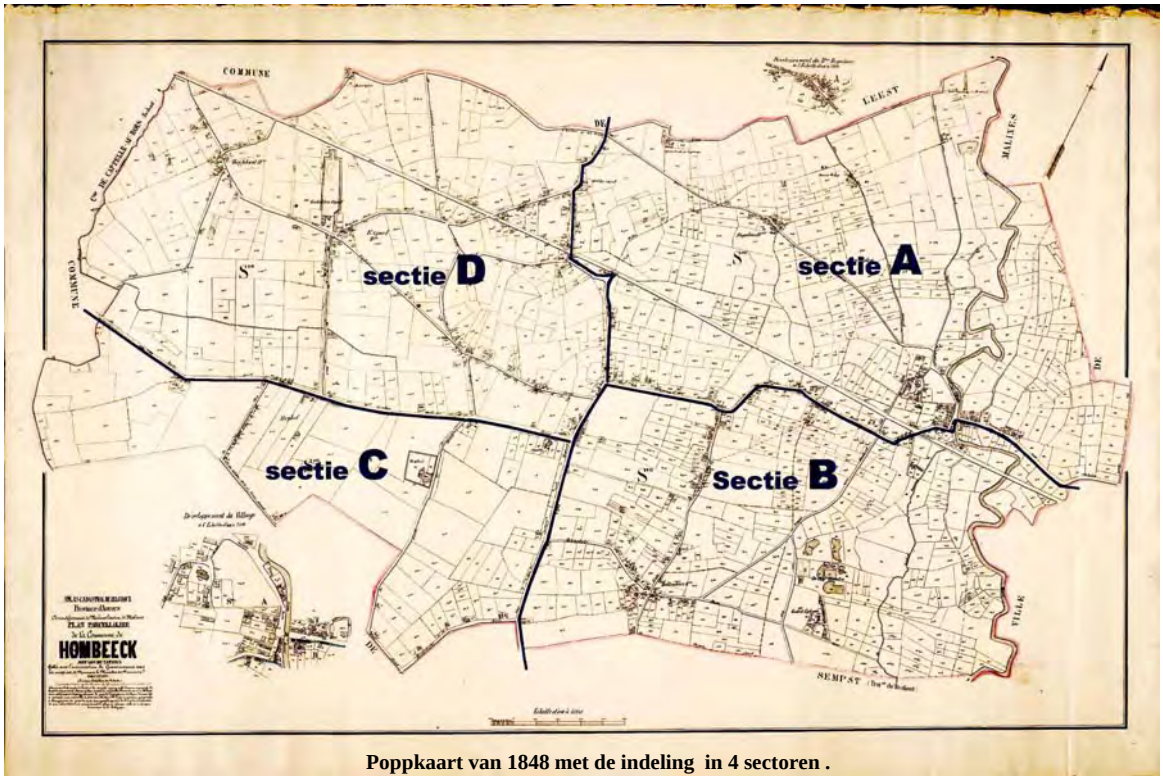
HOMBEEK 100 jaar geleden

Ward De Kempeneer

Een goede hulp om het beeld van Hombeek anno 1906 terug op te roepen zijn de bevolkingsboeken van de gemeente. Er werd nog in de Hollandse periode gestart met het invullen van een eerste bevolkingsboek. Het dateert immers van 1820. Nadien zijn er regelmatig nieuwe bevolkingsboeken gemaakt, in principe om de tien jaar. Ze zijn nu vervangen door een modern systeem dat het rijksregister heet.

Bevolkingsboeken zijn eigenlijk volkstellingen. Huis per huis, straat per straat werd nagegaan wie er woonde, wie het gezinshoofd was, hoe de gezinssamenstelling er uitzag en wat de beroepen waren van het hoofd en de andere gezinsleden. Om de gezinsboeken tien jaar up-to-date te houden, moesten alle veranderingen in de gezinstoestand ingeschreven worden. Daarvoor gebruikte men fiches. Deze werden dan overgebracht in het boek zelf. Zo werden namen van wie overleed of verhuisde met rood doorgehaald en geboortes en huwelijken bijgeschreven. In de periode dat dokter Ceulemans burgemeester was, werden zelfs de fatale ziektes of andere doodsoorzaken vermeld. Ook militiegegevens staan erin genoteerd.

Het hoeft geen betoog dat deze bevolkingsboeken een rijke bron zijn om het doen en laten van een familie te traceren. Demografisch kan er ook heel wat interessants uit opgediept worden. Dat hebben we trachten te doen uit het bevolkingsboek 1900-1910. Zo kregen we Hombeek precies honderd jaar geleden beter in beeld.

Poppkaart van 1848 met de indeling in 4 sectoren .

Reeds in de Hollandse tijd (1820) werd Hombeek ingedeeld in 4 sectoren. Men noemde het “secties”. Zo waren er secties A, B, C en D. Aanvankelijk liepen ze in tegengestelde richting van de klok maar toen in de Belgische periode (1848) de cartograaf Popp [5] de nieuwe kaart van Hombeek uitgaf liepen ze met de klok mee en zo is het gebleven.

[5] **Philip-Christiaan Popp (°Utrecht 1805, † Brugge 1879) cartograaf en dagbladuitgever. Controleur van het Kadaster die ervoor ijverde de kadastrale plans en de bijhorende documenten, door de administratie opgemaakt, ter beschikking te stellen van het publiek tegen aannemelijke prijs. Het perceelplan van het kadaster werd per gemeente op de meest nauwkeurige en met de uiterste zorg getekend en gedrukt op groot formaat. Ieder plan was vergezeld van een Aanwijzende Tabel en de Kadastrale Legger die de nummers van de percelen bevat alsook de namen en de adressen van de eigenaars, eveneens de natuur, de oppervlakte, de klassering en het netto belastbaar inkomen per bebouwd of onbebouwd perceel, de totale oppervlakte van de gemeente, het tarief van de nettowaarde per natuur en per klasse van de grondeigendom. De tabel vermeldt eveneens de personen die genieten van een vruchtgebruik, een erfpacht en een recht van opstal.**

Voor de indeling van Hombeek in 4 sectoren werden de straten als scheiding genomen. De Mechelseweg, Bankstraat en Zepstraat scheidde sectie A (noorden) van B (zuiden). De Boomkesstraat en Dukestraat scheidde sectie C (zuiden) van D (noorden). De Boterstraat, vroegere Befferstraat en Schoorstraat scheidde de sectoren A/B van C/D.

De kadasterkaart en het kadasterboek

De kaart was de grafische basis voor het bijhorend **kadasterboek**. Daarin werden alle percelen, bebouwd of onbebouwd, opgenomen met eigendomstitel, grootte, aard, belastbaarheid enz. Ook het verder verloop en de overdrachten van huizen en gronden werden in dit boek en in de aanvullende boeken bijgehouden. Alle percelen kregen nu een **kadasternummer** in de zogenaamde **legger**. Deze kadasternummers zijn tot heden behouden. Stukken die van aard veranderden of die opgedeeld werden, kregen een kleine letter bijgevoegd aan het oorspronkelijk nummer. (vb A115 [b])

De huisnummers in de bevolkingsboeken.

De indeling van Hombeek in de 4 sectoren werd ook gebruikt om de huizen te nummeren A1, A2, A3…, B1, B2, B3…..,C1, C2, C3….., D1, D2, D3 enzovoorts. Onder zo een huisnummer werden de bewoners wel ingeschreven in de bevolkingsboeken maar het correspondeert niet met het kadasternummer van het perceel waarop het huis gebouwd werd. In de bevolkingsboeken van 1900-1910 werden de gehuchten vermeld en slechts enkele straten.
Volgende plaatsen werden opgenomen:

sector A
(1) **het Dorp** (noordzijde van de Mechelseweg en van de Statiestraat), (2) **Aan de Molen** (Leestse steenweg), (3) **het Regulaar**, (4) **het Heike** (oostzijde Schoorstraat), (5) **de Befferstraat** (oostzijde), (5) en **de Bankstraat** (noordzijde).

sector B
(1) **het Dorp** (zuidzijde Mechelseweg en Statiestraat), (2) **de Torekens**, (3) **het Minneveld**, (4) d**e Bankstraat** (zuidzijde), **de Kattestraat**, (5) **den Dries**, (6) **de Halve Steen** (zuidzijde), (7) **de Boterstraat** (oostzijde), (8) **het Zwaantje** (oostzijde).

sector C
(1) **de Pikkerie**, (2) **de Vosbergen**, (3) **de Halve Steen** (noordzijde), **de Boomkesstraat** (zuidzijde), (4) **het Zwaantje** (westzijde), (5) **de Plein** (zuidzijde).

sector D

(1) **de Moststraat**, (2) **het Heike** (westzijde Schoorstraat), (3) **de Drapstraat**, (4) **de Befferstraat** (westzijde), (5) **de Plein** (noordzijde), (6) **den Boskant**.

De huizen werden aangeduid met die plaatst en het sectornummer. Deze aanduiding moest ook vermeld worden op de briefwisseling. Zo kon men kaarten of brieven sturen naar "Dorp B 20" , "Regulaar A102" of "Dries B 100" zonder daarbij de straat te vermelden. Bovendien kende de postbode in die jaren alle inwoners van zijn gemeente persoonlijk en had hij zelfs deze aanduiding niet nodig. Pas na 1945 is de nieuwe huisnummering gekomen per straat zoals die nu nog bestaat.

Opvallend is dat de indeling in sectoren grosso modo overeenkomt met de eerste opdeling van Hombeek in het ancien regime: het oude Hombeek-Mechelen (sectoren A/B) en het oude Hombeek-Brabant (sectoren C/D).

Een analyse van het bevolkingsboek 1900-1901 naar de beroepen.

Hierna volgt de lijst van de bewoners van Hombeek zoals ze geteld werden in 1900 (enkel boekdeel I)[6]. In de eerste kolom is het huisnummer vermeld, dan volgt de naam van het gezin. Het gebeurt dat meerdere gezinnen inwonen: ouders met gehuwde kinderen. We hebben enkel rekening gehouden met het beroep van het hoofd van het gezin. In de derde kolom volgt het aantal inwonende personen. Dat kunnen ook inwonende jonge gezinnen zijn. In de laatste kolom het beroep. Er is in de loop van 1900 tot 1910 nog een derde boekdeel bijgekomen hoofdzakelijk met nieuwe bewoners. Hiermee werd geen rekening gehouden.

Alhoewel in deze bevolkingsboeken de meeste straten niet werden vermeld, zal met enig inzicht toch de juiste plaats van ieder huis kunnen herkend worden. Er zit een logische volgorde in. Men begon (sectie A) aan de grens met Mechelen en noteerde eerst de huizen aan de rechterkant (beginnend vanaf de huidige herberg "De Kroon"). Men hernam (sectie B) de tocht van aan de grens maar noteerde dan de huizen aan de linkerkant (beginnend vanaf de huidige garage De Bakker). Zo zijn ook andere grensstraten (Bankstraat) gesplitst in twee sectornummers.

[6] **Bevolkingsboek 1900-1910, deel I (sectoren A en B) werd ingetypt door Josée Van Doren. Deel 2 (sectoren C en D) is nog niet voltooid. Daarom geven we hier enkel de bewoners van deel 1. We maakten wel een analyse van de beroepen uit deel 2.**

huisnr.	naam van het hoofd van het gezin	inwoners	beroep
Mechelse steenweg			
A 1	Frans Leonard **Peeters** (°1844) x Coleta **Diddens** (°1872	+ 3	landbouwer, herbergier
Dorp			
A 2	Weduwe **Tersago - Van Ingelgom** (°1854) (**Verhasselt -Jacobs**)	+ 8	herbergierster, naaister
A 3	Jan Bt **De Vis.** (°1866) x A.C **Ceulemans**	+ 2	werkman in het arsenaal
A. 3	**Cartignie** Ernest (°1858) x **Vermoesen** Virginie	+ 3	metser werkman
A 3b	Lambert **Van den Eynde** (°1876) x Malanie **Vets**	+ 1	arbeider
A 4	Hendrik **Sloves** (°1835) x M.Th. **Van Erp**	+ 1	dagloner
A 5	Antoon **Labordery** (°1856) weduwnaar	+ 7	blikslager, zijn zoon is schilder
A5	**De Vleeschhouwer** Alfons (°1876) x **Mollemans** Josepha	+ 2	werkman
A. 5	**Goovaerts** Hendrik (°1874) x **Verdoodt** Anna Maria	+ 3	werkman
A 6	Jan Frans **De Keyzer** (°1822) x J.M. **Willems**	+ 1	dagloner
A 7	Jan Baptist **De Win** (°1879) x J. Cath. **Publie**	+ 6	metsergast
A 7	**Somers** Pieter Jan (°1876) x Pateet Elisa	+ 3	handwerker
A 8	Emiel Karel **Smets** (°1849) x M. Elisa **Pansius**	+ 10	grondeigenaar
A 9	Jan Frans **Schaerlaken** (°1857) x M.J **Pepermans**.	+ 5	smid (zijn zoon is slotenmaker)
A 10	Pier Jan **De Witte** (°1843) x M. Jozefa **Van Gijsegem**	+ 4	staatsbeambte
A 11	**Peremans** (°1870) x M. Cath. **Buelens**	+ 2	herbergier
A 12	Antoon Edward **Phlips** (°1840), weduwnaar	+ 10	smid en herbergierster
A 13	Pieter Antoon **Peeters** (°1847) x M. Cath. **Van den broek**	+ 3	herbergier
A 14	Lodewijk **De Win** (°1845) ongehuwd		dagloner
A 15	Willem **Kleykens** (°1861) x M. Th. **Peters**	+ 5	dagloner
A 16	Adriaan **Van de Camp** (°1823) weduwnaar **Meysmans**		dagloner
A 17	Isidoor **Nuytiens** (°1855) x M. Sophie **Van den Bossche**	+ 4	metser
A 18	Frans **Mertens** weduwnaar Apollonia **Buelens**	+ 3	dagloonster
A 19	Weduwe Willem **Van Geel** -M. Theresia **Trooskens** (°1840)	+ 3	dagloonster (zoon schrijnw.)
A 20	Henri **Holsters** (°1858) x Clementine **Spoeders**	+ 9	bakker
A 21	Jan Baptist **Verhasselt** (°1852) x Rosalie **De Win**	+ 4	dagloner
A 22	Jan Frans **Put** (°1839) x Elisabeth **Teughels**	+ 9	smid en herbergier
A 23	Laurent Jozef **Bal** (°1870) x Barbara **Van Hove**		statieoverste
A 23	Clement **Smeyers** (°1872) x Louisa **Uytenbroeck**	+ 2	statieoverste vanaf 1901
A 24	Hendrik **Lauwers** (°1849) x Petronella Leemans	+ 2	dagloner
A 25	Pieter **Stroobants** (°1851) x M. Antonia **Willems**	+ 9	smid en herbergier
A 26	Jan Ba. **Van de Camp** (°1862) x Philomene **Van den Eynde**	+ 8	ajusteerder
A 27	Peter Jozef **Van den Eede** (°1875) x M. Sophie **Vekemans**	+ 2	werkman - kleermaakster
A 28	Frans Jozef **Vekemans** (°1833) x Virginie **Schaerlaken**	+ 10	smidsgast en herbergier
A 29	Weduwe Antoon **Van der Elst** - Catherina **De Vis** (°1833)	+ 4	herbergierster
A 25b	**Stroobants** Louis (°1874) x **Van steenwinckel** M.Elb.	+ 3	schrijnwerker
A 30	Weduwe **Cortebeeck** Pieter - **Vekemans** Anna Cath. (°1847)	+ 3	dagloonster
A 31	**Sijmons** Edward (°1872) x **Spoelders** Leonie		dagloner
A 32	**Van den Eede** Florent (°1879) x **Peremans** Elisabeth	+ 1	dagloner
A 33	**Buelens** Frederik (°1850) x **Baetens** Cath.	+ 4	herbergier en barbier
A 34	Weduwe **De Win** Jan Bt.-**Teughels** Rozalie (°1845)	+ 5	lbst. (zoon. slotenmaker)
A 35	**Stevens** Willem (°1857) x **Somers** M. Cath.	+ 3	landbouwer
A. 36	Weduwe **Willems** Jan -**Van San** Celine (°1857)	+ 4	zoon is dagloner
A. 37	**Van Eetvelde** Frans (°1854) x **Tambuyser** Cloilde.	+ 9	landbouwer en herbergier
A. 38	**De Smet** Victor (°1836) x **Tersago** Pauline	+ 3	landbouwer
A. 39	**Verhasselt** J.Bapt. (°1879) x **De Mayer** Maria	+ 6	ajusteerder
A. 40	**Beteral** Peter (°1855), weduwnaar	+ 2	schrijnwerker
A. 41	**Van Beneden** Rombout (°1863) x **Smets** Elisabeth	+ 9	landbouwer / herbergier
A. 42	**Van Crombruggen** Frans (°1875) daarna **Jacobs**	+ 6	dagloner
A. 43	**Van Erp** J. Bpt. (°1849 x **Spruyt** M. El.	+ 3	dagloner / winkelierster
A. 44	**Vekemans** Alfons (°1879) x **Willems** Louisa	+ 2	werkman
A. 7	**Leen** Jan Frans (°1875) x **Van Win** Jo. Maria	+ 6	fabriekswerker
A. 46	**Pessendorffer** Jozef (°1866) x **Peremans** Rosalie	+	dagloner
A. 47	**Daems** Jan Bpt. (°1856) x **Teughels** J. Cath.	+ 2	dagloner
A. 54	**Vos** Jan Bt. (°1875) x **Keymolen** J. Franscisca	+ 2	werkman ijzerenweg
A. 48	**Van Geel** Jan (°1835) x **Van Rompae**y J. Francisca	+ 8	dagloner
A. 49	**Vekemans** Frans (°1855) x Verbruggen Elis.	+ 6	ajusteerder / naaister
A. 50	**Van Muylder** Karel (°1868) x **De Bondt** Clementine	+ 3	werkman ijzerenweg
A. 51	**Van Beveren** M. Th.a (°1828) ongehuwd		rentenierster
A. 52	**De Coster** / **De Bruyn** (vanaf 1904) (°1850)		pastoors

A. 53	**Plompen** Peter Jan (°1861) x **Michielsen** Joanna		grondwerker (weg in 1901)
A. 54	Weduwe **Cosemans** Victor - **De Prins** Francisca (°1835)	+ 6	dagloonster (zoon ajusteerder)
A. 55	**Jacobs** Fr. August (°1864) x **Moyens** Apollonia	+ 6	dagloner
A. 56	**De Vis** Jan Frans (°1869) x **Christiaens** Anna Cath.	+ 3	chef picqueur
A. 57	**Goossens** Peter Lod. (°1852) x **Van der Elst** Crhristina	+ 8	landbouwer herbergier.
A. 58	**Buelens** Jozef Lod.(°1853) x **Reydams** Rosalie	+ 8	landbouwer
A. 42	**Willems** Victor (°1881) x **De Vis** Henrica	+ 4	werkman
A. 59	**Van den Reym** Rombout (°1843) x **Robyn** Philipina	+ 4	dagloner
A. 60	**Verbist** Pieter (°1859) x **Bogemans** A. Maria	+ 9	landbouwer
A. 61	**De Win** Frans Louis (°1876) x **Lauwers** Antonia	+ 5	dagloner
A. 62	**Van Saet** Fr. Louis (°1842) x **Vekemans** M. Th.	+ 10	landbouwer / herbergier
A. 63	Weduwe **Nuytiens** - **Teughels** Clotilde (°1830)	+ 4	landbouwster
A. 65	Weduwe **Meulemans** J. Bpt. - **De Borger** Petronella (°1838)	+ 1	landbouwster
A. 66	**Stevens** Jan Frans (°1837) wnr. **Teughels** Virginie	+ 5	landbouwer
A. 67	**Vervoort** August (°1831) weduwnaar **Ceuppens** A. Maria		landbouwer (zoon. smid)
A. 68	**Craenhals** Jan (°1857) x **De Craen** Philomene	+ 3	bareelwachter
A. 69	Weduwe **Phlips** Karel - **Moons** Felicitas (°1848)	+ 6	landbouwster herbergierster
A. 69b	**Philps** Edward (°1877) x **Slachmuylders** Virginie	+ 3	landbouwer
A. 71	Weduwe **Goovaerts** L - **Verhoeven** Paulina (°1853)	+ 8	landbouwster
A. 70	**Vranckx** Philomeen, kloosterlinge	+ 10	kloosterlingen
A. 72	**Slachmuylders** Desire (°1842) x **Van Messem** Emilia	+ 8	landbouwer
A. 73	**Jacobs** Philip (°1856) x **Smets** A. Cath.	+ 6	smid /smederij
A. 74	**Van Assche** P. (°1870) x **Walkers** M. Theresia	+ 3	geneesheer
A. 75	Weduwe **Goovaerts** P.J. - **Tersago** Franscisca (°1840)	+ 8	herbergierster.
A. 76	**Plasqui** Pieter Antoon (°1860) x **Robberechts** Elisabeth	+ 4	koster
A. 77	**Vermeulen** Fr. Fh. (°1847) x **Moons** Rosalie	+ 4	landbr / gemeenteontvanger
A. 78	**Kops** Juliaan (°1871) x **Buelens** J. M.	+ 7	onder overste statie
A. 78	**Van Erp** Jaak (°1877) x **Geysen** Maria	+ 3	dagloner / naaister
A. 79	**Paesbrugghen** Des. (°1843) x **Van de Camp** M. Th.	+ 4	veldwachter (tot 1908)
A. 80	**Meuldermans** Jan (°1831) x	+ 3	landbouwer
A. 81	**Gijzen** Jaak (°1840) x **Peeters** M. Cath.	+ 7	grondwerker / herbergier
A. 82	**Teughels** Theodoor (°1854) x **Candries** M. Virginie	+ 10	schrijnwerker / herbergier
A. 83	Weduwe **Saint** Jozef - **Vekemans** Clothilde (°1867)	+ 6	herbergierster
A. 84	**Jacobs** Cesar (°1856) x **Teughels** M. Rosalie	+ 10	landbouwer herbergier
A. 84	**Teughels** Jan Louis (°1823) schoonvader van 84		rentenier 1907
A. 85	Weduwe **Yeslien** en **Van Ulxem** Josephina (°1853)	+ 3	rentenierster
A. 86	**Giebels** Jan (°1870) x **Van den Eynde** A. Maria		hovenier (nadien De Smet)
A. 87	**Teughels** Jan Jozef (°1843) x **Van den Brande** M. Josefa	+ 7	bareelwachter
A. 88	**De Nijs** Louis (°1837) x **Baeten** M. Louisa	+ 8	landbouwer
A. 89	**De Saegher** Jan Jozef (°1831), ongehuwd	+ 6	landb / burgemeester
A. 90	Weduwe **De Vis** Jan - **Hofmans** Petronella (°1841)	+ 2	landbouwster en naaister
A. 91	**Van San** Jan (°1828) weduwnaar	+ 11	dagloner
A. 92	**De Smet** A. Cath. (°1845), ongehuwd		naaister
B. 1	**Smets** Gustaaf (°1863) x **Truyen** Elisa	+ 6	sluiswachter
B. 2	**De Smet** Eugene (°1877) x **Phlips** Irma	+ 4	herbergier
B. 3	**Vekemans** Edward (°1836) x **Verbruggen** Cath.	+ 3	dagloner
B. 4	**De Valck** Jan Bap. (°1861) x **Steemans** M. Lucia	+ 6	dagloner
B. 5	**Mees** Mathias (°1841) x **Schaerlaken** Melanie	+ 2	dagloner
B. 6	**Spoelders** Jozef (°1868) x **Van Muylder** Barbara	+ 2	dagloner
B. 7	**Peremans** Antoon (°1865) x **Stevens** Rosalie	+ 6	dagloner
B. 8	**Jacobs** Jan Jozef (°1827) x **Sellelsagh** Joanna	+ 9	landbouwer (Mandelings)
B. 9	**Verbruggen** Jaak (°1865) x **Kennis** Cath.	+ 5	hovenier
B. 9	**De Nijs** Frederik (°1880) x **De Croes** Maria	+ 2	landbouwer
B. 10	**Geerts** Lodewijk (°1856) x **De Wachter** Coleta	+ 3	dagloner
B. 11	**Emmerechts** Jan Bapt. (°1855) x **Geerts** Theresia	+ 6	dagloner
B. 12	**Vekemans** Louis Alfons (°1872) x **Cortebeeck** Carolina	+ 6	ajusteerder
B. 12	**Peremans** Pieter (°1873) x **Christiaen** Josephina	+ 2	briefdrager
B. 13	Weduwe **De Nijs** Jan Baptist - **Campion** Theresia (°1847),	+ 3	dagloner
B. 14	**Maes** Edmond (°1849), weduwnaar		kleermaker
B. 15	**Neutiens** Louis (°1867) x **De Witte** Octavie	+ 3	winkelier / herbergier
B. 16	**Reydams** Jan Frans (°1869) x **Van Beveren** Anna Geertrui	+ 8	rademaker / herbergier
B. 17	**Verbist** Frans (°1874) x **Van Geel** Leonie	+ 3	dagloner
B. 17	**Van De Camp** Pieter Jan (°1879),		beenhouwer
B. 18	**Teughels** Jan Baptist (°1858) x **Van Aeken** Pauline	+ 6	dagloner
B. 19	**Van Eetvelde** Victor (°1861) x **Beullens** Ma. Cath.	+ 4	herbergier / likeurist
B. 20	**De Kempeneer** Edmond (°1868) x **Meulemans** Antonia	+ 6	bakker en herbergier

B. 21	**Goovaerts** Pieter Edward (°1847) x **Moeyersons** Louisa	+ 3	Kuiper en herbergier
B. 22	**Meulemans** Louis (°1867) x **De Witte** Hortensia	+ 3	herbergier werkman
B. 23	**Van Winghe** Willem (°1854) x **Spoelders** Philomeen	+ 1	dagloner
B. 23b	**Dielens** Pieter Alfons (°1882) x **Van Eetelde** Helena	+ 1	beambte
B. 23²	**Pepermans** Jan Frans (°1882) x **Van Aschbroeck** Josefien	+ 2	werkman / melkverkoopster
B. 23³	**Van den Eede** Pieter Jan (°1876) x **Fierens** Fransciisca	+ 2	werkman
B. 23⁴	**Verheulpen** Pieter Jan (°1882) x **Behets** Leonie	+ 2	werkman
B. 24	**Ceuppens** Jozef (°1851), weduwnaar **Geerts** Elisabeth	+ 7	metser
B. 25	**Leroy** Jan (°1850) x **Ceuppens** Josephine	+ 6	dagloner / naaister
B. 26	**Ceuppens** Jan Frans (°1848) x **Van Muylder** Theresia	+ 9	metser
B. 27	**Van der Elst** Emiel (°1863) x **Quintidie** Melanie	+ 5	postbode
B. 28	**Baeyens** Emiel (°1874) x **Vleminckx** Maria Anna	+ 5	beambte waterwerken
B. 28	**Jacobs** Frans (°1881) x **Tersago** Sidonie	+ 4	slotenmaker
B. 28b	**Van Dam** Hendrik (°1877) x **Leroy** Elisabeth (nieuw huis)	+ 2	slotenmaker en herbergierster
B. 29	**De Smet** Frans (°1852) x **Willems** Catherina	+ 9	landbouwer
B. 30	**Van der Elst** Lodewijk (°1868) x **De Kempeneer** Hendrika	+ 1	beambte
B. 39	**Christiaens** Pieter Augustus (°1878) x **Andries** Josephine	+ 4	herbergier
B. 31	**Teughels** Philip (°1857) x **Daems** Joanna Maria	+ 10	landbouwer en herbergier
B. 32	**Govaerts** Willem (°1873) x **Van Doren** Amelie	+ 6	handelaar gemeentesecretaris
B. 33	**Bertens** Frans (°1858) x **Vanhorenbeeck** Henrica	+ 6	dagloner
B. 34	Weduwe **T'Sjoen** Jan Baptist - **Teughels** Ludovica (°1852),	+ 4	kleermaakster
B. 35	**Teugels** Judo Frans (°1884) x **Meert** Maria Theresia	+ 2	werkman
B. 36	Weduwe **Gielis** Jan Corneel -**Moons** Melanie (°1865),	+ 7	handelaarster meubelen
B. 36b	**Geens** Jozef Edward (°1868) x **Goyvaerts** Virginie	+ 3	schijnwerker
B. 36b	**Serneels** Alfons (°1877) x **Frans** Juliana	+ 1	hovenier
B. 37	Weduwe **Van den Eede** - **Van Cauwenbergh** Sofie (°1851),	+ 4	herbergierster
B. 38	**Reyniers** Lieven (°1856) x **Van den Heuvel** Maria Thersia	+ 7	dagloner
B. 39	**Van der Elst** Josef (°1870) x **Michiels** Victoria	+ 5	herbergier
B. 40	**Spoelders** Jan Baprst (°1838) x **Geerts** Maria Christina	+ 6	dagloner
B. 41	Weduwe **Peremans** - **De Vis** Filipina (°1836),	+ 4	landbouwster
B. 42	**Behets** Lodewijk (°1842) x **Verbruggen** Anna Maria	+ 8	timmerman herbergier
B. 44	**De Witte** Rene (°1876) x **Buelens** Maria	+ 2	werkman / winkelierster
B. 43	**Delahaye** Edward (°1847) ongehuwd	+ 2	schoenmaker
B. 45	**Vandermeulen** Pieter Jaak (°1835) x **De Ruysscher** Philomene		rentenier
B. 46	**Vlemincx** Egied (°1845) x **Van Eetvelde** Angelina	+ 7	hoofdonderwijzer

Torekens

B. 47	Weduwe **Goovaerts** Willem - **Van Steenwinckel** Sofie (°1832),	+ 1	rentenierster
B. 47b	**Slachmuylders** Willem (°1865) x **Lauwens** Rosalia	+ 4	landbouwer
B. 48	**Reynaerts** Willem (°1828) x **Pickaerts** Antonia	+ 3	gepensioneerde meestergast

Minneveld

B. 49	Weduwe **Teughels** Jozef August - **Peeters** Paulina (°1838),	+ 3	herbergierster
B. 50	**Dubin** Edward (°1868) x **Lauwers** Clementine	+ 6	dagloner
B. 51	**Labordery** Frans (°1847) x **Stevens** Clotilde	+ 9	dagloner

Dorp aan de Molen

A. 93	**Scheers** Antoon (°1866) x **Buelens** Francisca	+ 5	landbouwer
A. 94	**Struys** Jan Ambroos (°1863) x **Koning** Aaltje	+ 5	(geen beroep) Hollander
A. 95	**Van Look** Willem (°1862) x **Meysmans** M. Cath.	+ 8	stoker
A. 96	**Geerts** Egied (°1876) x **Lamberts** Rosalie	+ 1	stoelmakersgast
A. 96	**Geerts** Pieter (°1882) x **Campion** Theresia	+ 10	stoelmaker
A. 96	**Van Dijck** Hendrik (°1873) x **Andries** Elisa		werkman
A. 97	**Van Muylder** Victor (°1876) x **Van Campenhout**	+ 6	werkman
A. 98	**Van den Brande** Corneel (°1877) x **Publie** Pelagie	+ 6	dagloner
A. 99	**Keirsmaekers** Karel (°1847) x **Vekemans** Clothilde	+ 7	molenaar - herbergierster
A. 100	**De Nijs** Antoon (°1948) x **Mees** Joanna	+ 10	landbouwer

Regulaar

A. 106	**Verdoodt** Corneel Antoon (°1872) x **Lauwens** Ant.	+ 6	werkman
A. 101	**Verbruggen** Jan Fr. (°1848) x	+ 8	landbouwer (Muyldermans)
A. 102	**De Mesmaeker** Petrus (°1836) x **Daer** Pelagie	+ 6	landbouwer
A. 103	**De Keyzer** August (°1832) x **Selleslagh** Anna Cath.	+ 6	landbouwer herbergier
A. 104	**Van Steenwinkel** Henri (°1841) x **De Win** Siska	+ 8	landbouwer
A. 105	**Teughels** Pieter Jan (°1841) x **Van Asbroeck** M. Th.	+ 5	werkman
A. 106	**Mertens** Jud. (°1872) x **Dubin** Barbara	+ 4	schrijnwerker
A. 106	**Huysmans** Willem (°1851) weduwnaar **Van denBroeck**	+ 4	werkman

A. 107	**Theughels** Hendrik Jozef (°1873) x **Dubin** Ma. Josephina	+ 6	dagloner
A. 108	**Teughels** Flor. (°1838) x **Andries** Sofia	+ 3	dagloner
A. 109	**Spoelders** Antoon Victor (°1852) x **De Hondt** Anna Cath.	+ 1	landbouwer
A. 110	**De Vis** Victoria (°1851), ongehuwd	+ 2	landbouwster
A. 111	**De Neys** Edward (°1866) x **Huyghe** Angelina	+ 9	landbouwer herbergier
A. 112	**De Wit** Antoon (°1867) x Ketser M. Philo.	+ 2	landbouwer
A. 113	**Van der Haeghen** Emiel (°1852) x	+ 10	dagloner
A. 114	Weduwe **Van Asch** Jan Baptist - **De Neys** Anna M. (°1837)	+ 6	landbouwster

Heike

A. 115	**Daer** Lodewijk (°1856) x **De Mey** Virginie	+ 9	landbouwer
A. 116	**Van Winghe** Frans (°1848) x **Diddens** Constancia	+ 8	landbouwer
A. 117	**Ceulemans** Vincentius (°1834) weduwnaar	+ 5	dokter
A. 118	**Jacobs** Bernardus (°1828) wnr. van **Goovaerts** Anna Maria	+ 10	landbouwer / winkelier
A. 119	**De Borger** Ivo (°1840) x **De Smet** Anna Geertrui	+ 10	landbouwer / herbergier
A. 120	**Solie** Pieter (°1843) x **Candries** Rosalia		landbouwer/ herbergier
A. 121	Weduwe **Selleslagh** Willem - **Van Asch** Josephine (°1822)	+ 10	landbouwster
A. 122	**Teughels** Lodewijk x **Teughels** Dorothea		dagloner
A. 123	**Soli** Jan Hendrik (°1841) x **De Neys** Josephine	+ 7	landbouwer
A. 124	**Van Riet** Lodewijk (°1834) x **Huysmans** Amelia	+ 3	bareelwachter
A. 125	**Geets** Jan Baptist (°1859) x **De Neys** Joanna	+ 9	herbergier : dagloner
A. 126	**Vereyken** Karel (°1867) x **Parijs** Josephine		landbouwer
A. 127	**Moons** Edward (°1854) x **Van Dongen** Rosalie	+ 8	werkman / landbouwer

Befferstraat

A. 128	**Spruyt** Willem Emiel (°1880) x **Van Asch** Josephine	+ 9	landbouwer
A. 129	**Keuleers** Theodoor (°1846) x **Van Aken** Regina	+ 10	landbouwer
A. 130	**Teughels** Jaak (°1843) x **Van Steenwinkel** Antonia	+ 7	landbouwer
A. 131	**Van den Bergh** Frans (°1870) x **Verbruggen** Josephina	+ 5	landbouwer
A. 132	**Van Camp** Jaak (°1855) x **De Win** Cath.		landbouwer
A. 133	Weduwe **De Smet** Frans - **De Win** Joanna Maria (°1843)	+ 9	landbouwster
A. 134	**Spruyt** Hendrik (°1820), weduwnaar	+ 11	landbouwer
A. 135	Weduwe **Teughels** Willem - Rigo Theresia (°1837)	+ 8	landbouwster
A. 136	**Van Camp** (°1836), weduwnaar **Spruyt** Catherina	+ 9	landbouwer nadien: Beullens

Bankstraat

A. 136V	**Beullens**	+ 7	
A. 137	**De Wit** Rosalie (°1842) ongehuwd	+3	landbouwster
A. 138	**Meysmans** Jan Bapt. (°1891) x **De Smet** Gabriella	+ 1	melkverkoper / herbergierster
A. 139	**Goovaerts** Fr. August (°1864) x **Jacobs** Cath.	+ 6	dagloner
A. 140	Weduwe **Geivaerts** Jozef - Vermost Appolonia(°1830)	+	landbouwster
A. 141	**Van Rompaey** Victor (°1858) weduwnaar **Geivaerts**	+ 6	landbouwer
A. 142	**Buelens** Willem (°1848) x **Neefs** Victoria	+ 10	landbouwer
A. 143	Weduwe **Leukemans** Adolf - **Goovaerts** Anna Maria	+ 8	dagloonster
A. 144	**Kerremans** Egidius (°1856) x **Solie** Virginie	+ 1	dagloner
A. 145	**Van der Zeyp** Louis (°1876) x **Teughels** Cath.	+ 5	dagloner
A. 145	**Potums** Antoon Louis (°1868) x **Leen** Coleta	+ 9	maaldersgast
A. 146	**Vekemans** Alfons (°1873) x **Kerremans** Josephina	+ 2	dagloner
A. 147	**De Muylder** Frans (°1879) x **De Prins** Louisa	+ 2	dagloner
A. 148	**Van Humbeeck** Jan Baptist (°1871) x **De Donder** Louisa	+ 9	dagloner
A. 148	**Huysmans** Willem (°1875) x **Solie** Christina	+ 4	werkman
A. 149	Weduwe **Slaghmuylders** Pieter - **Goovaerts** A. Marie (°1830)	+ 3	rentenierster
A. 150	**Lemesle** Sophie, (°1849), ongehuwd	+2	hoofdonderwijzeres
A. 151	**Christiaens** Jan Batist (°1829) x **Peeters** Rosalie	+3	landbouwer
A. 152	**Meuldermans** Jan Frans (°1850), ongehuwd	+5	landbouwer

B. 52	**Teughels** Pieter Jozef (°1849) x **Spoelders** Wivina	+ 6	landbouwer
B. 53	**Stevens** Pieter Jan (°1818) weduwnaar van **Goovaerts** Catharina	+ 6	landbouwer
B. 54	Weduwe **Meuldermans** Willem - **Verbruggen** Louisa (°1877),	+ 5	landbouwster
B. 54³	**De Croes** Frans (°1869) x **Van der Meulen** Anna Maria	+ 2	werkman
B. 55	**Meuldermans** Jan Baptist (°1831), ongehuwd	+ 11	landbouwer
B. 56	**Peeters** Lodewijk (°1840), ongehuwd	+ 3	landbouwer
B. 57	**De Witte** Severinus (°1871) x **Boey** Elisabeth	+ 2	staatsbeambte
B. 58	**Foets** Karel (°1868) x **Peeters** Octavie	+ 4	melkverkoper
B. 59	wwe **Goovaerts** Frans - **Behets** Virginie (°1834),	+ 11	landbouwster
B. 60	**Hendrickx** Jan Baptist (°1856) x **Goovaerts** Angelina	+ 5	dagloner
B. 61	**Tersago** Louis (°1844) x **Steenackers** Elisabeth	+ 7	landbouwer

B. 62	De **Mesmaecker** Louis (°1834) wedn. **Van der Syp** Paulina	+ 3	landbouwer

Kattestraat

B. 63	Weduwe **De Roeck** Frederik - **Coosemans** Jeanette (°1866),	+ 9	landbouwster
B. 64	**Behets** Isabella (°1837), ongehuwd	+ 1	winkelierster
B. 65	**Feremans** Pieter Jan (°1854) x **De Prins** Louisa	+ 6	landbouwer / metser
B. 66	**Reydams** Hendrik (°1834) x **Doms** Barbara	+ 7	rademaker
B. 67	**Van Geel** Pieter Jozef (°1869) x **Boey** Ludvica	+ 6	dagloner / herbergier
B. 68	**Van den Boeynants** Lodewijk (°1866) x **Van Cotthem** Theresia	+ 10	dagloner
B. 69	**Goovaerts** Jozef Lodewijk (°1864) x **Janssens** Clementina	+ 4	dagloner
B. 69	**Chrtiaens** Leopold (°1880) x **Emmereghs** Melanie	+ 4	landbouwer
B. 70	**Govaerts** Jaak Hendrik (°1869) x **Rents** Maria	+ 5	dagloner
B. 71	**Goovaerts** Pieter Jan (°1852) x **Jacobs** Josefina		dagloner
B. 72	**Vermeyr** Jan Frans (°1846) x **Monsieur** Catherina	+ 7	bareelwachter
B. 73	Weduwe **Van den Branden** Lodewijk - **Van Frausem** Nathalie	+ 4	dagloonster
B. 74	**Schelkens** Jan Jozef (°1823), weduwnaar	+ 6	landbouwer
B. 75	**Gooris** Willem (°1850),		landbouwer
B. 76	Weduwe **Van Wemmel** Gustaaf - **Gooris** Melanie (°1855),	+ 5	landbouwster
B. 77	Weduwe **De Greef** Lodewijk - **De Wit** Sofie1858	+ 9	landbouwster
B. 78	**Spoelders** Frans (°1844) x **Teughels** Natalie	+ 8	dagloner
B. 79	**Mertens** Pieter (°1840), wednr. **Bertral** Sofie	+ 2	timmerman
B. 80	**Van Beneden** Lodewijk (°1855) x **Beullens** Jozefa	+ 8	landbouwer
B. 81	**Verlinden** Jan Frans (°1876) x **Christiaens** Pelagia	+ 5	dagloner
B. 82	**Boey** Jan Frans (°1867) x **Christiaens** Elisabeth	+ 7	landbouwer
B. 83	**Lauwers** Jan Baptist (°1838) ongehuwd	+ 4	landbouwer
B. 84	**Solie** Lodewijk (°1860) x **De Wit** Eugenie	+ 9	dagloner
B. 85	**Goovaerts** Emmanuel (°1860) x **Reydams** Thersia	+ 9	landbouwer
B. 86	**Van den Ende** Jozef (°1865) x **Van Asch** Pelagie	+ 9	dagloner landbouwer
B. 87	Weduwe **Baetens** - **Costermans** Anna Maria (°1833),	+ 9	landbouwster
B. 87b	**De Hoef** Jan Frans (°1875) x **Van de Eynde** Elisa	+ 6	landbouwster / herbergierster
B. 88	**Van der Zeyp** Jan Baptist (°1839) x **Moeyersoons** Anna Maria	+ 6	dagloner
B. 89	**Van Dam** Jan Baptist (°1860) x **Janssens** Catharina	+ 8	dagloner

Dries

B. 90	**Van den Houtte** Pieter Jan (°1877) x **Reydams** Hendrika	+ 4	werkman
B. 90	**Reydams** Jan Baptist (°1845) x **Van Den Eynde** Clothilde	+ 6	rademaker /herbergier
B. 91	**Van der Zeyp** Jan Baptist (°1850) x **Leen** Catharina	+ 8	landbouwer
B. 92	**Silverans** Pieter Antoon (°1837) x **De Roeck** Anna Maria		landbouwer
B. 93	**De Hoef** Jan Lodewijk (°1842) x **Tersago** Anna Maria	+ 10	landbouwer
B. 94	**Van den Eynde** Frans (°1849) x **Van Steenwinckel** Anna Maria	+ 10	landbouwer
B. 95	Weduwe **Mertens** Pieter Jan - **Lauwers** Virginie (°1848),	+ 7	herbergierster
B. 96	**Mertens** Judo Louis (°1877) x **Goris** Elisabeth	+ 5	werkman arsenaal
B. 97	**Lauwers** Jan Baptist (°1821),	+ 1	
B. 98	Weduwe **Michiels** Louis - **Van den Borght** Paulina (°1853),	+ 8	herbergierster en smid
B. 99	**Mertens** Jozef (°1870) x **Reydams** Octavie	+ 6	dagloner
B. 100	**Spruyt** Corneel (°1839) x **Van der Zeyp** Sofie	+ 7	landbouwer
B. 99b	**Peperrmans** Jan Baptist (°1858) x **Gooris** Anna Maria	+ 1	werkman
B. 99	**Van Steenwincke**l Jan Baptist (°1878) x **Moens** Julia	+ 2	werkman
B. 101	**Pepermans** Corneel (°1860) x **Daems** Virginie	+ 9	dagloner
B. 102	**Van Asbroeck** Jan Frans (°1847) wdnr. **Verbist** Teresia	+ 7	dagloner
B. 103	**Peeters** Willem (°1834) x **Baetens** Theresia	+ 7	landbouwer
B. 104	**Smets** Rombout (°1847) x **Goovaerts** Elisabeth	+ 4	landbouwer
B. 105	**De Lauw** Jozef Egied (°1822) x **Baetens** Clara	+ 7	landbouwer
B. 106	**Goovaerts** Jaak Hendrik (°1839) x **Van Den Eynde** Constancia	+ 5	landbouwer
B. 107	**Govaerts** Jan Antoon (°1836) x **Keuleers** Antonia	+ 5	landbouwer
B. 108	**Betral** Jan Louis (°1850) x **Van der Maelen** Maria Magdalena	+ 3	landbouwer
B. 109	**De Hoef** Victor Emiel (°1873) x **Gooris** Cornelia	+ 3	hoveniersgast
B. 109	**Meys** Jan Baptist (°1878) x **Van Laethem** Rosalie	+ 4	werkman ijzerweg
B. 110	**Goovaerts** Handrik (°1863) x **Croon** Hendrika	+ 2	dagloner
B. 111	**Buelens** Willem (°1840) x **Buelens** Catharina	+ 8	landbouwer
B. 112	**Van Loock** Jan Frans (°1850) x **Ceulemans** Virginie	+ 7	landbouwer
B 113	**Leen** Jan Baptist (°1867) x **De Win** Ludovika	+ 10	landbouwer

Halve Steen

B. 114	Weduwe **Tuyaerts** Pieter - **Emmerechts** Elisabeth (°1823),	+ 10	landbouwster

Boterstraat

B. 115	**Fierens** Jan Baptist (°1864) x **Verbruggen** Josefien	+ 3	landbouwer
B. 116	**Buelens** Jan Frans (°1852) x **Van Camp** Rosalie	+ 8	dagloner

Zwaantje

B. 117	**Verbist** Jozef (°1863) x **De Smet** Theresia	+ 9	landbouwer
B. 118	**Mertens** Alfons (°1875) x **Struyf** Anna Maria	+ 8	herbergier
B. 119	Weduwe **De Mol** Jozef - **Van Relleghem** Isabella	+ 9	landbouwster
B. 120	**Peeters** Jaak (°1854) x **Van Moer** Franscisca	+ 6	dagloner
B. 121	**Lauwers** Jan Baptisst (°1867) x **Lauwers** Mathilde	+ 6	dagloner
B. 122²	**Windelen** Frans (°1868) x **Van Beneden** Joanna	+ 5	werkman

Wie is wie in 1906-1907

Bij het begin van de 20ste eeuw was Jan Jozef **De Saegher** (°1831) burgemeester van Hombeek. Hij bleef ongehuwd evenals zijn broer, Emiel **De Saegher,** die voorzitter van de harmonie St.-Martinus was. Ze woonden aanvankelijk op de hoeve van Leliëndaal maar bouwden een herenhuis op de Leestse steenweg (Dorp A. 89) dat in 1914 zwaar getroffen werd door Duits geschut. Het huis werd dan voor de helft afgebroken. Later woonde er de borstelfabrikant **Janssens** en onlangs is het afgebroken en op de grond staat een nieuw appartementsgebouw.

De pasbenoemde secretaris van de gemeente was Willem **Govaerts** (°1873) en hij woonde in de toenmalige Statiestraat (Dorp B. 32). De garde was Desiré **Paesbrugghen** (°1843) die in een annex van het gemeentehuis in de Diepestraat woonde (Dorp A. 79). Hoofdonderwijzer Egied **Vlemincx** (°1845) woonde in het schoolhuis van de gemeenteschool (Dorp B. 46) en de hoofdonderwijzeres Sophie **Lemesle** (°1849) woonde in het schoolhuis van de vrije school (later patronaat, Bankstraat A. 150). Philomeen **Vranckx**, moederoverste van de zusters van Huldenberg woonde reeds in het nieuwe klooster op de Leestsesteenweg (oud huis De Laet) (Dorp A. 70). De pastoor was vanaf 1904 Mathias **De Bruyn** (°1850) en hij woonde in de oude pastorij (Dorp A. 52). Koster was Pieter Antoon **Plasqui** (°1860) en woonde in de Diepestraat (Dorp A. 76)

De stationschef was Clement **Smeyers** (°1872) die de aangebouwde woonst betrok aan het station (Dorp A 23) en de onderstationschef was Juliaan **Kops** (°1871) die toen nog in de Diepestraat woonde (Dorp A. 78). De Hombeekse postbode of *facteur* was Emiel **Van der Elst** (°1863) in de toenmalige Statiestraat (Dorp B. 27).

De oudere dokter Vincent **Ceulemans** (°1834) verbleef in zijn nieuwgebouwde woning op het Heike (Heike A. 117). Hij was zeer populair geweest, stichter van de fanfare, ex-burgemeester en bouwer van de nieuwe school maar was sterk gedesillusioneerd door de politieke wending na de schooloorlog. Het plotse overlijden van zijn vrouw had hem bovendien totaal geknakt. De nieuwe dokter en opkomende ster was Pieter **Van Assche** (°1870) die zich eerst in de Diepestraat vestigde in het huis van de familie Voet (nu Van de Venne-Stopie) (Dorp A. 74). Hij bouwde nadien een nieuwe woning op de Kriekerijweg.

In Hombeek waren enkele bekende herenhuizen. Wolputte op de Mechelse weg (Dorp A 8) werd bewoond door Emiel Karel **Smets** (°1849) x M. Elisa **Pansius.** Het herengoed Ceulemans in de Bankstraat (Dorp A. 85) werd bewoond door de weduwe **Yeslien** en Josephina **Van Ulxem** (°1853). Op Windsor (Dorp B. 36) woonde de weduwe Jan Corneel **Gielis** - Melanie **Moons** (°1865), handelaarster in meubelen. Op Ter Heide vinden we geen bewoners ingeschreven. Op Expoel woonde Xavier **Montens**, "assurantiemakelaar".

Er waren twee molenaars: Karel **Keirsmaekers** (°1847), die ook herbergier was op de Leestsesteenweg (a/de Molen A. 99) en Edward **lauwers – De Coster,** maalder en landbouwer (Zwaantje C). Op het Hoefijzer woonde de brouwer **Van Messem** (Plein D).

Kort na 1900 had Edmond **De Kempeneer** (°1868) het hoekhuis aan de Zennebrug gekocht (Dorp B. 20) en deze herberg met winkel werd nu ook bakkerij. Een andere bakker was Henri **Holsters** (°1858) die achter de smederij Phlips woonde (Dorp A 20). De beenhouwer was Pieter Jan **Van De Camp** (°1879) op de Mechelseweg (Dorp B. 17). Andere winkels in voedingswaren waren er in de Bankstraat (Dorp B. 44) bij René **De Witte** (°1876) x Merieke **Buelens**, op het Heike (A. 118) bij Bernardus **Jacobs** (°1828), in de Kattestraat (B. 64) bij Isabella **Behets** (°1837) en op de Plein bij **Verlinden.**

Er waren 4 smeden: Edward **Phlips** (°1840) (Dorp A 12), Jan Frans **Put** (°1839) (Dorp A 22), Louis **Michiels** - **Van den Borght** Paulina (°1853) (Dries B. 98) en **Van Boxem** (Zwaantje C). Rademakers waren Hendrik **Reydams** (°1834) in de Kattestraat (B. 66) en Jan Baptist **Reydams** (°1845) op den Dries (B. 90). Kuiper Pieter Edw. **Goovaerts** (°1847) woonde in het dorp (Dorp B. 21).

De metsers waren: Jozef **Ceuppens** (°1851) (Dorp B. 24), Jan Frans **Ceuppens** (°1848) (Dorp B. 26), Isidoor **Nuytiens** (°1855) (Dorp A 17), **Van der Zeyp** (Boompjesstraat C) en **Potums (**Plein C)

Er waren 5 schrijnwerkers: Lodewijk **Behets** (°1842) in de Bankstraat (Dorp B. 42), Theodoor **Teughels** (°1854) in de Diepestraat (Dorp A. 82), Judocus **Mertens**. (°1872) op het Regulaar (A. 106), **Nagels** in de Boomkesstraat en **Leen** op de Plein. Ook gareelmaker **Verrezen** woonde op de Plein. Er was een stoelmaker, Pieter **Geerts** (°1882) die op de Leestsesteenweg woonde (a/de Molen A. 96). De schoenmakers waren Edward **Delahaye** (°1847) in de Bankstraat (Dorp B. 43) en **Verschueren** op den Boskant (D).

Er is één gezin "zonder beroep" genoteerd. Tussen haakjes werd er bijgeschreven "Hollander" (A 94). Vermoedelijk is het een grondwerker aan de Zennewerken die in Hombeek bleef plakken.

Ieder zijn stamcafé

Het klinkt onwaarschijnlijk maar in de hoofdstraten van het dorps was één op de drie huizen een café. Iedere cafébaas deed ook aan wat landbouw en groenteteelt. Er bovendien nog een koe op nahouden in een achterstal was niet ongewoon. Ook enkele grote boeren met een echte veestapel, paarden en karren, verdienden een aardige cent bij als waard in de herberg. Als de mannen op het veld waren was de boerin ook cafébazin. Dat was niet alleen bij boeren het geval. De vrouw van de smid, de molenaar, de bakker, de kuiper, de schrijnwerker, de karrenmaker vergastte de wachtende klanten gezellig op een schuimend pintje aan de toog. Coiffeurs waren er nog niet. Scheren en haarknippen deed de barbier in een hoek van de gelagzaal.

Hierna volgt de indrukwekkende lijst van herbergen in de gemeente. In de secties A en B is dat niet minder dan 45 herbergen (11,50 %) en in de secties C en D 12 herbergen (7,00 %). Dat betekent dat in Hombeek er één huis op de tien zijn deur uitnodigend open zette om er een pint te komen drinken en een babbeltje te doen.

Dorp A 1	Leonard **Peeters** (°1844) x Coleta **Diddens** (°1872	herbergier / landbouwer
Dorp A 2	Wwe **Tersago** - **Van Ingelgom** (°1854) (**Verhasselt** -**Jacobs**)	herbergierster, naaister
Dorp A 12	Edward **Phlips** (°1840), weduwnaar	herbergierster / smid
Dorp A 13	Antoon **Peeters** (°1847) x M. Catherina **Van den Broek**	herbergier
Dorp A 22	Jan Frans **Put** (°1839) x Elisabeth **Teughels**	herbergierster / smid
Dorp A 25	Pieter **Stroobants** (°1851) x M. Antonia **Willems**	herbergierster / smidshelper
Dorp A 28	Jozef **Vekemans** (°1833) x Virginie **Schaerlaken**	herbergierster / smidsgast
Dorp A 29	Weduwe Antoon **Van der Elst** - Catherina **De Vis** (°1833)	herbergierster
Dorp A 33	Frederik **Buelens** (°1850) x Catherina **Baetens**	herbergier en barbier
Dorp A. 37	Frans **Van Eetvelde** (°1854) x Clotilde **Tambuyser**.	herbergier / landbouwer
Dorp A. 41	Rombout **Van Beneden** (°1863) x Elisabeth **Smets**	herbergier / landbouwer
Dorp A. 57	Peter Lodewijk **Goossens**. (°1852) x Christina **Van der Elst**	herbergier / landbouwer
Dorp A. 62	Fr. Louis **Van Saet** (°1842) x M. Theresia **Vekemans**	landbouwer / herbergier
Dorp A. 69	Weduwe Karel **Phlips** - Felicitas **Moons** (°1848)	herbergierster / landbouwster
Dorp A 75	Weduwe **Goovaerts** P.J. - Franscisca **Tersago** (°1840)	herbergierster.
Dorp A. 81	Jaak **Gijzen** (°1840) x **Peeters** M. Catherina	herbergier / grondwerker
Dorp A. 82	Theodoor **Teughels** (°1854) x M. Virginie **Candries**	herbergier / schrijnwerker
Dorp A. 83	Weduwe Jozef **Saint** - Clothilde **Vekemans** (°1867)	herbergierster
Dorp A. 84	Cesar **Jacobs** (°1856) x M. Rosalie **Teughels**	herbergier / landbouwer
Dorp B. 2	Eugene **De Smet** (°1877) x Irma **Phlips**	herbergier
Dorp B. 15	Louis **Neutiens** (°1867) x Octavie **De Witte**	herbergier / winkelier
Dorp B. 16	Jan Frans **Reydams** (°1869) x Anna Geertrui **Van Beveren**	herbergier / rademaker
Dorp B. 19	Victor **Van Eetvelde** (°1861) x Ma. Catherina **Beullens**	herbergier / likeurist
Dorp B. 20	Edmond **De Kempeneer** (°1868) x Antonia **Meulemans**	herbergier / bakker- winkelier,
Dorp B. 21	Pieter Edward **Goovaerts** (°1847) x Louisa **Moeyersons**	herbergier / kuiper
Dorp B. 22	Louis **Meulemans** (°1867) x Hortensia **De Witte**	herbergier / werkman
Dorp B. 28b	Hendrik **Van Dam** (°1877) x Elisabeth **Leroy** (nieuw huis)	herbergierster / slotenmaker
Dorp B. 39	Pieter Augustus **Christiaens** (°1878) x Josephine **Andries**	herbergier
Dorp B. 31	Philip **Teughels** (°1857) x Joanna Maria **Daems**	herbergier / landbouwer
Dorp B. 37	Weduwe **Van den Eede** - Sofie **Van Cauwenbergh** (°1851),	herbergierster
Dorp B. 39	Josef **Van der Elst** (°1870) x Victoria **Michiels**	herbergier
Dorp B. 42	Lodewijk **Behets** (°1842) x Anna Maria **Verbruggen**	herbergier / timmerman
Minneveld B. 49	Weduwe Jozef August **Teughels** - Paulina **Peeters** (°1838),	herbergierster
a/de Molen A. 99	Karel **Keirsmaekers** (°1847) x Clothilde **Vekemans**	herbergierster / molenaar
Regulaar A. 111	Edward **De Neys** (°1866) x Angelina **Huyghe**	herbergier / landbouwer
Heike A. 119	Ivo **De Borger** (°1840) x Anna Geertrui **De Smet**	herbergier / landbouwer
Heike A. 120	Pieter **Solie** (°1843) x Rosalia **Candries**	herbergier / landbouwer
Heike A. 125	Jan Baptist **Geets** (°1859) x Joanna **De Neys**	herbergier / dagloner
Bankstraat A. 138	Jan Bapt. **Meysmans** (°1891) x Gabriella **De Smet**	herbergierster / melkverkoper
Kattestraat B. 67	Pieter Jozef **Van Geel** (°1869) x Ludvica **Boey**	herbergier / dagloner
Kattestraat B. 87b	Jan Frans **De Hoef** (°1875) x Elisa **Van de Eynde**	herbergierster / landbouwster
Dries B. 90	Jan Baptist **Reydams** (°1845) x Clothilde **Van Den Eynde**	herbergier / rademaker

Dries B. 95	Weduwe Pieter Jan **Mertens** - Virginie **Lauwers** (°1848),	herbergierster
Dries B. 98	Weduwe Louis **Michiels** - Paulina **Van den Borght** (°1853),	herbergierster en smid
Zwaantje B. 118	Alfons **Mertens** (°1875) x Anna Maria **Struyf**	herbergier
Pikkerie C	**Leemans**	herbergier / landbouwer
Pikkerie C	**Van Overmaet**	herbergierster /landbouwster
Eike C	**Verbercht**	herbergierster
Befferstraat C	**Van der Wilt**	herbergier / werkman
Zwaantje C	**Kinard**	hergergier
Plein C	**Van Doren**	herbergier / landbouwer
Plein C	**Apsillis**	herbergier
Plein C	**De Smedt**	herbergier
Plein C	**Verlinden**	herbergier
Boskant D	**Dubin**	herbergier
Boskant D	**Van Loo**	herbergier / werkman
Plein D	**Jacobs**	herbergier

Herbergnamen

De meeste herbergen hadden een naam. Meester Emiel Bertens somde de herbergen van begin 1900 op en schreef : " *Hier enkele opschriften van herbergen uit de omgeving. Men noemde ze ook uithangborden* "

In Rome	In de Leeuw	In 't Oud School	Stap-uit
In de Roos	Café Napoleon	In de Belle-Vue	In 't Zolderke
In 't Zonneke	In de leeuw van Vlaanderen	Schramske	't Hoekse
Aux Bons Amis	In de Halve Maan	Blandenbergh	In 't Bareeltje
In de Congo	In de Engel	In den Os	In 't Nieuw Huis
De Kroon	In 't Huis ten Halve	In de Schaar	In 't Molenhuis
In de Vrijheidsboom	In de Reizende Passant	In Amerika	In de Huldendries
Bij Baas Jan	't Regulaar	In 't Koninkse	In 't Vapeurke
In de Tieger	Het Minneveld	In het Station	't Keizershof
De Barbier	In 't Zwaantje	In de Midi	

De herbergen werden ook vaak met de naam of bijnaam van de bewoner genoemd:

Bij Nie van Virs	Bij Kato Moens	Bij van Lo	Bij den Droge
Bij den Hoefkes	Bij den Bijl	Bij de Zwaantjes	Bij Tiske Nagels
Bij Virs van de Goeie	Bij Toon Michiel	Bij Gust Emmerechts	Bij de Slinke
Op de Molen	Bij Sjol Verrezen	Bij de Pachtes	Bij den Haas
Bij Jo Tek	Bij Van Doren	Bij de Tieger	Bij Nicola
Bij Trees Steemans	Bij den Ouden Bekker	Bij de Kees of	Bij Leonard Peters
Bij de Kuiper	Bij Peit van de Zwette	Bij de Beirboer	Bij Liske van Florent
Bij Jan Stapuit	Bij Celine Van Smèrens	Bij Bertus	Bij Mon Lat
Bij Jef Gat	Bij Wannes Reydams	Bij Meulemakers	Bij Net van Smeres
Bij Verrezen	Bij Victor Van Bekkens	Bij Jef Van Geel	Bij de Goossens
Bij Suska van Geel	Bij Heinke Verbruggen	Bij Fluppe Maat	Bij boer Soli
Bij Teunke Peters	Bij de kinderen van Potums	Bij Fluppe de Kruk	
Bij Jo De Neys	Bij de Boelpaap	Bij Roos Reydams	
Bij den oskes	Bij Free van Neullekes	Bij de Noot	
Bij van Hoof	Bij Patetes	Bij den Trien	

Meester Bertens schreef ook deze bedenking over de herberg met een kleine anekdote.

In elke herberg hing aan een wand een soort ingekaderd diploma **LOI-WET.** Wat er op te lezen stond weet niemand. Het hing zo hoog dat je een ladder moest hebben en die was in geen enkel herberg te beklimmen. Daarbij was de letterdruk zo klein dat je een vergrootglas zou moeten gebruiken om het te lezen. Waarom hing dat daar als toch niemand het las? Het voldeed aan een wettelijk voorschrift.

Wie het verwaarloosde **LOI-WET** zichtbaar in de gelagzaal te hangen, liep gevaar beboet te worden door de mannen van de octrooi of de fiscus die als speurhonden steeds getweeën op weg waren.

In vele herbergen hing daarenboven een ingekaderd rechthoekig papier of karton achter glas: met de afbeelding van een gelijkzijdige driehoek en middenin een groot oog, boven en

onder de woorden: "God ziet mij, hier vloekt men niet".

Ik denk dat die vrome vermaning geen tweede editie gekend heeft, want nergens siert ze nog een herbergwand. Wordt er niet meer gevloekt in de herbergen of is er meer clementie in de Kerk die het vloeken niet meer als zonden aanrekent? Het is een waarheid als een koe: de overtredingen komen wanneer een verbod verschijnt.

Ergens aan de wand hing in elke herberg ook een langwerpige buis met "kwajongens" of pijpstelenkuisers. Jaarlijks kwam een vreemde leurder – vreemd, aan zijn gewesttaal te horen - zijn kalanten-herbergiers bedienen. "Kwajongens" waren halmen van onkruidplanten gedroogd en in busseltjes verzameld. De reizende vreemdeling werd op den duur een bekende. Hij kreeg in elk dorp waar hij passeerde kosteloos logies: eten en slapen.

Een rond "pijltjeschiet", een trapvormig langwerpig rek met speelkaarten, een bak boven een afhellend vlak, midden een ronde opening en niet veel groter dan de koperen sollen die men van op afgesproken afstand probeerde in te werpen, ziedaar waarmede de herbergbezoekers zich konden amuseren. In een enkele herberg stond er ook nog een Engelse biljart.

Op iedere tafel, of enkel op de toog, stond een gerande stekjespot met solferstekjes die in drukbezochte drankhuizen ontstellend vlug verdwenen, niet door beroepsdieven, maar uit poetserij, om de bazin in haar element te krijgen, die ofwel opmerkzaam gemaakt werd ofwel met een oogopslag gezien had wat uur het geslagen had. De bazin kende, in een bepaalde herberg, maar al te wel haar herberggasten.

- "Soo de Wit is weer binnengeweest zeker", zei ze dan. Na zijn roof bleef de dader soms onnozel staan aan de toog, tussen twee treinen in, hij was namelijk bareelwachter, hij dronk zijn pint in één of twee teugen leeg, veegde met de rug van zijn hand het schuim van zijn zware moustache en, in de halfopen deur riep hij dan sarrend tot de bazin:
- "Ik zal in een andere staminee gaan, want hier zijn nooit stekjes in de potten !". Dan moest hij maken dat hij weg was want de bazin greep naar de koterhaak en deed alsof zij hem achtervolgde en hem wilde slaan.
- "zwijgen duvel", riep ze hem na en keerde zich met een lachend gelaat om want het was allemaal komedie. Een half uur later stond de bareelwachter terug aan de toog, hij was een der beste kalanten en ze deden gewoonweg alsof er niets gebeurd was.

Belangengroepen

Het is ingewikkeld en moeilijk om een duidelijk beeld te krijgen van de verhouding tussen de verscheidene belangengroepen destijds zoals boeren, werklieden en zelfstandigen. Dat komt door het hiervoor reeds aangehaalde fenomeen van de dubbele beroepsactiviteit. Men was boer, handelaar of werkman maar men verdiende toch nog een centje bij als herbergier of melkventer. Veel gezinshoofden die ingeschreven staan als dagloner mogen niet beschouwd worden als arbeider in één of ander fabriek. Het waren helpers op de boerderij. Enkel de arbeiders in het Mechelse Arsenaal zijn duidelijk met hun functie beschreven als paswerker, draaier, meestergast, ajusteur, smid etc.

GEZINNEN EN BEROEPEN IN HOMBEEK ANNO 1906

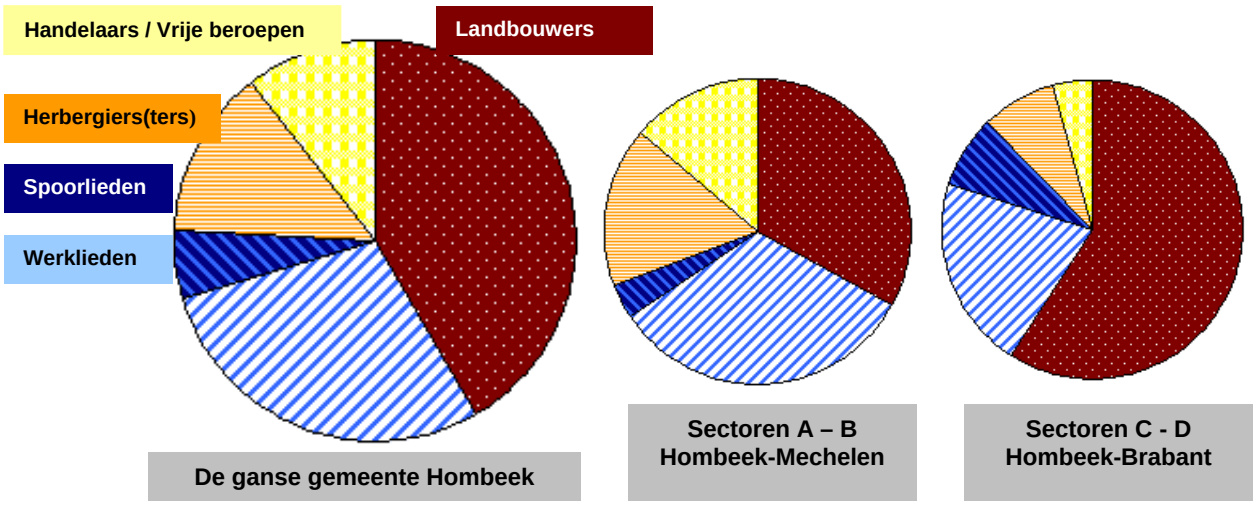
hoofdberoepen	**de ganse gemeente**		**de secties A en B**		**de secties C en D**	
landbouwers	208	41,94 %	107	32,92 %	101	59,06 %
werklieden	142	28,63 %	106	32,61 %	36	21,05 %
bij het spoor te werk gesteld	25	5, 4 %	12	3,59 %	13	7,60 %
handelaars en vrije beroepen	69	13,91 %	55	16,92 %	14	8,20 %
herbergiers	57	11,49 %	45	13,85 %	12	7,01 %
totaal gezinnen =	**496**		**325**		**171**	

Bedienden en arbeiders bij het spoor gaande van stationschef tot bareelwachter, seingever, pikeur etc. hebben we er uitgelicht. Het is een belangrijke groep in de gemeente (5,4 % van de bevolking) en doorgaans waren het immigranten.
Bij de handelaars en vrije beroepen zitten de renteniers, de pastoor, de dokters, de ambachtlieden maar geen herbergiers. Deze groep konden we moeilijk bij de handelaars rekenen omdat, zoals gezegd, praktisch geen enkel cafébaas uitsluitend met bier tappen zijn boterham verdiende.

Een landelijke gemeente

Men kan er niet naast kijken dat de landbouwers in Hombeek de bovenhand haalden. Voor de ganse gemeente telde men 42 % landbouwers. Voor het oude Hombeek-Mechelen (sectie A en B) is dat 33 % maar voor het oude Hombeek-Brabant (sectie C en D) is dat zelfs 59 % van de bevolking. Reken daarbij dat ¼ van de herbergiers ook met landbouw hun brood verdienden en vele "dagloners" wel arbeiders waren maar bij de boer de kost verdienden, dan mogen we gerust besluiten dat meer dan 60 % leefde van de landbouw en veeteelt.

Het spreekt vanzelf dat alle boeren geen grote grondeigenaars of grote pachters waren. De meeste waren kleine boeren met in het beste geval hier of daar een lapje grond en voor de rest werd getracht zoveel mogelijk bij te huren. Hun (hoofd)inkomen moesten ze toch in de landbouw vinden. Zeer vlug werd ook door hen de commercie ontdekt en men diversifieerde door over te schakelen naar groenten, vooral bloemkolen, spruiten en witloof. De markt van Hombeek was een welgekomen stimulans. Wie wat vee kon houden verhandelde zuivelproducten - boter, kaas en melk - en bracht zijn producten aan de man door met de vroegtrein naar Brussel of Antwerpen te sporen. Dat was de eerste stap en daarna volgde een tweede stap naar de industrie.

Een gespleten gemeente

De opdeling van Hombeek is historisch. Er waren in het ancien régime onder de parochie Sint-Martinus twee rechtsgebieden (jurisdicties): één onder Mechelen (Berthouts) en één onder Brabant. De reden hiervoor was wellicht economisch: de betere en eerst ontginde grond was het eerst verpand aan de Berthouts en Gilles voegde het bij Mechelen. Dat heeft sociale en ook politieke gevolgen gehad. De grafische uitbeelding van de beroepsbevolking begin 1900 illustreert dit verschil.

In Hombeek-Mechelen (A-B) bij de toren en de brug ontwikkelde zich het functionele Hombeek. Daar zijn de meeste vrije beroepen Daar was de kerk, het station, het gemeentehuis, de scholen maar ook de ontspanning (herbergen) te vinden. Er woonden daar destijds bijna dubbel zoveel gezinnen (325) als in Hombeek-Brabant (172). De nabijheid van het station en de werkgelegenheid in de stad trok er meer arbeiders aan.

In Hombeek-Brabant (C-D) gebeurde de ontginning op het bosrijk gebied later. De vruchtbaar gemaak-te percelen waren en zijn er veel uitgestrekter en dus meer geschikt voor de landbouw. Daar boerde men op grotere stukken. Men mag stellen dat er zeven op tien gezinnen in hoofdzaak van landbouw en veeteelt leefden. Er waren slechts 7 herbergen tegen 45 in het dorp.

In deze toestand is wel verandering gekomen.

Melkventer JAN VERBERGT

Marcel VAN HOOF

In 1973 ging de Battelse melkventer Elie Walschaers met pensioen. Naar aanleiding daarvan publiceerde Gazet van Mechelen dat jaar op 19 januari een artikel onder de titel: "*Melkventers met paard en kar verdwijnen uit het stadsbeeld"*. Zo kwam de laatste "melkboer" die Mechelen met een paardengespan aandeed in het voetlicht : de 71-jarige Leestenaar met Hombeekse roots **Jan Verbergt**.

Leestse melkventer

Bijna 50 jaar was Jan actief op en omheen de Antwerpsesteenweg in Mechelen en hij werd toen al als een curiosum bekeken.

- *"Zo lang als het nog gaat en mijn gezondheid en mijn paard me nog niet in de steek laten, ben ik toch van plan nog wat voort te doen want ge moet weten dat ik alleen sta in het leven en steeds thuis moeten zitten zonder met mensen te kunnen omgaan, kan mij beslist niet bekoren"*, vertelde hij de krant.

Twee jaar later zou Jan zijn paard verkopen, zijn melkkar als museumstuk op stal zetten en zijn laatste klanten per fiets bedienen.

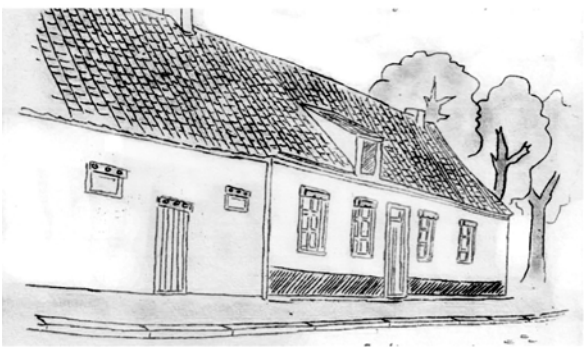
Jan-Baptist Verbergt was te Hombeek aan de Boskant geboren op 13 juli 1901. Sinds zijn huwelijk met Amelie Nuytkens woonde hij in Leest: eerst in 't Wiphuis en daarna in 't boerderijtje van Florimond Troch in de Zennebeemden tegenover de pastorij in de Pastoor De Heuckstraat (vroeger Mechelbaan) . Dat was toen het mooiste boerderijtje van Leest beweerde Jan Verbergt. Er behoorde meer dan 10 dagwand eigendom bij, gelegen tegenover de boerderij van Diddens langsheen de Juniorslaan. Floromond Troch was gehuwd met Victorine De Laet en naast landbouwer was hij ook grafdelver in Leest. Hij had drie zoons en een dochter. Victor Troch, de jongste zoon, zou later het boerderijtje in de beemden verkopen aan Jan Verbergt.

Jan Verbergt geboren verteller

In de jaren 1975 en 1976 publiceerde "De Band" verschillende van zijn verhalen over zijn Hombeekse voorouders en over zijn oorlogs- en andere herinneringen. Zoals dat verhaal van zijn overgrootvader Toon Verbergt.

Een arme jongen uit een groot gezin, die als knecht op een boerderij naast het kasteel van de baron van Hombeek moest gaan werken en wonen. Zijn hulp was daar welkom want de boer had geen zonen, wel vier dochters. Toon werd echter ingelijfd bij de legers van Napoleon en meer bepaald bij de "Marine". Na vele jaren en evenveel avonturen kwam hij terug 'thuis', in dat boerengezin waar ze hem met open armen ontvingen. Toen Napoleon opnieuw de strijdbijl bovenhaalde, na Elba, mochten de getrouwden thuisblijven. Binnen de 24 uur was Toon getrouwd met één van de dochters van zijn baas.

Het echtpaar kreeg 4 dochters en 2 zonen. Jan zijn grootvader bleef op de hoeve nabij het goed van baron de Meester en daar werd ook zijn vader Filip Verbergt, geboren. Die trouwde in 1898 met Henriette Govaerts uit Hombeek. Het oudershuis van zijn moeder, in die tijd café "In 't Bergsken", stond in de Diepestraat en werd in 1974 afgebroken.

Het geboortehuis van de moeder van Jan Verbergt, 'Het Bergsken' een der oudste huizn van Hombeek. Het moest in 1974 plaats maken voor de verbindingsweg naar de nieuwe wijk.

Volgens Jan bezat Hombeek in die tijd nog geen gemeentehuis en werd het café van zijn moeder als bureau gebruikt.

Voordat zijn vader trouwde had hij tyfus gekregen maar was daarvan genezen. Hij was nooit bij het leger geweest omdat zijn vader hem had vrijgekocht voor 1600 fr. Na zijn huwelijk met Henriette Govaerts kocht Filip Verbergt een boerderij aan de "boskant" te Hombeek voor 4.750 fr. Daar werd oudste broer van Jan in 1900 en Jan zelf in 1901 geboren. In 1902 werd hun vader ernstig ziek. Dokter Van Asch woonde toen in dat groot herenhuis in de Diepestraat naast het "Bergsken" en toen zijnbroer ook ziek werd, raadde de dokter de grootmoeder aan om de oudste bij zich te nemen, want twee ernstig zieken in één gezin was geen sinecure. De broer van Jan zou 13 jaar in 't Bergsken verder blijven.

Filip Verbergt zat ondertussen met een zware kou die zich had vastgezet. Hij was een groot man en een geweldige eter. Zijn broer woonde te Heffen eveneens op een boerderij, had geen kinderen en verdiende goed. Elke week bracht die een korf eieren en andere lekkere gezonde dingen naar Hombeek om zijn zieke broer te versterken, en zo is Filip erdoor gekomen. Moeder Henriette had het niet gemakkelijk in die periode en toen de meid en de knecht 5 frank opslag vroegen kon ze dat bedrag niet betalen en moest ze hen laten gaan. Hulp kwam toen uit onverwachte hoek : de oom die op de boerderij voor het hof van baron de Meester woonde heeft dan zijn knecht gestuurd om het werk gedaan te krijgen.

In 1911 kreeg vader Filip een blindedarm-ontsteking. In die tijd opereerde men dat niet en dokter Van Asch heeft dan ijs doen opleggen. Drie keer per week trok een buur te voet naar Mechelen om ijs. Andere buren gingen in het dorp varkens-blazen ophalen om het ijs in te bergen en zo kwam Filip Verbergt er opnieuw door.

Jan Verbergt over de Eerste Wereldoorlog

Toen de Ulanen de streek hier onveilig maakten, zijn we gevlucht tot Tisselt. Drie weken zijn we daar geweest. Nu en dan stuurde mijn vader me naar den boskant om de beesten te "voeieren". Ik was toen 13 jaar.

Toen die drie weken gepasseerd waren zijn we terug naar huis gekomen. Toen dan het gros van 't Duitse leger wilde doorbreken naar Antwerpen, vluchtten wij naar Hombeek. Aan 't bos van Aa was het niet veilig. Eerst had vader 't varken geslacht en op de kar geladen. Een broer van ons moeder had al zo dikwijls gezegd
-"Kom van die bossen weg!"

Die zondag na de hoogmis waren we in 't Bergsken. Mijn vader was juist het varkensvlees aan 't braden toen de Duitsers schrapnels lanceerden naar de kerktoren. Er vielen enkele slachtoffers en we vluchtten hals over kop over Leest naar Heffen. We verbleven er bij de broer van ons vader. 's Maandags morgens is mijn vader de geladen kar in de schuur gaan halen. In Heffen zaten we enkele dagen gerust.

Op de Zennedijk aan een sluis zaten twee man, soldaten in 't blauw: Beiersen. Die zaten daar met een telefoon en signaleerden de Duitsers de richting van hun obussen op 't fort van Walem. Achteraf zijn we nog naar Boom getrokken en over een noodbrug over de Schelde zijn we zo tot in Sint Niklaas geraakt. Dat was onze vlucht.

In de tweede helft van augustus 1914 drong er een Duitse patrouille door tot in Hombeek. Ze stapten binnen in "De Kroon" (Dat was een groot batiment met een danszaal boven, dat werd afgebroken voor de nieuwe weg. De Duitsers zegden tegen de twee dochters en tot de vader :
- "Wir mussen Essen haben !"
Een zekere 'Stafke de Hollander', hij woonde in 't dorp te Hombeek en was velomaker, is per fiets langs de Zennedijk naar Heffen gereden waar de cyclisten lagen. Op zijn verzoek zijn die Belgische piotten naar Hombeek gekomen. Op de dorpsplaats stond een grote electrische paal, rondom met ijzer afgezet om de kinderen ervan weg te houden. Van daarachter had een cyclist de Duitser in 't visier die voor de inrijpoort de wacht hield. Hij begon er op te vlammen en schoot hem neer.

De andere ulanen hebben natuurlijk hun eten laten staan en zijn op hun paarden gesprongen. Zij die langs de poort buitenkwamen werden neergeschoten. Enkelen vluchtten over de haag, één ervan werd nog neergeschoten in de Statiestraat, paard en man kapot! Die over de haag waren gevlucht waren weg. Er waren er bij die de richting kwijt waren en langs 't Heike op de Steenweg naar Leest kwamen: die liepen in de muil van de wolf, ze werden op de Kouter neergeschoten.

't Volk kwam ernaar kijken. Daar was een zekere Briat en die stampte nog op die Duits zijn gezicht, ook al was die dood. Een Ulaan was ontkomen langs het gemeentehuis, daar liep een grote gracht naar Hombeek Heike. In 't haverhooi dat nog buiten stond had hij zich verstopt. Later is hij doorgetrokken naar het kasteel van de Meester. Daar heeft hij zich acht dagen lang kunnen houden. De machinist die daar kwam had hem opgemerkt in het bos en signaleerde zijn aanwezigheid. Ze hebben dan dat bos omsingeld en hem opgepakt waarna ze hem hebben weggevoerd naar Willebroek. Dat was dan de enige die overgebleven was.

Tegen het bos van Aa stond dat huizeke waar de oude garde-chasse in gewoond heeft. De man was thuisgebleven met zijn vrouw. Het gros van 't Duitse leger kwam over 't bos van Aa. Ze hebben die vrouw in haar arm geschoten. De man was op de zolder gekropen en ze hebben hem niet gevonden. De vrouw werd meegenomen met al de oude mensen die thuisgebleven waren. Ze werden allemaal in 't gesticht van Zemst gestopt.

Bij ons was er een oude Pier van 80 jaar en die konden we, omwille van zijn leeftijd, niet meenemen op de vlucht. Mijn vader liet voor hem voldoende voedsel achter. Toen het Duitse leger voorbijtrok, zat hij op een boom langs de boerderij. En toen de Duitsers z'n lange witte baard zagen riepen ze :
-"*Ach der Kaiser, der kaiser!*".

Ze hebben hem dan ook meegenomen naar Zemst. Achteraf is die oude Pier te voet weer naar huis gekomen en hij heeft er anderhalve dag over gedaan. Een mens van tachtig jaar !
- "*Zo'n mensen, dat heb ik nooit nie kunnen denken,*" zei Pier, "*zo'n beleefde mensen !*"
Ik zie hem nog zitten met zijn schort aan en zijn stok bij : "*En al die soldaten salueerden allemaal voor mij !*"

Jan Verbergt begon melk te verkopen rond zijn twintigste.

Na zijn soldatentijd ging hij enkele jaren uit werken tot hij na die onderbreking definitief melkventer werd. Na een langdurige ziekte verloor Jan zijn vrouw in 1969.
- "*Amelia Nuytkens, m'n vrouw, was een bloem van een vrouw in 't huwelijk*" getuigde Jan in september 1975 tegen Karel Soors, "*spijtig dat we kinderloos bleven.*"

Uit dat vraaggesprek bleek dat Jan Verbergt zijn laatste klanten per fiets aandeed. Hij was verplicht geweest zijn paard te verkopen en de melkkar was als een museumstuk op stal gezet.

Jan-Baptist Verbergt overleed in het Onze-Lieve-Vrouwziekenhuis te Mechelen op 28 maart 1980.

In mei publiceerde "De Band" een In Memoriam :

"Jan was een vriend van de "Band" en aan hem danken we vele verhalen. Daar kon hij je uren mee boeien en voor hen die konden luisteren was hij steeds vriendelijk en hartelijk. Het laatste jaar ging z'n gezondheid sterk achteruit, hij kon zich nog moeilijk behelpen. Hij begon meer en meer te praten over naar de kliniek gaan "een tijdje in observatie" zei hij. "*Op vacantie en goed verzorgd worden door de verpleegsterkens*".

Bij de laatste dijkbreuk in november was het plotseling zo ver. De eerste dagen in 't ziekenhuis verliep alles zoals hij zich had voorgesteld : goede verzorging, op tijd eten, gezellig babbelen met andere zieken. Maar het getij keerde, zuster overste werd streng : In de kliniek hoor je serieus te zijn en je te gedragen volgens 't reglement. Lachen en veel praten hoort niet in een ziekenhuis. Wie oud is moet zich oud voelen en zich als een oude mens gedragen. Jan werd moeilijker en met de dag ongelukkiger. Het verergerde nog toen hij in de O.C.M.W bejaardenafdeling kwam. Hij sprak vaak van terug naar Leest te komen.

Van die levenslustige man van voor een paar maanden was toen weinig overgebleven."

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings — 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

DE GILDE VAN HOMBEEK BIJ TWEE JUBILEA

Boven: In 1981 bij het 75-jarig jubileum

Onder: In 2006 bij het 100-jarig jubileum

